

DON BERNARDINO DE REBOLLEDO.

Originalmaleriet findes i det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg.

GREV
BERNARDINO DE REBOLLEDO,

SPANSK GESANDT I KJØBENHAVN
1648—1659.

AF

EMIL GIGAS.

KJØBENHAVN.

I. H. SCHUBOTHES BOGHANDEL.

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1883.

Det filosofiske Facultet har kjendt denne Afhandling værdig til at forsvares for den filosofiske Doctorgrad.

Den 9de Januar 1883.

M. Cl. Gertz,
d. A Decanus.

FORORD.

Dette Arbeide er væsentlig en Frugt af en Række Studier i Rigsarkivet i Simancas under en med offentlig Understøttelse foretagen Reise i Spanien 1880. Det hjembragte Materiale har jeg suppleret ved Undersøgelser i det kgl. danske Geheimearkiv. Saavel Arkivpersonalet i Simancas som det i Kjøbenhavn har jeg at takke for megen Imødekommenhed.

Det har været min Agt at yde en Monografi, men under stadigt Hensyn til den almenhistoriske Baggrund. For ikke at give Fremstillingen et altfor annalistisk og spredende Præg, har jeg paa sine Steder behandlet Begivenheder under Eet, som i Virkeligheden strække sig over et Tidsrum af flere Aar, — medens jeg ellers idethele lader Inddelingen af Stoffet følge Aarenes Række.

Af Landsmænd, som jeg skylder gode Vink og Oplysninger, ere at nævne Dhrr. Arkivassistent C. F. Bricka, Dr. phil. O. Nielsen og Cand. polit. G. L. Wad, hvem jeg herved beder modtage min Tak for udvist Venlighed.

E. G.

Indholdsfortegnelse.

INDLEDNING.

Slægten Rebolledo er en af de ældste adelige Familier i Spanien. Om dens Oprindelse ere rigtignok Krønikerne uenige; men deres Beretninger gaae dog alle ud paa, at den stammer fra de Tider, da Spaniens kristne Indbyggere begyndte Tilbageerobringen af Halvøen fra dens nordvestlige Krog, hvor Maurerne havde drevet dem hen. I denne Egn bære ogsaa adskillige Landsbyer Navnet Rebolledo, saaledes een — med Tilføielsen: de las Torres — i Provindsen Burgos.[1] Et Sagn melder, at i Slaget ved Clavijo (eller Logroño) 844, hvor Kong Ramiro af Leon og Asturien seirede over Saracenerne, havde en Ridder faaet sønderbrudt baade Landse og Sværd; han greb da en tyk Egegren og brugte sit improviserede Vaaben saa kraftig, at tre mauriske Høvdinger maatte bide i Græsset. Herfra skal Slægtens Efternavn hidrøre, — rebollo betyder i den asturiske Dialekt en Egestamme —, og i dens Vaaben sees til Minde om Stamfaderens Heltedaad et Egetræ, kjendeligt ved fire Agern, og nedenfor dette tre afhuggede Maurerhoveder. En anden Tradition henlægger Optrinet til Slaget ved Simancas i Aaret 934. En tredie gaaer længere tilbage i

[1] Dominguez, Diccionario Nacional de la lengua española etc. — Isidro Florez de Laviada's Biografi af D. Bernardino de Rebolledo i Udgaven af dennes „Ocios", Antwerpen 1660, P. 5 i Indledn.

Tiden og nedleder Rebolledo'ernes Herkomst fra det 8de Aarhundrede. Dengang levede de ifølge gamle Dokumenter som en grevelig Æt i «Ruconia», efter Nogles Mening Distriktet Rioja i Nordspanien,[1] efter Andre Reynosa (ved Ebro's Udspring, nordlig i Gammelkastilien), hvor Slægten har grundet et Franciskanerkloster og hvor dens Vaaben findes flere Steder. Grev Rodrigo de Rebolledo skrev sit Testamente i 777, han er den første af Familien, som man træffer paa i de nævnte Dokumenter.

Alt dette maa nu staae ved sit Værd, — vist er det, at Slægten forgrenedes til Kastilien, Aragonien, Valencia, Katalonien og Navarra,[2] medens den vedblivende havde sit egentlige Hjemsted i det gamle Kongerige Leon, det ærværdigste af de kristne Riger i Spanien; at den hørte hjemme der, regnede den naturligvis for en stor Ære. Den besad betydelige Eiendomme, og ved mange Leiligheder indlagde dens Medlemmer sig stor Fortjeneste. Grevetitelen hører man imidlertid ikke Mere til siden Kong Alfons VI's Tid (han regerede i Leon og Kastilien 1072—1109), da en Grev Rebolledo faldt i Slaget ved Uclés (1108). Senere kaldes Rebolledo'erne blot Ricos-Hombres, hvilken Titel jo imidlertid betegner dem som henhørende til det ældste og høieste Aristokrati. I den Vaabenbog over den spanske Adel, som Kong Johan II af Kastilien (1406—54) lod affatte, indførtes ogsaa Slægten Rebolledo's Skjold med Træet og de tre Hoveder, samt med 13 Stjerner i Randen, — disse reduceredes siden til fem, rimeligvis i Anledning af, at en anden Adelsæt indgiftedes i Familien. Men ei længe før Johan II's Regering var det begyndt at gaae tilbage for Slægten, hvad Gods og Guld angaaer. Fordi Rebolledo'erne havde holdt med Peter den Grusomme mod Henrik

---

[1] Slg. Govantes, Diccionario geográfico-histórico de España, seccion II. Madrid 1846, 4to. P. 150 ff.

[2] Derfra kom den senere ogsaa til Frankrig. se Indledn. til B. de Rebolledo's Ocios. Udg. 1660. P. 9.

af Trastamara, mistede de endel af deres Besiddelser, da Henrik blev Konge 1369. Under Johan II's Krige med Aragonien gik der ogsaa Meget tabt for dem. Forøvrigt var det netop paa hans Tid, at en af Slægtens navnkundigste Helte levede, nemlig Don Rodrigo de Rebolledo, Herre til Ariza,[1] af den aragoniske Gren. Han tjente med stor Berømmelse under den krigerske Konge Johan II af Navarra og Aragonien, blev hans «Camarero mayor» og viste sin Trofasthed mod Kongen ved at afslaae de fristende Tilbud, med hvilke den kastilianske Konges store Minister, D. Alvaro de Luna, søgte at drage ham bort fra det Parti, han havde valgt. Men paa endnu mere glimrende Vis lagde han baade sin Tapperhed og sin Troskab for Dagen, dengang han frelste Kongens Liv i det uheldige Søslag ved Ponza, senere bragte Johan Seiren ihænde i Kampen mod hans oprørske Søn, Prinds Karl af Viana, endelig reddede Infanten Ferdinand (den Katholske) fra Fangenskab eller Død ved Gerona. Med disse Fortjenester i Minde gav D. Rodrigo ved sin Død Sønnen D. Guillen Palafox de Rebolledo Anvisning paa Kong Ferdinands Taknemlighed, som nok skulde erstatte dem det Tabte. Efter Aragoniens og Kastiliens Forening ved Ferdinands og Isabellas Giftermaal bestemtes det da ogsaa, at Rebolledo'erne skulde have de Godser tilbage, som de havde mistet; men Løftet holdtes ikke, og Don Rodrigo's Søn faldt endda i Unaade hos Kongen og blev haardt dadlet af denne, da Øretudere havde berettet ham, at Palafox behandlede sine Undergivne tyrannisk.[2]

---

[1] Paa Don Bernardino de Rebolledo's Tid existerede en Efterkommer af denne Mand, ved Navn D. Francisco de Rebolledo Palafox y Mendoza, Marquis af Ariza (se Ocios, P. 671). I 1ste Bd. af A. de Burgos' Blason de España, Madr. 1853, fol., P. 253 ff., omtales Marquierne af Ariza, nedstammende fra D. Rodrigo de Rebolledo og Doña Maria Jimenez de Urrea y Palafox, der ægtede hinanden 1436; Titelen gik senere over til Marquierne af Estepa.

[2] Det stolte Brev, som den aragoniske Adelsmand tilskrev Kongen i denne Anledning og hvori han minder Ferdinand om

Slægten levede i det følgende Aarhundrede mest paa de faa Familiebesiddelser i Nordspanien, som Tidernes Ugunst havde levnet den, meget hædret, men ikke synderlig velhavende. De Ægteskaber, som Familiens Medlemmer indgik, bragte heller ikke mange Rigdomme ind i den, uagtet den ved dem kom i Slægtskab med mange gamle og fornemme Ætter, saaledes Lorenzana (hvilken Slægt ligeledes saae med Stolthed tilbage paa Slaget ved Clavijo, hvor en af Forfædrene fandt Heltedøden), Quiñones og Villamizar.[1] Til Rebolledo'ernes Eiendomme hørte bl. A. Borgen og Landsbyen Irian, beliggende i den nordlige Del af Provindsen Leon, i den bjergrige Egn, som gjennemstrømmes af Floden Orbigo (Biflod til Esla, der atter optages af Duero). Det er kun en ganske lille Landsby:[2] «for overhovedet at kunne sees, har den maattet anbringe sig paa Toppen af en Høi,» siger D. Bern. de Rebolledo; selve den adelige Bolig har heller ikke været af de store, og Beliggenheden er «mere sund end venlig». Der er flere Klipper end Murtinder at see deroppe, hedder det, og ofte skjuler den sig i Taage eller Sne.[3] Men ikke langt derfra

---

D. Rodrigo's Bedrifter i Aragoniens Tjeneste, er sat i Vers (i Stil med de gamle Heltesange) af hans Ætling D. Bernardino, se Rebolledo, Ocios, P. 19—22. Af D. Guillen findes et lithograferet Portræt i Burgos' anf. Værk, 1ste Bd.

[1] Villamizar hedder i vore Dage en lille Landsby i Leon. Familierne Quiñones og Lorenzana have endnu i en temmelig sen Tid skjænket Spanien flere berømte Mænd.

[2] I Dominguez' Diccionario Nacional (1860—64) er Antallet af dens Beboere angivet at være — 19; hertil maa dog bemærkes, at disse betegnes som „vecinos“, ɔ: Huseiere eller Familiefædre, ikke ligefrem som „habitantes“. Overensstemmende hermed hedder det i P. Madoz' Diccion. geográfico de España, IX, at Irians Indbyggerantal i 1847 var 19 „vecinos“, 74 „Sjæle“, og at der fandtes omtrent tyve Huse foruden en Sognekirke.

[3] „Landsbyen ligger paa en Høi, frit og luftigt, men af Vand findes ikke meget; Klimaet er koldt. Jordbunden er af slet Beskaffenhed; den frembringer Rug samt Kvægfoder.“ (Madoz, anf. Værk).

er den smukke Orbigo-Dal, hvor et anseligt Kloster ligger malerisk mellem Træer ved den klare Flod og Bredderne ere saa blomsterklædte, at de kunne lignes med Tajo's ved Aranjuez.

Her boede i Slutningen af det 16de Aarhundrede Don Gerónimo de Rebolledo med sin Hustru, Doña Ana de Villamizar y Lorenzana, hvis tvende Efternavne jo vise, at hun baade paa fædrene og mødrene Side hørte til den bedste leonesiske Adel. Deres Søn var Don Bernardino de Rebolledo, som fremfor alle Andre skulde give Slægten Glands og Navnkundighed; han fødtes 1597 i Byen Leon og døbtes den 31 Mai samme Aar i Kirken Nuestra Señora del Mercado. Foruden ham havde Forældrene endnu to Sønner, Don Juan og Don Benito de Reb. y Quiñones, som synes at have været ikke meget yngre end Broderen. Sine Barndomsaar henlevede Bernardino i sit Fædrehjem, hvor han tidlig dels væmnedes til Jagt og andre Idrætter, dels oplærtes i de boglige Kunster og særlig fængsledes af Historien. Han udtaler selv sin Taknemlighed for den gode Opdragelse, som hans Forældre havde givet ham, og da hans Skrifter vidne om betydelige Kundskaber og det er vanskeligt at tænke sig, at han har kunnet erhverve dem alle under sit mangeaarige Krigerliv, maa der unægtelig have været lagt en god Grund hos ham i hans første Aar. Efter at han havde opholdt sig nogen Tid i Hovedstaden, blev han i Aaret 1611, endnu ikke 15 Aar gammel, ansat som Fændrik ved Kongen af Spaniens Marinetropper og afgik til Middelhavsflaaden. I den Søkrig, som førtes mod Tyrkerne under Filip III og IV, havde han rig Leilighed til at lægge Mod og Dygtighed for Dagen, saa at han tjente sig op til Kapitain. Han besøgte i Prinds Filibert af Savoyens Følge næsten alle Middelhavets Kyster, særlig de italienske og afrikanske, og han var iland paa en stor Del af de græske Øer. Der nævnes mangt et Togt, hvor han var med, saavel som mangen smuk Bedrift af ham. Gjaldt det at entre et tyrkisk eller algiersk Piratskib, var

den unge Rebolledo gjerne blandt de Første paa det fjendtlige Dæk, og da han som Kapitain førte Befalingen paa en siciliansk Galei, havde han en væsentlig Andel i Erobringen af et Korsarskib, som toges udfor Sandbankerne paa Afrikas Kyst. Under alt dette vandt han sine Foresatte og de andre Officerer ikke blot ved sine militære Talenter, men ogsaa ved en tidlig fremtrædende og betydelig, digterisk Begavelse: hans flydende Pen har bevaret Mindet om adskillige Optrin fra disse Ungdomsdage, og de Navne, vi støde paa i hans Vers, vise, at han allerede dengang havde meget fornemme Forbindelser. Snart priste han en høi Velynder i en sirlig Sonet, som f. Ex. Greven af Lemos, da han som Vicekonge paa Sicilien havde gjenoprettet l'Accademia degli Accesi i Palermo;[1] snart digtede han Gravsange over faldne spanske Krigere, som de tre af Slægten Pimentel, D. Diego, D. Alonso og D. Garcia, der omkom saa noget nær paa samme Tid, den ene tilsøes ved Sardinien, den anden i Lombardiet, den tredie i Flandern;[2] snart atter morede han Venner og Kammerater ved at give vittige Epigrammer tilbedste. Men Størstedelen af Rebolledo's Digte fra denne Periode er dog af erotisk Indhold, — han var ikke for Intet Spanier og ung —; de fleste af dem ere henvendte til een Dame, som han besang under det digtede Navn Lisi (Lysis), og han bemærker, at han ikke som andre Poeter har fingeret et Navn for den Elskede, der nærmer sig i høi Grad til hendes virkelige: altsaa bliver det meget vanskeligt at opdage, hvad hun i Virkeligheden hed. Forøvrigt finder man ogsaa Digte af ham fra samme Periode til «Amaryllis», «Chloris» og andre Skjønheder.

1626 blev det Kompagni Marineinfanteri ophævet, som førtes af Rebolledo; han fik en Pension af Kongen til Løn for den Tapperhed, han havde udvist som dets Kommandør,

[1] Ocios, P. 141—42 (Den 14de og 15de Sonet).
[2] Ocios, P. 142—43 (Den 16de og 17de Sonet).

og gjorde i de nærmest paafølgende Aar Tjeneste tillands i Lombardiet (den mantuanske Arvefølgekrig) under Ambrogio Spinola. Her vandt han sig nye Laurbær ved Nizza, San Giorgio og i andre Træfninger og Beleiringer, men især ved Beleiringen af den vigtige Fæstning Casale, hvor han saaredes haardt af et Geværskud i den høire Arm, saa at hans Liv var i Fare.[1] Da Casale var erobret 1630, betroedes det D. Bernardino at bringe Seirsbudskabet til Madrid; Kong Filip IV modtog ham saare naadig og udnævnte ham til «Gentilhombre de boca» (Kammerherre) hos Kardinalinfanten Ferdinand, Statholder i Nederlandene. Da Rebolledo under sit Ophold i Madrid 1630 var Vidne til Publikums store Interesse for dramatiske Forestillinger, forsøgte han sig ogsaa, og det ikke uden Held, som Skuespildigter med Komedien «Amar despreciando riesgos». I Flandern, hvor han derefter drog hen, blev han Ritmester (capitan) for en spansk Landseneer-Eskadron og deltog i mange Krigsforetagender, saaledes Undsættelsen af Maastricht, Overgangen over Maasfloden o. fl. Hertugen af Lerma gav ham 1635 en Stilling hos sig, der svarer til det, man nu kalder Adjutant hos den kommanderende General, og Aaret efter udnævnte Kardinalinfanten, der idethele tog sig meget af Rebolledo, ham til «Teniente de maestro de campo general» ved den flanderske Hær, ɔ: noget Lignende som «Oberstlieutenant og Stabschef». Kort derpaa overdroges der ham en vigtig diplomatisk Mission til Rigsdagen i Regensburg, hvor han havde at forhandle med Keiser Ferdinand II selv, med Kongen af Ungarn

---

[1] Ogsaa om Casales Beleiring mindes man et Par Steder i Rebolledo's Digte, nemlig Ocios P. 139: en Sonet i Anledning af, at Hertugen af Lerma (Sønnesøn af Filip III's Yndling) udenfor Fæstningen ramtes i Brystet af en Kugle, som dog ingen Skade gjorde ham; og P. 23 (Romance 15): om en Nattergal, der sang i et Træ udenfor Casale, men skræmmedes bort ved, at en Kugle slog ned i Træet, — Digteren anvender dette paa sig selv med Hentydning til sit Saar.

samt med flere Kurfyrster og andre Fyrster. Ved denne Leilighed ophøiedes han af Keiseren i det romerske Riges Grevestand som Anerkjendelse af hans talrige og forskjelligartede Fortjenester; imidlertid er det keiserlige Brev først udstædt af Ferdinand III i Prag den 5te September 1638. Rebolledo vilde nemlig, som spansk Adelsmand og sin Konges troe Undersaat, ikke modtage den ham tilbudte Ære, førend Filip IV havde givet ham Tilladelse dertil, — dette skete ved kgl. Brev af 23 Juni 1638. Han føiede nu en Grevekrone til Familiens gamle Vaaben, men tillige Billedet af Phønix, der hæver sig af Flammer, med Devisen «Vivit post funera virtus», vistnok som Hentydning til, at Slægten engang før havde været grevelig. De følgende Aar tjente han atter i Flandern, indtil han ved aabent Brev, dateret Brüssel den 26 Nov. 1640, forfremmedes til Maestre de campo (Oberst) for et Regiment spansk Fodfolk, og desuden til Kommandant i den pfalziske Fæstning Frankenthal. Som Leder af de spanske Troppers Bevægelser i Pfalz udførte han de Bedrifter, der have skaffet ham størst Navnkundighed i hans Fædrelands Krigshistorie, nemlig Indtagelsen af Kreuznach[1] og Forsvaret af Frankenthal. I 18 Maaneder holdt han denne Plads mod Svenskerne og Franskmændene, ja tvang dem endog tilsidst til at hæve Beleiringen. Han fik, som jo rimeligt er, adskillige Saar i saa mange Kampe og hans næsten uophørlige Strabadser efterlode ham ogsaa Mindelser i Form af Gigtsmerter o. Lign.; men til Gjengjæld blev der ham ogsaa flere Hædersposter og Tillidshverv betroede under dette Afsnit af Trediveaarskrigen. Den 7 Januar 1643 udnævntes han til Guvernør og Generalkapitain i Pfalz; omtrent samtidig tildeltes der ham Patent som Oberst for et høitydsk Regiment, hvilket han selv havde ladet hverve paa egen

[1] „Crucenack“ kaldes denne By af en spansk Biograf, der ogsaa nævner „Pequelem“ ɔ: Böckelheim og „Falesteim“ ɔ: Falkenstein blandt de Fæstninger, som Rebolledo erobrede.

Bekostning. 1644 fik han Befaling til at begive sig til Passau og forhandle med de keiserlige Ministre som Spaniens Repræsentant, og det tillodes ham selv at vælge en Stedfortræder som Guvernør, medens han var fraværende. Endvidere var han bleven Ridder af Santiago-Ordenen. Endelig modtog han i 1646 Bestalling af Marquien af Castel-Rodrigo, Statholderen i Nederlandene, som kommanderende General for Artilleriet i den Hær, der skuldes opstilles paa Grændsen af Luxemburg. Der blev dog ikke noget af denne Armeeoperation i det Aar, og i det næste anvendtes Grev Rebolledo paa et helt andet Omraade, som vi ville see i det Følgende.

Til de ydre Omrids af Rebolledo's Levnet fra omtr. 1630 til 1647, — hvilke væsentlig ere hentede fra hans Biografi i Lopez de Sedano's Parnaso español, 5te Bind, Madrid 1771 —, ere at føie de Bidrag til hans mere intime Livshistorie, som hans Digte give os. Det er saaledes i dem, at vi blive bekjendte med hvad man kunde kalde det romantiske Punkt i hans Liv. Han fortæller selv,[1] tildels i poetisk forblommede Udtryk, at han i Tydskland — vel i en Alder af henved 40 Aar — forelskede sig i en skjøn og ædel Fyrstinde, som herskede over et ikke lille Land; hun gjengjældte hans Kjærlighed og lovede ham sin Haand, saafremt Standsforskjellen imellem dem kunde udjævnes. Ved at søge enhver Leilighed til at udmærke sig lykkedes det ham i Løbet af faa Aar at svinge sig op til Guvernørposten i den Provinds, hvoraf hendes Land udgjorde en Del; det havde lidt meget ved Krigen; men Rebolledo's ihærdige Bestræbelser for at bringe det paa Fode igjen kronedes med Held, og da Fyrstinden nu ogsaa var i Taknemlighedsgjæld til den tappre spanske Officeer, besluttede hun at lade Følelsen raade, og Brylluppet fastsattes. Da forflyttedes Greven til en anden Post (herved menes maaske Sendelsen til Passau og senere til Brüssel

[1] Ocios P. 487 ff.

1644), idet Misundere havde gjort deres Indflydelse gjældende hos Høierestaaende, og de Elskende maatte skilles. Fyrstinden græmmede sig saa stærkt, at Kummeren lagde hende i Graven «i hendes mest blomstrende Alder», og Rebolledo var efter eget Sigende ogsaa nær ved at sørge sig tildøde; men ved paany at styrte sig ud i Krigslarmen dulmede han sin bittre Smerte. Sandsynligvis ere endel Digte i hans samlede Værker henvendte til Gjenstanden for hans høitstræbende Kjærlighed, maaske endog nogle af Digtene til «Lisi»; thi der er Antydninger af, at han har forherliget mere end een enkelt Dame poetisk under dette Navn, [1] og i en vemodig Romance, skreven i Danmark og optagen i Udgaven 1650 af hans «Ocios», mindes han Lisi, hvis skjønne Billede stadig opfylder hans Sjæl, midt iblandt Nordens Is og Sne. [2]

Foruden om denne Elskov bære Rebolledo's Digterværker Vidnesbyrd om adskillige Begivenheder i hans senere militære Liv. I to Sonetter [3] f. Ex. begræder han sin Herre og Mæcenas', Kardinalinfantens, Død. I en anden nedkalder han Himlens Forbandelse over de lutherske Kirkeranere i Tydskland, som vanhellige Guds Moders Billede. [4] En særlig Klasse danne de halvt spøgefulde Rimbreve til gode Venner, i hvilke han meddeler Nyheder fra Krigen, sine egne Fataliteter og endel Skandalhistorier om fælles Bekjendte. Vi have saadanne poetiske Epistler fra Flandern, saaledes den Gang han laa med sin Eskadron i Löwen, der var et særdeles kjedeligt Garnisonssted, [5] fremdeles da hans

---

[1] Den første Lisi, lader det til, har troløst giftet sig med en Anden, slg. den 1ste Egloga, Ocios (1660) P. 60, ligeledes i Udg. 1650 Anm. til den 1ste Sonet, „Estos suspiros, Lisi, estos acentos."

[2] Ocios, Udg. 1660, Pag. 44 („En este circulo breve"). Den alvorligere Tone i Digtet synes at vise, at her dreier det sig om noget Mere end et sædvanligt Galanteri.

[3] Ocios P. 145 og 146.

[4] Ocios P. 145 (Son. 20).

[5] Rom. 42 (Ocios P. 212 ff.).

Ryttere vare kantonnerede mellem Maas og Sambre og savnede noget for Rytteri meget Væsentligt, nemlig Heste;[1] een er fra 1635, da Hæren kæmpede i den nuværende preussiske Rhinprovinds' nordlige Egne;[2] en anden beretter om Felttoget imod Hollænderne 1640, navnlig om Kampene i de sumpede Landstrækninger ved Sluis.[3] Dengang han var sendt af Kardinalinfanten til Kongen af Ungarn, den senere Keiser Ferdinand III, skrev han ogsaa paa Vers (til en Ven i Brüssel) en Skildring af den keiserlige Leir, hvor Hunger og Pest rasede.[4] Siden hen beskriver han poetisk en besværlig Reise, som han foretog i Vesttydskland, hvor han selv, hans Folk og Eiendomme, især hans kjære Bøger, vare udsatte for mangehaande Farer.[5] Selv som Guvernør i Pfalz fik han Leilighed til at unde Rimbrevets Muse et enkelt Øieblik af hans stærkt optagne Tid, saaledes som han selv siger i en Epistel fra denne Periode til Lægen Coronel.[6] Endelig et lignende Digt fra Brüssel,[7] da han var kommen til denne By fra Pfalz og ventede paa Udnævnelsen til Artillerigeneral: det bærer Spor af Mismod, dels paa Grund af tidligere Sorger og Ærgrelser, dels fordi han plagedes af Pengemangel og Sygdom, saa at han udbryder, med Glimt af Selvironi og i næsten komisk Fortvivlelse: «Dersom den Udnævnelse ikke snart kommer, tager jeg min Kaarde og min Krykkestok og gaaer til det nærmeste Regiment; thi jeg holder ikke af at betragte Kampen paa samme Maade, som Nero saae paa Roms Brand fra den tarpejiske Klippe, eller i Lighed med A...» Indholdet af denne Række Poesier er, som Rebolledo selv be-

---

[1] Rom. 43 (Ocios P. 214 ff.). Dette Digt indeholder ogsaa megen Lovprisning af Kardinalinfanten.

[2] Rom. 44 (Oc. P. 217 ff.).

[3] Rom. 46 (Oc. P. 222 ff.).

[4] Rom. 45 (Oc. P. 218 ff.).

[5] Rom. 48 (Oc. P. 227 ff.).

[6] Rom. 51 (Oc. P. 256).

[7] Rom. 54 (Oc. P. 259 ff.).

tegner det, væsentlig «politica y galanteos», og da de, som ovenfor anført, vrimle af — undertiden temmelig ondskabsfulde — Allusioner til Folk af Brevskriverens Bekjendtskab, baade naar Talen er om de politiske Forhold og især naar der bringes galante Eventyr paa Bane, har Udgiveren af Rebolledo's Digte anseet det for heldigst at foretage forskjellige Udeladelser i disse Rimbreve og at betegne endel af de omtalte Personer kun ved Begyndelsesbogstavet af deres Navn, uden at medgive Versene nogen tilstrækkelig oplysende Kommentar. — Et enkelt Digt af denne Art staaer i en ret eiendommelig Modsætning til alle disse Krigsbilleder: det er en Skildring i Brevform af et Besøg i Irian, som synes at maatte henføres til Aaret 1630.[1] Borgens Herre fortæller, hvordan han indtraf til Landsbyen henad Aften og modtoges med Jubel af dens faa Beboere, hvem en Bonde havde meldt hans Ankomst. «Havde der existeret nogen Baldakin i Kirken, vilde de nok have baaret den over mig ved mit Indtog.» Han slutter med som en anden Fyrste at datere sit Brev fra «el Alcázar de Irian», med Tilføielse: «Klokken tolv om Natten præcis, ifølge det paalidelige Uhr, som kaldes en Hane,» — hvilket Træk jo giver en ret levende Forestilling om den lille Plets landlige og fredelige Tilværelse.

---

[1] Rom. 36 (Oc. P. 200 f.).

Forste Kapitel.

1647—1649.

Indhold: Rebolledo udnævnes til Gesandt i Danmark. Reisen. Audiens hos Frederik III. Kroningen. Tilbud fra Projektmagere o. Desl. Spanien og Danmark, navnlig i Christian IV's sidste Regeringsaar. Rebolledo's Levevis og Omgang i Kjøbenhavn. Sverig og Spanien. Rebolledo's Pengeforhold.

I Sommeren 1647, da Grev Rebolledo, efter mange Aars Krigstjeneste udenfor sit Fødeland, havde faaet Tilladelse til at vende hjem og deltage i Forsvaret af Lérida mod Franskmændene, tilskrev Kong Filip ham et Brev, som standsede ham paa Veien, [1] idet det indeholdt hans Udnævnelse til Gesandt i Danmark. Baron d'Auchi, [2] Medlem af det spanske Consejo de la guerra, som i 1645 kom til at repræsentere Spanien ved det danske Hof, [3] var nemlig nys bleven forflyttet, og rigtignok havde han som Korrespondent efterladt en Mand i Kjøbenhavn, men Hertugen af Terranova [4] mente, at dette ikke var tilstrække-

[1] Ifølge Indledn. til „Ocios" var han allerede naaet til Alcalá de Henares.

[2] Af en gammel Slægt fra Artois (Moréri's Dictionnaire).

[3] Den 23 Juni 1645 skrev D. Diego Saavedra Fajardo til Christian IV. fra Münster, at Baron „de Ossi" skulde reise til Danmark. (Geh. Ark., „Nederlandene Nr. 44—50").

[4] Spansk Minister, Medlem af Stats- og Krigsraadet, Gesandt i Wien.

ligt: der burde være en Resident. Med denne Titel var Rebolledo imidlertid ingenlunde tilfreds; han gjorde gjældende, at hans tidligere Embeder havde givet ham høiere Rang, og bad om, at han maatte bære Titelen «embiado» (Envoyé), hvis han endelig skulde til det fjerne, nordiske Land. En Sonet i hans samlede Skrifter[1] vidner om den Kummer, han følte ved «paany at see sit af Havet omtumlede Skib, der var Havnen nær, slynges ud af Stormen blandt Isbjerge.» Den Trøst fik han dog, at Enviado-Titelen tildeltes ham, og samtidig lovedes der ham fra 1ste Oktober 1647[2] en maanedlig Gage af 425 Escudos, specificeret: 300 Esc. i Løn, 100 i «encomienda» (Præbende) af de Penge, der bestemtes til Flandern, og 25 til Sekretærerne. Desuden 1000 Esc. aarlig til hemmelige Udgifter og 3000 i Reiseomkostninger.

Rebolledo's Kreditiv til Christian IV er udstædt den 6 Oktober 1647. Han kaldes deri «virum non minus generis nobilitate, quam aliis præclaris dotibus ornatum», og han anbefales til Kongens Gunst i de sædvanlige pyntelige Udtryk. Som Anledning til hans Sendelse betegnes den spanske Konges Ønske «de prospera Serenitatis Vestræ valetudine per manus fidas reddi certiores, et mutuam et amicabilem utrinque correspondentiam et consanguinitatis et amoris vinculorum memoriam reciprocorum officiorum interpositione frequentius recoli», med særligt Henblik paa Traktaten af 1641.

Det er efter de bevarede Papirer kun tildels muligt at

---

[1] Ocios P. 186.

[2] Det kgl. Dekret er af 31te Juli 1647. Under 7de Juli s. A. havde Kongen tilskrevet Præsidenten for Finantsraadet, at Rebolledo havde forestillet ham, hvor lidet han selv var istand til at bestride sit Underhold som Gesandt i Kjøbenhavn, og at man derfor burde sende ham de nødvendige Pengemidler punktlig. — 1 Escudo nu = ½ Peso duro = henved 2 Kroner; men her er Tale om den gamle Escudo de plata = 10 Reales de plata, hver Real = lidt over 36 Øre.

forfølge Rebolledo's Reise til den nye Gesandtpost. Den 24 Januar 1648 skrev han fra Dover i England et Brev til Don Pedro Coloma, og den 4 Februar sendte han denne atter en Skrivelse med Reiseberetning fra Rotterdam, — dette erfares af en kgl. spansk Skrivelse til Rebolledo, dateret Madrid den 14 Apr. 1648. Hvor han befandt sig den 21 Febr., sees af følgende Ord i en Indberetning (Geh. Ark.) fra den danske Gesandt i Holland, Martin Tanke, til Hertug Frederik ɔ: Kong Frederik III:[1] «Der spanische Minister, welcher nach Dänemark gehet, ist ein Graf Rebolledo, ist für diesem in Flandern Maistro del Campo gewesen, befindet sich zu Amsterdam in die Herberge «der König von Dänemark» genannt, soll sehr hager und schwach aussehen, ist täglich vom Fieber und Podagra getormentirt, ungefähr 50 Jahr alt, hat 10 Personen bei sich, wird eine Zeit lang am Königl. Hof also Ordinari residiren zur Unterhaltung guter Correspondentz mit seinem König.» — Imidlertid giver den pedantiske Indledning til «Ocios» os hans Reiseroute fra Spanien til Danmark, d. v. s. der anføres Navnene paa de Byer og andre geografiske Lokaliteter, som han passerede, med Tilføielse ved hvert af nogle Bemærkninger om Stedet, som skulle vise Forfatterens Lærdom.[2] Fra Alcalá, hedder det, drog han over Arévalo og Burgos til Bilbao; der indskibede han sig i Havnen Portugalete og seilede til England, hvor han var iland i Dover. Reisen gik saa videre over Kanalen, langs Flanderns Kyster og ad Maasfloden til Rotterdam; derfra til Amsterdam, langs Nordkysten af Holland og forbi Wesermundingen, ind i Elben og til Hamborg. Det følgende Stykke af Reise-

---

[1] Citeret af P. W. Becker i „Samlinger til Frederik III's Hist.", I, P. 12, Anm. under Texten.

[2] I Biografien af Rebolledo i Sedano's Parnaso español fortælles, at han „paa Veien til Lérida modtog Ordre til i Tydskland at besørge vigtige Underhandlinger med Keiseren og Kongen af Ungarn og derpaa at begive sig til Danmark som Gesandt." Dette er efter al Sandsynlighed urigtigt.

beskrivelsen er saa kuriøst, at det synes at fortjene en Oversættelse:

«Han kom nu ind i den Del af Chersonesus Cimbrica, som paa Grund af sine talrige Skove fik Navnet Holsacia, og var i Rensburg, anlagt af Reynoldus ved Floden Eider, samt i Fleno's Borg eller Flensburg, Havn ved Østersoen, med et Slot, der behersker den. Fremdeles i Hadersleve — By i det søndre Jucia eller Jylland —, hvilken faaer Navn af sin Flod, og, efter at have passeret det snævre Stræde, som skiller Fyen fra la Zimbrica, i Assens, som er den første Havn. I Ottonia, nutildags Ottense, Bispesæde og Øens Hovedstad, grundlagt af Keiser Otto den 1ste af Tydskland. I Neibourg, der ligger ved Bugten, som dannes af den Landtunge, der kaldes efter Knud; forhen Sædet for Danmarks Kongehof og Rigsraad (Senado). Efter at være gaaet over det farlige Stræde, kaldet Beltet, som skiller denne Ø fra Sjælland (Zeeland), Rigets fornemste, som man paastaaer har givet en af Nederlandenes 17 Provindser Beboere og Navn, kom han til Korsor, en Havn, der forsvares af en Fæstning, til det for sin Ælde navnkundige Slagels, til Ringsted, som er en af Øens ældste Byer og paa hvis Marker sees gamle Kongegrave og Offeraltre, til Rotskild ved den Havbugt, der benævnes Isora; den By fik Navn efter Kong Roe, der anlagde den, og af en rigtstrømmende «Kile», som det hedder paa dette Sprog; Rigets forrige Hovedstad, ifølge Adam af Bremen, med en Metropolitankirke, i hvilken Kongerne endnu begraves den Dag idag. Til Hevelolt[1], hvor det Helligaandskloster fandtes, hvis Abbed var den hellige Vilhelm af Paris; Frederik II gav denne By Navn efter det prægtige Slot, han begyndte at bygge der. Til Elseneur[2], der er

[1] Ebelholt (Frederiksborg). Mon Rebolledo virkelig har gjort denne Afstikker, førend han tog til Kjøbenhavn?

[2] Her kan maaske anføres den morsomme Form „el Senor", der findes af og til i Reb.'s Correspondance — navnlig i det spanske

bekjendt for sin Handel, og til Slottet Cronemburg, Sundets Nøgle, et Værk af samme Frederik, hvilket med Hensyn til Beliggenhed, Materiale, Kunst og Udstyrelse kappes med de største i Europa. Han gik nu over det danske Hellespont til det berømte Escandinabia, nutildags Schonen eller det skjønne, lidet kjendt af de Gamle og anseet af Nogle for at være ultima Thule, senere kaldet Folkeslagenes Værksted og den nordlige Verden, i hvilken man foruden dette indbefattede Gothland, Sverig, Norge, Finmarken, Cajanien, Finland og Lapland og de øvrige Egne, som begrændses af den finske og graduiske Bugt og Nordhavet. Han var i den gamle Stad Elsenborg, ligesom et Vagttaarn for de tvende Have, hvis Adgang pleier at afhænge deraf, og han saae Øen Ween, berømt ved det Museum, som dens Herre, den lærde Thicobray, byggede, og ved de Iagttagelser, han gjorde der; den seer ud til at være det Stykke Land, der forenede de to i Sundet fremspringende Landtunger og som bortreves voldsomt af Oceanet, da det brød ind for at danne eller udvide Østersøen. Og idet han saae begge Kyster, drog han til Haffnia eller Axelhaus, en Borg, der grundedes af Aselvidius, Biskop i Roskild, nu Copenhaven eller Kjøbmændenes Havn, Danmarks Hovedstad, navnkundig ved sin sikkre Havn, ved sit Universitet (ved hvilket det græske og det hebraiske Sprog ere ligesaa almindelige som Latinen), ved de store Bygninger, hvormed Christian IV prydede den, og ved den Tapperhed, med hvilken Frederik III forsvarede den under en Beleiring paa tyve Maaneder.»

Medens han endnu var paa Veien, sendtes der ham fra Madrid en kgl. Depeche (6 Jan. 1648), hvori det paalagdes ham snarest at bringe i Erfaring, hvordan det hang sammen med det Forbund mellem Danmark, Holland og Hanse-

---

Kancellis Afskrifter af hans Breve — og hvori øiensynlig el opfattes som den bestemte Artikel (den deklineres), ligeledes „el Ving“ (ɔ: Elbing), „la Olm“ (ɔ: Laholm).

stæderne, hvilket Grev Peñaranda[1] under 6te Oktbr. 1647 havde meldt om som værende paatænkt. Rebolledo skulde sætte sig i Forbindelse med Peñaranda, der befandt sig i Münster; og forøvrigt haabede man snart at høre om hans Ankomst til Danmark. — Den 9 Marts 1648 var imidlertid Christian IV død, og Gesandten maatte have et nyt Kreditiv. Tidspunktet for hans Ankomst til Kjøbenhavn kan jeg ikke betegne fuldstændig nøie; men den 6 Juni ialtfald var han her;[2] thi Kongen af Spanien besvarer under 29 Juli et Brev fra ham af nys anførte Datum. Rigshofmester Ulfeld, skrev Rebolledo, havde foreslaaet, at Spanien skulde sende nogle Fregatter fra Ostende eller andre Krigsskibe op til de nordiske Farvande for at nødsage Svenskerne til at anvende mere Omhu paa Bevogtningen af de Fæstninger, som de holdt besatte. Filip IV udtaler, at Tiden er ikke beleilig til at skaffe sig Fjender eller til at forhandle om disse Forslag.[3] Ved Hyldingen af den nye Konge i Kjøbenhavn optraadte Rebolledo allerede som ægte stolt Spanier, idet han kom i Rangstrid med den franske Resident, hvorfor hans Konge befaler ham[4] for Eftertiden at holde sig hjemme for at undgaae slige Sammenstød med Franskmanden, dog saaledes, at man ikke mærker,

---

[1] Spaniens fornemste Repræsentant ved Fredsunderhandlingerne i Westphalen. Det var naturligvis Korfitz Ulfelds Negotiationer i Holland 1647, som havde tildraget sig Spaniens Opmærksomhed.

[2] Vistnok allerede i Slutn. af Marts (kgl. Depeche 18 Mai 1648).

[3] Slg. imidlertid Mémoires et négociations de Monsieur Chanut, Paris, 1675, I, P. 297, 301—2.

[4] Under 30 September. Residenten i Kbh. var 1646—49 den hos Slange (Christ. IV's Hist., P. 1396) omtalte Hannequin (Hennequin), slg. Mém. de Chanut I, 32 og 33. I „O. Wormii et doctorum virorum ad eum epistolæ" (Kbh. 1751) omtales H. oftere som Ven af Worm, Chanut, Isaac Pereyre og den berømte Achille de Harlay, saaledes P. 943, 946, 1091 o. fl. Steder. — Slg. ogsaa Danske Saml. 2 R., II, P. 66. Netop mellem franske og spanske Gesandter vare slige Tvistigheder meget almindelige, se Wicquefort, l'Ambassadeur et ses fonctions, Amsterd. 1730, I, P. 354 ff.

af hvad Grund det skeer. Sit nye Kreditiv overrakte han[1] kort før Frederik III's Norgesreise i Audiens den 27 Juli (gl. Stil) — ifølge Paaskriften paa Kreditivet, som findes i Geheimearkivet og, ved en Uagtsomhed af det spanske Kancelli, kuriost nok bærer Udskrift til Christian IV, uagtet det er en Condolenceskrivelse til hans Efterfølger. Ogsaa det danske og norske Rigsraad fik sit Condolencebrev fra det spanske Hof, dateret 24 Juni 1648,[2] som Svar paa en Notifikationsskrivelse (af 16 Marts), overbragt af Henrik Villumsen. Kong Filip tilkjendegiver i temmelig stærke Udtryk sin Sorg over «eiusmodi Princeps», hvis Ven han stedse har været.[3] Ved Grevens første Audiens, som ved de senere, kom «forskjellige Ministre og Kavalerer» at hente ham med Hoffets Vogne, Rebolledo holdt sin Tale paa Spansk «og paa spansk Vis uden vidtløftig Indledning», hvorpaa Svaret meddeltes Kantsleren, som atter meddelte det paa Dansk til en Sekretær, af hvis Mund Gesandten endelig modtog det oversat paa Spansk.[4]

Af Statsraadsconsulta'erne og de kgl. Depecher fra 1648 sees det, at Rebolledo i hint Aar skrev omtrent en Snes Breve; men kun to af dem har jeg kunnet finde i Simancas-Arkivet. Imidlertid faaer man hist og her dog at vide, hvad han foretog sig i den Tid. Ved Kroningen den 3 og 4 December lod han det Hus, hvori han boede, beklæde fra øverst til nederst med rødt Klæde, prydet med Sølvgaloner «paa ny og skjøn Maade»,[5] ligesom han ved

---

[1] Slg. Becker, Saml. etc. I, P. 3.

[2] Ligeledes i Geh. Ark.

[3] „Kongen aff Spanien selff, som nu regierer, den dag hand bekom breffve om Eders Mayts: udi Gud hvilende Hr. Faders Christiani IVti: Høyloffligst ihuekommelses død, beklaged han ded offendtlig offver Taffel, att hand een aff sine beste og trygeste Wenner haffde mist.“ (Corn. Lerche, Memorial til Fred. III, 1663; kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 2715, 4to).

[4] Ocios, P. 194.

[5] Ocios, P. 527 (den 2den Selva Danica), slg. 193—94. Rebolledo's Tjeneres Liberi var rødt med Sølv (Ocios, P. 266).

Christian IV's Begravelse havde ladet dets Façade dække fuldstændig med sort. Da han siger, at Ligtoget saavel som Kroningsoptoget passerede forbi Huset paa Hen- og Tilbageveien, [1] erfare vi heraf, at han boede paa Strøget mellem Hoibro og Fruekirke. [2] Dekorationerne vakte ved begge Leiligheder stor Beundring, og der blev sendt ham Tak fra Hoffet. Desuden var Huset prægtig illumineret om Aftenen, da Kroningen havde fundet Sted, idet Navnene «Federico» og «Sofia» vare anbragte i Lys i alle Vinduerne. [3] Rebolledo selv havde dog ikke givet Møde ved Hoitidelighederne [4] — for ikke at maatte muligvis vige Pladsen for den franske Resident, «en Skomagersøn fra Paris, som havde været Sekretær hos La Thuillerie, [5] men blev her som Resident.» For en saa svagelig Mand var det naturligvis let at finde et Paaskud til at blive hjemme, og ved Kongens Kroning sad derfor Franskmanden og den hollandske Resident Frederik de Vries paa den Tribune, som efter Sigende var bestemt for Spaniens Afsending; ved Dronningens, Dagen derpaa, havde den svenske Resident Dureel og hans Kone indtaget den første Plads, og Franskmanden fandt sig der rolig i at tage den anden. Rebolledo's Ærgrelse træder tydelig frem i hans Beretning, [6] og Folk, hedder det, opholdt sig endel over hans Tilsidesættelse. Først i Slutningen af Januar Maaned det næste Aar gjorde han den kronede

---

[1] Br. til Statssekr. Gerónimo de la Torre. 5 Dec. 1648.

[2] Se Jesper Brochmand, Fred. III's Kronings Beskrivelse, 1650 (4to).

[3] Ocios, P. 528.

[4] Man havde i Kbh. en Stund givet ham Haab om, at han vilde blive betragtet som extraordinær Ambassadør (jf. Brev fra Filip IV, 30 Sept. 1648); om disses Forrang for de ordinære ved det danske Hof, se Mém. de Chanut, Udg. 1675, II, 81 f., slg. Wicquefort, l'Ambassadeur etc. I, 278, Holberg, Danm. Hist., Levins Udg., II, 537.

[5] Gaspard Coignet de la Thuillerie, den bekjendte franske Gesandt, som havde en saa væsentlig Del i Bromsebrofreden.

[6] Brev til Kongen, 5 Dec. 1648.

Konge sin Opvartning[1] og overrakte en Gratulationsskrivelse fra Filip IV i Anledning af Frederik III's Overtagelse af Regeringen, som var notificeret det spanske Hof ved Skrivelse af 1ste August.[2] — Endnu lidt Bryderi bragte Kroningen den spanske Gesandt. Før den fandt Sted, havde han hørt, at man efter Landets Skik ventede en Foræring fra den spanske Konge; han berettede dette og fik da Befaling til at skaffe sig at vide, hvordan man havde baaret sig ad ved lignende, tidligere Leiligheder.[3] Rebolledo mener, at det er altfor farligt at forhøre sig i Kancelliet; thi saasnart de deroppe høre om Presenter, troe de strax, at de komme; derimod har han forsøgt at faae at vide ad privat Vei, hvorledes Spanien optraadte ved Christian IV's Tronbestigelse. Der var imidlertid gaaet 62 Aar siden den, og Ingen kunde med Bestemthed huske disse fjerne Tider; man ansaae det dog for sikkert, at man maatte gaae saa langt tilbage som til Christiern II for at træffe en spansk Minister ved en dansk Konges Kroningsfest. Dengang sendte Karl V Kongen af Danmark den gyldne Vliesz og mange Gaver. Rebolledo minder fremdeles om, at den spanske Kommissær Gabriel de Roy[4] i sin Tid overbragte Christian IV, vistnok sendte fra Infantinden,[5] en Række Portræter i Ramme af alle Fyrsterne af det østerrigske Hus til Kongens Palais i Glückstadt, dog uden at have modtaget fornøden Instruktion desangaaende fra den spanske Konge, saa at man fik Anledning til at synes, at Gaven ikke var

---

[1] Becker, Saml., I, 12.

[2] Gratulationsskr. findes i Geh. Ark., indeholder de sædvanlige Komplimenter og Venskabsforsikkringer og er forøvrigt mærkelig ved en besynderlig Feil af det spanske Kancelli: Datoen 12 Dec. 1658 istf. 1648.

[3] Kgl. Dep. 19 Nov. 1648.

[4] Slg. Fridericia, Danmarks ydre politiske Hist. 1635—45, P. 124. 241.

[5] ɔ: Infantinde Isabella Clara Eugenia, Regentinden i Nederlandene.

saa stor en Fyrste værdig. Endelig tilføier han, at den franske Resident endnu ikke har aflagt sit Lykønskningsbesøg.[1] Det spanske Statsraad beslutter, at man skal bære sig ad «som ved den danske Konges Bryllup, da Marquien af La Fuente sendtes til Danmark.»[2] Hermed hviler saa den Sag.

Af Hentydningerne til Rebolledo's Rapporter i de kgl. Svarskrivelser sees, at en Oberst havde tilbudt at hverve Rytteri til Flandern og at Rebolledo havde henvist ham til Erkehertug Leopold, Statholderen i de spanske Nederlande, hvilket Kongen approberer;[3] fremdeles at Gesandten mente, man kunde foreslaae Grev Valdemar Christian at hverve Fodfolk.[4] Allerede før sin Norgesreise havde den nye danske Konge udtalt den Hensigt at sende Gesandter rundt om i Europa, i hvilken Anledning Rebolledo skrev til sin Konge og til Hertugen af Terranova, at Keiseren nu kunde iværksætte nogle Anslag mod Svenskerne. Ogsaa dette skyder Kong Filip fra sig, idet han beder Gesandten skrive, hvad der forefalder, til Terranova og vel have Blikket henvendt paa Keiserens Bedste, dog kun forsaavidt Kongen af Spanien ikke indblandes deri.[5] I December Maaned begyndte man allerede i Kjøbenhavn at tale om, at Svenskerne vilde vende sig mod Polen, saasnart de vare færdige med Keiseren; hvad Danmark selv angaaer, saa

---

[1] Br. fra Reb. 7 Febr. 1649.

[2] Consulta, 16 Apr. 1649. La Fuente sendtes som Ambassadør til Kbh. 1634 i Anledn. af Prinds Christians, den udvalgte Konges Giftermaal (slg. Slange, Chr. IV's Hist., 779 ff; Holberg, Danm. Hist., Levins Udg., II, 533 ff.).

[3] Dep. 25 Aug. 1648. Slg. Mém. de Chanut, I, 270, 296.

[4] „La leua de infanteria que dezis en Vuestra carta de 12 de Septiembre que se podria proponer al Conde Voldemar," — Mere siges ikke i kgl. Dep. af 19 Nov. Denne Sag overlod Kongen ogsaa til Erkehertug Leopold. Slg. forøvr. Mém. de Chanut, I, 298.

[5] Dep. 14 Okt.

tænkte man foreløbig kun paa at beholde det i Fred og Ro, som man havde tilbage.[1]

Den hamborgske Kjøbmand Albert Baltzer Berns[2] havde strax ved Rebolledo's Ankomst søgt at træde i Forbindelse med ham for at opnaae Forretninger med Spanien: han tilbød at levere dette Land fuldtudrustede Skibe til Krigsbrug, og i denne Sag erklærede «la Junta de Armada», til hvilken Berns ogsaa havde henvendt sig, at man rigtignok for Øieblikket ikke havde Brug for slig Leverance, men maaske engang i Tiden, og han anmodedes derfor om at specificere sit Tilbud mere.[3] Senere hører man ogsaa Yderligere desangaaende (se P. 38).

Endelig fik Gesandten i Sommeren 1648 tilsendt fra den portugisiske Jøde Abraham Eldres, «Borger og Indvaaner» i Hamborg et Brev til videre Besørgelse, stilet til den spanske Statssekretær Gerónimo de la Torre og ledsaget af en «Menuta de unos avizos . . . en los quales trata de diuersas cozas y todo en beneficio e aumento de los estados y rentas de su Magestad que Dios guarde muchos annos.» Baade Brevet og Memorialen (paa 8 Foliosider) ere daterede 8 August og skrevne paa Spansk, men, som allerede den anførte Titel viser, med portugisisk Anstrøg.[4] Han havde henvendt sig til Rebolledo med en Fremstilling af sine Projekter; denne havde lovet at sende dem til Madrid; men da det jo kunde være, at de vare blevne borte paa Veien, sendte han en Gjenpart direkte til La Torre. Brevet er holdt i en særdeles underdanig Tone, og «Menuta»en, der mest omhandler de spanske Finantser, minder unægtelig lidt om Herman von Bremen. I Slutningen af den raades Kongen af Spanien til at afskære Svenskerne Tilbageveien fra det tydske Rige ved at have en Flaade i Østersøen, «og det skal være en god Flaade, thi Svenskens

---

[1] Br. fra Reb. 5 Dec.

[2] Slg. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. 1635—45, P. 231—32.

[3] Dep. 9 Dec. 1648.

[4] Begge i Simancas-Arkivet.

er en god Flaade»; da Hans Majestæt nu har Fred med Hollænderne, kunde der gjøres Noget ad den Vei, eller ogsaa ved Hjælp af Danmark. «Herom vil jeg imidlertid ikke udbrede mig,» siger Eldres, «da jeg ikke kan gjøre det mundtlig, og da det tillige er Ting, der snarere vedkommer Ministre end mig, eftersom det er saa vigtige og hemmelige Sager, saa gjør jeg ikke Andet end antyde, at det visselig er den rette Maade at jage Svenskerne ud af Keiserens Lande. Det er der ingen Tvivl om. Man siger ogsaa, at Hollænderne vilde være glade ved at give disse Svenskere een over Næsen, staaende bag andre Magters Ryg, og Danmark ligesaa. Kloge Folk forstaae en halvkvædet Vise, og Hr. Ministeren maa fatte min Mening.» Rebolledo havde virkelig afsendt Eldres' Papirer;[1] de sendtes i Madrid til Finantsraadet, at det kunde undersøge dem; men endnu den 13 Januar næste Aar[2] var ingen Besked kommen derfra, hvorfor Statsraadet paany opfordrer det til at udtale sig, for at man kan skrive Rebolledo og Projektmageren fornøden Underretning til, — saa kan Manden i Hamborg dog idetmindste see, at den spanske Konge var ham taknemlig for hans Iver i Spaniens Tjeneste. Mere forlyder ikke herom.

Fra det næste Aar ere Rebolledo's Breve langt talrigere, ligesom for de følgende Aar Lakunerne i hans bevarede, regelmæssige Correspondance kun ere faa (indtil midt i 1658). Først fra Aaret 1649 kan man derfor ret bedømme, hvorvidt Grevens Gesandtskabsforretninger i Kjøbenhavn strakte sig, hvordan Spaniens og de nordiske Landes indbyrdes Forhold var, og hvilken Nytte særlig den spanske

[1] Kgl. Dep. 30 Sept. 1648. Eldres' egen Sending modtoges først 3 Jan., if. Paaskriften fra det sp. Kancelli.

[2] Statsraadsconsulta af denne Dato.

Regering kunde vente sig for Tiden af Venskabet med Danmark.

Under Christian IV havde Spanien i adskillige Aar virkelig hørt til de europæiske Magter, som Danmark holdt det fordelagtigt at nærme sig til. Aarsag heri var for en væsentlig Del Hensynet til indbringende Handelsforbindelser, dels Udsigt til eventuel Hjælp mod fælles Fjender, især den frygtindgydende svenske Nabo og til sine Tider ogsaa Hollænderne. Og disse Stemninger og Forhaabninger hos den danske Regering havde da ført til Hannibal Sehesteds Ambassade til Madrid 1639—41,[1] og denne atter til den Handelstraktat mellem Danmark og Spanien, som afsluttedes i Marts 1641 og hvis vigtigste Punkter vare: at de spanske Havne skulde staae aabne for danske Skibe, endog Krigsskibe; at der ikke maatte paalægges danske Undersaatter, som handlede paa Spanien, nogen Indskrænkninger; at de Danske i Spanien skulde have Lov til at beholde deres Religion i Fred, ligesom de engelske Undersaatter, der opholdt sig i den spanske Konges Riger og Lande; at der skulde ansættes danske Konsuler i Spanien og omvendt; at Dünkerker-Kaperne for Fremtiden ikke maatte fortrædige danske Skibe og at den Skade, de hidtil havde foraarsaget danske Rhedere ved at tage deres Eiendom,[2] skulde erstattes snarest. Denne Erstatning skulde hovedsagelig bestaae i Salt — den vigtigste spanske Udførselsvare for Danmark — til Beløb af 100,000 Rdlr., som den spanske Regering forpligtede sig til at levere inden en bestemt Tid;[3] imid-

[1] Om denne Sendelses Historie slg. Fridericia, anf. Værk, P. 259—68.

[2] Slg. Slange, Chr. IV's Hist. 981 f., 1029 ff.

[3] Salthandelen var Regeringsmonopol i Spanien. — Idet Kongen af Spanien udtalte, at dette Beløb var bestemt til at „entretener" den danske Konges „vasallos litigantes", gav han til Kjende, at kun en Del af Erstatningskravet var fyldestgjort herved; saaledes opfattedes det af Kongen af Danmark, og dette gjorde hans Gesandt i Madrid gjældende mange Aar efter (slg. Cornelius Lerches Relation til Frederik III af 3 Dec. 1659, Geh. Ark., „Spanien Nr. 15 b").

lertid blev Løftet om denne Leverance kun slet holdt og voldte den danske Regering adskillige Bryderier, som vi skulle see i det Følgende. Den spanske Konges Ratifikation lod ogsaa længe vente paa sig, medens Danmarks Konge allerede havde ratificeret Traktaten samme Aar, som den undertegnedes.[1] Endelig indtraf den føromtalte Baron d'Auchi i Sommeren 1646 til Kjøbenhavn, medens Christian IV var i Norge, med Ratifikationen, et Brev fra den spanske Konge (dateret 22 Febr. 1645) og en skriftlig Proposition; den 16 Aug. (gl. St.) overleverede han Papirerne i en Audiens hos Kongen. Traktaten traadte strax efter i Kraft; men i Sverig mente man, at Formaalet med Gesandtens Sendelse i Virkeligheden var Mere end en Handelstraktat og at der tilsigtedes et Forbund mellem Danmark, Spanien, Polen o. s. v. mod Sverig og Frankrig.[2] Af d'Auchi's Proposition[3] fremgaaer dette unægtelig ogsaa; det hedder nemlig deri:

«Vtrum Regia Matas Daniæ in presenti rerum suarum statu, a Regia Mate Catca aliquid auxilij desideret, quod contra hostes comunes precipue, quoad posibilitati erit locus, lubens et liberalis semper prestabit. — Si forsitan Regia Matas Poloniæ, qui modo militem colligit, belli contra Turcas tentandi causa, bellum illud prosequi aut ne aggredi forsan

---

[1] Fridericia, anf. Værk, P. 267, er tilbøielig til at antage, at Christian IV's afslaaende Svar paa en Anmodning fra spansk Side om at faae danske Skibe overladte og den ikke uvenlige Modtagelse, som var bleven en portugisisk Gesandt tildel i Kbh., havde gjort et ugunstigt Indtryk i Madrid og forhalet Ratifikationen. Her maa dog vist ogsaa tages i Betragtning den næsten utrolige Sendrægtighed og Uorden, som herskede i Regeringsraadene og blandt Ministrene under Filip IV og som de spanske Arkiver indeholde utallige Beviser paa.

[2] Slange, P. 1417—18.

[3] Geh. Ark., „Breve fra spanske Konger": Puncta quæ Baro d'Auchy a Regia Catca Mate ad Regiam Matem Daniæ et Norwegiæ ablegatus proponit et super ea aliquid Regiæ Matis sensus et intentionis quatenus ea dignetur benigne sibi optat aperiri.

potuerit; Si Regiæ Mati Daniæ rej communis et utilitatis videbitur, ab Illo Rege rescire, Vtrum arma sua aliunde conuertere uoluerit, *et contra eorum potentiam, quæ Regno Poloniæ non minus quam Daniæ debet semper esse suspecta.* — Si Regia Matas sua, Id aprobando, aliquod officium interponere uolet apud illum Regem in hunc finem, Concursum suum et conjunctionem Armorum offerendo, Vt etiam a Regia Catca Mate concursus et subsidium solicitetur quamprimum, Ita ut non nisi serio et conjunctis viribus et securitati adequatis res tam magna agrediatur.»

Men hvad den danske Konge svarede herpaa, vides ikke. Der er dog Grund til at antage, at Svaret har været mindre imødekommende end undvigende. Ganske vist fik d'Auchi rige Gaver af Christian IV, da han reiste bort, og hans Reise gjaldt Polen; men Danmark stod jo nu svækket efter Freden i Brømsebro, og vel var dets Nag til Sverig stort, men man begyndte alt, ikke længe efter den for Danmarks Magtstilling saa ødelæggende Fredslutning, at ane mere Udsigt til at komme dette Rige tillivs gjennem en Tilnærmelse til Holland. Hvad Forholdet til Frankrig angaaer, var det gaaet over til at blive ligefrem venskabeligt, navnlig paa Grund af det gode Indtryk, som La Thuillerie's Fredsmægling havde frembragt hos de Danske.[1] Uagtet Franskmændene imidlertid nærede fuld Tillid til Danmarks Venskab, undlode de ikke at benytte sig af Svenskernes Mistanke og Frygt for et Forbund som det nylig omtalte til at udøve en Pression paa deres vidtgaaende Fordringer under de westphalske Fredsunderhandlinger,[2] idet Sverigs voxende Magt indgød dets Allierede en ikke ringe Skinsyge.

Som bekjendt vedblev Spanien at føre Krig med Frankrig, efter at Freden i Münster og Osnabrück havde gjort Ende paa Trediveaarskrigen og berøvet Spanien dets Forbundsfælles, Østerrigs, aktive Bistand. Medens Krigen

---

[1] Slg. Fridericia, anf. Værk, P. 522—24.

[2] Slange, P. 1418.

fortsattes med vexlende Held, (indtil Englands Indblanding og Turenne's Feltherresnille afgjort bragte Frankrig Seiren ihænde), maatte Spanien i Forhold til det øvrige Europa indtage en væsentlig tilbageholden Stilling. Foreløbig maatte det finde sig i Portugals Uafhængighed, idet det forbeholdt sig til sin Tid at tugte denne «oprørske Provinds», foreløbig maatte det, medens det søgte at spekulere i de indvortes Uroligheder i Frankrig, selv efter bedste Evne stræbe at undertrykke det Oprør, som truede med at løsrive Katalonien fra det spanske Rige. Det havde maattet anerkjende de nordlige Nederlandes Selvstændighed, og ikke længe efter var England under Cromwells Styrelse begyndt at voxe frem til en af de indflydelsesrigeste europæiske Stater, som inden føie Tid kom til at lade Spanien føle sin Vaabenmagt. Og de indre Forhold vare saa slette, de finantsielle Tilstande saa uheldige, væsentlig ved Regeringens egen Skyld, at Karl V's og Filip II's gamle Rige var tvungen til at see Magten mere og mere glide af dets Hænder og til at indskrænke sin Indblanding i den europæiske Storpolitik i høi Grad. En Omstændighed gav imidlertid dets Politik et umiskjendeligt Præg: dst var jo en Fyrste af det habsburgske Hus, som beklædte den spanske Trone, og skjøndt Spanien og Østerrig ikke længer kæmpede ved hinandens Side paa Valpladserne, faldt det som oftest Spanien naturligst at tage Parti for det tydske Riges Venner. Det var ogsaa denne Omstændighed, der senere hen bestemte Spaniens Stilling til Danmark og til Sverig. Men i Slutningen af Fyrretyverne og Begyndelsen af Halvtreserne vare de spanske Sympathier og Antipathier i Forholdet til de nordiske Riger ikke saa udprægede, som de siden bleve. Landets Handelsinteresser raadede ligesaa meget til Venskab med Sverig som med Danmark. Ligeoverfor Sverig gjaldt det for Spanien at distancere Portugal, hvorfra en betydelig Indførsel af Salt fandt Sted i de svenske Havne og som havde sluttet en Handelstraktat med Dronning Christina 1641, ja været nær ved at indgaae et

Defensivforbund 1647. Den spanske Regering viste derfor Sverig saadanne udvortes Tegn paa venskabeligt Sindelag, at den hindrede yderligere Tilnærmelser til Portugal fra den svenske Dronnings Side; i 1650 begyndte Forholdet imellem Sverig og Spanien endog at blive ualmindelig intimt. Dog kan ei siges Andet end, at man samtidig i Spanien stedse var betænkt paa ogsaa at have Danmark til Ven, — kort sagt, uden at man slutter nøiere Forbindelse med et enkelt af Nordens Lande, lægger man an paa at staae sig godt med begge indtil Videre og afventer forøvrigt Begivenhedernes Gang paa den europæiske Skueplads.[1] Saaledes kan man vistnok kortelig betegne Situationen i Begyndelsen af Rebolledo's Ambassade.

Et Bevis paa Danmarks venlige Stemning mod det østerrigske Hus syntes det kjøbenhavnske Hof at ville aflægge 1649, idet der gik det Rygte, at man agtede at indbyde Keiseren og Kongen af Spanien til Faddere for den lille Prindsesse, som fødtes i April dette Aar.[2] Der blev dog Intet heraf. Omtrent samtidig var det, at Korfitz Ulfeld udnævntes til Ambassador for, som Reb. siger,[3] at gaae til Holland, England («hvis Omstændighederne tillode det»), Flandern, Frankrig og Spanien.[4] Og da han reiste, kunde han vel ikke sige den spanske Gesandt med Vished, om han kom til Madrid; men han bad Reb. forud at underrette Greverne Fuensaldaña (Overgeneral i Nederlandene) og Peñaranda om hans Komme til Flandern; thi Ulfeld «havde saare vigtige Sager at meddele disse hemmelig;»[5] i Eng-

[1] Slg. Filip IV's ovenf. anførte Svar paa Yttringer af Rebolledo i dennes Breve fra 1648.

[2] Frederikke Amalia, senere Hertuginde af Gottorp. Reb. omtaler Rygtet to Gange, baade i Br. af 7 Febr. (med Tilføielse af, at saa kunne Presenterne da aldeles ikke undgaaes), da man ventede Dronningens Nedkomst om tre Maaneder, og i Br. af 27 Marts.

[3] 7 Febr.

[4] Slg. Becker, Saml., I, 13.

[5] Reb.'s Br. af 27 Marts; Ordene mellem Anførselstegn ere i Ciffre. Dureel antog i Slutn. af Febr., at hvad der forlød om

land var der nu ikke Mere at gjøre for ham efter Kong Karls Henrettelse. Snart kom det imidlertid Reb. for Øre, at det var Holland, som Rigshofmesterens Sendelse først og fremmest gjaldt og at der var Tale om nøie Forbindelse mellem Danmark og Generalstaterne, saaledes at de Danske skulde afstaae Hollænderne «nogle indiske Forter» mod at faae Skibe hos dem.[1] Som man veed, blev dels en Alliancetraktat, hvis Frugter saaes under Krigene med Karl Gustav, dels den saakaldte Redemptionstraktat Udbyttet af Ulfelds diplomatiske Reise. — Aaret 1649 har endnu at opvise en Art Tilløb til nærmere Forbindelse mellem Hofferne i Madrid og Kjøbenhavn. Frederik III's Svoger, Hertug Johan Frederik af Brunsvig-Lüneborg, ønskede at træde i spansk Krigstjeneste og udtalte dette Ønske ligeoverfor den danske Konge under et Besøg hos ham. Kongen forhørte sig ved Statholder Gersdorf hos Reb., om der kunde være Noget til Hinder derfor, og da denne gav «gute Vertröstung, wan darumb gebührlich angehalten, solch Vorhaben wohl gehen und erhalten werden könte,» skrev Kongen til Erkehertug Leopold og ansøgte ham om en spansk Obersttitel og et Rytterregiment for Hertug Johan,[2] medens Reb. meddelte sin Konge Hertugens Ønske og paa hans Venge lovede, at han vilde hverve mange Folk til Flandern, saavel i Brunsvig som i Danmark, og idethele gjøre god Nytte for ringe Betaling, — hvilket den spanske Regering maatte sætte særlig Pris paa. Sagen laa i den Grad Kong Frederik paa Hjerte, at han gjentagne Gange sendte Gersdorf hen til Reb. for

Ambassade til andre Steder end Holland, kun var „Finter". (Becker, I, 14).

[1] Reb. under 24 Apr. Det fremgaaer af det spanske Statsraads Forhandlinger, at man i Madrid holdt stadig Øie med Ulfelds Negotiationer, meddelte Erkehertug Leopold Indholdet af Reb.'s Breve og anbefalede Sidstnævnte at udspore Danmarks og Hollands Planer med skærpet Opmærksomhed (Consulta 16 Juni).

[2] Brev fra Fred. III til Erkehertugen i Geh. Ark. (Ausländ. Reg.), dat. 17 Marts gl. St. — Reb. til Filip IV 27 Marts og til La Torre s. D

at tale derom og at Gesandten selv ventede sig sure Miner paa Slottet, dersom Andragendet ikke bevilgedes. I Madrid besluttede man at lade Erkehertugen tage sig deraf;[1] men i September 1650 var endnu intet Svar indtruffet i Kjøbenhavn, — at Hoffet var fortrydeligt derover, kunde Gesandten godt mærke.[2] Just i de Dage afsendtes imidlertid en Skrivelse fra den spanske Konge til den danske:[3] Hertugens Ønske havde glædet Kong Filip meget; men desværre vare alle de militære Poster besatte, som kunde egne sig for ham; saasnart der blev een ledig, skulde han faae Underretning derom; thi «Kongen interesserede sig særdeles herfor.» — Det danske Hof synes ogsaa at have været en Smule stødt over, at Filip IV ikke notificerede det sit Giftermaal med sin anden Gemalinde, Mariana af Østerrig, i Efteraaret 1649;[4] Statsraadet udtalte da (under 25 Jan. 1650) som sin Mening, at dette burde skee, og Kongen resolverede i Overensstemmelse dermed.

Ved Hoffet kom Reb. ellers ikke meget; han fandt, at der var altfor mange Besværligheder og Formaliteter at gjennemgaae, hvergang der skulde søges Audiens, og han foretrak derfor kun at uleilige de Kongelige, naar det var strengt taget nødvendigt.[5] Dog fik han Indbydelse til en «privat» Maskerade paa Kjøbenhavns Slot, hvilken synes at have været et af de dengang i Tydskland saa yndede «Wirthschaften»; Kongen, Dronningen, Enkeprindsesse Magdalene Sibylla, Hertuginden af Glücksborg og hendes Brud-

---

[1] Statsraadsconsulta 16 Juni.

[2] Reb. til Filip IV, 3 Sept. 1650.

[3] Dat. 6 Sept., Orig. i Geh. Ark.

[4] Reb. til La Torre 27 Nov. 1649.

[5] Ocios P. 193. Under 20 Jan. 1649 gl. St. skriver Dureel til Pfalzgrev Karl Gustav: „Kongen er atter reist til Frederiksborg. Han var kun to Dage i Kjøbenhavn, hvor han ikke udrettede Andet end at give den spanske Minister Grev Rebolledo Audiens. Denne bestod kun i Curialia og Lykønskninger til hans Regjeringstiltrædelse“ (Becker, Saml., I, 12).

gom, Hertugen af Sønderborg, agerede «personajes muy comunes», og der gaves derfor ingen Rangfølge ved Bordet og for Reb. altsaa ingen Anledning til at gjøre sin Ret til Æerespladsen gjældende som den spanske Konges Stedfortræder. Uagtet han mødte udklædt som Tyrk, kunde han ikke slippe for at drikke Skaaler, hvilket aldrig pleiede at bekomme ham vel.[1] Disse Notitser om hans Færden ved Hove ere hentede fra et velskrevet og interessant, længere Brev til hans Slægtning D. Ramiro de Quiñones, Ridder af Santiago-Ordenen og Regidor i Byen Leon (dateret Kbhvn. den 22 April 1651 og trykt i Ocios P. 187—98). Dets sirlige Stil og dets Udførlighed viser, at han havde bestemt det til Offentliggjørelse, og det indeholder mange eiendommelige Træk saavel af hans Opfattelse af de danske Forhold som af hans daglige Liv overhovedet i de første Aar af Ambassaden.[2] Rigtignok omhandler det ogsaa de efter 1649 nærmest følgende Aar; men da det er vanskeligt at henføre flere af de Fakta, som omtales deri, til et bestemt Tidspunkt, kunne de ikke upassende finde en Plads her.

For ham, som var vant til den umaadelig strenge Etikette, der omgav de kongelige Personer ved det spanske Hof, og til Filip IV's afmaalte og ceremonielle Væsen, var den danske Konges og Dronnings Nedladenhed paafaldende; «den er dem saa naturlig,» siger han, «at de tidt spise hos deres Undersaatter og som oftest have nogle af dem

[1] Se Ocios P. 48, i en længere Romance, tilegnet Dronning Christina. Slg. et lille Digt ligeledes i Ocios, P. 265 („Una divina beldad“), hvori han beklager sig over, at en deilig Dame ved det danske Hof har ved at udbringe hans Skaal faaet ham til at drikke paa sin egen Sundhed saa grundig, at han er bleven syg, idet Gigten nu hindrer ham i at aflægge hende en Visit, især da hun boer meget høit, — dette naturligvis sagt paa den galanteste Maade af Verden.

[2] Bouterweck henleder Opmærksomheden paa dette Brev ved Omtalen af Reb. i „Gesch. der span. Poesie“, P. 495 ff.

ved deres Bord.»[1] Frederik III., med hvem han talte Fransk ved den nysnævnte Hoffest (medens Samtalen med flere Andre af de Tilstedeværende gik paa Italiensk), vandt hans Hjerte ved sin rolige, vennesæle og naadige Optræden og ved sin Lærdom; «men et kongeligt Sind kan jo heller ikke Andet end fuldkommengjøres af Studeringerne, som blidne endog meget haarde Gemytter.» Det varede da heller ikke længe, før Reb. stemte sin Lyre til Kongens Pris, ikke blot som den berømmelige Christians udmærkede Efterfølger, der holdt Statens Tøiler i sin «docta mano», kronet med en Olivenkrands efter at have lukket Janustemplets Porte, men ogsaa som den, der, medens han haandhævede Retfærdigheden paa Dommersædet,[2] i sit Otium hengav sig til grundige Studier og dog var en saadan Mester i Vaabenbrug, at han erobrede Seirens olympiske Krands med sikker Haand blandt Palæstraens Støvskyer, d. v. s. vandt Prisen i Ringrending.[3] Hvad Dronning Sophie Amalia angaaer, saa strømme Reb.'s Poesier over af Beundring for hendes Skjønhed (der dog ikke synes at have været saa overordentlig, efter de fleste samtidige Portræter at dømme), hendes majestætiske Værdighed, hendes Dristighed og yndefulde Behændighed paa Jagten, som hun elskede saa høit.[4] Hun er en «Seraf», «en Guddom i Menneske-

---

[1] Slg. Wicquefort, l'Ambassadeur et ses fonctions, I., P. 261: „On trouve estrange, que le Roy d'Espagne, qui fit de si grands honneurs au Prince de Galles, lors de son voyage de Madrid, ne le fit pas une seule fois disner à la table. C'est un honneur que le Roy d'Espagne ne fait à personne."

[2] Disse Ord hentyde til den i 1649 holdte Herredag.

[3] Madrigalet til Frederik III. (Ocios P. 136) blev trykt i Kbh., oversat paa Græsk, Latin og Tydsk. Det Samme er Tilfældet med Madrigalet „Diana que en la selva", stilet til Dronningen (Ocios P. 407.).

[4] Han opstiller hende som et Exempel for de magelige spanske Damer, der altid sidde paa Stads i deres stive Dragter og kun lade sig bære ud med et Slæng af Tjenere efter sig, istedenfor at tumle deres Ganger kjækt som den danske Dronning (Ocios P. 591).

skikkelse», ingen Kunstner kan afbilde hende, thi hun er Venus og Diana i een Person; Buen i hendes Haand seer ud som Dianas, men er i Virkeligheden Amors, hendes Pande er skjøn som Maanen, hendes Øine overgaae Solen i Straaleglands osv. osv. — Med Ministrene og de Fornemme i Kjøbenhavn levede Gesandten i god Forstaaelse. Af hans diplomatiske Correspondance sees det, at han kom baade til Korfitz Ulfeld og Hannibal Sehested. Kantsleren Christen Thomesen Sehested, som jo havde været i Spanien som Kavaleer hos Ambassadøren Jakob Ulfeld 1613 og senere igjen 1625,[1] hørte til Reb.'s Omgangsvenner, tør man vel sige efter de ikke faa Udtalelser om ham i Reb.'s Breve. Spanieren priser oftere Kantslerens Retsindighed og smukke Karakter, — idet han tilføier et Ønske om, at han ikke var saa ivrig en Lutheraner[2] —, og siger, at han ved alle Leiligheder viste sig venlig mod Reb. Endnu mere omgikkes denne dog med Joachim Gersdorf, om hvem han siger, at han havde Mere af en Spaniers end af en Franskmands Væsen;[3] og Reb. var saare glad over at have uhindret Adgang til hans ypperlige Bibliothek, bestaaende af Bøger i alle mulige Sprog, af hvilke den lærde Eier kunde hele ti. En anden stor Bogsamling, som ligeledes

[1] Slg. Hofmans Danske Adelsmænd, III., 51—52.

[2] Saaledes Ocios P. 275 (af en poetisk Epistel til Pater Diego de Tamayo): „Kantsleren, hos hvem Sokrates' og Cato's Sindighed og Maadehold bekjende sig til Luthers Lære, har læst Fray Luis de Leon og Luis de Granada [berømte katholske Skribenter] og finder hverken at udsætte paa deres Yttringer eller deres Fromhed Thi Dyd og Moral ere saa grundfæstede i ham, at kun Troen skader ham, uagtet han siger, at den frelser ham."

[3] I Rimbrevet til Pater Tamayo (1654, altsaa da Gersdorf var Rigshofmester) karakteriserer Reb. ham saaledes: „Den saare yndede Gran Maestre, hos hvem Misundelsen Intet finder at udsætte eller Smigeren Leilighed til at lyve i sin Ros, holder udmærket Regnskab med Alt — skjøndt det synes som om han Intet udrettede — under Statens usikkre Tilstande, som kunne gjøre Enhver ængstelig." (Ocios P. 274 f.).

stod til Gesandtens Disposition, var Biskop Brochmands; den indeholdt selvfølgelig navnlig theologisk Litteratur, «hvori Bispen arbeidede af alle Kræfter paa at fjerne sig fra Sandheden; det kostede ham mere Studium at blive uvidende end Andre at blive vidende.» [1] Ogsaa Oversekretæren Otto Krag, Reb.'s Nabo, [2] som talte godt Spansk og havde været i Spanien, [3] gjorde ham ikke sjelden Besøg; Reb. betegner ham som «et levende Bibliothek af theologiske Stridsskrifter» og giver ham det Skudsmaal, at «han er velstuderet og har et godt Hoved og holder af at vise det i Disputer, hvori han er saa ivrig, at det synes, at han troer paa det, som han forsvarer.» Det forbausede idethele Gesandten at træffe saamange belæste og kundskabsrige Folk iblandt de danske Adelsmænd, ja at man knap traf paa nogen Mand i en anseet Stilling, som ikke nøie kjendte Europas Stater, deres Regeringer og Forhold; det var fordi de reiste udenlands, i den Hensigt at erhverve

---

[1] „Bispen har ladet sig begrave med sine Bøger: selv om han nu erkjender Vildfarelserne deri, kan han ikke rette dem i den anden Verden" (Versificeret Epistel fra 1652, Ocios P. 267). Jesper Brochmand døde Paaskemandag 1652.

[2] Dette var han i 1651, if. Brevet til Quiñones. O. Krags Gaard laa paa Østergade (mellem Kongens Nytorv og Christenbernikovstræde) ved Siden af den keiserlige Residents Gaard, hedder det i Kbh.'s Grundtaxt 1661 (og 1668), se Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium, I., 756, II., 832. Det er Krags fordums Eiendom, hvori Læseselskabet „Athenæum" havde sit Lokale i mange Aar. Men Residenten, Baron de Goes, havde netop kjøbt den Eiendom, hvori Reb. havde boet (Ny kirkehist. Saml.. V., 828). Slg. ogsaa Brev fra Reb. til la Torre 5te Juli 1653, i hvilket det meldes, at hans Nabo, den hidtilværende „Secretario de Estado, Oto Kraj," var nylig bleven Rigsraad. Gersdorf boede ogsaa paa Østergade, Hj. af Kongens Nytorv. nu Hôtel d'Angleterre, (slg. Nielsen, Kbh.'s Dipl. III., 323: Aar 1650, 377: Aar 1651). Om den keiserl. Residents, altsaa Reb.'s Gaard hedder det i Grundtaxten 1661: „med tvende waaninger bag haffuen liggende" og 1668: „med 2de waaninger bag haffuen ud till Slippen."

[3] Med Hannibal Sehested 1639 o. følg. Aar.

sig Lærdom og Dannelse, hvormed de saa senere gavnede deres Fædreland. Sligt var han ikke vant til fra Spanien: «vore Landsmænd reise ikke saa meget, hige mindre efter Kundskab og give derfor mere Anledning til Latter.» Saaledes havde Kantsler Sehested fortalt ham, at da han var i Spanien, havde en fornem Mand spurgt ham, om han ikke kom til Konstantinopel paa Hjemveien til Danmark, hvortil Sehested svarede («paa den sagtmodige Maade, der er ham egen»): «Det kunde nok være; men det ligger rigtignok ikke ganske paa min Vei.» —

Rebolledo skildrer sit daglige Liv saaledes.[1] Dagslyset var ham den største Del af Aaret i den Grad aarle paafærde, at han blev nødt til at staae tidlig op, ja om Sommeren trængte det allerede Kl. 3 saa stærkt ind gjennem Vinduerne, der kun vare forsynede med Glasruder uden Skodder af Træ, at det forjog hans Søvn. Da det i en længere Tid af Aaret først blev mørkt Kl. 11, — ikke som i Spanien, hvor Mørket falder anderledes tidlig paa, endog om Sommeren —, kunde Tiden blive ham og hans Omgivelser lovlig lang. Imidlertid søgte han at forslaae den, saa godt det lod sig gjøre, paa forskjellig Vis. Een Time om Morgenen og een om Eftermiddagen samledes han med Husets Geistlige og alle de læge Katholiker, han havde om sig, i sit private Kapel til Andagt og Bøn. Ved Middagsbordet saae han altid hos sig sin Skriftefader og de andre Patere samt en eller anden Gjæst; Aftensmaaltid holdt han ikke, paa Grund af hans Gigt, der krævede Diæt. Efter hans eget Sigende dyrkede han Selskabeligheden meget lidt og havde navnlig ikke saamegen «conversacion con las damas» som fordum: «de Damer, som jeg kunde aflægge Besøg, forstaae mig ikke, og de, som kunde besøge mig, vil jeg ikke have nogen Forstaaelse med.» Derimod forfriskede han sig gjerne ved Spadsereture eller, som han udtrykker sig, var i Selskab med Elementerne: Luften, Havet

[1] Ocios P. 190 ff.

og Jorden traf han udenfor sin Bolig, men Ilden havde han blot hjemme i sit Studerekammers Kakkelovn. I dette Værelse, hvor der var saamange Bøger, at han knap kunde finde Plads derinde, tilbragte han nemlig sine fleste og bedste Timer, snart med Granskning i den hellige Skrift, i Kirkefædrene og de spanske Mystikere, snart med filosofisk og historisk Læsning, snart med paa Prent at følge de store Opdagere under deres farefulde Reiser eller med at nyde Vergils, Garcilaso's, Petrarca's eller Camoens' klangfulde Vers. Selv greb han da ofte Pennen for at besynge spanske eller danske Konger og Helte. — Af Gesandtskabsforretninger havde han foreløbig ikke mange, naar undtages hans regelmæssige Rapporter. Foruden de tidligere omtalte fra hans første Aar kan af saadanne Forretninger, som nærmest vedkomme Danmark, nævnes hans Optræden i Anledning af en Gadekamp i Hovedstaden.[1] Nogle Franskmænd havde ved et uheldigt Tilfælde dræbt en Mand, de forfulgtes og søgte, ilde tilredte, Tilflugt i den spanske Gesandts Hus; det var jo rigtignok Folk af en mod Spanien fjendtlig Nation, men Reb. tog dog imod dem og hjalp dem bort senere, for at hævde Gesandtboligens Ukrænkelighed og dog ikke være nødt til at afslaae de indstændige Anmodninger, han fik om at udlevere dem. Fremdeles hans Forhandlinger med den spanske Konge og Erkehertug Leopold i Anledning af, at Ulr. Chr. Gyldenløve ønskede at tjene i den spanske Hær i Flandern.[2] Tilbud fra Projektmagere,[3]

---

[1] Ocios P. 195.

[2] Reb. til Kongen 11te Dec. 1649.

[3] Se saaledes en kgl. Depeche til Reb. af 3 Aug. 1649, som lyder: „Man har henvendt behørig Opmærksomhed paa det Skrift, I indsendte fra en Tydsker i Kjøbenhavn, hvori han tilbyder at aabenbare en hemmelig Maade at sikkre Galeierne og Flaaderne fra Indien og andre Skibe, af hvad Art de ere, mod fjendtligt Angreb under deres Seilads. Skjøndt man er sig bevidst, at slige Ting pleie at være unyttige og fantastiske, men man dog ikke sætter Noget paa Spil ved at forsøge dem, og da det jo vilde bringe megen Gavn,

fra Handelshuse [1] o. Lign. manglede han heller ikke dette Aar, særlig da det store nye Linieskib «Frederik», som bestemtes til dansk Admiralskib, var blevet færdigt og var ankommen til Kjøbenhavn i Oktober. Det byggedes i Neustadt, leveredes Kongen af Marselierne og Berns, som forlangte 150,000 Rdlr. for det, men det kom dog kun til at koste 120,000; Antallet af dets Kanonporte var omtrent 100 (korrekt 94), og det omtaltes som det største og skjønneste Skib, der for Øieblikket saaes paa Havet. Skibets Bygmester («el que le ha fabricado») tilbød den spanske Regering, gjennem Reb., Magen dertil for det Halve af hvad det vilde koste at bygge et saadant Skib i Spanien. I Madrid henviste Statsraadet Sagen til «la Junta de Armadas», for at den kunde overveie, om der vilde være Brug for det. Forresten vilde man der ikke have været saa overordentlig godt tjent med et Skib, som i Eet og Alt var Mage til «Frederik»; thi uagtet Reb. beretter, at Kongen og Dronningen af Danmark vare meget tilfredse med Skibet, dengang de besøgte det i de første Dage af December, skriver Dureel til Karl Gustav, at Frederik III ikke var ret fornøiet med dets høie Pris, og i den Liste over den danske Flaade, som samme svenske Resident med-

---

om den lovede Virkning indtraf, er det min Villie, at dersom I troer, at Virkningen kan indtræffe, og dersom I har saa gode Tanker om Ophavsmanden, maa I see at faae ham til at forklare Eder Hemmeligheden; men hvis I ikke har den Mening, skal I nægte at forhandle om Sagen."

[1] Alb. B. Berns' Tilbud at levere den spanske Regering Skibe og Krigsmateriel er omtalt P. 23. Efter kgl. Ordre svarede Reb. ham, at han (B.) skulde opgive den sp. Regering sine yderste Priser, B. havde da spurgt ham, hvor han vilde faae Sikkerhed for Betalingen. Herved var Sagen skrinlagt, idet Reb. erklærer Kongen und. 6 Febr. 1649, at han ei kan indlade sig paa nogen Handelsforretninger. Efter Modtagelsen af Gesandtens Brev beder Statsraadet atter Kongen at henvise Sagen til Junta de Armadas. og Kongen paategner „Excúsese este tratado" ɔ: Lad os blive fri for den Forretning.

deler i den bekjendte Relation om Danmark til Dronning Christina (trykt i Sandvigs ɔ: Suhms Samlinger), hedder det om «Frederik», at i Søgang kunde det underste Batteri ikke bruges og Skibet ei heller vende: det var saaledes kun godt til at bruges mod Volde og som Blokskib. Allerede et halvt Aar efter dets Ankomst til Kjøbenhavn synes Kongen at have næret Mistillid til dets gode Egenskaber, idet han under 12 Juli 1650 befaler Holmens Admiral Christoffer Lindenov at løbe i Søen med det nye Skib «Frederik», og krydse med det, saa langt som den indtagne Proviant tillader, for at prøve, hvordan det seiler og hvordan det kan anvendes, samt derefter indgive omstændelig og paalidelig Relation. Det blev da heller ikke den danske Flaades Admiralskib, eftersom det maatte afstaae denne Rang til «Sophie Amalia», bygget i Norge 1650. [1] — Endnu er at tilføie, at i Anledning af, at den danske Regering under de sørgelige Tilstande i 1649 aftakkede en Mængde Soldater og Søfolk uden at betale dem, [2] gjorde Reb. sin Konge opmærksom paa, hvor let han der vilde have kunnet hverve et betydeligt Antal Matroser og sende dem i Skibe til Spanien, ifald de fornødne Penge havde været tilstede i Gesandtens Kasse.

Om Kjøbenhavn yttrer Rebolledo i Brevet til Quiñones, at det er en velbygget Stad, beliggende paa tre Øer, næsten omgiven paa alle Sider af Havet og en Indsø, og han roser dens sikkre og rummelige Havn, dens smukke Kirker og offentlige Bygninger og dens jævne Gader uden store Stigninger og Skraaninger. Klimaet forekommer ham ikke saa

---

[1] Garde, Efterretn. om den danske Sømagt, I, 147. — Om „Frederik" tales i Brev fra Reb. til Kongen 11 Dec. 1649 og under s. Dato til La Torre. Statsraadsconsulta'en er af 25 Jan. 1650. Frederik III's Brev til Lindenov findes i Geh. Ark. (Sjæll. Reg.) Slg. Suhms Saml. II, 3die H.; Garde, den d.-n. Sømagts Hist. til 1700, P. 171 og 217, og Samme, Efterretn. etc., I, 146; endv. Becker, Saml., I, 26, 28 og 30.

[2] Slg. Becker I, 20, 26 og 27.

slemt, som Folk i Spanien antog det for; der gaves jo dem i Madrid, der allerede betragtede Burgos som et Novaja Zembla, f. Ex. Digteren Luis de Ulloa,[1] der engang under et Ophold i Leon skrev et Digt, hvori han sagde, at han var «kastet ud i en Udkant af Verden, i den barske, umilde Rimfrost,» — ligesom om han befandt sig i Grønland. «Der er intet Støv om Sommeren,» siger Reb., «og intet Smuds paa Gaden om Vinteren; thi i den førstnævnte Aarstid regner det meget ofte, og i den sidstnævnte er Alt frosset til Is; men det gjør ikke Noget, thi Enhver kan trylle Hundedagene frem i Værelset, naar han blot putter mere Brænde i sin Kakkelovn, og Isen er god til kjølige Drikke og til Kanekjørsel, naar man vil slikke Solskin. Dette Sidste hører der imidlertid ikke ringe Behændighed til, eftersom Solen vil nødig frem og smutter bort meget snart; man maa da kjøre hjem i Hast, saa at man med kort Tids Mellemrum nyder to saa forskjellige Temperaturer som den i Skythien og den i Syene. Fluerne ere mest paatrængende om Vinteren; thi om Sommeren er der altid Blæst, der jager dem fra hverandre, men om Vinteren gjemmes de nok saa bekvemt ved Ovnene. Der kan være de Tider af Sommeren, da man kun ugjerne lægger sin Zobelpels, til andre Tider skulde man troe, at Aristoteles' hede Zone var ifærd med at flytte til Norge.» Hvad Levemaaden angaaer, erkjender han, at den ikke lader Noget tilbage at ønske. Landet frembringer rigtignok ikke Vin, men der indføres saamegen fra Spanien og Frankrig og der drikkes saa tæt, at man skulde troe, at den østes op fra Vandpytterne. Ellers kan man faae, hvad man ønsker sig: godt Oxekjød, ret godt Flæsk, Lammekjød, Høns, og da de bedste Fisk vare de billigste, saaledes Tunge og Laxørred, levede Gesandten og hans Husstand næsten kun af disse i Fastetiden («eftersom vi jo ere saa forgjældede,» føier han til). Vildt kom kun sjelden paa Torvet og var nok lettere

[1] † 1674, Forf. af det smukke, fortællende Digt „Raquel“.

at faae fat paa levende end dødt; thi den jagtelskende Dronning kunde ofte paa een Dag skyde tredive Harer, uagtet de ere hvide om Vinteren og saaledes vanskelige at faae Øie paa. En anden Delikatesse, Kapuner, var ikke til at opdrive: «man tillader i dette Land ikke engang Fuglene Cølibat.» Reb. havde lært sine Husfolk at søge Champignons og vænnet dem til at hente i Slagterboderne visse Dele af de slagtede Dyr, som de fik uden Betaling, da man ikke pleiede at anvende dem i de danske Kjøkkener og Tjenestefolkene i Almindelighed ikke vilde bære dem hjem.[1]

Skjøndt Tonen i vor Gesandts Epistel til Fætteren er temmelig spøgende og epigrammatisk, af og til erindrende om Mateo Alemans eller Quevedo's Stil, og dette bl. A. gjælder om hans Omtale af den danske Retspleie, tør man dog nok sige, at han har fundet denne virkelig endel bedre end det spanske Lovtrækkeri med dets Alguaciles og Escribanos. «Uden Prokuratorer eller Advokater afgjøres Sagerne hurtig efter en gammel Lovbog,[2] noget Lignende som Fuero Juzgo, og hvert Aar bringes de vigtigste tilende ved Herredagen, hvor Kongen præsiderer.»

Reb. var en tro Tjener af den katholske Religion, ja endog et Stykke af en Theolog, — det have vi seet i det Foregaaende. Der var følgelig Meget i det Lands kirkelige Forhold, hvor han nu var bosat, som maatte vække hans Indignation og opfordre ham til at optræde som sin Troes Stridsmand. Herpaa møder man Exempler nok i hans diplomatiske Correspondance; men vi ville her holde os til den saa tidt citerede, længere Epistel fra 1651. Saafremt Quiñones, siger han, skulde undre sig over, at man viste

---

[1] „Tan exterior es su castidad ó tan interior su inocencia“ (Ocios P. 189).

[2] Naturligvis Sjællandske Lov. Fuero Juzgo (Forum Judicum) er en spansk Lovbog fra det 13de Aarh., oprindelig hidrørende fra Vestgotherne.

ham den megen Ære ved Hofmaskeraden, da han var klædt i Tyrkedragt, ikke som en ærlig katholsk Kristen, vil han minde Fætteren om, at Calvin har sagt: «Gud lade os heller komme under Tyrkens Vold end under Pavens»; forøvrigt betegner han den augsburgske Konfession som «mere nærmende sig til vor» end Calvins. Han deler Lutheranerne i Danmark i flere Grupper, forsaavidt de overhovedet troe paa Noget. «Mange betragte det som et Tegn paa Guds Storhed (saadan som Filosofen sagde til Julian), at han tjenes i forskjellige Religioner, og ansee det for vist, at den, der lever efter den naturlige Lov, bliver frelst i enhver Troesbekjendelse, idet den oprigtige Anger over at have syndet mod Naturens Skaber bringer Syndernes Forladelse.» Saa er der dem, der troe, at der ikke er Frelse udenfor Kirken, — og disse nærme sig, efter Reb.'s Mening, mere til Sandheden —; men de bilde sig ind, at de endnu virkelig høre til den hellige almindelige Kirke og at Forskjellen mellem Katholicisme og Protestantisme ikke er nogen dyb Forskjel. Dernæst de rigtig strenge Lutheranere, som udelukke Katholikerne af Christi Kirke «og lave sig en ufeilbar Troesbekjendelse af hvad de mene at forstaae i Skriften, uden Koncilier og Helgene.» Alle ere de lige glade ved deres Religion og lige fortørnede paa deres Skjæbne. Endelig den store Hob, som blindt følger Præstene. Disse er Reb. naturligvis især forbittret paa, og navnlig er deres Ægteskab ham en Vederstyggelighed. De tale, hedder det, som de Fornemme befale dem og efter hvad deres Kald er værdt. Der er intet ærligt Borgerhus, hvor ikke Rachel bestemmes for Præsten. Men hvad der især har ærgret ham er, at katholske Geistlige i Danmark have svigtet Cølibatet, forførte af det slette Exempel, leve gifte eller sammen med Friller; saaledes nævner han en Kapuciner, en Augustiner og en Doktor fra Regensburg. Forresten synes det ham en ret god Indretning, verdslig seet, at naar en Præst døer, gives Kaldet ikke bort undtagen til den, der gifter sig med Enken og paatager sig at sørge for Børnene.

— At denne nidkjære Defensor fidei tidt og gjerne indlod sig i privat Disput med bibelfaste og theologisk dannede Lutheranere, kan man let tænke sig; og netop i Frederik III's Tid var Tilbøieligheden til at drøfte og tvistes om religiøse Materier som bekjendt saare udbredt, idet Kongen selv afgav et Mønster i saa Henseende. Om en slig Disput mellem Reb. og Gersdorf minder en Sonet i «Ocios».[1] En anden Gang sendte Otto Krag Gesandten det 4de Kapitel af Pauli 1ste Brev til Timotheus og bad ham give en Forklaring af Ord som: «Nogle .... skulle hænge ved forføreriske Aander og Djævles Lærdomme, ved deres Hykleri, som tale Løgn, ... som byde ikke at gifte sig, at afholde sig fra Mad, som Gud haver skabt at annammes med Taksigelse af dem, som troe; .... men sky de vanhellige og kjærlingagtige Fabler, derimod øv dig selv til Gudfrygtighed. Thi den legemlige Øvelse er nyttig til Lidet, men Gudfrygtighed er nyttig til alle Ting .... Bliv hart ved Læsningen, Formaningen, Lærdommen.» Alt dette skulde efter Krags Mening passe paa Romerkirken. Reb. indvendte, at det var en Profeti, og dem forklarede endog de hellige Fædre ugjerne. I Pater Mariana's «Historia general», 4de Bogs 20de Kap., fortaltes imidlertid om nogle Kjættere, der forbød Ægteskab og ei spiste Kjød. «Hvis han ikke var tilfreds med at anvende Ordene paa disse Kjættere, saa var jo Dagenes Ende ikke kommen endnu, og der vilde maaske opstaae andre Kjættere, som de passede bedre paa; thi vi ansaae Ægteskabet for et Sakramente ligesom Paulus, idet vi med ham indrømme, at Kydskhed er noget end mere Fuldkomment, og endskjøndt vi spæge os ved Faste, efter hans og de øvrige Apostles Mønster, ansee vi hverken Kjød eller nogen anden Spise for uren.» Havde den danske Adelsmand søgt at konfundere Spanieren med det 1ste Brev til Timotheus, saa søgte Denne nu til Gjengjæld at bringe at bringe ham til Taushed med det 2det Brev. I 3die

[1] P. 147: „Julio, pues á los Orbes celestiales“.

Kap. forekom det ham, at der hentydedes til Lutherdommen ved Udtryk som: «I de sidste Dage skulle være . . . . Bespottere . . . . opblæste, som mere elske Vellyst end de elske Gud, som have Gudfrygtigheds Skin, men fornægte dens Kraft . . . . Thi af dem ere de, som snige sig ind i Husene og besnære Kvindfolk, ... som lære altid og kunne aldrig komme til Sandheds Erkjendelse . . . . Mennesker, fordærvede i Sindet, forkastelige i Troen. Men de skulle ikke faae Fremgang ydermere . . . . Men du, bliv i det, som du haver lært og som er dig betroet.» Hvad Krag havde at sige til dette Bibelsted, beretter Reb. ikke; han yttrer blot, at «han svarede endnu Mindre end jeg, og hver beholdt sin Mening, men vi vedbleve at være gode Venner alligevel.» —

Om Forholdet mellem Spanien og Sverig i 1649 oplyser Reb.'s Correspondance Adskilligt, eftersom hans Gesandtstilling i Kjøbenhavn gav ham af og til Leilighed til at komme den svenske Politik paa nærmere Hold. Trods den nys endte Krig mellem Keiseren og Dronningen af Sverig var Spanien, som tidligere anført, ingenlunde fjendtlig stemt mod Danmarks østlige Nabo. Vi see derfor Spaniens Gesandt pleie venskabelig Omgang med Magnus Dureel, den svenske Resident i Helsingør, naar denne besøgte Kjøbenhavn. I Oktober [1] skriver Reb. til sin Konge, at Dureel har fortalt ham om, hvor stor Mistillid de svenske Ministre nærede til deres gamle Forbundsfælle Frankrig. Siden Freden var undertegnet i Münster, vare de franske Subsidier blevne borte, endvidere var der fornylig indtruffet betydeligere Rivninger mellem de franske og svenske Tropper i Tydskland. Hertil kan føies, at ved Rapporter fra Schering Rosenhane, den svenske Gesandt i Paris, havde man faaet overdrevent alarmerende Efterretninger om de indre Uroligheder i Frankrig, som ogsaa havde gjort Mange i

[1] Br. af 2 Okt.

Sverig utilboielige til fransk Alliance, [1] — medens man i Danmark erfarede dem med endel Glæde. [2] Paa den anden Side syntes det, at Skibsfarten fra Sverig paa Spanien var i Tiltagende, og Reb. beretter, at just i de Dage havde et med Tømmer lastet Skib passeret Sundet paa Veien fra Svensk-Pommern (Stralsund) til Cadiz. Med stor Tilfredshed modtog man i Madrid Underretningen om, at der saaledes aabnedes Udsigt til varigere og fordelagtigere Handelsforbindelse med Sverig, og Statsraadet besluttede, [3] at man, samtidig med at man takkede Reb. for denne kjærkomne Nyhed, skulde sende Ordrer til alle Søhavne, at svenske Skibe for Eftertiden burde modtages godt, idet man erindrede sig, hvorledes «Svenskerne bestandig havde erklæret, at de ikke havde Krig med Spanien, men vilde vedblive at drive Handel med dette Land.» Da der paany sendtes en kgl. Depeche til Gesandten (22 Nov.), meddeltes det ham, at der allerede var udfærdiget Befaling til Søhavnene. Forresten vil den franske Gesandt i Stockholm, den berømte Chanut, efter Reb.'s Mening nok søge at forpurre Handelsforbindelsen med Spanien, og C.'s store personlige Indflydelse hos Dronning Christina har upaatvivlelig været ham godt bekjendt. Da Chanut, nys udnævnt til virkelig Ambassadør, passerede Kjøbenhavn omtrent samtidig paa Gjennemreise, hed det sig, at han skulde medbringe Forslag til nyt Forbund mellem Sverig og Frankrig, [4] og Haabet om at sætte Splid mellem disse tvende hidtidige Allierede var, naar Alt kommer til Alt, ikke synderlig stort. Dronning Christina forholder sig i denne Tid afventende ligeoverfor Spanien og Frankrig, ligesom Spanien overfor de nordiske Riger; hun afholder sig foreløbig fra aktiv Deltagelse i den europæiske Politik, navnlig Deltagelse med væbnet Haand

---

[1] Slg. Mém. de Chanut, I, 417 ff.
[2] Becker. I, 15.
[3] 18 Nov. 1649.
[4] Reb. til La Torre. 11 Dec. 1649.

til Værn for en bestemt Sag,[1] og medens Danmark i Foraaret 1649 havde lyttet med en vis Ængstelse til Rygterne om store svenske Søudrustninger,[2] følte det sig igjen noget mere trygt overfor Sverigs Planer, da Dronningens extraordinære Ambassador, Bengt Skytte, der repræsenterede hende som Fadder for Prindsesse Frederikke Amalia,[3] holdt et glimrende Indtog i Kjøbenhavn i August Maaned. Netop kort efter skete den store Hjempermittering af Land- og Sømagten, hvilken den spanske Gesandt er tilbøielig til at betragte som foranlediget ved den stigende Tillid til Sverigs fredelige Hensigter.[4] Og da han omtaler[5] de engelske Hvervninger i Danmark, som begunstigedes af dette Lands Regering, tilføier han, at man i Kjøbenhavn mente at faae Sverig med til dette Foretagende (slg. nedenfor). At imidlertid Danmarks Tilnærmelse til Holland og Ulfelds Underhandlinger i Haag begyndte at vække Mistanke hos Svenskerne, sees af Dureels Breve til Pfalzgrev Karl Gustav.[6] — Endnu en Omstændighed, som vedkommer Sverig i 1649 og som man i Spanien erfarede med megen Interesse ved Reb.'s Beretning, er den, at nogle Krigsskibe, som almindelig sagdes at blive byggede i Holland for den svenske Regering, efter et Rygte skulde være bestemte for den portugisiske Konge, — «el Tirano de Portugal», kalder vor Gesandt ham som god Spanier.[7] Jøder i Hamborg og

---

[1] Slg. Grauert, Christina von Schweden, I. P. 355, 358.

[2] Reb. til La Torre, 24 Apr.

[3] Høitidelighederne ved Prindsessens Daab ere skildrede i R. Mejborg's Billeder af Livet ved Chr. V's Hof, Kbh. 1882, P. 90--93.

[4] Br. fra Reb. 2 Okt. 1649. I de første Dage af Sept. var Rigsraadet begyndt at forhandle om Reduktionen, se Chr. Skeels Dagb., D. Mag. 3 R. IV, P. 7, 9, 13, 16 o. fl. St.

[5] I Br. af 27 Nov og 11 Dec. Det var den navnkundige Montrose, der foretog disse Hvervinger for „Kong“ Karl (II), slg. Becker I, 26, 28. 29; S. B. Smith, Leonora Christina Ulfelds Hist. I, 185 f.

[6] Becker I, 26.

[7] Br. fra Reb. 15 Mai og Consulta 14 Juli 1649.

Holland havde nemlig indgaaet Akkord med Portugal om at skaffe det en Flaade. Et lignende Rygte var udspredt to Aar senere, da det hed sig, at de hamborgske Jøder ønskede at boe i Portugal uden at hindres i Udøvelsen af deres Religion, som Vederlag for, at de forsynede Portugiserne med Skibe og Flaademateriel.[1]

Vi have nu seet Rebolledo i Virksomhed som Afsending i hans Ambassades første Tid, og vi have kastet et Blik paa hans private Liv i den danske Hovedstad; Eet er der imidlertid, som vi maa betragte nærmere, før vi gaae videre i hans diplomatiske Virkens Historie, og det er hans økonomiske Vilkaar. Disse ere just ikke videre fornøielige og have øiensynlig udøvet et ikke ringe Tryk saavel paa hans Virken som Gesandt som paa hans aandelige og legemlige Velvære overhovedet. Hvad der blev lovet Grev Rebolledo i Gage, da han sendtes til Kjøbenhavn, have vi seet P. 14, og den Pengesum, som saaledes stilledes ham i Udsigt ved hans Embedstiltrædelse, var jo egentlig ikke saa ubetydelig. Men de spanske Finantser vare ikke rigtig til at stole paa, hvilket Reb. har havt mere end Anelse om, allerede før han var ankommen til Danmark; thi af kgl. Depecher fra 4 og 18 Mai 1648 fremgaaer det, at han da havde anmodet gjentagne Gange om at maatte faae sine Maanedspenge (mesadas) udbetalte punktlig, hvad Kongen da ogsaa lover ham, idet der tilføies, at den fornødne Ordre er udstædt. I Slutningeñ af Mai fik han da 2000 Escudos fra Flandern, men det var langtfra Tilstrækkeligt, og paa hans Bøn erklæredes der ham, at snart skulde der blive sendt Mere.[2] Punktlig indtraf de lovede Penge ialtfald ikke; thi Udgifterne til Hus i Kjøbenhavn o. Lign. bragte ham inden føie Tid i saa prekær Stilling, at han i sine Rapporter fra 1648 taler om ligefrem Trang (necesidad). Frugten heraf blev som tidligere — et Løfte om, at Penge snarlig skulde sendes

[1] Chanut, II, 338—39.
[2] Kgl. Dep. 20 Juli 1648.

ham: hans Gage skulde for Fremtiden være en Post paa «las provisiones de Flandes» og expederes med al ønskelig Præcision.[1] Reb. blev ikke synderlig glad over denne Ordning, idet han var betydelig mere tilfreds med det Arrangement, man havde truffet i Madrid med Hensyn til Betalingen, før han reiste til Danmark, som han selv fortæller saaledes i «Ocios»:[2] «Man lovede mig, at jeg skulde have Overopsyn over Handelen med Hansestæderne, hvad der var det Samme som et Præbende paa 5000 Esc. godt og vel, og af de 6000, der bestemtes som Gage for mig, skulde jeg altid faae sendt et Aars Løn forud; saaledes begyndte man at ordne det, inden jeg reiste. Men alt det blev til, at Kongen — hvem Gud beskytte — sendte, kort efter min Afreise, en Depeche til de omtalte Stæder, hvorved han ophævede mit Præbende, førend det var traadt i Kraft, og jeg var ikke den, der tabte Mest derved, eftersom man siger, at den portugisiske Handel nu florerer derpaa. Til Gjengjæld herfor og for de Anstrængelser, jeg døiede under en fem Maaneders lang Reise, blev Udbetalingen af min Gage henvist til Flandern, hvor den Smule, jeg har hævet, har kostet mig dyre Penge.» Saagodtsom alle Reb.'s Breve til Madrid i 1648 og 49 indeholde bedrøvelige Klager over hans fortrykte Omstændigheder, og saagodtsom alle de kgl. Depecher indeholde Løfter, overensstemmende med Statsraadsbetænkningerne, om, at en ny Sending snart skal bringe Orden i hans Pengesager. Baade Erkehertug Leopold og den spanske General Fuensaldaña modtog skriftlig Befaling til at sende Reb. Penge;[3] men lige sent gik det med Sendingerne. I Begyndelsen af December 1648 kom der en Vexel paa 2000 Stück von Achten paa Hamborg;[4]

---

[1] Kgl. Dep. 25 Aug. 1648.

[2] P. 188 (Brevet til Quiñones).

[3] Kgl. Dep. af 30 Sept. og 14 Okt. 1648.

[4] Reb. til La Torre 5 Dec. 1648. La Torre skrev til Reb. 9 Dec., at man ansaae det for heldigst, at han fik sine Penge sendte fra Flandern; „det indlyser af, hvad Grev Fuensaldana skriver mig i

men «det var tvivlsomt, om de vilde acceptere den der,» og hvad skulde ogsaa den Sum forslaae, nu da Gesandten havde maattet give Saameget ud i Anledning af Kongebegravelsen og Kroningshøitidelighederne. Værre og værre blev Reb.'s Stilling i Løbet af 1649, ikke at tale om, at han plagedes af Sygdom. «Jeg er fuldstændig sikker paa, at jeg aldrig faaer nogen Hjælp fra Flandern, og i saa ynkelig en Tilstand, at jeg ikke vil tage i Betænkning at gaae min Vei, naar jeg kan faae Leilighed dertil,» hedder det i et Brev til Kongen af 27 Marts. Han tænker med Gru paa den Mulighed, at den danske Konge vilde indbyde ham til at være Fadder paa sin Souverains Vegne ved den lille Prindsesses Daab.[1] Man maatte meget hellere sige rent ud i Flandern, at man ikke kan hjælpe ham, thi saa kunde man da see sig om efter anden Udvei; men det lader til, at man har isinde med velberaad Hu at lade ham omkomme.[2] Den 15 Mai skriver han til La Torre, at hans Kreditorer have jaget ham ud af hans Bopæl (altsaa vel den, som han dekorerede ved Hoffesterne i 1648), men Kongen af Danmark, som kjendte hans Lidelser, fattede Medlidenhed med ham, betalte Husleien og indlogerede ham i en anden Bolig[3] for kongelig Regning. «De mest Fremmede,» tilføier han, «ynkes over det, som man ikke bryder sig om dernede og endnu mindre i Flandern. Jeg vil sandelig blive rigtig til Fabel for disse Nationer, naar man

---

sit Brev af 8 Nov.; thi han meddeler mig, at der er afsendt Noget til Eders Naade, og at det bestandig vil ligge ham paa Hjerte at understøtte Eder. Jeg antager derfor, at E. N. nu er mere fornøiet end da I skrev mig til om denne Sag." Det maa være den Sending, som Gesandten hentyder til. — 1 Real de á ocho („Stück von Achten") = 8 Reales de plata; 1 Real de plata (antiguo) = 36 ⅕ Øre.

[1] Br. til La Torre 27 Marts 1649.

[2] Samme Br.

[3] Rimeligvis den, hvori han blev Nabo til Otto Krag. Endnu i 1653 betalte Fredrik III hans Bopæl for ham, Reb. til La Torre 31 Mai 1653.

seer mig drage herfra, tiggende om Almisse i Pilgrimsdragt; thi dette kan umulig vare længer ved.» — Det lader til, at dette Brev har gjort noget mere Indtryk i Madrid end de tidligere. Den 14 Juli holdt Statsraadet nemlig Møde og debatterede Gesandtens Stilling; dets Medlemmers Vota findes udførlig i Consulta'en, og ved deres Motivering faaer man et ret godt Indblik i, hvorledes de spanske Ministre betragtede Ambassadens Vigtighed. Marquien af Mirabel mente, at hans Gesandtforretninger i Kjøbenhavn ikke havde Meget at sige; paa den anden Side var det en Skam for Kongens Tjeneste og en Uretfærdighed mod Grev Rebolledo, at han ikke modtog det nødvendige Underhold; derfor burde han enten strax betales eller kaldes hjem. Greven af Castrillo udtalte sig i lignende Retning: Grev Reb. burde have sin egen, særlige Conto paa Statsregnskabet; der skulde undersøges, hvad han havde faaet, og hvad der var lovet ham, og tillige hvorfor han var sendt til Danmark og om Aarsagerne endnu existerede. Hvad Marquien af Castel-Rodrigo angaaer, fandt denne, at det var rigtigt at have Ministre allevegne, og i særegen Grad i Danmark; men skulde Reb. være saaledes stillet, at en fremmed Fyrste maatte staae ham bi, var det at foretrække, at han kaldtes hjem. Marquien af Valparaiso yttrede, at han altid havde anseet det nødvendigt, at der var en Repræsentant for Spanien heroppe; forøvrigt var hans Votum ganske som Castel-Rodrigo's. Endelig sagde Marquien af Velada, at efter hans Mening var det vigtigere at have en Minister i Danmark end i Polen; det var en stor Skam for Spanien, om det blev nødt til at hjemkalde en Minister, fordi det ikke kunde betale ham; derfor skal Reb. have sin Betaling strax og desuden 1000 Escudos af Hensyn til de Renter, han sandsynligvis maatte erlægge. Da man i Flandern er i saadan Pengenød, at Alt gaaer med, var det bedst, om Reb.'s Gage kunde anbringes paa en anden Conto, nemlig den spanske Gesandts i England, Don Alonso de Cárdenas. Kongen resolverede i Overensstemmelse med Raadets Be-

tænkning. — Omtrent samtidig indsendte Reb.[1] en Art Regning over, hvad der skyldtes ham indtil 1ste Okt. 1649, sammenlignet med det, der var lovet ham. Det Beløb, han skulde have havt fra 1647 til Toaarsdagen derefter, var 12,200 Escudos;[2] men deraf havde han kun modtaget 1880 Esc., idet han nemlig havde maattet betale 120 i Disconto af de «berømte» 2000, der vare sendte ham fra Flandern; han havde altsaa 10,320 Esc. tilgode.[3] — At Reb. ikke havde Grund til at vente sig Noget fra Flandern, hævder han paany i et Brev til Kongen af 7 Aug.[4] Da Kongen under 22 Juni havde befalet ham at gjøre Erkehertugen Regnskab for, hvad der var indtruffet i Kbh., maatte Gesandten bemærke, at han skrev endnu oftere til Statholderen i Nederlandene end til Hans Majestæt selv, men havde ikke faaet Svar; og hvad Pengene angaaer, saa har man blot sendt ham en Regning, hvor han er krediteret for saa gamle Sager som de Reisepenge, der tilstodes ham i Kardinalinfantens Tid, ja for de Remonteheste, som hans Eskadron havde faaet for mange Aar siden, for Brød, leveret hans Regiment i Pfalz osv. Det fandt det spanske Statsraad ogsaa for galt;[5] det udtaler, at der bør skrives til Erkehertugen, at man ikke maa sætte Reb. saadanne «quentas pasadas» paa Regningen, at R. er nødt til at blive i Danmark og at man derfor bør hjælpe ham med Penge. — Man skulde nu have troet efter Statsraadsbetænkningen af 14 Juli og Anbringelsen af Gesandtens Gage paa en egen Conto, at det var blevet til Alvor med Betalingen; men den 30 Okt. staae Sagerne endnu paa samme Standpunkt. Der var ganske vist udfærdiget en kgl. Ordre til at betale ham; men Pengene,

[1] Til La Torre und. 12 Juni.

[2] Slg. P.

[3] Den P. 48 omtalte Vexel er vel altsaa ikke bleven accepteret.

[4] Slg. Brev til La Torre af s. D. og en medfølgende „Relation“. Til La T. skriver Reb.: „Der seer I, af hvilke løse Paaskud man betjener sig i Flandern for at slippe fra at staae mig bi.“

[5] Cons. 2 Nov. 1649.

som skulde have været bestemte til ham, vare gaaet med til andre Ting, — dette havde den kgl. Kassemester meddelt ham. «Han har,» siger Reb., «ikke Andet at sende mig end Ordren; vil jeg have den, skal han gjerne sende mig den; men hvad skal jeg med den heroppe?» Og den 27 Nov. beklager han sig atter stærkt for Statssekretæren: han veed snart ikke mere, hvad han skal gribe til, idet han maatte give 48 Procent i Rente af de sidste Penge, han fik tillaans i Kbh., og nu kan han endda ikke faae Laan uden til høiere Rente. I en egenhændig Efterskrift bønfalder han La Torre om at tænke paa, at Kongens Befalinger blive overholdte, saa at der sendes ham Vexler paa Beløbet for det næste Aar. Endnu den 11 Dec. var Intet kommet; i de Dage var den arme Reb. ydermere saa forpint af Gigt, at han ikke kunde underskrive sit Brev af anf. Dato til G. de la Torre.[1] —

Det hører ingenlunde til Sjeldenhederne i hine Dage, at Gesandter ved fremmede Hoffer beklage sig den ene Gang efter den anden til deres egen Regering over Pengetrang og over Uefterrettelighed fra Autoriteternes Side med Hensyn til at sende dem deres Gage. Det er Noget, der gjælder paa Rebolledo's Tid om mange andre Landes diplomatiske Repræsentanter end Spaniens; men de spanske Afsendinge havde unægtelig særlig Anledning dertil, og naar Filip IV's Gesandt i Kjøbenhavn levede under saa trykkende pekuniære Omstændigheder som dem, vi have seet i det Foregaaende, tør man upaatvivlelig ikke regne ham dem til Last, ialtfald ikke væsentlig, (selv om man vil antage, at han har havt

[1] Meget kuriøs er den sindrige Maade, hvorpaa Reb. forstaaer at variere sine Klager og Anmodninger om Understøttelse, idet han snart indfletter dem som et Apropos eller en Parenthes, snart aabner sit Brev dermed, snart igjen, nok saa sildt, anbringer dem tilsidst som et „præterea censeo". — Poesien maa ogsaa være Organ for hans Følelser ved „det babyloniske Fangenskab" i Danm., saaledes navnl. Digtet „Adonde de espuma cano" (Ocios P. 581 ff.), en Art fri Bearbeidelse af den 137te Psalme.

Tilbøielighed til at føre stort Hus), men derimod det spanske Riges Finantser overhovedet. Ved Krige, Landetab og slet Styrelse blev Spanien efterhaanden mere og mere reduceret i Henseende til Velstand og Befolkning som til Magt under Filip IV's Regering, — Luis de Haro's Ministerium var i den Retning ikke synderlig mere heldbringende end Olivarez', — og der dukkede flere og flere Misligheder op fra forrigs Tiders til det 17de Aarhundrede nedarvede Indretninger, hvilke man ikke havde ændset, dengang Heldet fulgte de spanske Foretagender og dengang en donquijotisk Eventyrpolitik næsten syntes at være at foretrække for en fornuftig og forudseende Statsstyrelse. Handelen med de øvrige Stater i Europa var omtrent 1650 meget indskrænket, navnlig paa Grund af det langvarige fjendtlige Forhold til mange af denne Verdens Lande. Industrien var hæmmet ved gammeldags, taabelige Paabud, der stred mod al god Statsøkonomi, og ved et Utal af Afgifter. Tilførslerne fra Amerika — det store Skatkammer, som man letsindig udtømte — kom i det 17de Aarh. sjeldnere og vanskeligere til Moderlandet, tildels foraarsaget ved fjendtlige (portugisiske, hollandske, engelske) Krigsskibes og ved Sørøveres Jagt paa de spanske Transportflaader, skjøndt disse konvoyeredes af væbnede Fartøier. Saa fortvivlet saae det ud, at Greven af Castrillo som Presidente de Hacienda (ɔ: Finantsminister) endog foreslog, at Spanien slet ikke skulde holde nogen Orlogsflaade. De Store, der foretrak Hoflivets Glands fremfor at bestyre deres Landeiendomme, underkuede det menige, agerdyrkende Folk, som Regeringen paa sin Side udpinte ved Skatter: i Aarene 1636—60 lovede Córtes Kongen, at Riget skulde udrede i extraordinære Afgifter (servicios) omtrent 50 Millioner Realer,[1] og dette kaldtes

[1] Slg. M. Lafuente y Alcántara, Historia general de España, 16de Bd., P. 516—17. En Udsigt over Aarsagerne til det spanske Monarkis Forfald i det 17de Aarh., hvad Agerdyrkning, Industri og Handel angaaer, findes i 2det Bd. af Ch. Weiss' Bog „L'Espagne

saa Folkets frivillige Offer til Fædrelandet. Imidlertid berigede Ministrene sig paa Statens Bekostning, solgte Adelsbreve, Titler og Ordener, og det var mellem deres Hænder, at Sølvflaadernes Ladninger for en stor Del forsvandt, naar ikke den kostbare Krig i Flandern opslugte dem. Kongen foregik just ikke sine Omgivelser med et godt Exempel, naar Talen var om at spare og at anvende Landets Penge paa en fornuftig Maade; han var i den største Del af sin Regeringstid forlystelsessyg og overdaadig, trods sin udvortes Alvor og sit tause Væsen, saa at betydelige Summer bortkastedes til Fester og en pragtfuld Hofholdning. For at skaffe Penge tilveie greb man undertiden til private Laan hos de Fornemme, af og til søgte man ogsaa at benytte Kirkernes rige Skatte af ædle Metaller og andre Kostbarheder; dette Sidste foranledigede ikke mindst blandt Regeringens Foranstaltninger, at Folket knurrede og at Satirer mod Magthaverne udspredtes. Eller man lod Pengenes Værdi snart stige, snart synke, hvorved der ei frembragtes Andet end Mishag, Uorden, Smugleri, Falskmøntneri og Fattigdom. Selv den patriotiske Historieskriver D. Modesto Lafuente y Alcántara [1] kan ikke undlade at bruge haarde Ord om

depuis le règne de Philippe II jusqu'à l'avénement des Bourbons" (1844), P. 57 ff. Slg. ogsaa W. Havemann, Darstellungen aus der inneren Geschichte Spaniens während des XV, XVI u. XVII Jahrhunderts, 1850, P. 345 ff., 370 ff.

[1] Historia general de España, XVI, 512 ff. Noget mildere dømmer den danske Dipl. Corn. Lerche, der dog ikke kan nægte, at Spanien ei uden Grund stod i daarligt Ry, hvad Finantserne angaaer: „Hvo som kiender Staten nogenledis och underscheder effecten fra Aarsagen, skal befinde, at Spaniens slette credit icke kommer aff mangel paa midler och Penge, hvor ved siin egen staet at maintinere och sine allierede at undsette, men paa pengenes (som de endnu saavel som andre tider offverflødig haffver) gode administration og oprigtige distribution." (Memorial til Fred. III, dat. Kbh. 9 Apr. 1663; kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 2815, 4to). Lerche tager idethele Spanien i Forsvar og opfordrer sin Konge til Alliance med dette Land.

Filip IV's Tid for disse nys skildrede Tilstandes Skyld trods den Nimbus, hvormed Poesi og Kunst har omgivet den, og idet han gjør opmærksom paa, at Filip IV's Regering ogsaa havde at opvise en D. Juan de Austria, en Hertug af Alba og en Alessandro Farnese ligesom Filip II's Dage, bemærker han tillige, hvor stor og sørgelig en Forskjel der var imellem disse to Kongers Regeringer idethele ligesom imellem Bærerne af de tre berømte Navne i det 16de og i det 17de Aarhundrede. — Man forstaaer, at naar Rigets Finantser overhovedet vare i en saadan Tilstand, maatte en stakkels Ambassadør i en fjern, nordisk Hovedstad let blive Gjenstand for Tilsidesættelse og Forglemmelse, naar det gjaldt hans Forsyning med Subsistensmidler.

Andet Kapitel.

1650—1651.

Indhold: De indre Tilstande i Danmark. Don Luis de Portugal i Kjøbenhavn og Stockholm. Diplomaters Reiser i Norden 1651. Sverigs begyndende Tilnærmelse til Spanien. De polske Anliggender. Portugisiske Hvervinger o. Lign. Et nyt ostindisk Kompagni. Don Jørgen Ulrik kommer til Danmark. Den ulfeldske Sag. Hannibal Sehested. Danmarks Stilling til England; det paatænkte Gesandtskab. Hoffets Forlystelser. Den spanske Saltleverance. Rebolledo's privatere Forhold; Mere om hans pekuniære Omstændigheder. —

Men naar, som vi have seet, Spaniens økonomiske Misère snart maatte blive Rebolledo uhyggelig klar ved hans personlige Erfaring, saa havde han just heller ikke Leilighed til at glæde sig som Øienvidne over det Lands pekuniære Tilstande, i hvilket han beklædte Posten som Gesandt. Danmark i de første Aar af Frederik III's Regering gav ikke Filip IV's Spanien Meget efter med Hensyn til Pengemangel og Uorden i de finantsielle Forhold. Mange, ikke mindst Kongen selv, vare alt Andet end tilfredse med den i Holland afsluttede Redemptionstraktat, uagtet man havde ventet sig Endel af de Forhandlinger, som gik forud den; den af Hollænderne lovede Afløsningssum for Sundtolden forekom Regeringen for ringe, og da Ulfeld, hvis Sendelse desuden havde været uforholdsmæssig dyr, kom tilbage, modtoges han unaadig og besvarede denne Unaade med at surmule hjemme i sit Hus under Paaskud af Sygdom, hvilket

kun bidrog til at forhøie Spændingen og Forvirringen. Af de Udtryk, hvori Reb. omtaler disse Begivenheder, synes at fremgaae, at hans vigtigste Hjemmelsmænd ikke hørte til Rigshofmesterens og de andre Svigersønners Venner: han har rimeligvis mest faaet sin Kundskab fra Gersdorf, Chr. Thom. Sehested og andre af det ulfeldske Partis Modstandere. Saaledes i Br. af 3 Sept. (til Filip IV), hvor det først hedder: «Efter at alle Retssager vare sluttede som sædvanligt, opløstes Herredagen, idet man besluttede at udskrive en anselig Skat for at faa Rigets Gjæld betalt; men vanskeligt bliver det at finde Noget at lægge denne Afgift paa, thi der er meget stor Fattigdom tilstede, og da det har regnet bestandig hele Sommeren igjennem, bliver der ingen Høst.» Derpaa: «Det blev ikke til Noget med Truslen om Undersøgelse af Ministrenes Sager, og den havde ingen anden Virkning end at mishage Rigshofmesteren, der er den Første i alle Ting, saa stærkt, at han siden sin Tilbagekomst fra Holland hverken har indfundet sig hos Kongen eller villet møde i Rigsraadet, idet han giver til Paaskud, at han er døv.» — «Svært vil det unægtelig være at bevise det Modsatte,» tilføier Reb. ironisk; han tænker vel paa det spanske Ordsprog: «No hay peor sordo que el que no quiere oir» ɔ: der er Ingen mere døv end den, der ikke vil høre.

De fleste af Gesandtens Breve fra Aaret 1650 vedrøre de indre Forhold i Danmark, et Bevis paa, i hvor høi Grad de dengang ved deres Eiendommelighed lagde Beslag paa Udlændinges Opmærksomhed, og tillige paa, hvor liden Del Danmark for Øieblikket tog i den europæiske Politik. Man træffer paa Mere om den slette Høst, Folkets Armod og den ringe Udsigt, der er til at presse Penge af det; [1] men senere hen [2] udtales dog, at Vanskelighederne tildels synes

[1] Br. af 26 Nov.
[2] Breve af 3 og 18 Dec.

overvundne ved Adelens «donativos»,[1] kun Rigshofmesterens Optræden volder stadig megen Ubehagelighed, da man hverken kan faae ham til at give efter eller tør afsætte ham. Fremdeles om Rigsraadssamlingerne og om Tronfølgervalget, angaaende hvilken sidste Begivenhed Reb. beretter sin Konge, at han gjerne vilde aflægge Gratulationsbesøg ved Hoffet, men ikke har Raad til at gjøre det med fornøden Glands.[2] Endnu i September[3] havde han ikke faaet Leilighed til at lykønske de Kongelige, saavel til Kronprindsens Valg som i Anledning af Prindsesse Vilhelmine Ernestines Fødsel og Daab; først den 26 Nov. meddeler han, at han, saa godt det lod sig gjøre, har aflagt sit Besøg, der modtoges «med sædvanlig Naade». Fra Nabolandet Sverig har han i dette Efteraar ogsaa en vigtig Hofnyhed at berette, nemlig Dronning Christinas Kroning i Stockholm med stor Pragt og i ualmindelig mildt Veir.[4] Med den høibaarne, mærkelige Kvinde, som ved sin Begavelse og sit excentriske Væsen allerede havde vakt megen Forbauselse og Beundring omkring i Europa, kom Reb. senere til at staae i skriftlig Forbindelse og har, som vi ville see, ikke været ganske uden Indflydelse paa den Handling i hendes Liv, der vistnok gjorde allerstørst Opsigt. I 1650 udtaler han blot, som alle Andre, sin Forundring over, at hun trods Folkestemningen ikke vilde ægte sin Fætter Karl Gustav: «maaske vil hun finde sig bedre i at have ham til Søn end til Mand, naar han bliver valgt til Tronfølger.» Hertil kan bemærkes, at det jo var Dronningen selv, som satte Tronfølgervalget

---

[1] „Gid jeg paa samme Maade kunde blive befriet for min Gjæld, der plager mig mere end jeg kan sige,“ sukker Reb. i Br. af 3 Dec.

[2] Br. af 16 Juli.

[3] Br. af 3 Septbr.

[4] Br. af 26 Nov. Under 18 Dec. sender han den spanske Konge en kort Beskrivelse af Kroningen, paa omtr. 3 Foliosider; den er dateret Stockholm 26 Okt. 1650 og skrevet med Gesandtens Sekretærs Haandskrift.

igjennem. — Til Hofnyhederne kan vel ogsaa regnes hvad Reb. fortæller i Br. af 3 Dec., at Dronning Sophie Amalias Neveu, den sextenaarige Landgreve af Hessen-Darmstadt, der synes at være et velbegavet ungt Menneske, er kommen til Danmark for at studere ved «dette Riges Akademi». Han besøgte strax den spanske Gesandt, og ved dennes Gjenbesøg yttrede han, at han maaske vilde træde i Kongen af Spaniens Tjeneste, naar han havde endt sine Studeringer (om den unge Fyrste slg. flere Aktstykker i Taubers «Sorø Akad. under Chr. IV. og Fred. III»).

De faa Efterretninger vedrørende Danmarks Udenrigspolitik, som Reb. giver i dette Aars Rapporter, ere snart anførte. I Mai,[1] medens de Kongelige befandt sig paa Frederiksborg, udspredte der sig det Rygte i Kjøbenhavn, at der var indtruffen en Kureer fra Kongen af Frankrig. Reb. møder frem med forskjellige Gisninger i Anledning heraf: rimeligvis gjaldt det om Hjælp til «Karl II» af England, thi Henrettelsen i Whitehall havde ikke mindst gjort Indtryk paa Kongen af Danmark,[2] Grev Valdemar Christian sagdes at hverve mange Krigsfolk i Tydskland til Prindsen af Wales' Tjeneste, og fra Sverig mente man ogsaa at faae anselig Understøttelse. Det kunde ogsaa gjerne være, yttrer Reb., at den franske Ambassadør søger at faae Dronningen af Sverig formælet med den unge engelske Tronfølger. Med den franske Ambassadør synes Reb. at mene Chanut. Den fordrevne Kongesøn kom idethele ikke til at drage synderlig Fordel af Sverigs Venskab, idet Dronningen vel støttede ham middelbart med Penge og Vaaben, men Klogskaben forbød hende snart at optræde kraftig imod den engelske Republik, der inden føie Tid viste sig sine Modstandere voxen. I Kongen af Danmarks Lande vedbleve engelske Officerer af den royalistiske Hær at hverve endnu længere hen paa Aaret.[3] Hvad forøvrigt den Kureer

[1] Br. af 14 Mai 1650.
[2] Slg. Becker. I, 15.
[3] Br. af 3 Sept.

angaaer, hvis Ærende den spanske Gesandt mente at have udført sket, fortælles i Mémoires de Chanut, at der i Mai 1650 indfandt sig i Stockholm en Udsending fra Marechal Turenne,[1] med en vis Hemmelighedsfuldhed, Gjenstand for den franske Gesandts aarvaagne Mistanke, — mon det skulde være denne Mand, der havde besøgt Danmarks Konge paa Gjennemreisen?[2]

Af noget mere Interesse er hvad Reb. beretter om et andet udenlandsk Besøg ved det danske Hof, især naar det sammenstilles med en tilsvarende Beretning i Mémoires de Chanut. Det dreier sig om den Mand, der kaldes Don Luis de Portugal og var blandt de fornemme Portugisere, som under Johan IV holdt med Spanien.[3] 1649 var han endnu paa den portugisiske Konges Parti; thi i det Aar, hedder det hos L. van Aitzema,[4] sendte Kongen af Portugal, hans Fætter, ham som sin extraordinære Ambassador til Holland for Handelsforbindelsernes Skyld. Den nederlandske Historieskriver kalder ham «Don Louys Guillaume, Prinds af Portugal», og meddeler tillige, at han var i nært Slægtskab med Oraniernes Hus og som Følge heraf virkede i det oraniske Partis Tjeneste.[5] Da han kom til Kjøben-

---

[1] Som dengang hørte til de oprørske Prindsers Parti; Chanut var en tro Tilhænger af Enkedronningen og Mazarin.

[2] Chanut II, 52 f., 60.

[3] L. A. Rebello da Silva, Historia de Portugal nos Seculos XVII e XVIII, 4de Bd., 381 ff., nævner blandt disse ikke D. Luis de Portugal; men vor D. Luis har vel ogsaa kun været kaldet saaledes udenfor sit Fædreland. Det fortjener at noteres, at Rebello's Værk (der er i 5 Bd. og udkom i Lissabon 1860—71) trods sin Titel kun omhandler Begivenhederne indtil ca. 1645. Hans Liste over Filip IV's Tilhængere i Portugal synes dog at gjælde hele Kong Johans Regering.

[4] Saeken van Staet en Oorlogh VI. 719 ff. (Kvartudg.)

[5] Aitzema, VII, 144, slg. 344. Wicquefort, Hist. des Provinces-Unies, Amsterdam 1860, I. 185, 349. I Moréri's Dictionnaire finder man Følgende om hans Æt. Don Luiz Guilherme, Prinds af Portugal, Marquis af Tramoso, var nægte Descendent af Kong Emanuel den Store. Hans Fader hed D. Manuel, Prinds af Portugal, Vice-

havn i Sommeren 1650 tilligemed sin Søn D. Manuel, var han gaaet helt over paa spansk Side; thi først sendte han efter sin Ankomst Reb. er Anbefalingsbrev fra Ministeren Peñaranda, hvori denne erklærede ham for at være spansksindet, dernæst fremstillede han sig selv for Gesandten som Kongen af Spaniens troe Tjener. I det Pas fra Ant. le Brun, Spaniens Gesandt i Holland, som han havde med, titulerede han Landgreve af Thüringen, hvilket gjorde megen Opsigt ved det danske Hof — «og vil gjøre det end mere i det tydske Rige,» tilføier Reb. Han blev tre Uger i den danske Hovedstad, idet han forgjæves ventede paa Audiens; imidlertid søgte Reb. at underholde og traktere ham, saa vidt hans ringe Pengemidler strakte til, og Hannib. Sehested gav ham en prægtig Banket i en Have. Her var omtrent tyve Gjæster tilstede; den spanske Gesandt sad ene paa Hæderspladsen ved Bordenden, tilhøire for ham sad D. Luis og hans Søn, tilvenstre Statholder Gersdorf. Efter de tre Ugers Forløb reiste han til Sverig over Helsingør, og forøvrigt havde han sagt Reb., at han agtede at besøge Rusland og Polen, derpaa at lægge Veien gjennem Tydskland til Italien, endelig at begive sig til Madrid. «Det er hvad jeg har faaet at vide om hans Reise, som udentvivl har Mere at gjøre med Trang end med Hemmeligheder» (en que sin duda hay mas necesidad que misterio). Med disse Reb.'s Ord stemmer en Yttring af Aitzema,[1] hvor han fortæller,

---

konge af Indien († 1628 i Brüssel), gift i første Ægteskab med Emilia af Nassau, Datter af Vilhelm den Tause. D. Luis' Søn, D. Manuel Eugenio, Marquis af Troncos og Tramoso, døde ugift i Rom 1687. Efter 1580 havde Linien gjort Fordring paa den portugisiske Trone ved Prioren D. Antonio, uægte Søn af Kong Johan III's Broder. Slg. Wicquefort, I, 383—84, ogsaa Hübners genealogische Tabellen.

[1] VII, 501. — Slg. følgende Uddrag af et Brev fra H. Villumsen Rosenvinge til Rigshofmester Gersdorf, dat. Haag 26 Okt. 1657 n. St. (Geh. Ark, „Gersdorfs Breve", 5te Pakke, Nr. 120): „Ellersz er baade hand (ɔ: P. Charisius) ock jeg möget besuæret med jeffnlige visiter ock bud fra een Höy person ock forarmed Printz af

at D. Luis i Okt. 1651 fik af den spanske Konge Titelen «Marques de Portugal» og en aarlig Pension af 18000 Gylden samt Privilegier som Grande af Spanien; det var Ambassadøren A. le Brun, som havde faaet dette bragt istand, og Ansøgningen var bleven understøttet af Anbefalingsbreve fra Holland. «De omtalte Prindser af Portugal kæmpede med Armod,» hedder det hos Aitzema, «og mente først at kunne opnaae bedre Vilkaar fra Portugal, men da dette ikke lykkedes, maatte de igjen henvende sig til Spanien.» — Imidlertid havde dette Besøg, da det rygtedes i Stockholm, tiltrukket sig Chanuts Opmærksomhed, som stadig var paa Udkig efter spanske Machinationer. Man faaer af hans «Mémoires»[1] at vide, at samtidig med D. Luis var ogsaa «Marquien af Donauw,[2] hvis Fader var i keiserlig Tjeneste,» indtruffen til Kjobenhavn, efter Sigende «sans autre raison que de se promener et faire sa cour». Han kom hyppig baade til Hoffesterne, hos Hann. Sehested («qui estoit Espagnol») og hos Ulfeld; denne Sidste havde

---

portugall ock hansz dame la Contesse de Hanault, som for Naagen aar siden skall haffue bedet Hansz Maytt till fadder till eet af deris börn, ock icke videndesz af huem giffuen naagen forhaabning till een faddergaffue med huilken de formedelst deris store Trangs skyld möget kunde være tient, om end skønt den icke vaar á proportion af dennom som her om er bleffuen anmoedet, naar den ellersz naagenlunde kand soulagere deris necessitet huilken de selff icke bluesz veed att bekiende."

[1] II, 76—77.

[2] Familien Dohna var beslægtet med Oranierne. Grev Christoph og senere hans Søn Grev Friedrich Dohna vare Guvernører i Fyrstendømmet Orange (Aitz. VII, 3. 44, Wicquef. I, 347). Med „le Marquis de Donauw" menes maaske Grev Christoph Delphicus Dohna († 1668), først i Oraniernes Tjeneste, 1651 svensk Overkammerherre hos Dronning Christina, under Karl X Guvernør over Marienburg etc.; fra ham nedstamme de svenske Dohna'er. Slg. en Recension i Sybels Hist. Zeitschrift 1882 (1ste H. P. 181) ov. „Aufzeichnungen über die Vergangenheit der Familie D.; II. Als Manuscr. gedruckt. Berl. 1880." Ligel. Hübners geneal. Tabellen.

gjort Gjæstebud for ham og Portugiseren;[1] endelig omgikkes de begge meget med Grev Rebolledo. Af alt dette anede Franskmanden Uraad, særlig da D. Luis overalt fortalte, at han kun opholdt sig i Kjøbenhavn for at hvile sig ud. Kort efter ankom han til Stockholm, og i nogen Tid vidste man ikke der, hvad han egenlig vilde.[2] Da indtraf der den Nyhed, at den unge krigerske Statholder, Prinds Vilhelm (II) af Oranien, efter megen Kiv og Strid med det hollandske Folkeparti, navnlig om Afskedigelsen af Tropper, havde gjort et Forsøg paa at bemægtige sig Amsterdam, men uden Held.[3] Dengang denne Sag bragtes paa Tale ved det svenske Hof og man udtalte Misbilligelse af Prindsens Daad, forsvarede D. Luis ham paafaldende varmt; om man lagde ogsaa Mærke til, at han, saasnart Efterretningen var kommen, yttrede, at hans Afreise vilde gaae for sig om faa Dage, medens han hidtil ikke havde talt om at reise nogen bestemt Dag. Chanut fattede nu Mistanke om, at Portugiseren gik Prindsen af Oraniens Ærende og tillige Spaniens, idet der maatte være en hemmelig Forstaaelse mellem Oranierne og den spanske Regjering, for at Prindsen kunde vove sit Statskup; Hensigten med D. Luis' Sendelse var da at søge at skaffe hans Slægtning Bistand fra Sverig. Ikke længe efter (i Slutningen af Aug.) afreiste D. Luis fra Stockholm, og samtidig prøvede den franske Diplomat paa at udforske hos Dronning Christina, hvad han havde ført i sit Skjold, idet han udtalte Frygt for, at Dronningen skulde lade sig forlede til spansk Alliance «sous prétexte du Commerce». Hertil svarede Dronningen, at rigtignok havde D. Luis ikke hentydet aabent til Sligt og idethele ikke taget Bladet fra Munden anderledes end, at hun maatte

---

[1] I Modsætning hertil hedder det i det ovenfor citerede Brev fra Reb. til Kongen af 16 Juli, at Gjæstebudet hos Sehested var det eneste, der fandt Sted til Ære for D. Luis.

[2] Slg. for det Følgende Chanut II, 87—88, 90.

[3] Slg. Aitzema VII, 90 ff. Wicquefort, Hist. des Prov.-Unies, I, 306 ff.

gjætte sig til hans Forhold til den spanske Konge; men hun tilstod, at der agiteredes stærkt fra spansk Side for at udvide Handelen mellem Sverig og Spanien: Kantsler Salvius havde flere Gange faaet Brev desangaaende fra Spaniens Gesandt i Wien, Rebolledo havde erklæret at have Instruktioner i saa Henseende, og flere Medlemmer af det svenske Rigsraad vare meget tilbøielige til at gaae ind paa nærmere Samkvem med Spanien. Af dette tog Chanut — i den interessante Samtale, der videre udspandt sig mellem ham og Dronningen — Anledning til at advare hende mod de spanske Ministres Rænker, som kun gik ud paa at fjerne Sverig fra Frankrig eller idetmindste give det Udseende af, at det gode Forhold var ifærd med at briste. Dronningen lovede aldrig at ville indlade sig paa nogen Traktat med Spanien, som kunde krænke Frankrig; kun om Handelsforbindelse mellem de to Lande vilde der være Tale.[1]

Om just ikke D. Luis de Portugals Besøg i Sverigs Hovedstad i og for sig var skikket til at medføre nogen Forstyrrelse af Venskabet mellem den svenske Dronning og franske Regering, — thi efter den Omtale, Reb. skjænker D. Luis, synes der ikke at være Grund til at tillægge Manden nogen synderlig Betydning —, havde Chanut, som senere Begivenheder viste, ikke saa ringe Aarsag til at frygte en Tilnærmelse mellem Sverig og Spanien.[2] Endnu i 1650 fremkom et nyt Tegn derpaa, da nemlig en portugisisk Ambassadør, D. Joseph Pinto de Pereyra, hvis Ankomst til Sverig Reb. allerede bebudede i Br. af 14 Mai, bragte fornyet Tilbud om Alliance, som Dronning Christina ikke gik ind paa for ei at støde Spanien fra sig.[3] Hvor-

[1] Christinas Ord refereres i Mém. de Chanut II, P. 91—92.

[2] I Dronningens Proposition til Rigsdagen (6 Juli 1650) betegnes den af Spanien forhalede Udlevering af Fæstningen Frankenthal til Sverig som den eneste Omstændighed, der havde hindret et aldeles fredeligt Forhold mellem de to Stater, men nu var ogsaa denne Hindring ryddet afveien.

[3] Chanut II, 93. Slg. Grauert, Christina von Schweden, I, 358—59.

ledes den svenske Dronning dog foreløbig vaklede imellem de to store krigsførende Magter, Frankrig og Spanien, sees af, at Chanut kort efter Kroningen, næsten som Christinas høitbetroede Sendebud og i Forening med Adler Salvius, blev sysselsat med, i Egenskab af Fredsmægler, at tilveiebringe en Bilæggelse af de langvarige Tvistigheder mellem Sverig og Polen, et Foretagende, som, hvis det lykkedes, vilde bidrage Sit til at styrke Frankrigs Magt, men svække det østerrigske Hus' Indflydelse.[1]

Medens disse diplomatiske Besøg og Forhandlinger gik for sig, havde Spaniens Gesandt i Kjøbenhavn ogsaa at melde om en dansk Ambassade til Udlandet, nemlig Grev Christian Ranzau's til Keiseren. Denne var allerede bestemt lige efter Frederik III's Valg til Konge, væsentlig for at tage Holsten o. s. v. i Len; Ambassadøren medbragte «en glimrende Foræring af Heste og islandske Falke»,[2] men endnu i September havde han ikke forladt Holsten, hvor han var Statholder, uagtet man allerede i

---

[1] Reb. i Br. af Nov. 1650: „Man melder, at den franske Ambassadør deroppe ligger paa Reise til Polen for, som det siges, at søge at faae de Stridigheder bilagt, som herske mellem de to Kroner, men udentvivl egentlig i den Hensigt at sætte en ny Machination igang, da de, man havde for i England og Holland, ikke fik det Udfald, som man havde tænkt sig.“ Hermed hentydes vel for det Første nærmest til den engelske Republiks temmelig tydelige Brud med Frankrig i 1650, da den franske Konges Repræsentant fik Ordre til at forlade London, — her var Spanien kommen Frankrig i Forkjøbet med at anerkjende den kraftige unge Republik; og ved „Planerne med Holland“ menes rimeligvis idethele Frankrigs strandede Forsøg paa at hindre Separatfreden 1648 mellem Holland og Spanien og paa at forstyrre det senere gode Forhold mellem de to Lande, der i 1650 (Dec.) viste sig ved Afslutningen af en Handelstraktat. Imidlertid vare rigtignok hemmelige Underhandlinger mellem Mazarin og Prinds Vilhelm i fuld Gang just i samme Aars Efteraar; Prindsens Død i Nov. forhindrede, at det kom til Alliance med Frankrig.

[2] Reb. til Kongen 16 Juli og 3 Sept. 1650, slg. D. Mag. V, 103 f., hvor der findes Adskilligt om Ranzau's Sendelse, som var meget prægtig udstyret.

Juli (som Reb. udtaler) havde ventet, at han vilde afreise med det Første.[1] Nu mentes der, at Afreisen vilde paaskyndes, da det i Stockholm var blevət bekjendtgjort i Anledning af Kroningen, at alle de, der havde Len under Sverig eller de af det nys erhvervede Lande, skulde anmode om Investitur og aflægge Lenshylding; deriblandt var Kongen af Danmark som Greve af Delmenhorst og Arving til Oldenborg, idet Svenskerne paastod, at hans holstenske Lande hørte som Len ind under Erkebispedømmet Bremen, der nu var i svensk Besiddelse. Her er man, som billigt er, af den Anskuelse, at kun det tydske Rige har direkte Lenshøihed over disse Lande som over de øvrige, og at Hans keiserlige Majestæt vil sørge for, at de Ubehageligheder undgaaes, som kunne opstaae paa Grund af denne Fordring; men den, som ikke besidder Kræfter nok, har ikke let ved at hindre Andre i at paaføre ham Krig under et eller andet Paaskud, og uden Hollands Bistand vilde disse Riger (ɔ: Danmark og Norge) befinde sig i den mest hjælpeløse Tilstand.» (Reb. 3 Sept.) Idethele kunde Ranzau's Ambassade naturligvis kun være den spanske Gesandt behagelig; den gik i Virkeligheden for sig i Efteraaret samme Aar.[2]

---

[1] Dureel skriver under 27 Apr. (gl. St.) fra Helsingør (Becker, I. 39): „Man taler nu atter om Chr. Ranzau's Reise til Keiseren; men det synes, som om denne dog af Mangel paa Penge maatte blive opsat en Tid.“ Det har været denne Mangel, som hindrede den ogsaa tidligere. if. Dureels Brev til Dronn. Christina af 30 Nov. 1648: „med Chr. Rantzows ambassade till det Kejserliga Hofwet är det inställt till dess Vmslaget wed Kiel är öfwerstândet så att den Ambassaden härtill för penningar skull är upskjuten“ (Allenske Papirer, Nr. 18, kgl. Bibl.).

[2] I Geh. Ark., „Østerrig“ 35 c, flere Breve fra Keiser Ferdinand III vedkommende Chr. Ranzau (fra 16 Nov. 1650, 14 & 18 Febr. samt 20 Aug. 1651). I Relation fra Apr. 1651 melder Reb., at Ranzau er kommen tilbage fra Wien, og under 11 Nov. s. A., at

Begyndelsen af Aaret 1651 er mærkelig ved livlig diplomatisk Færden i de nordiske Lande, og det ene Gesandtskab efter det andet lægger Veien om ad Kjøbenhavn eller Hamborg, stadig signaliserede af Spaniens Gesandt til hans Regering. Men det er rigtignok Sverig, som har den største Part i denne Trafik, baade med Hensyn til Udsendelsen og Modtagelsen af Ambassadører, idet Danmark tildels træder tilbage i Skyggen formedelst sin indre Svækkelse. Navnlig paa to Punkter har den svenske Regering sin Opmærksomhed fæstet: dels Polens Anliggender, dels Frankrigs Krig med Spanien og den franske Borgerkrig. Og eftersom disse Forhold vare af den Natur, at den spanske Diplomat maatte interessere sig meget derfor paa Grund af den Betydning, de havde for hans Fædreland, — det polske Spørgsmaal mere middelbart, Sverigs Stilling til Krigen mere umiddelbart —, have de givet ham ret rigeligt Stof til Beretninger.

Den første Ambassade, som Rebolledo har at melde om i dette Aar, var udsendt af de prekopensiske Tartarer;[1] den havde først været i Stockholm og gratuleret Dronningen i Anledning af Kroningen, og den opholdt sig kun kort i Kjøbenhavn. Ifølge Mémoires de Chanut[2] kom den til Stockholm i Novbr. 1650, over Polen, hvor den havde vakt endel Betænkeligheder, da det erfaredes, at Reisen gjaldt Sverig; der var dog ikke i Virkeligheden Tale om Alliance mod Polen, derimod forhandledes om fælles Angreb paa Moskoviterne, og skjøndt Svenskerne foreløbig ikke bandt sig til noget Forbund, modtoges Tartargesandten vel, da det var vigtigt for Sverig at have Venner paa den Kant. Reb., som fortæller om deres

han paany er udsendt til Meklenborg for at forhandle om Udbetalingen af „en meget stor Sum", som Hertugen skylder Danmark, eller om Udleveringen af nogle Havne ved Østersøen, der vare satte i Pant.

[1] Br. til La Torre 28 Jan. 1651.

[2] II. 135 f., 157.

videre Reise, at den skulde gaa over Lübeck og Danzig, troer heller ikke rigtig paa, at man kun vilde Storfyrst Alexis tillivs: der var mere Grund til at frygte for Polen, og navnlig mentes, at Svenskerne havde store Planer for med Hensyn til Handelsforbindelse med Orienten, Planer, som ganske vist lode til at være vanskelige at udføre, men vilde skaffe Sverig betydelig Magt østerpaa. Da nemlig den Silke, der pleiede at indføres i Holland fra China, nu i flere Aar ikke var kommen, foranlediget ved de kinesiske Statsomvæltninger, tænkte Svenskerne paa at hente Silke fra Persien og bringe den til Europa over det kaspiske Hav, Wolga, Nowgorod og endelig Narva ved Østersøen.[1] «De have lært af Franskmændene ikke at lade Noget uforsøgt, som kan bringe dem Fordel.»

Kort Tid efter det tartariske Gesandtskabs Reise skrev Reb. til sin Konge,[2] at Dronningen af Sverig havde udnævnt Kammerherre Palbiski, der nylig var kommen tilbage fra en diplomatisk Sendelse, til at gaae som Afsending til Madrid og at der ogsaa var Tale om, at en Gesandt vilde blive sendt til Erkehertug Leopold. Med denne Ambassade forholdt det sig i al Korthed saaledes. Medens den fransk-spanske Krig rasede blodig netop i Slutningen af 1650, — dengang med Udsigt til, at Frankrig, det vil sige det royalistiske Frankrig, Enkedronningens og Mazarins, skulde seire, navnlig da Turenne's Hær med sine spanske Hjælpetropper blev slagen af Anna af Østerrigs Tropper ved Réthel den 15 December —, vare de indre Uroligheder stadig lige komplicerede og toge i Begyndelsen af 1651 en uformodet Vending, der syntes at ophæve de Fordele, som Krigsbegivenhederne vare ifærd med at skjænke Kardinal-Ministeren. Siden Januar 1650 havde Condé og to af de andre oprørske Prindser, Conti og Longueville, været holdte i Fængsel i Vincennes;

[1] Slg. Fryxell, Berättelser etc., X, 109 f.

[2] 18 Febr. 1651.

den navnkundige Seirherre ved Rocroy blev i denne Stilling Gjenstand for megen Medlidenhed og Deltagelse i Europa, og skjøndt Dronning Christina stod i personligt Venskabsforhold til den franske Enkedronning, var hun langtfra utilbøielig til at tillægge Anna af Østerrigs store Minister Skylden for Frankrigs sønderrevne Tilstand og at undskylde den tappre Prinds. Trods al sin diplomatiske Overtalelseskunst og sin ofte prøvede Indflydelse hos Christina havde Chanut vanskeligt ved at overbevise Hoffet i Stockholm og det svenske Rigsraad om, at Mazarin havde Retten og Fornuften paa sin Side.[1] En Følge af Dronningens Stemning var den Beslutning, hun fattede i det nye Aars første Maaned: at tilbyde dels Frankrig og Spanien, dels de politiske Partier i Frankrig sin Mægling og Bilæggelse af Kampe, som hærgede det sydvestlige Europa. Men det var tillige en Slags Imødekommenhed mod Huset Østerrig, da Keiseren just havde henvendt sig til hende med Anmodning om, at hun vilde søge at paavirke Frankrig, saa vilde han paa sin Side søge at paavirke Spanien. Hun mente altsaa at gjøre sig saavel den spanske Konge som den franske Fronde, ja endog Dronning Anna forbunden, Alt til Ære for Sverig, hvis Magtstilling i Europa derved ret vilde være indlysende. — Ved Omtalen af de paatænkte svenske Ambassader tilføier Reb.:[2] «Jeg tvivler ikke om, at den franske og den portugisiske Gesandt (i Stockholm) ville stræbe at forstyrre det.» Chanut gik imidlertid ind paa Mæglingen, mest af Høflighed mod Dronning Christina, dog saaledes at Keiseren blev holdt ude derfra. Imidlertid beskikkedes Björnklou til at drage som svensk Afsending til Wien; og at der laa nok saa meget Venskab mod Spanien som mod Frankrigs Regering gjemt i Christinas Forehavende, fremgaaer baade af Mémoires de Chanut og

[1] Slg. Valfrey, H. de Lionne et ses ambassades en Espagne et Allemagne, P. LXXIV f.

[2] Br. af 18 Febr.

af Reb.'s Correspondance. Den 24 Jan. fik Reb. Brev fra Hamborg, hvori det hed, at den svenske Resident dér havde modtaget Underretning fra Salvius under 18. Jan. om, at Björnklou vilde besøge ham, hvis Reisen gik over Kjøbenhavn, at Palbiski ogsaa vilde aflægge ham Besøg, og at der da skulde forhandles om de spansk-svenske Handelsforbindelser, særlig om svenske Skibes Adgang til spanske Havne.[1] Dersom der ei indtraf nærmere Instruktioner, vilde Reb. svare, at de svenske Skibe skulde faae samme Adgang som de danske og Hansestædernes.[2] Der blev dog Intet af Forhandlingerne med Palbiski, thi denne reiste i al Skyndsomhed over Kjøbenhavn til Holland; i denne Hast mente Reb. atter at spore den franske Gesandts Indvirkning, og han troede at burde underrette Filip IV om, at den svenske Mægling vilde maaske tage overveiende Hensyn til Frankrigs Interesser, eftersom man nu gjorde Meget der for at vinde Dronningen.[3] Men der var imidlertid i Febr. skeet en ny Sceneforandring i Paris: misfornøiet med Mazarin, som ikke havde skaffet ham den lovede Kardinalhat, havde den urolige og ærgjerrige Retz (Coadjutoren) i Spidsen for sit Parti, den egentlige Fronde, sluttet sig til Prindsernes Parti og i Forening med Hertug Gaston af Orléans tvunget Mazarin til at løslade Condé og de andre Fanger og til selv at forlade Hovedstaden, ja Frankrig. Disse Nyheder modtog Dronningen af Sverig med blandede Følelser;[4] hun var glad over, at Condé var sat i Frihed, men utilfreds med, at Kongedømmets Anseelse havde faaet

---

[1] Slg. Chanut II, 139 f., 158.

[1] Reb. til La Torre, 9 Marts.

[3] Reb. til Kongen. 18 Marts. Hvad der særlig havde gjort Indtryk paa Dronning Christina og bevæget hende end mere end hidtil til at optræde som Mæglerske, var Hertugen af Orléans' tilsyneladende Overgang til det kgl. Parti, hvilken syntes hende at bane Vei for Freden i høi Grad. Efterretningen herom naaede til Stockholm omtr. den 25 Jan. (Chanut II. 165 f.)

[4] Chanut II. 280.

et Skaar og at Mazarin, som hun mente vilde have kunnet sammenholde Kongehusets tvende Grene, maatte vandre i Landflygtighed. «Der meldes fra Stockholm,» skriver Reb. til La Torre 25. Marts, «at da man fik at vide Kardinal Mazarins Bortreise fra Paris, glædede man sig over, at Palbiski ikke var bleven expederet saa snart; heraf kan sees, som jeg før har sagt, at det (ɔ: Sverigs mæglende Optræden) skete efter hans Opfordring, da han gjerne vilde søge at stemme den svenske Regering til Gunst for den franske ved et eller andet Paaskud.» — Hverken Björnklous eller Palbiskis Sendelse førte til noget Resultat, hvad Fredsmæglingen angaaer. Keiseren var fortørnet over, at Sverig gik paa egen Haand i denne Sag,[1] de franske Forhold bleve samme Aar snart igjen forandrede i væsentlig Grad ved Condé's nye, fjendtlige Stilling baade til de Kongelige og til Fronden, og i Spanien vilde man kun vide af pavelig Mediation, men sluttede med Glæde en Handelstraktat med Sverig, — Noget som vi allerede ovenfor have seet laa den spanske Regering meget paa Hjerte.[2]

Samtidig med disse Forhandlinger optraadte Frankrig til Gjengjæld som Mægler i den polske Tvist. Trods Kongen af Polens saare fjendtlige Sindelag mod den svenske Dronning, idet han bestandig hævdede sin Ret til Sverigs Trone og var høist forbittret over, at Karl Gustav valgtes til Tronfølger, lykkedes det den franske Politik at faae Johan Kasimir til at imødekomme Christina, der atter paa dette Punkt lagde sin personlige Kjærlighed til Freden for Dagen. Der bestemtes en Kongres i Lübeck, hvor polske og svenske Befuldmægtigede skulde mødes og hvor Chanut skulde være Mediatør. Polakkerne indfandt sig først, «efter-

---

[1] Slg. Grauert, Christina v. Schweden, I, 452—54.

[2] Slg. Stiernmann, Kongl. bref. stadgar etc.. Stockh. 1747—52, II, P. 682: en Notifikation fra Dronn. Christina. dat. 5 Dec. 1651, at de svenske Havne paa Grund af det nuværende venskabelige Forhold til Spanien skulle staae aabne for spanske Undersaatter ligesom de spanske Havne for Svenskerne.

som de trængte mest til Conferencen»,[1] og i Sverig udvalgtes «el Conde Magno», som Reb. kalder ham (ɔ: Grev Magnus Gabriel de la Gardie), Salvius «og to Andre» (det blev Wachtmeister og Cantersten) til at repræsentere Landet.[2] Ogsaa fra Brandenborg udskikkedes der en Afsending, da dette Land endnu laa i Grændsestrid med Sverig siden Freden i Münster; den brandenborgske Minister i Kjøbenhavn (Schlezer, slg. Chanut II, 292) aflagde Reb. Besøg i den Anledning og udtalte for ham, hvor mislig Preussens og Pommerns Stilling var, og Reb. antog, at Brandenborgs Repræsentant i Lübeck skulde støtte Polens Sag.[3] Efter lange Tvistigheder mellem de i Lübeck forsamlede Diplomater, om Titulaturerne i Fuldmagterne, om hvem der skulde besøge de Andre først o. Desl.,[4] — hvilke gik saa vidt, at Parterne truede flere Gange med at forlade Kongressen — lykkedes det endelig Chanut i September at faae begyndt paa Underhandlingerne. Allerede i August skriver Reb.,[5] at der vist ikke kommer noget Synderligt ud af Mødet i Lübeck; thi Svenskerne gjøre for store Fordringer, og Polakkerne ere nu ikke saa uheldig stillede som før, saa at de vist ikke ville finde sig i Alt. I Virke-

---

[1] „Como mas necesitados“, Reb. til Filip IV. 24 Juni. Chanut havde Afskedsaudiens hos Dronn. Christin 15 Juni (Peder Juels Breve i Hist. Tidsskr. V., 310).

[2] Først i Juli reiste de derned, paa Grund af de ødelagte svenske Finantser, hedder det hos Chanut, citeret af Grauert, som i sit Værk „Christina von Schweden“ I, P. 362 ff. giver en kortfattet og let overskuelig Fremstilling af Conferencens Historie, nærmest paa Grundlag af Mém. de Chanut, 2det Bd. Smlg. Carlsson, Sverigs hist. under konungerna af pfalz. huset, I, 30 ff.

[3] Reb. af Filip. IV, 24 Juni. — Brandenborg var ogsaa Mediatør, foruden Frankrig, Holland, Venedig og Kurland (Wicquefort, l'Ambassadeur etc., II, 114).

[4] Slg. Wicquefort, l'Ambass. etc., I, 179, 187. W. giver ikke Svenskerne Medhold i visse af disse Tvivlsmaal og beskylder dem for Chicanerier.

[5] Til Fil. IV, 26 Aug.

ligheden synes tværtimod Polakkernes Halsstarrighed ikke at have staaet tilbage for Svenskernes,[1] og Udbyttet af Underhandlingerne i 1651 blev ikke engang en formel Forlængelse af den siden 1635 bestaaende Vaabenstilstand mellem Sverig og Polen; man aftalte blot at mødes til næste Aar, uden at der var videre Udsigt til, at de paany optagne Forhandlinger vilde lede til Noget.[2] En særlig Grund til den polske Konges Utilbøielighed til at give efter søgte man i Spaniens Indflydelse og da navnlig i Sendelsen af en spansk Gesandt, Don Juan de Borja (Borgia), til Polen i Sommeren 1651. Imidlertid imødesaae man snart i Stockholm Ankomsten af et Sendebud fra Filip IV, skjøndt Franskmændene søgte at vække Svenskernes Uvillie mod Spanien ved at udsprede, at dets Gesandt var bleven beordret til Polen for at forstyrre Fredsværket.[3] Hvor lidt Haab man i Almindelighed havde om, at en ny Kongres vilde føre til Fred, sees af Følgende i Reb.'s Rapport til hans Konge af 11. November: «I flere Dage har nu Rigsraadet været samlet i Stockholm for at forhandle saa hemmelige Sager, at Sekretærerne ikke have Adgang til

---

[1] Wicquef., l'Amb. etc., I, 255, betegner det, at de polske Befuldmægtigede i Lübeck ei vilde kalde Christina Sverigs Dronning, men omtalte Kasimir som Arvekonge af Sverig, som „la cause la plus apparente de la séparation de l'Assemblée. quoique d'ailleurs il y eust de part et d'autre fort peu de disposition à l'accommodement" (slg. P. 376—77). Det gjælder i Virkeligheden baade om Forhandlingerne i 1651 og dem i 1652.

[2] Reb. til Fil. IV, 11 Nov.

[3] Reb. til Kongen 22 Sept. og til La Torre af samme Dato. Den 29 Juli skrev han til La Torre, at D. Juan de Borja var passeret Hamborg paa Veien til Polen, hvor Kong Johan Kasimir nys havde vundet et stort og betydningsfuldt Slag over Tartarerne og Kosakkerne, saa at Gesandten netop vilde ankomme i passende Tid. (Slg. Chanut, II, 229, 234 f., 288 f., 315). Da Svenskerne erobrede Warschau 1655, fandt de i det polske Rigskancelli Beviser for, at det var Huset Østerrig, som havde foraarsaget, at Underhandlingerne om Fred ikke førte til noget Resultat. (P. Säve, Kejsarevalet i Frankfurt 1657—58, Stockh. 1869, P. 5).

Møderne. Mange troe, at det skal gaae løs mod Polen,[1] Nogle, at Uveiret truer os her i Danmark, Andre, at de ville iværksætte, hvad de have besluttet med Byen og Bispedømmet Bremen, og sætte Stopper for den Hjælp, der kan komme fra Holland. Der menes, at man paany vil overhænge Dronningen om Pfalzgrevens Giftermaal, og denne Krones Resident deroppe skriver, at hun gjentagne Gange har gjort Mine til at nedlægge Dronningværdigheden; men man tvivler meget paa, at det er ærlig ment.» Og atter den 25 Nov.: «I Sverig ærgre de sig over, hvad Rygtet fortæller, at Kosakkerne ere blevne aldeles nødte til at slutte Fred med Polen. Man kan ikke endnu faae udsporet, hvad Rigsraadets saa hemmelige Møder gaae ud paa.»

Portugal, som Spanierne endnu betragtede som oprørsk Provinds, gav i 1651 Reb. et Par Gange Leilighed til at anspænde sin Opmærksomhed og henlede Regeringens paa dets Optræden i Norden. Saaledes meldtes det i Foraaret, at en italiensk Oberst hvervede Soldater i Hamborg for Portugal. Manuel Bocarro y Rosales, spansk Agent i Hamborg (uden Gesandttitel), tog sig strax af denne Sag for Stadens Vedkommende og forstyrrede Hververen, der maatte reise bort; Sagen kostede denne 15000 Dukater, siger Bocarro.[2] Men desuden sorgede Reb. paa sin Side for, at der blev taget Forholdsregler mod Italieneren i Altona og de øvrige danske Enclaver; og i en Samtale med Kantsler Sehested den 12 Mai bad han om, at man vilde forbyde Hvervingerne, hvortil Sehested lovede, at der skulde blive taget alvorlig fat derpaa, «thi i alle Ting, hvor det ikke dreier sig om Religionen, er han meget venligsindet.»[3] Noget senere hortes det, at den portugisiske Ambassador i

---

[1] Slg. P. Juels Br. af 11 Okt. gl. St. (Hist. Tidsskr. V., 314).

[2] Br. til La Torre, Hbg. 6 Mai. Denne Agent beder ogsaa indstændig om Gage eller om Tilladelse til at reise hjem.

[3] Reb. til Kongen, 13 Mai.

Stockholm havde leiet et større Antal svenske Krigsskibe for «Tyrannen»; Reb. fæster ikke ganske Lid til Rygtet, men antyder, at i saa Tilfælde kunde maaske noget Lignende gjøres i Danmark for Spanien.[1] Allerede tidligere paa Aaret havde Gesandten været betænkt paa Spaniens Forsyning med Krigsmateriel fra Norden, da han saae endel Vaaben, der vare kjøbte til den danske Konges Arsenal, og sammenlignede deres Priser med hvad man i Flandern forlangte for Vaaben til Spanien. Paa hans Anmodning sendte en anseet Kjøbmand i Hamborg ham da en Priskurant over saavel blanke Vaaben som Skydevaaben, expederede til en eller anden spansk Havn for Kjøbmandens Regning og paa hans Risico. Priserne ere billige.[2] — En anden Sag, ved hvilken der kunde blive Leilighed til at skade Portugal, sees at have beskjæftiget Grev Rebolledo endel.[3] Da han nemlig havde erfaret, at Danmark ønskede at skille sig ved sit Fort paa Koromandelkysten, tænkte han, at maaske Spanien kunde erhverve det og derfra drive Handelen paa Filipinerne ved Hjælp af de hollandske Havne i Ostindien, hvorved Portugals Handel vilde lide Tab.[4] Men nu var der en ny Kombination opstaaet, idet Kongen af Danmark havde besluttet at afstaa Pladsen til et ostindisk Kompagni,[5] hvori han selv skulde have Part med 100000

---

[1] Reb. til Kongen, 26 Aug.

[2] Reb. til La Torre, 31 Jan.

[3] Reb. til Kongen 22 Sept.

[4] „Juzgava yo que si pudiera restaurarse la navegacion de la India y continuar desde alli el comercio con las Phelipynas al favor de los puertos de los Olandeses se embaraçara el de Portugal y se repassara la guerra a la parte mas sensible." (Anf. Br. af 22 Sept.)

[5] Slg. Chanut II, 292—93. Det under Christian IV oprettede dansk-ostindiske Kompagni var næsten i Opløsningstilstand. Den 20 Juli 1650 udtalte Rigsraadet til Kongen som sin Mening, at Kompagniet, da det var ganske kommet i Forfald, burde sælges „det dyreste og bedste skee kand". Rigshofmester Ulfeld yttrede for sin Del i sin skriftlige Betænkning (samme Dato), at Kompag-

Daler, Kurfyrsten af Brandenborg og Hertugen af Kurland hver med samme Sum, og forskjellige Handelshuse i Norden med det Øvrige; der behøvedes ialt 1½ Million. Man mente ogsaa at faae endel nederlandske og spanske Kjøbmænd med og at Kompagniet vilde blive istand i den kommende Vinter. Der skulde skaffes 16 Koffardiskibe, bestemte til at fare paa Ostindien. Ligeoverfor «Tyrannen af Portugal» vilde man stille sig saaledes, at man gav ham Valget mellem Fred og Krig med Kompagniet. I samme Brev, hvori denne Nyhed meddeles, berettes ogsaa, at tre Skibe, tilhørende Hertugen af Kurland, passerede Kjøbenhavn for nogle Dage siden og de fik Passer med fra den danske Konge. Det hed sig, at de skulde indlade Vin ved de kanariske Øer, men en velunderrettet Person fortalte den spanske Ambassadør, at Meningen med Expeditionen var en anden: der skulde anlægges et Fort paa en Ø ved Guineakysten (imellem Kap Sierra Leona og Santa-Ana Bankerne)[1] og derfra aabnes en betydelig Handel. — Den portugisiske Afsending i Stockholm, Pinto de Pereyra, hvis Nærværelse Reb. maatte ansee for uheldbringende med Hensyn til Dronning Christinas sympathetiske Stilling til Spanien, forlod Sverig i September;[2] i Begyndelsen af November befandt han sig paa Tilbagereisen i Hamborg.[3] Af andre Kilder erfares, at kort før Pereyra's Afreise var der hændt en opsigtvækkende Begivenhed: Jesuiten Pater

niet var et privat Foretagende og som saadant ikke vedkom Rigsraadet, men som Parthaver mente han at burde tilraade dets Salg. (Geh. Ark., Rigens Raads Breve, 58, XIV—XV, ligel. D. Mag. 3 R., IV, P. 42, Anm. 1). Slg. B. G. Niebuhr i det skand. Litt. Selsk. Skrifter 1805, I, P. 142 ff.

[1] Hermed maa menes en af Bananøerne. — Om den altid saare entreprenante Hertug Jakobs Person og mangehaande Projekter se Wicquef, Hist. des Prov. Unies, II, P. 101 f.

[2] Reb. til Fil. IV, 22 Sept. Han havde ikke kunnet faae overladt noget Skib i Sverig, formedelst den der herskende Frygt for det engelske Parlament (Hist. Tidsskr. V, 313).

[3] Reb. til Fil. IV, 11 Nov.

Macedo, som var den portugisiske Ambassadørs Skriftefader, rømte pludselig derfra med sin Herres Papirer og reiste til Danzig; Rygtet sagde, at han var bleven spansksindet og vilde følge med Spaniens Gesandt til Polen.[1] Men Chanut, — i hvis «Mémoires» det forøvrigt fortælles, at han reiste til Lübeck — fik ham arresteret af den portugisiske Agent i Hamborg; det kom da frem, at han havde et fuldstændig rigtigt Pas fra Dronningen af Sverig og en værdifuld Gave fra hende, og han fik Tilladelse til at fortsætte Reisen, der saa naturligvis satte end flere Rygter i Omløb.[2] Det er nu at betragte som mere end sandsynligt, at Macedo's Reise stod i Forbindelse med Christina's voxende Interesse for Katholicismen.[3]

Hvad Danmark angaaer, saa bleve i Aaret 1651 Sindene først og fremmest optagne af en enkelt stor Begivenhed, nemlig den Ulfeldske Sag, og Rebolledo's Rapporter give os Leilighed til at følge den endog i sine Enkeltheder, om de end ikke meddele noget Nyt om de saa ofte fortalte Fakta.[4]

Aaret var begyndt under Spænding mellem Hoffet og Svigersønnernes Parti. Der var igjen Undersøgelser i Gjære mod de store Dignitarers Embedsførelse, og Kongens Utilfredshed med Rigshofmesteren var ligesaa stor som dennes med Regeringen. Endnu holdt Ulfeld sig hjemme fra Slottet og Rigsraadet, i hvilket sidste mere end Een var tilgavns opbragt over Resultatet af hans diplomatiske Virken i Haag, de to Traktater, navnlig Redemptionstraktaten. Med denne

---

[1] P. Juel til Charisius 30 Aug. gl. St. (Nye danske Mag. VI, 71—72).

[2] Chanut II, 285 f.

[3] Slg. Grauert, Christ. v. Schw., II, 40 ff.; Fryxell, Berättelser ur svenska hist., IX, 97, 220—23.

[4] I det Følgende henvises stadig til den sidst fremkomne Skildring, i S. B. Smiths Leonora Christina Grevinde Ulfelds Historie I, P. 188 ff., med dens Citater af trykte og utrykte Dokumenter.

Traktat var der imidlertid ligesaa megen Misfornoielse i Holland,[1] tildels af Hensyn til Sverig, som i Virkeligheden berørtes saare ilde af det dansk-hollandske Forbund, hvilket snart viste sig paa forskjellige Maader. Det varede derfor en rum Tid, inden den hollandske Ratifikation af Redemptionstraktaten indsendtes; man var i Danmark meget ærgerlig over at maatte vente saa længe paa den.[2] Men dens Ankomst gjorde ikke de indre Forhold bedre; der var samlet et saadant Overmaal af Forbittrelse paa begge Sider, at det ei kunde Andet end bryde løs. Om Forspillet til den eiendommelige Hændelse, som foraarsagede Rigshofmesterens for Danmark saa skjæbnesvangre Flugt, give Reb.'s Breve adskillige Oplysninger; thi som spansk Gesandt undgik han ikke at komme i Berøring med «Don Jørgen Ulrik», den kuriøse foregivne Kongesøn, der dukkede op pludselig 1650 i Spanien.[3] Den 25 Marts skriver han til La Torre, at han nys havde faaet et mærkeligt Brev fra Helsingør fra en Valencianer ved Navn D. Andres Gallat (ell. Gallart) de Sostrada, som sagde, at han var i Følge med en Søn af Kong Christian IV: saasnart han havde gjort dennes Bekjendtskab i Valencia, havde han fattet Haab om en Belønning af det danske Hof, dersom han tog sig af ham. Skjøndt han selv var gift og havde tre Børn, solgte han sine Eiendele og seilede til Danmark med sine nye, tilsyneladende saa fornemme Bekjendt. Men ved den norske Kyst lede de Skibbrud, saa at de maatte reise over Land til Helsingør, hvorfra Gallat skrev baade til Rebolledo og til Frederik III, at «Prindsen» var ilde stillet efter den lange, uheldige Reise; Hoffet morede sig efter Reb.'s Sigende kostelig over denne Prindsetitel. Der blev da sendt følgende

---

[1] Se Aitzema VII, 2, 156—57, 517 ff.

[2] Reb. til Fil. IV 18 Febr., 18 Marts. Slg. Dureel til Karl Gustav 14 Marts og 14 April gl. St. (Allenske Pap., kgl. Bibl.)

[3] Smlg. det i denne Bogs Tillæg aftrykte Brev fra Henrik Villumsen (Nr. 1) og Smith, Leon. Chr. Ulfelds Hist., I, 196—99 samt Anm. P. LXXII.

Ordre, dat. Kbh. den 22 Marts gl. St.,[1] til Lensmanden paa Kronborg, Arendt v. d. Kuhla;

«Fred. III. W. G. T. Efftersom Wi Naadigste kommer vdj forfaering att der schal were aenkommen en person thil Worrisz Kjøbsted Helsingöer som giffuer sig vd for att werre Worisz Elschelig kiere H. Faders Sl.: og høylofflig ihukommelsis Søn sampt att en Spannier schal haffue forfuldt hannem did for nogen penge krau hand hos hannem fortæred schal haffue, da bede Vi dig og naadigste wille att du fornetffnte Spanier som hannem did fuldt haffer forstendiger best att were att hand hannem straxen hid følger och saa medgiffuer fornte Span. nogle Personner som hannem kand forwarre att hand ey schal borttkomme, dog att du haffer vdj acht att aldtingst ganger vformerchett thil.»

Grev Rebolledo havde strax anet, at Gallat ikke vilde faae megen Glæde af sin Reise, og han veed ikke, hvorledes han under sine egne fortrykte Forhold skal faae ham sendt hjem. Mærkeligt er det forøvrigt, at Valencianeren kunde vedblive i den Grad at haabe et glimrende Udfald af sit Foretagende; thi de Oplysninger, som den danske Resident i Madrid, Henrik Villumsen, havde givet ham i sin Tid paa hans Forespørgsel angaaende Sandsynligheden af D. Jørgen Ulriks Fortælling om hans Herkomst, vare just ikke skikkede til at indgyde ham Tillid til den Fremmedes Ord. Det sees af Henr. Villumsens Brev til Gallat, at D. Jørgen Ulrik havde affattet en Skrivelse til Grev Valdemar Christian, om hvilken Residenten siger, at dens Udskrift var ligesaa feilagtig, som dens Indhold var urimeligt. Heller ikke Eventyrerens fabelagtig klingende Tilstaaelser i det Forhør, som Henr. Villumsen holdt over ham i Sevilla ei længe efter,[2] skræmmede Gallat fra at vove Reisen til Danmark. Om den Modtagelse, der yder-

[1] Sjæll. Tegnelser i Gh. Ark.

[2] Forhøret er som bekjendt optrykt i O. Bangs Saml. af opbyggel. og nytt. Materier, 1743; i Uddrag hos Holberg, Danm. Hist. III, 130 ff. (Levins Udg.).

ligere blev D. Jørgen Ulrik tildel i Kjøbenhavn, taler Reb. kun Lidet;[1] men han siger dog med klare Ord, at Manden blev anerkjendt for at være Søn af Christian IV, efterat man i nogle Dage havde holdt ham i Fangenskab paa Slottet. Hvem Moderen var, forlyder der hos Gesandten Intet om; baade Kirstine Munk og alle hendes Børn, siger Reb., vilde slet ikke ansee ham for at høre til deres Slægt, og den Anskuelse synes derfor meget plausibel, som S. B. Smith yttrer i 1ste Bind af Leonora Christinas Historie (med Chanut[2] som Hjemmelsmand): at Kongen optog — ialtfald udvortes — denne Person i Familien for at drille Svigersønnepartiet. Hvorvidt Valencianeren, der havde bragt ham til Danmark, fik sin Hjemreise betalt, melder Reb. heller ikke Noget om. Derimod hedder det i den nylig citerede Relation, at «Prindsens» Sæder vare ikke mindre slette end hans Stilling lige efter Ankomsten, hvilket passer godt til hvad man ellers veed om hans senere Ophold i Kjøbenhavn, indtil han i 1655 kom af Dage paa en lidet prindselig Maade.[3]

---

[1] Dette i en udateret længere Relation, betitlet „Algunas noticias de Dinamarca", som ifølge de i den omtalte Begivenheder maa være fra Slutningen af April 1651; Endel af den lader dog til at være nedskrevet tidligere.

[2] II, 189.

[3] I A. Morel-Fatio's Anmeldelse af Ch. Graux' Værk „Essai sur les origines du fonds grec de l'Escurial" (Revue critique, 8 Aug. 1881) læses Følgende P. 109: „Je remarque qu'on a signalé, dans un inventaire des archives du Conseil Suprême de l'Inquisition d'Espagne transportées à Simancas, en 1850, une lettre d'un D. Francisco Diaz de Cabrera, agent de l'Inquisition à Rome, du 2 mars 1655, sur le vol de divers livres de l'Escurial effectué par un fils bâtard du roi de Dannemarck, probablement un fils naturel de Christiern IV." Skjøndt Brevet er fra 1655, er det jo ikke utænkeligt, at det dreier sig om en Begivenhed, der ligger nogle Aar tilbage i Tiden, og at D. Jørgen Ulrik muligvis var Tyven; men da den spanske „Revista de archivos y bibliotecas", af hvis 3die Bd. (P. 154) Morel-Fatio har hentet sin Notits, ikke findes her i Byen, tør jeg kun fremsætte dette som en Gisning.

Imidlertid var Katastrofen, der styrtede Danmarks mægtige Rigshofmester, rykket ganske nær. Medens Rigsraadet søgte, med ikke meget Held, at raade Bod paa de indre Forviklinger og Rigets Gjæld, medens Gesandtberetningerne melde om Skattepaalæg og Skattenægtelser, medens Hannibal Sehested og andre Stormænd maatte aflægge Regnskab for deres Embedsførelse, var der indtruffet fra Holland den længe ventede Efterretning, at Redemptionstraktaten endelig var bleven helt sluttet (Reb. til Filip IV, 18 Marts 1651). Men uagtet man i Danmark modtog Ratifikationen af den Sundtolden vedrørende Overenskomst med Tilfredshed («contentos», Reb. i det nys anf. Br.), bidrog den — som før bemærket — ikke til at hæve det spændte Forhold imellem de Kongelige og Rigshofmesteren, Traktatens Ophavsmand, der bestandig holdt sig borte fra Slottet.[1] Det Rænkespil, som Dina havde begyndt omtrent ved Nyaarstid 1650, var nemlig nu i fuld Gang, skjøndt ikke aabenlyst.

«Jeg veed ikke, om Grev Rebolledo fortæller om den nye, mærkelige Begivenhed i den danske Hovedstad,» skriver Manuel Bocarro til G. de la Torre den 6 Mai 1651; «jeg vil berette, hvad jeg har faaet at vide, thi Sagen er af den Beskaffenhed og bliver holdt saa hemmelig deroppe, at Ingen har turdet skrive om den; ja, Greven selv siger til mig i sit Brev af 29 April, at tidligere pleiede der ikke at være Nyheder at skrive om, men nu er der saadanne, som man ikke tør skrive om, thi der tales om voldsom Død, Gift og andre utrolige Ting.» Derpaa fortæller Bocarro — hvis Skrivelse giver et godt Billede af den uhyggelige Stemning, der hvilede over Danmark i de Dage og som endog meddelte sig til de tilgrændsende Lande —, at Astrologerne spaaede de nordiske Riger Farer og Ulykker paa Grund af de truende Konstellationer (men Kongen af

---

[1] At Ulfeld heller ikke vilde udfærdige Ordrer til at kræve Skat, stemte Folket i høi Grad til Gunst for ham (if. Relationen fra Slutn. af April 1651).

Spanien Seir og Held, tilføier han snildt), og at en Kvinde havde røbet en Sammensværgelse mod Kong Frederiks Liv, i hvilken Ulfeld og Hannib. Sehested vare saare kompromitterede, saa at de holdtes under streng Bevogtning. Rigtignok lød det sig kun, at det «var de to fornemste Mænd i Riget», hvem Mistanken faldt paa, men Alle gjættede strax paa Rigshofmesteren og den hidtilværende Statholder i Norge.[1] Bocarro for sit Vedkommende bestyrkedes i denne Formodning, da han erfarede, at Posten fra Kjøbenhavn havde paa Veien mødt Fru Kirstine Munk, der begav sig, i en Vogn med sex Heste for, til Hovedstaden efter Kongens Befaling; sandsynligvis vare hendes Døttre altsaa ogsaa implicerede i Sagen.[2] — Forøvrigt havde Rebolledo allerede selv sat den spanske Regering ind i disse mærkværdige Tildragelser ved en temmelig detailleret Redegjørelse i den oftere anførte Relation fra April 1651.[3] Det synes ogsaa her, at Relationen er bleven til efterhaanden; thi hvor Dina først omtales, skeer det med de Ord: «Troværdige Ministre

---

[1] Slg. Dureel til Karl Gustav 25 Apr. gl. St. (Allenske Pap., kgl. Bibl.).

[2] Hvorledes Begivenhederne tog sig ud i Sverig paa dette Stadium, sees af et Brev fra Bengt Skytte til Pfalzgrev Johan Kasimir, dat. Stockh. 27 Apr. 1651 (Handl. rör. Skand. hist., IX, 205 ff.) „Uthur Danmark“, skriver Skytte, „æro ohörlige tijdender komne. att Rixsens Hoffmæstare med sitt anhang hafwa welat förge Konungen med förgifft, och ær rögt wordet af en Hofmæstarens concubin, hwilchen Hoffmæstaren har lætit förgifft ingifwa af en sin medico Sperling, benembd, på det hon iche scholle röya honom: Mæn har Konungen lætit curera Concubinen. Hoffmæstaren har lætit gât uth et rychte, som schulle de Schwensche rusta 20 örlig schep, och mönstra alt sitt folk, och willa gâ in i Danmark, och förgifwa Konungen och sig [!]; pâ thet att nær Konungen af honom wore förgifwen, han da kunde skiuta skullen på de Swenske; Mæn Gud, som hielper Konungar, har thetta förhindrat. Gud læta de fremmande seder med gifft icke få rötter, i desse Norderlænderne; och ær dominandi libido orsak till sâdant och annadt ondt.“

[3] Det maa erindres, at Reb. som Spanier altid benytter den gregorianske Kalender.

forsikkre, at for over halvfjerde Maaned siden» osv. (rimeligvis har Reb. hørt slige Hemmeligheder af Mænd som Gersdorf og Kantsler Sehested, hvilke havde Adgang til Kongen og vare tilstede ved Dinas Audiens paa Slottet); men senere hen i den taler Gesandten om Ting, som vare paa Alles Læber, ja foregik for Alles Øine. Hans Beretning er ikke uden Interesse med Hensyn til enkelte Punkter. — Om Dina siger han, at hendes Rygte var hæsligere end hendes Ansigt, og at hun havde erklæret, at det var Magister Simon Hennings' Hustru, som havde ført hende sammen med Ulfeld.[1] Optrinet i Rigshofmestens Sovekammer refereres, med hele den af Dina røbede eller rettere opfundne Samtale om Giften; her er en Variant i Leonora Christinas Svar paa hendes Mands Indvending om den altfor stærke Dosis, idet det lyder: Doktoren (ɔ: Sperling) svarede, at han vilde gaae bort lidt efter lidt som et Lys. «Endskjøndt Kongen og Ministrene,» hedder det fremdeles, «ikke undlode at blive forskrækkede, lode de Kvinden gaae uden at skjænke hende Tiltro, og Sagen meddeltes ikke til nogen anden Person; heller ikke traf man Anstalter eller viste nogen Mistænksomhed.» Saa kommer Beretningen om Ulfelds Vagthold hjemme om Natten den 20de og 21de og hans Bøn til Kongen om Beskyttelse, — Følgerne af Dinas anden Række af Intriguer. Endvidere hvorledes Kongen tilbød ham et Kompagni Fodfolk eller nogle Adelsmænd som Livvagt, hvorledes Ulfeld som Svar bad Kongen tilbagekalde den Befaling til at myrde ham, som var udstædt, og hvorledes Kongen blev harmfuld over dette, «thi ved at laane Øre til Sligt lønnede Rigshofmesteren ham kun daarlig, fordi han ikke havde villet troe Fortællingen om, at Ulfeld vilde forgive ham.» Efter Dinas og hendes Moders Arrestation hedder det, at «der begyndte at udspredes det saare forargelige Rygte, at

[1] Slg. Smith, Leon. Christ. Hist., I, P. LXXIV. Magister Hennings betegnes af Reb. som „den mest navnkundige Præst i Kjøbenhavn.“

Kongen vilde lade Rigshofmesteren dræbe, og Mandag den 24de bleve Slotsvagterne fordoblede, og Raadet sammenkaldtes i en Hast, da det lod til, at man frygtede Sammensværgelse i Folket.» I Beretningen om Forhørene paa Slottet afviger Reb. en Smule fra de fleste andre Kilder, forsaavidt som man efter hans Udsagn maa troe, at Dina først tog Gift, efterat hun var bleven udfrittet, og Folk fandt det da underligt, at hun havde Giften saa nær ved Haanden. Ligeledes har han Fortællingen om, at Ulfeld gjennem Mester Simon fik Brev fra Dina, hvori hun sagde, at Walter havde Befaling til at dræbe ham, — det havde Obersten betroet hende; Ulfeld sendte Meddelelse herom til Slottet og tilbød at vise Brevet, men Dina nægtede, at det var hendes Brev.[1] Da Reb. sluttede sin Relation, var der paabudt Kirkebøn, og det ventedes, at Dina vilde blive underkastet Tortur; af Rigsraadets eventuelle Bestræbelser for at jævne Spliden mellem Konge og Rigshofmester imodeseer Reb. ikke nogen Frugt, men han udtaler, at Kongen gaaer frem med stor Omsigt, og at Kantsleren er hans høire Haand. De Personer, som Reb. talte med om Begivenhederne, dømte derom paa forskjellig Vis, eftersom de holdt med Hoffet eller med Svigersønnepartiet. Der var dem, som ansaae det Hele for sandt, baade hvad der sagdes om Kongens Anslag mod Ulfeld og om dennes mod hans Herre; men Andre troede, at «la ficion del Gran Maestre» (ɔ: Rigshofmesterens Opspind) skulde give ham et Paaskud til at forlade Danmark, medens «Kongens Opspind» var beregnet paa at «gjøre Ende paa Folkets Had», — vel underforstaaet: «mod Kongen». Disse Ord antyde øiensynlig, at Frederik III just ikke var almindelig elsket i sine første Regeringsaar; men hvad Processens Forløb angaaer, ere Historikerne jo tilbøielige til at mene, at den store Mængde tog Parti for de Kongelige. «De Fornuftigste,» siger imidlertid Gesandten, «vare af den Anskuelse, at Dina havde

[1] Slg. Smith, Leon. Chr.'s Hist., I, P. LXXVIII f.

meddelt et Par, ved første Blik mistænkelige, Indicier til en «ildesindet Person», som da havde faaet hende til at iværksætte det hele Røre. Med den «ildesindede Person» synes Reb. at sigte til Jørgen Walter, om hvem han i Begyndelsen af Relationen skriver, at han var blevet adlet (tilligemed Henrik Villumsen Rosenvinge), og at Kongen skjænkede ham sin Naade mere og mere. — Man seer, at den spanske Gesandts Fremstilling af Sagen er væsentlig objektiv, og i omtrent lignende Aand udtaler han sig i Br. til Filip IV af 29 April. Skjøndt man, hedder det deri, hidtil ikke er naaet videre end til Folkesnak og Bagtalelse i Krogene, saa vil der dog snart blive aabenbar Krig mellem Partierne, — «man er her i Landet meget tilbøielig til at samle sig i Partier», tilføier han, — og Danmark vil faae en ny Fare at kæmpe imod, foruden den, som truer Riget fra dets Naboer. Han priser den «Ærlighed» (sinceridad), hvormed Kongen og Dronningen gaae frem, og ønsker, at Himlen vil skjænke dem sin Bistand;[1] alligevel kan han ikke dølge for sig selv, at det maaske snarere bliver den stærkeste end den retfærdigste Sag, som seirer: det kommer an paa, hvem der skaffer sig flest Stemmer i Rigsraadet, flest Adelsmænd paa sin Side og bedst faaer Folkestemningen vunden for sig. Det er at læse mellem Linierne, at Reb. er ikke utilbøielig til at ansee Korfitz Ulfeld som den, der har de største Chancer for at gaae seirrig ud af Striden.

Da han næste Gang skriver om Sagen til Filip IV (den 13 Mai), vare de «engelske Processer», som Magnus Dureel befrygtede, i Anmarch. Reb. meddeler, at det ved Forhørene over Angiversken og forskjellige andre Personer endnu ei er blevet klart, om Dinas Brev til Ulfeld, angaaende Attentatet imod ham, var ægte, men det lod dog til, at

---

[1] Slg. L. Dureel til Karl Gustav 25 Apr. gl. St.: „Der icke Gud serdeles will nederdämpa och stilla saken, här måtte då lätteligen begynnas Engliske procedurer och actioner i Danmark.“ (Allenske Papirer).

hendes Barn ikke var blevet aflivet, men var død en naturlig Død. Fremdeles beklager han, at hun ikke kan underkastes pinligt Forhør, «da efter Landets Love Ingen kan blive dette, undtagen han er dømt til Døden». Forresten ere hans Betragtninger i Anledning af Dinas eventuelle Domfældelse noget vel kasuistiske, just ikke videre humane eller egentlig vidnende om nogen dyb Sandhedskjærlighed, — det maa tilstaaes. Har hun løiet, siger han, saa lad hende lide Døden, og han hun talt Sandt, saa lad hende ogsaa lide Døden, thi det kan maaske befordre et Forlig. — Et Par Vidnesbyrd om, hvordan den eiendommelige Tildragelse beskjæftigede hans Tanker, finde vi ogsaa i hans Digterværker, nemlig to smaa Epigrammer, indeholdende flere Ordspil over Navnet Dina:[1] det sammenstilles med Dinamarca, med det spanske Adjektiv di[g]na, ɔ: værdig (til Straf eller det Modsatte), og den danske Dina jævnføres med Bibelens Dina, Patriarken Jakobs Datter, som bragte Fordærvelse over Sichem (1ste Moseb., 34te Kap.).[2] Det bedste lyder saaledes:

De la ciudad de Sichen
Fué Dina sangriente parca,
Y Dina de Dinamarca
Lo procura ser tambien.

Igual liviandad se arguya,
Mas con desiguales suertes:
Causó aquella muchas muertes,
Estotra solo la suya.

Det er altsaa forfattet efter Dinas Henrettelse.

Dengang Gesandten skrev til La Torre den 24 Juni, havde Bythinget og derefter Raadstueretten dødsdømt An-

[1] Slg. Otto Sperlings Vittighed „Metuo Dinas et δῶρα ferentes“ (Suhms Nye Saml. III, 238). Der faaer man da at vide, at Sp. har hyldet „Itacismen“.

[2] Se Ocios P. 273. I det mindre Epigram hedder det — i Modsætning til Udtalelsen i det nylig anførte Brev, — at hun fortjener Belønning, hvis hun taler Sandhed.

giverinden og frikjendt Ulfeld; man antog, at Herredagen vilde bekræfte Dommen, men det vilde dog blive «mere end vanskeligt» at stifte Fred imellem ham og Kong Frederik. Kort efter stod Kongen af Danmarks første Undersaat for Herredagens Domstol som Anklaget;[1] hvad Resultatet blev, vide Alle: Dinas Død og Rigshofmesterens Frifindelse. Rebolledo fortæller her de bekjendte Fakta; kun beretter han ydermere, at Dina saae Ulfelds Tjener lee, da hun betraadte Skafottet, og derpaa var det, at hun med høi Røst stævnede, ikke blot Ulfeld og Præsten Hennings (som det sædvanlig hedder), men ogsaa Sperling, for Guds Domstol. Endvidere, at Rigshofmesteren gav sine Venner og Slægtninge et stort Gjæstebud i Anledning af Processens for ham heldige Udfald; men Dagen derpaa bragtes der ham fra Rigsraadet en Liste paa over 30 Spørgsmaal vedrørende hans Finantsbestyrelse, Mage til dem, som Hann. Sehested havde faaet at besvare. Det betegnes næsten som den umiddelbare Følge af denne Listes Overlevering til Ulfeld,[2] at han reiste i Hemmelighed bort til Holland Mandag den 24 Juli med sin Gemalinde og sine ældste Børn, af Frygt for at blive til Skam, naar Undersøgelsen skred videre frem, og under Paaskud af en lille Reise ud paa Landet. Dersom Rigshofmesterens Eiendomme skulde konfiskeres, siger Reb., vilde man ikke faae Meget ud af dem, da han havde været saa snild at anbringe udenlands det Meste, han eiede.[3] Imidlertid strømmede Folk hver Dag i store Skarer til Dinas Grav, paa hvilken en Stage med hendes afhuggede Hoved stod reist; der raabtes høit, at hun var omkommen uskyldig, og at Himlen tilkjendegav dette ved, at der saaes Lys paa Graven om Natten. Sindene vare endnu i høi

---

[1] Reb. til Filip IV, 8 Juli, til La Torre 29 Juli.

[2] S. B. Smith (Leon. Chr.'s Hist. I, 224) taler kun om, at der paatænktes et saadant Skridt mod Ulfeld, ikke om at det skete, slg. Kildeangivelserne, anf. Skr. P. LXXVIII. Slg. ogsaa D. Mag. 3 R. IV, P. 124—25 (særlig 125, Anm. 1).

[3] Slg. D. Mag. 3 R. IV, P. 125 (Anm. 2).

Grad oprørte; men «Rigsraadet bærer sig i alle Maader rigtig og fornuftig ad», yttrer Gssandten i Anledning af, at der var valgt syv Raader til Formynderregering i paakommende Tilfælde. Og nogen Tid efter, da det berettes,[1] at Walter har faaet sin Dom, Sperling forladt Riget og Mag. Hennings er bleven landsforvist, antager han, at Røret nu har lagt sig, hvis der da ikke kommer noget nyt fra Holland. Siden skriver han[2] hvad der rygtes om Ulfelds Reise, at han hemmelig opholdt sig i Amsterdam, havde ladet sine Børn blive i Utrecht og selv var draget til Køln for at træffe Grev Valdemar Christian, fremdeles at han havde sendt udaterede Breve til Frederik III og det danske Rigsraad,[3] hvilke besvaredes med en Stævning. Endelig om den forhenværende Rigshofmesters Besøg i Stockholm, Danzig og Stralsund.

Med den anden danske Stormand, som styrtedes i 1651, Hannibal Sehested, var den danske Gesandt kommen nok saameget i Berøring som med Korfitz Ulfeld. I Begyndelsen af 1650 var den mægtige og snilde Statholder i Norge bleven nedkaldt til Danmark for at gjøre Regnskab for den Maade, hvorpaa han havde udrettet det ham betroede Hverv.[4] Men først i det næste Aar tog man rigtig fat paa Undersøgelsen af hans Sager, ved hvilken store Underslæb og andre Misligheder kom for Lyset; det saae endda en Tid lang ud til, at dette Anliggende voldte større Vanskeligheder end Rigshofmesterens.[5] En ny Kreds af Mænd var nu ifærd med at bemægtige sig Kongens Gunst og øvede stor Indflydelse paa Statsstyrelsen, og disse foraarsagede ikke blot, at Ulfeld og Sehested fik deres Embedsførelse

---

[1] Reb. til La Torre, 12 Aug.

[2] I Breve af 26 Aug., 9 Sept., 11 og 25 Nov. samt 30 Dec.

[3] Slg. Smith, Leon. Chr.'s Hist. I, P. LXXIX.

[4] Dureel, Relation af 8 Marts 1650 gl. St. (Allenske Papirer). Slg. Becker, Saml., I, 32—33, 36, 37, 39.

[5] Dureel til Karl Gustav 14 Marts 1651 gl. St. (Allenske Pap.). Slg. D. Mag. 3 R. IV, P. 109 ff.

undersøgt, men ogsaa at flere ansete Lensmænd krævedes til Regnskab, især de, der stode «Svigersønnerne» nær. Den ellers indflydelsesrige Kantsler Christen Sehested var neutral i dette Punkt.[1] — Ikke desmindre havde Hannibal Sehested forstaaet ved sine personlige Egenskaber at vinde Frederik III saaledes for sig, at den kongelige Unaade tøvede med at ramme ham. I April 1651 var Kongen rigtignok bleven saa forbittret paa ham, at det blev forbudt ham at betræde Slottet; Anledningen hertil var af mere privat Natur, idet den galante Adelsmand havde altfor stærkt kurtiseret Hertuginde Augusta af Glücksborg, som var trolovet med Hertug Ernst Günther af Sønderborg.[2] Men i Begyndelsen af Juni hed det sig, at han tildels var i Gunst paany,[3] dog varede dette kun en kort Tid. H. Sehested blev nødt til at underskrive en Række Punkter for at undgaae Dom (Reb. meddeler dem, syv i Tallet,[4] under 29 Juli omtrent saaledes om Holberg i hans Danm. Hist.), og han mistede sit høie Embede. Den spanske Gesandt mener, at man ved Konfiskationen af endel af hans Rigdomme vil faae et godt Bidrag til Statsgjældens Betaling, og han forbauses over, at Sehested alligevel har Saameget tilbage, at han kan leve i Velstand, — han, der kun eiede sin Kappe og Kaarde, da Christian IV sendte ham som sin Ambassadør til Spanien.[5] «Medh Hanniball är det uthe,» skriver Dureel til Pfalzgrev Karl Gustav den 4/14 Juli, «och synes han

---

[1] Slg. Dureel 8 Sept. gl. St. (All. Pap.): „Kungens Canzler Hr. Christian Thomeson har och warit på wägen att wilja afdanka" — foranlediget ved Regnskabsundersøgelserne.

[2] Reb.'s Relation fra Slutn. af April. Det maa vel være disse „matters of mistresses", som omtales i Smiths Leon. Chr.'s Hist. I, P. LXXI (eft. Whitelockes Dagbog).

[3] Dureel til Karl Gustav 22 Mai gl. St. (Allenske Pap.)

[4] Dureel skriver d. 25 Apr. til Karl Gustav om 32 Artikler (Allenske Pap.).

[5] Reb. til La Torre 29 Juli. Reb.'s Bemærkning er ei korrekt, thi Sehested var allerede Eier af Tybring og gift med Kongens Datter, Frk. Christiane, da den spanske Sendelse overdroges ham.

wara något melankolisk, hwarföre man aktar grannt på honom.» Han søgte atter at insinuere sig, men foreløbig uden Held, idet navnlig Hertug Ernst Günther stod ham imod. Siden lykkedes det ham dog atter at vinde Noget af Kongens Yndest tilbage. Det Sidste, man hører om ham 1651 i Reb.'s Rapporter, er, at han har faaet den ansøgte Tilladelse til at forlade Riget, men at det ei vides, om han vil benytte den.[1]

Et Efterslæt af de Ulfeld-Sehestedske Tildragelser var Sagen mod Kapitain Oluf eller Wulf Norman, der havde gjort Attentat paa M. Tanke, forhen dansk Resident i Holland, — ifølge Tilstaaelsen forledt dertil af den forrige Rigshofmester. Den endte med, at Norman dømtes til Arbeide paa Holmen for Livstid, «hvilket,» siger Reb., «er omtrent det Samme som at dømmes til Galeierne.»[2] —

Men hvad der mest satte Sindene i Bevægelse i Slutningen af 1651, var det Spørgsmaal, hvordan man skulde stille sig til England. Her maatte ogsaa tages mange Ting i Betragtning. Den danske Konge havde at sætte sig ud over sine Forpligtelser mod Stuarterne som Slægtning af dem, og som Monark maatte det være ham haardt at anerkjende en Republik, der nys var bleven til ved at lade en Konges Hoved falde for Bøddelsværdet.[3] Fremdeles foruroligedes man ved den opstaaede stærke Spænding mellem Parlamentet og Generalstaterne, Danmarks Allierede, og Tegnene til en engelsk-hollandsk Krig, som syntes truende nær. Holland turde man naturligvis ikke bryde med; men

---

[1] Reb. til Fil. IV, 25 Nov.

[2] Reb. til Fil. IV, 30 Dec. Slg. D. Mag. 3 R. IV, 134—36 og en udførlig haandskreven Indberetning fra Tanke i Geh. Ark., „Ulfelds Sager", Fasc. 16.

[3] Et engelsk Skib, som Kong Frederik havde ladet anholde i Glückstadt (her maa vel ogsaa sees et Vidnesbyrd om hans Stemning mod Republiken), blev ført bort af nogle af Parlamentets Krigsskibe, der vare paa Reise fra Hamborg til London. (Reb. til La Torre 28 Jan. 1651).

en Krigs Udfald var jo dog usikkert og Danmark lille; derfor dristede man sig heller ikke til at støde den kraftige engelske Republiks Venskab fra sig. Saa var der den Bekymring, som voldtes Danmark af dets farlige Nabo mod Øst.[1] At de ved Ulfelds Sendelse tilveiebragte Traktater vare Sverig en Torn i Øiet, havde det lagt for Dagen ved sin Optræden i Haag, hvor det bestræbte sig gjennem Cantersten og Appelbom for at fjerne Holland fra Danmark.[2] Paa den anden Side var den svenske Regerings Tilnærmelse til Spanien ingenlunde Danmark til Behag, og det synes, som om Rebolledo har faaet dette at mærke hos Ministrene.[3] Netop i dette Aar stod den spanske Gesandt i Kjøbenhavn i venskabelig indbyrdes Forbindelse med Residenten Dureel; de besøgte hinanden, da Dureel i Juni Maaned havde forladt sit sædvanlige Opholdssted, Helsingør, for at besørge nogle Forretninger i Hovedstaden, og ligesom Svenskeren forsikkrede om sin Dronnings venlige Sindelag mod Spanien, erklærede Reb., at Filip IV Intet ønskede hellere end at træde i nærmere Forhold til Sverig.[4] Naar nu den svenske Regering, som man kunde vente sig ifølge dens Repræsentants Trusler ligeoverfor Generalstaterne, indgik Forbund med England, uden at Frederik III havde

---

[1] I den udførlige Relation fra Apr. 1651 skriver Reb., at der gaaer Rygte om svenske Troppesamlinger ved Grændsen og at dette seer meget betænkeligt ud. Slg. Chanut II, 181 f.

[2] To Breve fra Christina til Frederik III, — hvori hun besværer sig over Redemptionstraktaten og over, at den holl. Resident i Helsingør allerede, som Følge af Sundtoldens Bortforpagtning til Hollænderne, havde visiteret svensk Gods i hollandske Skibe —, ere daterede 10 og 17 Mai 1651 (Londorpius, Acta publica, VIII, 104—5).

[3] Reb. til Fil. IV, 30 Dec.

[4] Reb. til Fil. IV, 24 Juni. Senere hen paa Aaret fortæller han om den svenske Enkedronnings Reise til Nyköping og Dronning Christinas Besøg hos hende der (i Brev af 8 Juli og 22 Sept., slg. Chanut II, 219 f.). Han synes altsaa at have været saa temmelig au fait med hvad der tildrog sig ved det svenske Hof.

gjort noget Skridt for at vinde Parlamentet, vilde det see galt ud for Danmark. Da det hed sig, at der var sendt en svensk Gesandt til England for at overbringe Dronning Christinas Anerkjendelse af Fristaten, blev man endel ængstelig i Kjøbenhavn. «De danske Ministre, som have aflagt mig Besøg,» skriver Reb. til sin Konge 25 Nov., «antyde, at de her blive nødte til at gjøre det Samme; men de udruste dog nogle Orlogsskibe, rimeligvis for det Tilfælde, at der skulde udbryde Krig mellem Holland og England, saa at de kunne passe paa at være beredte til at hjælpe deres Forbundsfæller; det kunde være, at man vilde søge at bringe en Alliance istand til Fordel for den afsatte Konge, hvis Ulykke ligger dem her meget paa Hjerte.» Nye Efterretninger om den svenske Gesandt Spierings Udtalelser i Holland, før han drog til England, vakte endnu mere Røre. Rigsraadet sammenkaldtes, og Kongen raadspurgte det. Svaret blev, at man maatte finde sig i det Uundgaaelige og sende en Ambassade til London for at tilkjendegive, at man anerkjendte Republiken, ligesom andre Potentater havde gjort. Reb. yttrer, at omtrent det eneste Udbytte af den kortvarige Session var, at der valgtes Gesandter til Holland (Henr. Villumsen), for at Danmark kunde knyttes endnu inderligere til sin Forbundsfælle og om muligt faae bragt Fred tilveie imellem Generalstaterne og Parlamentet, — samt til England;[1] men naar han som dem, der vare udsete til den engelske Ambassade, nævner Jørgen Rosenkrands, «jefe de finanças» (ɔ: øverste Rentemester), og Christian Friis, «general de la artilleria deste Reyno» (ɔ: Rigsfelttøimester), saa staaer hans Beretning i Modstrid med Christen Skeels Dagbog, hvor Peder Reedtz og Erik Rosenkrands allerede nævnes som vordende Ambassadører den $^{6}/_{16}$ Dec., — i Virkeligheden blev det ogsaa disse to Mænd.

Det er forøvrigt mærkeligt at see, hvor godt det

---

[1] Reb. til Fil. IV, 30 Dec. Slg. D. Mag. 3 R. IV, 130—34.

kjøbenhavnske Hof har moret sig i dette Aar trods de daarlige Tider. At der var «den sædvanlige Lystighed» ved Hoffet i de første Par Maaneder af 1651,[1] kan forstaaes; thi endnu saae det jo nogenlunde roligt ud. Men den 24 Juni, altsaa midt under Ulfelds Processer, skriver den spanske Gesandt til La Torre, at Hertugen af Sønderborgs Bryllup med Hertuginden af Glücksborg er blevet feiret med megen Glands og Høitidelighed, med Gjæstebud, Fyrværkerier, offentlig Ringrending, hvori Kongen, Brudgommen og andre Fyrster deltoge, endelig en glimrende Ballet,[2] dandset af Hoffets Damer og Kavalerer; alle Brudeparrets Slægtninge og de fremmede Staters Ministre ved Sundet vare tilstede, og kun den stakkels Rebolledo maatte, efter eget Sigende, holde sig skjult hjemme, for at man ikke skulde faae helt opdaget, hvor ynkelige hans pekuniære Omstændigheder vare. I August vare de Kongelige paa Frederiksborg og gjorde der megen Stads af Dronningens to Brødre. Senere hen i samme Maaned hædredes de lüneborgske Hertuger ved Banketter paa de to store nye Krigskibe, der vare byggede i Norge («Sophie Amalia» og «Prinds Christian»), med Ringrending tilsøes[3] af Flaadens Officerer og lignende Dystløb af Matroser, «hvilket siges at have været morsomt», fremdeles ved forskjellige Jagter, en af dem paa Havet; ved den bleve mange Haier («tiburones») dræbte ved Bøsseskud, og Reb. finder denne Jagt meget eiendommelig.[4] Ved en anden Kongejagt af mere almindelig Art, i Skovene omkring Frederiksborg, fældedes der, som det hed sig, tohundrede Stykker Vildt, og denne Gang fik ogsaa vor Gesandt sin Part i Jagtbyttet, idet Dronningen

[1] Reb.'s Breve 28 Jan. og 18 Marts.

[2] Denne er ikke omtalt af J. Paludan i Hist. Tidsskr. 5 R. II (Om Dramets Udvikling i Danm., P. 1 ff.), hvor ellers endel Balletter omtales, der have været opførte ved Frederik III's Hof.

[3] Denne Forlystelse nævnes ogsaa i Christian V's Tid (R. Mejborg, Bill. af Livet ved Chr. V's Hof, 1882, P. 41).

[4] Reb. til Fil. IV, 12 og 26 Aug.

lod ham tilsende som Foræring en meget stor Hjort, som hun selv havde skudt. Gaven ledsagedes af følgende elegante, men ikke ganske sprogrigtige Billet i det italienske Sprog fra den kgl. Kammerjunker Lützow («el camarero de la Reyna»): «A sua Eccellenza il conte di Robulledo, Ambasciatore Ordinario di Su Mayta il Re di Spagna a Copenhagen. — Exellmo Sigre, Havendo Sua Maesta stessa tirato oggi questo cervo m'ha commandato di mandarla a V. Excellce accio che vedi et provi se li cervi di questo paese siono uguale a quelle di Spagna, piacera dunque a V. Excellce d'accettarlo, et io le baccio humilmente le mani. Vostra Eccellenza Affettionatiscime Servitore Hugo Lützow. Friderigsburg li 25 Agosto a 1651.»

Rebolledo siger hertil temmelig knarvornt, at det er første Gang, at han har faaet Andet end Ærgrelse fra Hoffet.[1] Rimeligvis har denne Gnavenhed hos ham været en Følge — foruden af hans Sygelighed — af de ikke behagelige Forretninger, han just i dette Aar havde med Kantsleren, og som strax ville blive omtalte; den svenskvenlige Stemning hos hans Regering har vel ogsaa øvet sin Indflydelse. Det blev dog ikke den sidste Gang, at Hoffet betænkte ham med en Present; thi under 28 Dec. 1651 skriver Frederik III til Jægermester Hans Dibolt, at han skal sende den spanske Gesandt «et stort Vildt» til Nyaar.[2] Endnu i Slutningen af September trakterede og forlystede Kongen sine Svogere, nu da Alt var roligt.[3] Ei længe efter aabnedes ny Udsigt til Festligheder, da Enkeprindsesse Magdalene Sibylla trolovedes med Hertugen af Altenburg, «der er rig, men gammel».[4] Og endelig nedkom Dronning Sophie Amalia i Efteraaret med en Prinds (Frederik, † 1652). Da Reb. fik at vide, at denne Begivenhed havde fremkaldt megen Glæde ved Hoffet, bad han Kantsler

[1] Reb. til Fil. IV, 9 Sept.
[2] Sjæll. Tegn. i Geh. Ark.
[3] Reb. til Fil. IV, 22 Sept.
[4] Reb. til Fil. IV, 11 Nov. Slg. Becker, I, 45.

Sehested at ansøge om Audiens for ham, da han agtede at gratulere; men Svaret paa hans Ansøgning var, at man ikke vilde gjøre ham nogen Uleilighed, eftersom han nys var begyndt at gaae ud efter en langvarig Sygdom, der en Tid lang næsten havde lammet ham; man vilde derfor betragte det, som om man havde modtaget hans Lykønskningsbesøg, og takkede derfor. «Ministrene her have indført saamange Ceremonier ved hver Audiens, for at jeg ikke skal have noget Samkvem med Kongen, som selv har vist, at han gjerne saae mig; derfor er det ikke underligt, at han unddrager sig denne Ubehagelighed (que reuse aquel embarazo).»[1] Om disse Ord af Reb. ere Mere end et blot og bart Udslag af en øieblikkelig, ærgerlig Sindsstemning, er ikke godt at sige. —

Otte Aar efter at Hannibal Sehested i Madrid havde afsluttet den P. 25 omtalte Handelstraktat mellem Spanien og Danmark, blev en mindre, lignende Traktat atter bragt istand ved den danske Resident i Spaniens Hovedstad, Henrik Villumsen Rosenvinge. Denne «Kapitulation»,[2] i 18 Artikler, underskrevet af H. Villumsen og af D. Manuel Pantoja y Alpuche, Ridder af Calatrava-Ordenen, som spansk Befuldmægtiget, er dateret Juli 1649; Dagen er ikke angivet, men det sees, at den bekræftedes af Frederik III den 9 Aug. 1649 og af Filip IV den 6 April 1650. Den fremtræder som et Supplement til Traktaten af 1641, nødvendiggjort ved Omstændighederne. Som sædvanligt[3] havde nemlig Spanien dengang lovet Mere, end det kunde

---

[1] Reb. til Fil. IV 30 Dec.

[2] Geh. Ark., „Spanien og Nederlandene", Nr. 29 g. Slg. flere Breve til H. Villumsen Febr.-Aug. 1649 i Sjæll. Tegn. Manuel Pantoja spillede allerede en Rolle ved Hann. Sehesteds Underhandlinger i 1641; han var da Embedsmand ved Accisen (Contador de Millones) i Sevilla (Wegener, Aarsberetn. fra Geh. Ark., VI, 37, 47—49).

[3] Om de spanske Løfters Upaalidelighed i Filip IV's Dage se Valfrey, H. de Lionne et ses ambassades en Espagne etc., P. LXVII ff.

eller, maaske rettere, gad holde, [1] idet det forpligtede sig til at levere Danmark i Løbet af 6 Aar 100,000 Cahices [2] Salt toldfrit, som forelobig Erstatning for den danske Skibe tilføiede Skade, bl. A. de Overgreb, som Guvernøren paa Tenerife, D. Luis Fernandez de Córdoba, havde tilladt sig mod Skibet «Christianshavn», der under Kommandør Vilh. Leyel var paa Veien til Trankebar. De 100,000 Cahices Salt skulde repræsentere en Sum af 100,000 Escudos, og den Told, som gaves fri, var 18 Sølvrealer pr. Cahiz. Men indtil 1649 var der kun blevet afhentet 44,996 Cahices af det kongelige Salt. da Regeringen ikke havde præsteret Mere, saa at den danske Resident, Danmarks Konsuler i de andalusiske Havne eller Kapitainerne paa de Skibe, der kom efter Saltet, havde undertiden maattet kjøbe til høiere Pris, hvor de kunde faae noget. Det bestemtes da i den nye Overenskomst, at de resterende 55,004 Cahices skulde leveres af den spanske Konge i Cadiz, San Lucar og Puerto de Santa Maria, i 3 Aar fra 1 Jan. 1650 at regne, en Trediedel hvert Aar, under de samme Betingelser, der vare stipulerede i den forrige Traktat. Saltværkernes (»Saltpandernes») Bestyrere skulde skriftlig forpligte sig ligeoverfor Kongen af Spanien til at have det nødvendige Quantum Salt i Beredskab, naar Skibene kom for at hente det. Dersom Saltleverancen ikke kunde finde Sted saaledes som bestemt, skulde den spanske Konge betale den danske Saltets Værdi, desuden en Godtgjørelse for Tabet af den Profit, som Kongen af Danmark vilde have havt ved Saltets Told-

---

[1] „Men at saadant (ɔ: Saltleverancen) inden den betr: udloffvede termin ey skede, var en deel skylden hos Osz som Saltet skulde afhente, som dennem best er bevist der samme thid udj det Hoff residerede, Een deel at Conde Duque, som da var privado och contracten haffde slutted, kom udi unaade, och hans Efſterkommere Don Luis sig executionen lidet lood vere angelegen, saasom den der sig de Nordische Sager ey meget toog til hierte.“ (Corn. Lerche, Memorial fra 1663, kgl. Bibl., ny kgl. Saml., 2715, 4to.

[2] En Cahiz er = $4^{3}/_{4}$ dansk Korntønde.

frihed, — Alt til Beløb af 770,056 Sølvrealer = 96,257 Stück von Achten, assigneret paa et sikkert Sted og «i sikkre Effekter og Midler.» — Disse ere Traktatens vigtigste Paragrafer. Paa Residentens Forespørgsel om, hvem der skulde have de af Spanien udbetalte Saltpenge, skrev Frederik III til ham,[1] at de skulde sendes til Albert Baltzer Berns, Kongen af Danmarks Faktor i Hamborg. Ei længe efter afløstes imidlertid Henr. Villumsen som Resident af Cornelius Lerche,[2] og der føiedes nu tre Tillægsparagrafer til Traktaten, i hvilke Lerche betegnes som den, der nu skal tage imod Saltet eller Betalingen i Mønt. Den nye Afsending fik latinsk Pas med (dat. 19 Marts 1650; hans Bestalling er af 4 Marts, hans Instruktion af samme Dato),[3] fremdeles Anbefalingsbreve fra Kongen til Filip IV, D. Luis de Haro, Hertugen af San Lucar, Marquien af Castel-Rodrigo og Manuel Pantoja, endelig en Skrivelse fra Sophie Amalia til Dronningen af Spanien.[4] Til Henr. Villumsen, hvis Rekreditiv fra den spanske Konge er dateret Madrid 6 Sept. 1650, blev der under 7 Sept. skrevet Følgende:[5]

«Wi bede dig och naadigst wille att du til osz elskelig Cornelio Lerche wores Resident hos dett Kongelig Hoff vdi Spanien offuerleffuerer huis acter och documenter du hos dig haffuer, och wedkommer de affaires som hannom effterlades der at negociere. — Desligeste efftersom wi hannom naadigst haffuer bewilgett vdi sin betaling att maa opbrige [sic] och annam̄e huis hannom til aarlig pension och besolding tilkommer, saawelsom och for treitusende otte hun-

---

[1] Under 23 Juni 1649 (Geh. Ark., „Spanien“, Nr. 15).

[2] Ang. denne Mand se G. L. Wad, Om E. C. Knuth og S. Lerche, 1881, P. 15 ff.

[3] Kgl. Bibl., gl. kgl. Saml. Nr. 2615, 4to.

[4] Geh. Ark.: „Spanien“, Nr. 15; „Udenl. Regist. 1632—51, Latina“; Sjæll. Reg. 1650.

[5] Koncepten i Geh. Ark. „Spanien“ Nr. 15. Filip IV's Rekreditiv for H. Villumsen bl. „Spanske Kongers Breve.“

drede og fiorten rixdaler in specie fire marck trei skilling Capítal, som hannom for forstreckning vdi forleden krigs tid giort, tilkommer, aff de første middel som vdi Spanien falder, were sig aff den kiendelse som Kiobmendene som did seglendes worder aff huer lest giffuer, eller huis dett icke kand tilstrecke, da for det øffrige att maa giøre sig betalt vdi huis salt, eller penge derfor, som wi aff hans Kierlighed Kongen vdi Spanien effter Capitulationens indhold bekommendes worder, effter de hannom aff osz derpaa naadigst meddeelte obne breffues widere indhold. Da bede wi dig och naadigst wille att du be^te^ Cornelio Lerche, af fore middel vbehindret lader følge huis hannom for sin besoldning, saa wel som forskreffne giorde forstreckning hos osz och Cronen kand tilkomme.»

Lerche synes at være ankommen til Madrid i Efteraaret 1650. De af ham overbragte Breve bleve venlig besvarede, — Filip IV's Svarskrivelse til den danske Konge er af 15 Oktober[1] —, men med Betalingen gik det ikke saa glat. Han fik af sin Konge Fuldmagt (i Form af aabent Brev) under 21 Marts 1651 til at modtage det resterende Quantum Salt, Mage til den Fuldmagt, som allerede hans Forgænger havde faaet, og under 11 Apr. s. A. lignende «Plenipotentia» til at tage imod og kvittere for Erstatningssummen, 96259 Stück von Achten, ifald Saltet ikke leveredes in natura;[2] men der blev just ikke Meget for ham at modtage. Den 25 Novbr. 1651 skriver Reb. fra Kbh. til La Torre: «Man beklager sig her meget over, hvor daarlig de Penge betales, som bleve lovede istedenfor Saltet.» Og Grevens Digte indeholde ogsaa et Vidnesbyrd

---

[1] Geh. Ark.: „Spanske Kongers Breve.“ Luis de Haro skrev til Fred. III den 10 Okt., San Lucar d. 13 (se „Spanien“, 15), Castel-Rodrigo allerede d. 27 Sept. („Nederlandene“, Nr. 44—50). Alle disse Breve ere fulde af Venskabsforsikkringer.

[2] Begge disse latinske Fuldmagter ere i Geh. Ark., „Spanien“ Nr. 15.

herom; thi da en dansk Minister besvarede hans Klager over den sørgelige Stilling, hvori han befandt sig dengang, med en Klage over «la Junta de la sal», svarede Reb. med et Epigram,[1] hvori det hedder, at han for sit Vedkommende havde mere Brug for «Peberflaaden» end for «Saltcomitéen», — herved menes utvivlsomt, at naar der kom en indisk Transportflaade til Spanien, blev der vel Raad til at sende ham Noget af hans Gage. Forøvrigt havde Corn. Lerche snart efter sin Ankomst til Madrid skaffet Reb. lidt Bryderi middelbart ved at overlevere den spanske Konge en Ansøgning, hvori Filip IV anmodedes om at befale, at Kongen af Danmarks Undersaatter behandledes paa samme Maade som Hollænderne med Hensyn til den sædvanlige Garanti for ikke at ville «barloventear» (ɔ: krydse, lavere). Kongen var ei gaaet ind derpaa, og han sendte da sin Afsending i Kbh. et Udtog af Residentens Ansøgning og af hans eget Svar derpaa, med behørig Begrundelse. I Overensstemmelse med disse skulde Reb. forklare Sagen for den danske Konge og hans Ministre, idet han paa Kong Filips Vegne havde at forsikkre disse, at man i Spanien agtede «punktlig og samvittighedsfuldt» at overholde Traktaten, og at der paany var udstædt kongelig Befaling til Havnestæderne («skjøndt det ikke var nødvendigt at gjentage den,» tilføier Kongen), at man burde skjænke de danske Undersaatter den bedste Behandling.[2] Reb. meddelte Kantsler Sehested dette, som «Landets første Minister», og sluttede af hans Yttringer, at Lerche ikke havde Ordre fra Kbh. til at gjøre det omtalte Skridt; hvorefter Reb. bad, at man vilde underrette ham, om der var skeet Brud paa Traktaten, efter at man havde seet den ordentlig igjennem, saa skulde han strax sende sin Konge Melding derom. Selv havde han at sige Kantsleren, at en Skipper, der kom fra Spanien med sit Skib, havde for ham beklaget sig over de danske Konsuler

[1] Ocios P. 257.
[2] Kgl. Dep. til Reb. 20 Febr. 1651.

dernede, og han nævnede Kantsleren en Person, som kunde give Oplysning om deres Tracasserier. Der blev strax fra Kancelliet sendt en Sekretær hen til Manden, og Reb. fik Løfte af Sehested om, at der skulde blive skrevet til Konsulerne og raadet Bod paa denne Mislighed. [1]

Kort Tid før havde Greven ogsaa hentet et Afslag paa en Begjæring hos de danske Ministre. Det gjaldt om at skaffe den flanderske Kjøbmand Cornelius Zeghers de Penge, som Lars («Ilario») Ulfeld skyldte ham; her er øiensynlig Tale om den danske Adelsmands Sendelse til England under Chr. IV. Skjøndt jo ellers denne Broder til Korfitz Ulfeld stod sig godt med Kongehuset, lød Svaret, at Staten aldeles ikke vilde overtage hans Gjæld, som han for en stor Del havde paadraget sig ved egen Skyld: han havde stadig faaet sin Gage udbetalt forud og desuden store Summer til Hen- og Hjemreisen. Reb. gjør Filip IV opmærksom paa, at det ikke vil nytte at trænge mere paa hos den danske Regering formedelst de ugunstige Tider. [2]

Paa samme Tid havde Reb. Besvær med en anden Erstatningssag. Da Kardinal Trivulzio, den spanske Vicekonge paa Sardinien, havde skrevet til Filip IV, at en Kapitain Hans Penning fra Hamborg, hvor han eiede Hus og Formue og var godt kjendt, havde faaet tre flamske Tjenere hos Kardinalen til at bestjæle deres Herre dygtig og flygte med Tyvekosterne ombord paa den hamborgske Kapitains Skib, befalede Kongen sin Gesandt i Kbh. at anstille Efterforskninger, for at Forbryderne kunde blive straffede og Tyveriet erstattet. Tillige var der udgaaet lignende Befalinger til Erkehertug Leopold og Antoine le Brun, Spaniens Ambassador i Holland. Den kgl. Depeche (dat. 7 Marts 1651) er affattet i en temmelig forbittret

[1] Reb. til Fil. IV 13 Mai 1651. Af dette sees, at han modtog Kongens Brev af 20 Febr. den 12 Mai og strax fik Kantsleren i Tale.

[2] Reb. til Fil. IV 29 Apr.

Tone og hævder stærkt den Imødekommenhed, der vises saavel Nederlænderne som Hamborgerne i det spanske Riges Søhavne og som ved denne Leilighed er bleven saa slet lønnet. Om Reb. fik Noget ud af sine Undersøgelser, skal jeg lade være usagt, da de fornødne Dokumenter ikke ere komne mig for Øie.

Som vi have seet ovenfor (P. 95), laa vor Gesandt i længere Tid syg i Aaret 1651. I den mismodige Stemning, som hans daarlige Helbred har meddelt ham, har han upaatvivlelig været endnu tilbøieligere end ellers til at forarge sig over de lutherske Præsters Magt, som han daglig var Vidne til i det kjætterske Land. Derimod havde han den Tilfredsstillelse, at flere «Besatte» helbrededes i hans Kapel, og det saa aabenbart, at selv de, der allerhelst vilde benægte det, maatte indrømme, at det var skeet. [1] En Trøst og Glæde for ham som god Spanier var det ogsaa at erfare de spanske Vaabens Held i Katalonien [2] og Dronning Marianas Svangerskab, [3] som gav Anledning til at haabe, at en Kronprinds vilde komme til Verden; det blev en Prindsesse, og først ti Aar efter fødtes der Filip IV en Tronfølger, den senere Kong Karl II, af hvis sørgelige Regering Reb. skulde opleve elleve Aar. —

Imidlertid lader det til, at Intet har formaaet at trøste Gesandten over hans økonomiske Forhold, som endnu vedbleve at være ligesaa uhyggelige som da vi sidst betragtede dem ved Slutningen af 1649. Materialet er meget stort for 1650—51; thi der er næsten ikke eet eneste Brev fra den Tid, uden at det indeholder høirøstede Klager over hans fortrykte Stilling eller Bønner om at udfries af Udlændigheden i Danmark, ja somme Breve handle ikke om Andet. Vi maa derfor her fatte os i Korthed.

I den Skrivelse, hvormed Reb.'s Correspondance 1649

[1] Ocios P. 190.

[2] Reb. til La Torre 4 Febr. 1651.

[3] Reb. til La Torre 12 Aug.

slutter (25 Dec.), havde han igjen beklaget sig: der var lovet ham Penge, men Intet var sendt, han beder Kongen befale, at der tilstilles ham Vexler separat paa de 6500 Esc., han skal have hvert Aar, thi fra Flandern kan det ikke gaae an at forlange Noget sendt til ham. Statsraadet mener (i Betænkning af 22 Febr. 1650), at der rimeiigvis ingen Penge er i Flandern, siden Erkehertugen og Fuensaldaña ikke have taget Hensyn til de gjentagne Ordrer, eller de have jo Saameget at tænke paa der, at de let kunne have glemt denne Affaire. Derfor beder det Hans Majestæt befale, at de nødvendige Penge til Gesandten i Kjøbenhavn tages af de til Flandern bestemte Summer allerede i Madrid og sendes ham direkte, hvilket Kongen approberer. Naturligvis fik Reb. det skriftlige Løfte herom, ikke een, men mange Gange i Løbet af 1650; men Penge kom der ingen af. At han endnu blev ved at skrive til Flandern, sees af hans Brev til La Torre af 14de Mai; deri hedder det imidlertid, at han ikke havde faaet Svar paa sine Skrivelser, men at han paa anden Haand havde erfaret (gjennem en Correspondent i Hamborg), at Gaspar Rodriguez Passarino i Antwerpen, der fornylig havde forstrakt Grev Fuensaldaña med 10,000 Escudos, forgjæves havde gjort alle mulige Anstrængelser, for at Reb. kunde blive hjulpen.[1] Gesandten maa næsten troe, siger han selv,[2] at Ministrene i Flandern ere i Besiddelse af hemmelige Ordrer, der ere ugunstige for ham og stride mod den

[1] Noget anderledes tager denne Sag sig ud i et Brev til Reb. fra „el Secretario de Flandes", Agustin Navarro y Burena (10 Mai 1650): Passarino havde, if. denne, paataget sig at sende Reb. 2000 Esc., men de syntes at være blevne borte mellem „Dhrr. Forretningsmænds" Hænder, thi „de Folk nøies kun med at tygge med begge Kjæber, og Pengene blive imellem dem ligesom mellem Spillerne i Spillehusene."

[2] Reb. til La Torre 16 Juli 1650. Som jo rimeligt er, udøser han sit Hjerte mest for Statssekretæren, skjøndt han forøvrigt ikke er bange for at tage Bladet fra Munden ligeoverfor Kongen.

offentlig udstædte Befaling. Han «vil ikke spilde Tid med at skildre sin elendige Tilstand, thi ingen Ord kunne udtrykke dens Elendighed,» han spørger sig selv, hvordan det er muligt, at man kan være Kongens Bud i den Grad ulydig, saa nær ved hans Person, «det dreier sig jo kun om at tage en Smule Penge af de til Flandern bestemte maanedlige Udgifter,» og han anraaber La Torre om at vise ham ligesaa stor Venlighed som i ældre Tid og lægge et godt Ord ind for ham paa høiere Steder, «for at Verden kan faae mindre Leilighed til Latter over at see en saa skammelig Landflygtighed være en Mands Løn, som har tjent Kongen i 40 Aar, udgydt sit Blod for ham og mistet to Brødre.» Efterat han i tre Aar kun har hørt bestandig de samme Ord uden at mærke nogen Virkning deraf, er det ham mere og mere ubegribeligt, hvorledes Dhrr. i Madrid kunne troe, at han formaaer at leve saaledes i den danske Hovedstad; «selv om han gik omkring og tiggede paa Gaderne, vilde det være umuligt for ham, og gaae sin Vei kan han ikke formedelst Kreditorerne.» Endog hvis man fra Flandern vilde sende ham, hvad der skyldtes ham, kunde han ikke leve, thi «hver Real kommer til at koste ham 100 Procent.» «Gid man blot vilde have troet ham, dengang han skulde sendes til Danmark og sagde, at han ikke havde Formue nok til at beklæde en saadan Gesandtpost.» Paa den anden Side er Statsraadet altid meget villigt til at anerkjende, hvor retfærdigt Reb.'s Forlangende er, «navnlig naar man sammenligner hans Stilling med den Glands (lucimiento), hvormed den danske Resident i Madrid optræder»; [1] og Filip IV er utrættelig i at love ham Pengesendinger.

Saaledes gaaer Aaret 1650 til Ende. Det nye Aar begynder omtrent paa samme Vis: «nu har man i elleve Breve fra

[1] Consulta af 9 Juli 1650. Kongen af Danmarks Resident i den spanske Hovedstad fik 5000 Rdl. aarlig, se Dureels Relation i Suhms Saml. II.

Madrid lovet mig en Sum af las mesadas de Flandes, og vil man ikke sende mig idetmindste hvad der tilkommer mig for 1650 og 51, er det tydeligt Bevis paa, at man blot har til Hensigt at tage Livet af mig, paa Bekostning af hele Nationens Kredit,» hedder det i Reb.'s Brev til La Torre af 9 Marts 1651, som ledsages med en Kopi af en Skrivelse fra Agustin Navarro til Gesandten, dateret Brüssel 13 Februar. Navarro's Epistel indeholder forskjellige trøstende Talemaader og Forsikkringen om, at man i Flandern er redebon — Navarro selv naturligvis allermest — til at staae Reb. bi; men «Evnen er ikke saa god som Villien», «det gaaer nu altid ud over de Fraværende», og man seer sig blot istand til at offre ham sin Medlidenhed. Brevskriveren selv har ogsaa havt sin store Sorg, idet han har mistet sin Kone og kort derefter sin eneste Søn, som alt var voxen; dog, man maa sige til sig selv: det er Guds Villie. Paa lignende Maade, men mere kategorisk, udtaler Grev Fuensaldaña sig (Br. til Reb. 1 Apr. 1651): «der er saa Lidt af Penge i Flandern, at man tidt mangler Midler til de nødvendigste Ting; Reb. kan derfor Intet vente sig derfra, men maa sætte sin Lid til dem i Madrid.» Forunderligt nok vedblev man ikke desto mindre i Madrid at anbefale Reb. netop til Fuensaldaña,[1] uagtet det, som Reb. siger, kun vilde være en halv Times, ja et Kvarteers Arbeide at udskille hans Gage i Madrid af «los asientos de Flandes», idetmindste for 1650. Reb. modtog naturligvis Efterretningen om, at han paany var henvist til Flandern, med stor Bestyrtelse, og han skulde just ikke blive bedre tilmode ved at høre fra Navarro (under 22 Apr.), at «selv om det var Sekretærens egen Broder, der laa i Kjøbenhavn, kunde han ei skaffe ham Penge fra Flandern; det gjør ham Ondt at sige Reb. det, men han er nødt til at

[1] Statsraadsbetænkn. 23 Marts; kgl. Depeche 31 Marts. I April skyldtes der Reb. fra Flandern 15,000 Esc., hvoraf han maatte betale Renter i Kbh. og Hamborg (Ocios P. 188).

bringe ham ud af den Vildfarelse, for at han kan henvende sig paa rette Sted.» — «Dersom jeg havde tjent Tyrken og ikke Hans Majestæt, kunde jeg ikhe blive værre behandlet,» udbryder Reb. i det Brev, som Navarro's Skrivelse ledsager. At gaae til Kongen af Danmark og skildre ham sin Trang, vilde Intet hjælpe, da de danske Finantser selv vare saa forstyrrede; og ved Hove vilde man endda glæde sig over, at Katholikerne i Landet kom til at savne en vigtig Støtte, naar den spanske Gesandts forladte Stilling var notorisk. Dette erklærede han allerede i Skr. af 18 Febr. til sin Souverain. — I Statsraadets Consulta af 7 Juli ere dets Medlemmer imidlertid overtydede om, at det ikke kan nytte at henvise Reb. til Flandern. Der refereres Indholdet af et Brev fra Fuensaldaña (Brüssel d. 27 Mai), hvori denne General erklærer sig ude af Stand til at komme Reb. til Hjælp; man kan ikke «faltar á lo general por dar satisfaccion á lo particular», og han er idethele 1½ Aar tilbage med Hensyn til sine Betalinger; Grev Rebolledo skyldes der endda kun for et Aar, og der er ingen høi militær eller civil Embedsmand, som ikke har Mere tilgode. Raadet beslutter da at sende Reb. 4000 Escudos, men beder samtidig Fuensaldaña at sende Penge saa regelmæssig som muligt til ham. Det blev meddelt Gesandten 9 Juli, at der var afsendt Penge, og d. 26 Aug. takker han Kongen meget derfor; han siger, at det rigtignok ikke forholder sig ganske korrekt med Fuensaldaña's Oplysninger, men han vil for sin Person endda finde sig deri, naar han blot faaer Noget og for Fremtiden bliver betalt Maaned for Maaned i Hamborg. I Brevet til Statssekretæren La Torre af samme Dato opregner han alle de Udgifter, han har maattet præstere, hvergang han skulde have Penge, — foruden Halvdelen af det første Aars Gage, la media anata,[1] der skulde diskonteres ham, men endnu

[1] Denne Afgift paalagdes i Aaret 1631 Alle, som fik et geistligt eller verdsligt Embede eller Præbende (slg. Ch. Weiss, l'Esp. depuis Phil. II jusqu' à l'avénement des Bourbons, II, 184).

ikke var ordentlig beregnet: altid har han tabt 25 Procent af Summen. Han erklærer, at den Maade, hvorpaa hans Penge blive ham anviste, aldrig nogensinde er bleven benyttet ligeoverfor en af Hs. Maj.'s Ministre, og særlig udhæver han som «saare besynderligt», at man engang bød ham hæve en Sum af 4000 Escudos hos Kongen af Danmark, hos hvem imidlertid hverken han eller hans Kreditorer hidtil havde faaet en Skilling. De andre 4000, som stilledes ham i Udsigt i Juli Maaned, kom ganske vist; men da der ikke fulgte flere Sendinger, «tjente de mere til at pirre Kreditorernes Appetit end til at mætte den». (Reb. til La Torre 11 Nov.) Endnu i det sidste Brev fra Gesandten til Kongen i 1651 (30 Dec.) opstemmes den bekjendte Klagesang, og den egenhændige, karakteristiske Skrivelse af samme Dato til La Torre, som følger med Rapporten til Filip IV, lyder:

«Jeg vender atter tilbage til Graaden, har en gammel Forfatter sagt, og for mig er det saa gammelt at beklage mig i Anledning af min Gage, at jeg troer, man har fundet det nyt og mærkeligt, at der iaar har været Vaabenstilstand en Tid; den maa vel opveie de 4000 Dukater, der sendtes mig. Dersom Eders Naade ønsker at forlænge den, saa lad der blive sendt mig 6100, som man er mig skyldig dette Aar, og lad mig i det kommende faae min Betaling maanedsvis eller til passende Terminer; thi de Djævle af Bankierer i Flandern ere stumme med Hensyn til Alt hvad jeg foreslaaer dem i denne Sag, og de Andre ere døve for de Befalinger, som sendes dem dernede fra. De kunne vel ikke Andet; men min Trang, i Forening med saamange Sygdomme og Ærgrelser, er ogsaa overordentlig. Jeg haaber, at E. N. vil ynkes over mig, og beder Gud beskytte Eder.» —

Tredie Kapitel.

1652.

Indhold: Frederik III's Gesandter i England. Nanning Keyser i Kjøbenhavn og Beslaglæggelsen af engelske Skibe. Danmarks Tvivlraadighed og farlige Stilling. Svenske Rustninger og Underhandlinger. D. Antonio Pimentel i Christinas Nærhed. Grev Valdemar Christian og det paatænkte lothringske Angreb paa Danmark. Gyldenløves Hvervinger. Rousselot sendes til Norden af Hertug Karl IV; hans Optræden i Kjøbenhavn og Stockholm. Mere om det ostindiske Kompagni. Hoffets Reiser. Epidemi i Kjøbenhavn. Johan Frederik af Lüneborg gaaer over til Katholicismen. —

Den danske Sendelse til England, der forberededes i 1651, fandt Sted det paafølgende Aar. Paavirket af den tiltagende Spænding mellem Generalstaterne og Parlamentet sendte Regeringen den 5 Januar 1652 Henrik Villumsen, som egentlig skulde have været til Holland, i Hast til London, med Befaling til kun at blive meget kort Tid i Haag; af hans Rapporter vilde det afhænge, om de to Ambassadører skulde udsendes.[1] «Det, som man er mest angst for her, er Fredsbrud med England og Forbund mellem Sverig, England og Hansestæderne,» hedder det i den paafølgende Maaned.[2] Allerede da Rebolledo meddelte i Nov. 1651, at der pantænktes en svensk og en dansk Sen-

---

[1] Reb. til Filip IV 6 Jan. 1652. slg. Becker I, 46—47.
[2] Reb. til Fil. IV, 10 og 24 Febr.

delse til Parlamentet, vakte det Bevægelse hos den spanske Regering; dette erfares af Statsraadets Consulta af 2 Marts 1652, hvor det besluttes, i Forventning af Kongens Billigelse, at anmode saavel Erkehertugen som Gesandterne Le Brun (i Holland) og Cárdenas[1] (i England) at have et vaagent Øie med disse Sendelser og om muligt skaffe sig at vide, hvad de gik ud paa. Reb. for sit Vedkommende fik naturligvis lignende Ordrer; men foreløbig kom han ikke til at melde Meget derom, thi den Hemmelighedsfuldhed i Statssager, for hvilken de Danske ifølge Magnus Dureels Udsagn vare bekjendte, synes ved denne Leilighed at have været særlig vanskelig at gjennemtrænge for ham.[2] Rigtignok var den danske Regering selv saa raadvild med Hensyn til sin vordende Stilling i Forhold til de to krigsførende Magter, at det ikke havde været til synderligt Gavn at vide dens Planer. At Henr. Villumsen var bleven tilsyneladende godt modtagen i England[3] og at Hollænderne begyndte at se noget surt til Danmark i den Anledning, fik han at vide, ligeledes at en i Kjøbenhavn tilstedeværende Skotte havde det Ærinde at tale den fordrevne Karl II's Sag («men det bliver vist ikke til Andet end Komplimenter»); men hvordan forresten Englænderne ville stille sig til Danmark, har han ingen Anelse om og hen-

---

[1] Som Bilag til Guizot's Hist. de la république d'Angleterre et de Cromwell, Paris 1855, 1ste og 2det Bd., ere meddelte endel interessante Rapporter fra D. Alonso de Cárdenas som Gesandt i London, fremdeles Breve til ham fra Filip IV, Agustin Navarro o. A. samt Statsraadsconsulta'er, — Alt hentet fra Arkivet i Simancas. Guizot kalder den spanske Diplomat feilagtig Cardeñas.

[2] Eftersom Danmark nærede Frygt for et Forbund mell. Spanien og Sverig (samt England) er denne Hemmelighedsholdelse ret forstaaelig. Slg. Wicquefort, Hist. des Prov.-Unies, II, 181.

[3] Det i venskabelige Udtryk affattede Brev fra Parlam. til Fred. III, der gaves H. Villumsen som Svar paa den af ham overbragte Skrivelse, er dateret Westminster Apr. 1652 og trykt i Lünigs Litteræ procerum Europæ, Leipz. 1712, I, 447—49. Smlg. Aitzema, VII, 716, 757.

viser sin Souverain til Parlamentets Afsending i Spanien.[1] Langt om længe afreise Erik Rosenkrands og Peder Reedtz til England (d. 4 Mai); «men,» siger Reb., «dernede vil man kunne erfare Mere om Underhandlingerne end her.»[2] Skjøndt Gesandten i Kjøbenhavn bestræbte sig, efter eget Sigende, af alle Kræfter for at faae Noget at vide om det Hverv, Rosenkrands og Reedtz havde med til London, lykkedes det ham kun et opspore — og det endda «con dudosas noticias», ɔ: fra ikke ganske paalidelig Kilde —, at Henr. Villumsen havde skrevet, at Republiken ønskede Forbund med Danmark; at hans Instruktion («dersom der ikke er nogen anden hemmelig») lyder paa, at det skal sluttes, hvis Tvisten med Holland bliver bilagt; at der endvidere var Tale om, at den danske Konge skulde udløse Shetlands- og Orknøerne, som Christian IV pantsatte i sin Tid til Kong Jakob,[3] — saafremt Parlamentet ikke havde Noget derimod. Reb. fik snart efter ogsaa at høre, at de nye danske, overordentlige Afsendinge havde faaet en god Modtagelse i England; men just paa samme Tid lod det til, at Venskabet med Holland styrkedes, idet de forenede Provindsers Resident i Danmark bragte Frederik III en kostbar Faddergave. Danmarks Holdning karakteriserer Reb. træffende saaledes: «Her er Alt roligt, thi de ere saa bange, at de ikke tør sige et Muk.»[4] Imidlertid rustede man sig, saa godt det lod sig gjore, for at møde en mulig Krigsfare, skjøndt man allerhelst attraaede Fred, hvordan den saa blev, — medens Holland indtrængende paamindede Danmark om at opfylde sin Pligt som Forbundsfælle, og Englands Regering (som det snart erfaredes) gjorde Stads af de danske Sendebud og stillede et imødekommende Svar paa

---

[1] Reb. til Fil. IV, 27 Apr.

[2] Reb. til Fil. IV, 18 Mai.

[3] Saaledes siger Reb.; Øerne bleve som bekjendt pantsatte allerede 1469 af Christian I.

[4] Reb.'s Breve til Kongen fra Juni.

Spørgsmaalet om Orknøerne i Udsigt.[1] Just dette Spørgsmaal tog sig dog senere noget vanskeligere ud; thi det var uheldigt, at Øerne laa nær ved Skotland, og Danmark fik vist snarere en Sum Penge end Besiddelsen af denne pantsatte Landsdel; forresten sagdes der, at Hollænderne gjerne vilde give en god Sum for den Fordring, Danmark havde paa Øerne. Fra Kjøbenhavn sendtes Befaling til Rosenkrands og Reedtz i London, at de skulde blive der indtil Videre, og de Skibe hjemkaldtes, som havde ført dem derover. Alligevel glædedes man i den danske Hovedstad ved Rygtet om, at Hollænderne havde seiret i det første Søslag i den nys begyndte Krig; «skulde Rygtet ikke være sandfærdigt,» bemærker Reb., «saa skulle vel de gode Ønsker skrives paa Regningen som Vederlag istedenfor den Hjælp, de forlange saa indstændig.»[2] Hvad ham selv angaaer, fæstede han ikke Tiltro til Efterretningen, og faa Dage efter (den 23de) skriver han til Kongen, hvorledes det nu hedder sig, at en Storm havde berøvet Hollænderne to rigt lastede Skibe fra Ostindien og 20 Orlogsskibe.[3] Samtidig meldtes fra England, at der vilde komme om føie Tid «una embaxada muy solemne» til Danmark, og som et Tegn paa den danske Regerings Venlighed mod England for nærværende Tid betragtedes det ogsaa, at 22 engelske Koffardiskibe, som laa i Sundet og ventede paa Konvoi, fik Lov til at lægge sig ind i Kjøbenhavns Havn for at undgaae nogle hollandske Fregatter. Neutralitet var ellers stadig Danmarks inderligste Ønske, og efter hvad den spanske Gesandt havde iagttaget, var en dertil sigtende Alliance med Sverig, Polen, Hansestæderne, Brandenborg og Kurland særlig Gjenstand for den danske Regerings Attraa. Men Sverig kunde man ialtfald for Ojeblikket ikke vente at faae med; thi derfra

---

[1] Reb. til Kongen 27 Juli.
[2] Reb. til Fil. IV 17 Aug.
[3] I Slutn. af Juli under Shetlandsøerne, slg. Wicquefort, II, 148.

var der nys sendt en stor Del Skyts til England — maaske solgt, maaske laant, det vidste Reb. ikke bestemt —, og det hed sig, at Svenskerne tilbøde de engelske Flaader Goteborgs Havn,[1] for at Hollænderne ikke skulde befare Østersøen. Under disse Forhold kunde Generalstaternes extraordinære Afsending, Nanning Keyser, som paa den Tid ankom til Kjøbenhavn (d. 23 Aug., siger Aitzema), ikke vente at finde de Danske meget redebonne til at optræde aktivt til Bistand for Hollænderne.[2] I de sidste Dage af August vilde ganske vist endel af den danske Flaades bedste Skibe seile ud; men det var kun for at rense Sundet for de Hindringer, der kunde træde iveien for Koffardifarten, som Pirater o. Desl. «Der maa være afsluttet Noget ovre i England; thi der siges, at de to af Gesandterne snart vende hjem,» skriver Reb. til Filip IV den 7 Sept. Men kort efter gik det Rygte, at alle tre Gesandter vilde komme hjem, og det med uforrettet Sag; thi hvad Danmark især ønskede, nemlig Neutralitet for sig, idet der dog ydedes Holland den lovede Hjælp, vilde den engelske Republik ikke gaae ind paa. Hollænderne fordrede paa deres Side (ved Keyser) virksom Hjælp af Danmark i Form af Skibe og Krigsfolk, og de vilde ikke nøies med 16000 Rdl. om Maaneden som Erstatning; desuden forlangte de, at de 22 (eller 23, som Reb. siger) engelske Handelsskibe, der laa i Kjøbenhavns Havn, skulde udleveres til dem. Netop i

---

[1] Just i Beg. af 1652 gav man sig i Sverig endel af med Gøteborgs Befæstning, slg. Handl. rør. Skand. hist. XXXV. 276—79.

[2] Hvad der var paalagt Keyser at fordre af Danm. se Aitzema VII, 759, 780 ff. Slg. Wicquefort, Hist. des Prov.-Un. II, 182 ff.; Becker I. 50; D. Mag. 3 R., IV, 224—25, 227; Rigsraadsbrevene i Geh. Ark. 60, XVII (Keysers Kreditiv, 28 Juli 1652). Den 7 Sept. skriver Reb. til La Torre: „Den hollandske Deputerede Keyser har gjort mig sin Opvartntng ved en af hans Følge, og jeg har besvaret den paa samme Vis; nu vil jeg vente og see, om han ønsker mere Samkvem med mig, thi her er det Skik, at de Nyankomne besøge dem, der allerede ere her.“

de Dage modtoge disse Skibe Ordre til at lægge sig længere ind i Havnen, enten af Hensyn til den ny hollandske Konvoi eller for at have dem sikkrere, hvis man blev tvungen til at erklære England Krig.[1] Af nogle gode Venner blandt de Fornemste hørte den spanske Gesandt, at der snart ventedes en fransk Afsending til Kjøbenhavn, og at der maaske kunde blive Tale om en Alliance paa den Kant, hvilken allerede var bleven berørt, før der udsendtes danske Gesandter til England. Ogsaa to hollandske Ambassadører vare ivente for at fuldstændiggjøre Generalstaternes Gesandtskab, Men det kunde gjerne være, at Forholdene inden lang Tid vilde stille sig ganske anderledes; thi det gik fra Mund til Mund, at Hollænderne havde lidt et nyt Nederlag,[2] og efter Reb.'s Mening vilde Danmark kun tage sig meget lunkent af sine Forbundsfællers Sag, saalænge det ikke havde seet, hvilket Parti Sverig tog. Livligt har der forresten været i Sundet paa dette Tidspunkt: den 14 Sept. skriver Greven, at 170 hollandske Handelsskibe vare ankomne til Helsingør med en Konvoi af 10 Krigsskibe, og tre Uger senere beretter han, at der hver Dag seiler store hollandske Flaader forbi. Imidlertid var Knuden bleven stærkere strammet, idet 18 engelske Orlogsskibe viste sig ved Indseilingen til Øresund — samtidig med, at det erfaredes fra England, at de danske Ambassadører vare utilfredse med Underhandlingernes Fremgang. Eskadren havde intet Brev med til Kongen af Danmark og havde ei meldt sig 14 Dage iforveien, saaledes som det var traktatmæssig bestemt. Den danske Regering fik deraf Paaskud til at forbyde den Adgang til Sundet og til at nægte Udleveringen af Handelsskibene, som den engelske Eskadrechef krævede, — «de kunde jo let blive

[1] Reb. under 14 Sept.

[2] Den 26 Aug. havde tværtimod Ruyter vundet en Seir over den engelske Admiral Ascew i Nærheden af Plymouth, se Wicquefort II, 150.

tagne af Hollænderne i Sundet, naar de sendtes op til Helsingør,» foregaves der; derimod blev det tilladt de 22 Skibes Mandskab at forlade Skibene,[1] og kun Kapitainerne og Ladningernes Eiere blev tilbage. Paa Hjemveien led den engelske Eskadre Skibbrud paa Jyllands Kyst, hvorved Admiralskibet[2] blev saa ilde tilredt, at det maatte lades i Stikken. — Reb. taler Intet om, at Hollænderne have staaet bagved de Danske i denne Sag, hvad dog øiensynlig har været Tilfældet;[3] tværtimod antager han, at de ikke ville opnaae Andet af den danske Regering end, at den sætter sine Krigsskibe i Forsvarsstand til Beskyttelse af Handelen i Øresund, — «hvilket allerede kan falde den drøit nok». Heller ikke var der mere Tale om, at der skulde indfinde sig flere hollandske Afsendinge.[4] Danmarks prekære Stilling og de forstyrrede Tilstande i Norden, saavel med Hensyn til Handelen som i andre Forhold, blive mere og mere indlysende henimod Aarets Slutning. Paa den ene Side Frygten for den mægtige engelske Fristat, som bringer den danske Konge til at finde sig i, at Richard Bradshaw, Søn af Præsident John Bradshaw, der dømte Kong Karl, sendes fra Hamborg, hvor han er Resident, til Kong Karls Slægtning som Republikens Gesandt.[5] Paa

---

[1] Aitzema VII. 762.

[2] La Capitana kalder Reb. det, — det var i Virkeligheden en Kapitain eller Kommandør, der førte Befalingen over de 18 Skibe (Aitzema VII, 671—62). Om Forliset slg. Whitelocke, a Journal of the swedish Embassy, ed. Reeves, I, 131.

[3] „Dit was een effect van de Hollantsche negotiatie," Aitzema VII, 742, slg. 745.

[4] Reb. til Fil. IV, 9 Nov.

[5] Under 6 Nov. skriver Parlam. til Fred. III, at det har erfaret af Chefen for den Flaade, der nylig var sendt til Kbh., at de engelske Handelsskibe endnu holdtes tilbage der; desuden havde det faaet Brev fra Kongen med Forklaring, men denne tilfredsstillede det ei. For at faae Sagen ordnet, har det befalet Bradshaw at begive sig fra Hbg. til Kbh.. og det beder Kongen naadigst laane ham Øre (Lünig, Litteræ procerum Europæ, Leipz. 1712. I, 473—74). Den 21 Dec. var B. endnu ikke kommen.

den anden Side Hensynet til den Allierede, man nu eengang havde faaet og hvis Repræsentant, Nanning Keyser, ikke undlod stadig at minde Danmark om, hvad det skyldte Holland. Oppe under Norge tog Englænderne det ene hollandske Skib efter det andet, og til Gjengjæld sagdes der, at danske Skibe havde taget en halv Snes af Hansestædernes, som havde Pas til Holland, men vare ladede med Krigsmateriel og mistænktes for at ville gaae til England.[1] Efter Reb.'s Mening vilde de tilbageholdte engelske Skibe ikke blive udleverede til Parlamentet, men den danske Konge vilde endog blive nødsaget til at konvoyere dem lige til England. Da vilde Hollænderne først ret blive fornærmede.[2] Endelig kom de danske Gesandter d 12 Dec. tilbage fra London, efter at de havde seet sig i høi Grad udsatte for at arresteres; ifølge deres Sigende havde de været paa god Vei til at opnaae det attraaede Resultat af deres Underhandlinger, det vil sige Danmarks Neutralitet, da Skibenes Anholdelse omstyrtede det Hele.[3] «Men mig forekommer det lidet rimeligt,» siger Reb., «at Englænderne ville finde sig i en Neutralitet fra Dens Side, der kan yde Holland en saa betydelig Hjælp, som er lovet ved Traktaten; og bliver der ingen Alliance af, ere de neppe imødekommende i Henseende til Shetlands- og Orknøerne.» Dog, Danmark var saa uheldig stillet, at det gjerne vilde gaae ind paa Alt, ja endog paa at tilkjøbe sig Neutralitet, skjøndt det havde alt Andet end Overflod paa Penge; thi et Fredsbrud med England kunde medføre en Krigserklæring fra Sverig, og «det var det, man frygtede allermest».[4]

Det foregaaende Resumé af Reb.'s Beretninger angaaende den Indvirkning, som de betydelige europæiske

---

[1] Om disse og lignende „Lorrendraeyers" slg. Aitzema VII, 757, 781, 783.

[2] Reb. til La Torre 17 Dec.

[3] Slg. Aitzema VII. 758 ff., 766 ff.; Wicquef. II. 181—72.

[4] Reb. til Fil. IV 21 Dec.

Tildragelser i dette Aar havde paa den danske Politik, giver en temmelig klar Forestilling om den pinlige Situation, hvori man befandt sig her, idet Danmark tumledes som en Noddeskal paa det oprørte Verdenshav. Hans Breve afspeile ved deres subjektive Præg Endel af de skiftende Stemninger, den Svæven mellem Haab og Frygt, der beherskede Sindene i den danske Hovedstad, fjernet som man var fra Handlingens Skueplads [1] og ventende paa, at en afgjørende Begivenhed skulde anvise Landet, hvilket Parti det sikkrest havde at tage. Situationen var, som ofte i vor Historie, saadan, at Fordelene ved vort Lands Beliggenhed og dets naturlige Hjælpekilder næsten vendte sig til vor Skade: Stormagterne kastede hver for sig misundelige Blikke til det lille Rige, i hvis Haand Nøglen til Østersøen var lagt; men de vaagede tillige — til Held for os — skinsygt over, at ingen enkelt af dem blev Herre over en saa vigtig Position. Uagtet Danmark selv ikke havde Kræfter til at hævde en anseligere Plads blandt Europas Stater, var det ikke helt at foragte som Forbundsfælle,[2] og

---

[1] „Efterretningerne fra Udlandet ere forgjemte, naar de komme hertil, og Aviserne tage sig ud som Romaner i Amadis af Galliens Maneer," siger Reb. i en versificeret Epistel til Fray Diego de Tamayo, Febr. 1654 (Ocios P. 273 ff.). Og han giver derpaa en Oversigt over de seneste politiske Begivenheder, holdt i Ridderromanernes Stil og ikke uvittig: „Malgesí" (ɔ: Troldmanden Maugis, Malagigi hos Ariost) er her Mazarin, „Grev Orlando" er Condé, „Lotario" er Hertugen af Lothringen, „Olivier" er Cromwell, „Holger Danske" er Frederik III osv.

[2] I Juli 1652 vidste Hollænderne ikke rigtig, hvad de skulde troe om Danmarks Stilling. „Vdie midlertid er her (ɔ: i Haag) stor ombrage for Swensken och impression at dee mechtig skulde were. Mens lieden impression om Worriss Stürcke, I hor well Herren Stater ved derris Deputerede vdieblant andet mig haffuer ladet bede Hans Kongelige Mayestet Underdanigst at erinnere, at dee dennem vdi denne Republique forseer, at H. kongel. May. till huis till Lands och Wands till Sundeds och Rigeds defension fornøden er, goed ordre giffuer, holler dee Dannemarck her heel svag

vi see derfor Landet drevet henimod en Krig, skjøndt modstræbende, idet to mægtige Republiker beile til dets Gunst paa en Maade, som skulde synes til sine Tider at maatte opfylde det med Stolthed, hvis der ikke bestandig havde svævet et Damoklessværd over dets Hoved. Konsekvenserne af tidligere, tildels uoverlagte Handlinger — som Afslutningen af Traktaten med Generalstaterne 1649 — kunde blive skjæbnesvangre for Danmarks Tilværelse; thi dets Allieredes Modstander var den skrækindjagende engelske Republik, hvis Magtstilling og Indflydelse paa Fastlandets Forhold vare blevne ganske anderledes end forhen, paa Grund af den Mands Geni, som Holberg kalder «Europas store Bussemand». Cromwells England var ligesom en nylig opdukket Stjerne paa den politiske Himmel og truede med at forstyrre hele det hidtidige System; men om den danske Regering endog kunde have størst Aarsag til at svigte Forbundsfællen Holland og slutte sig til denne nordiske Stormagt, holdtes den tilbage ved en ny Betænkelighed: det var nemlig første Gang, at den britiske Orlogsmarine skulde staae sin Prøve, og Englands Storhed kunde maaske — trods Seirene i Krigens Begyndelse — faae sit Knæk i Kampen mod de hollandske Flaader med deres øvede Besætning og navnkundige Førere, Fra sin sidste Krig bar Danmark desuden paa saadanne Saar, at Freden maatte være det dobbelt kjær, især hvis Arvefjenden Sverig, foranlediget ved Begivenhedernes Gang, skulde falde paa at søge flere Fordele paa Naboens Bekostning end dem, som Brömsebrofreden havde skaffet det. Hertil kom de mange Misligheder i Landets indre Tilstand, dets Fattigdom og ringe Handel, Partistridighederne og den slette Udrustning. Der hørte et utroligt Held til for at klare alle disse

---

och vdie ingen forfattning, saa det med tieden dend credit wie hoes dennem haffue kunde maatte alterere, om dee icke anderledis effecter saa.“ (Den danske Resid. P. Charisius til Gersdorf, 29 Juli, „Gersdorfs Breve“ i Geh. Ark., Pakke Nr. 2, XXIV.)

Klipper og Skjær, og dette Held fulgte foreløbig det danske Statsskib paa dets farefulde Seilads i 1652, forsaavidt som det lykkedes at forhale en overhængende Katastrofe. —

Spanien kom i denne Periode saa godt ud af det med Sverig, at Beretningerne fra Filip IV's Gesandt i Kjøbenhavn ganske naturlig meddele ikke faa svenske Nyheder fra 1652, navnlig saalænge Spaniens diplomatiske Repræsentant hos Dronning Christina endnu ikke var ankommen til Stockholm. Og eftersom Danmarks Blikke bestandig vare ængstelig rettede netop mod Sverig under de farlige Forviklinger, Aaret bragte, have vi ogsaa her en Grund til, at de svenske Forhold spille en betydelig Rolle i Rebolledo's Brevvexling, som paa dette Punkt altsaa ligeledes afspeiler Stemningerne i den danske Hovedstad. — Det Første, han har at melde i dette Aar,[1] er Messeniernes Sammensværgelse, og han bemærker, at hans Kilde er et Brev fra Residenten Peder Juel. Efter Henrettelsen, siger han, søger man i Stockholm at dysse Sagen ned og anstiller sig venlig mod de øvrige Sammensvorne, da man er bange for, at Nogle af Rigsraadet skulle slutte sig til dem, «efterdi Oxenstjerna er en gammel Uven af Dronningen». Om denne Sidste vilde — trods al sin hidtilværende Modstand — gifte sig med Pfalzgrev Karl Gustav, tvungen af Folkestemningen, eller om hun vilde nedlægge Regeringen, som hun havde gjort Mine til, var man uvis om. Der gik dog Rygter om, at Pfalzgreven skulde ægte en Datter af Hertugen af Würtemberg, hvilken Dame engang havde været Gjæst i Reb.'s Hus i Pfalz.[2] Urolighederne i det Indre bidroge imidlertid til at svække Sverigs Stilling, — om end dette Land, efter Trediveaarskrigens Seire og Erobringer, var langt

---

[1] Reb. til Fil. IV, 19 Jan. 1652.

[2] Fryxell i sin Karl Gustavs Hist. taler Intet om denne Giftermaalsplan. Derimod var der ifølge ham just paa den Tid Tale om en Datter af Hertugen af Meklenborg. I Reb.'s Brev staaer tydelig „Birtemberg".

heldigere stillet end Danmark — idet de oprørske Borgere i det nylig erhvervede Bremen begyndte at hæve Hovedet,[1] i Haab om Hollands Bistand, og fra England, hvis imponerende Magt Svenskerne ogsaa bøiede sig for, oppebiede man med spændt Forventning Udbyttet af Ambassadoren Spierings Underhandlinger. I Begyndelsen af Febr. synes Reb. at være bleven noget alarmeret ved at høre sige i Kjøbenhavn, at det danske Kongepar, som dengang var paa Reise i Skaane, skulde møde Dronningen af Sverig paa Grændsen. Han talte derom med de danske Ministre, men de lo kun deraf; ikke desto mindre ansaae han det for bedst at sende Bud til M. Dureel og spørge, om der laa nogen Sandhed til Grund for dette Rygte, men denne svarede, at Dronningen var hos sin Moder i Nyköping og at Rygtet var aldeles grebet ud af Luften.[2] Skjøndt man i Kjøbenhavn maaske, efter Reb.'s Anskuelse, overdrev den Misfornøielse, som herskede i Sverig med Dronningen, undlader han ei at berette, hvorledes det havde vakt Nag hos Flere, da Christina hævede Trolovelsen mellem Ebba Sparre og Bengt Oxenstjerna og gav hende til Jakob Kasimir de la Gardie, Grev Magnus' Broder, idet hun paa samme Tid gjorde den narrede Brudgoms Fader, Grev Gabriel Bengtsson, til Rigsadmiral, hvilket han slet ikke brød sig om at være («que el no apetecia»), men berøvede ham hans Post som Præsident i Rigskammerkollegiet til Fordel for Magnus de la Gardie.[3] «Det lader til, at Grev Magnus skal være Sverigs Mazarin,» yttrer den spanske Gesandt i det sidst anf. Br., og d. 13 Apr. skriver han til Kongen, at Folket vedbliver at give Yndlingen dette Navn; — netop dette Aar bragte ham jo imidlertid hans Unaade. — At der ventes engelske

[1] Slg. Fryxell, Berättelser, X, 95 ff.

[2] Reb. til Kongen 10 Febr. — At der alligevel havde været Tale om en længere Reise for Dronning Christinas Vedkommende, maaske lige til Gøteborg, sees af Mém. de Chanut, II, 377 ff.

[3] Reb. til La Torre 23 Marts. Slg. Chanut II, 415. Fryxell X, 18. Hist. Tidsskr. V. 318—19.

Gesandter i Sverig, og at dette Land begynder at blive et Samlingssted for de Misfornøiede i Danmark, først og fremmest Korfitz Ulfeld, er det Næste, Reb. har at berette. Fremdeles, at der nu underhandles «meget livlig, men hidtil hemmelig», om Giftermaal mellem Pfalzgreven og en Datter af Hertugen af Gottorp.[1] En Maaned efter fortsattes disse Underhandlinger; en fransk Sekretær hos Dronn. Christina — vistnok Courtin (se Chanut, III, 190) —, som passerede Kjøbenhavn paa Veien til Sachsen, Wien og Venedig, og som aflagde Rebolledo et Besøg for at bringe ham en Hilsen fra Dronningen, fortalte imidlertid Greven, at det stod sig slet med Karl Gustavs Helbred paa Grund af hans store Korpulence.[2] Midt i August syntes det endog, at Brylluppet skulde gaae helt overstyr af den Aarsag. — De svenske Rustninger og de Æresbevisninger, som bleve Englands Afsendinge tildel i Stockholm, fremkaldte imidlertid megen Bekymring hos den danske Regering. Rustningerne kunde jo maaske gjælde Bremen eller Polen, hvis fordrevne Underkantsler, Radzjejowski, nys var ankommen til Sverig og søgte at sætte ondt Blod der ved at fortælle, at Kongen af Polen nu havde sine forrige Fjender, Kosakkerne, til Allierede og tænkte paa at anfalde Sverig; men der kunde jo ligesaa gjerne pønses paa et Angreb paa Danmark, thi dette Lands forhenværende Rigshofmester ventedes snart i egen Person deroppe, og i Hamborg gik der det Rygte, at han havde faaet en høi Post i den svenske Hær og skulde sendes som Sverigs Gesandt til England. Følgelig havde Danmark paa denne Kant Anledning nok til Frygt, saa slet forberedt til Krig, som det var, og med saa ringe Udsigt til at bringe de nødvendige Penge tilveie. Regeringen havde derfor til Hensigt at indkræve som Skat Fjerdedelen af alt Tyendes Løn i hele Riget, baade det mandlige og det kvindelige, og byde Landets Præster hver at

[1] Reb. under 18 Mai.

[2] Slg. Hist. Tidsskr. V, 331—32. Chanut II. 452.

stille en Hest til Krigsbrug, «hvilket vil koste mange af dem Mere end hvad deres Embede indbringer dem, og det er et voveligt Forehavende af Regeringen, thi de Geistlige spille altid en stor Rolle under et Oprør.»[1] Foruden de engelske Deputerede vare en lothringsk Udsending (om hvem Mere nedenfor) og en portugisisk Ambassadør tilstede i Stockholm. Det var først blevet meldt Reb., at Portugiseren var den Samme, som havde været der tidligere; men vor Gesandt troede det ikke, da denne for kort Tid siden var seilet til Lissabon med to i Hamborg kjøbte og udrustede Krigsskibe. Ikke længe efter erfarede han ganske rigtig, at det var en anden Mand, ved Navn D. Antonio da Sylva é Sousa og med Titel af Resident; ved hans Audiens hos Christina havde den lærde Dronning leet meget af hans daarlige latinske Tale, som hun derpaa havde besvaret ex improviso i det skjønneste Latin, og sin Sprogfærdighed havde hun yderligere lagt for Dagen ved samme Leilighed, idet hun benyttede tre-fire forskjellige Sprog i Samtalen med de Tilstedeværende.[2] Hvorledes Danmark stadig i Løbet af dette Aar saae ængstelig hen til sin svenske Nabo, frem-

---

[1] Reb. under 8 Juni. Den 21 Juni skriver han imidlertid til Statssekretæren: „Det Rytteri, der krævedes stillet af Præsterne, forlanges nu ogsaa af Sognene og af alle retslige Embedsmænd, hvorved det vil naae en meget betydelig Styrke; men det skal kun opbydes, naar der er særdeles paatrængende Nødvendighed tilstede. Afgiften af Tyendelønnen er nedsat til en Ottendedel, og det kun for to Aar; paa den Maade finder man sig taalmodigere deri."

[2] Reb. til La Torre 13 Juli. Den bekjendte Historie om, hvorledes hun faldt i Vandet tilligemed Admiral Fleming, og hendes Yttring, da hun var reddet, fortælles i hans Br. til Fil. IV af 21 Juni; slg. Fryxell IX, 228 f.; Loret, Muse historique, 30 Juni 1652. Begivenheden blev besungen af Rebolledo (Sonetten Nr. 32, P. 620 i Ocios; den blev trykt i Kbh., oversat paa Tydsk, Latin og Græsk) og af Franskmanden Saint-Amand (se Philarète Chasles, Études sur l'Espagne, P. 344). Vistnok samme Aar digtede Reb. ogsaa en mythologisk Romance om Vulkan og Minerva til Dronning Christinas Ære, dengang en stor Ildebrand i Stockholm slukkedes ved

gaaer — endnu oftere end allerede anført — af Reb.'s Correspondance gjennem Yttringer som: «Der bliver Noget at gjøre for Rigsraadssamlingen i August; men om de end udskrive alle vaabenføre ugifte Mænd, vil en Angriber træffe dem slet forberedte; nu have de endda mistet Haabet om en polsk Diverson, da der siges, at Polakkerne have lidt et stort Nederlag.» I Brevet til Kongen af 17 Aug. har han endnu intet svensk Fredsbrud at berette, men kun at Dronningen skal have anmodet Korf. Ulfeld om at laane hende Penge. Som et Tegn paa, at hun personlig ikke føler sig aldeles sikker, betragter han det, at hun har ladet hverve en Schweizergarde og lader en Livvagt af Officerer holde Vagt i hendes Værelser.[1] I de Dage var Reb.'s Landsmand D. Antonio Pimentel reist fra Hamborg til Lübeck for der at indskibe sig til den svenske Hovedstad;[2] denne Mand fik jo som bekjendt en saa stor Indflydelse hos den vægelsindede, kronede Kvinde i den Tid, han opholdt sig som spansk Gesandt i Stockholm, at han, ifølge Wiequeforts kuriøse Udsagn i «L'Ambassadeur et ses fonctions», udslettede i den Grad af Dronningens Sjæl «toute l'affection et toute l'estime qu'elle avoit pour la France, et y avoit fait

---

hendes Foranstaltning (slg. Nye danske Mag. VI. 72; Chanut III, 48; Digtet se Ocios, 269 ff). Maaske dog denne Romance hentyder til en anden lignende Ildløs i 1653, slg. Chanut III, 210.

[1] Slg. Hist. Tidskr. V, 332; (om Ulfeld) 338—39.

[2] Reb. under 17 Aug. Til Kongen skriver han den 14 Sept.: „Jeg har ikke Andet at melde fra Sverig end at D. Ant. Pimentel er bleven meget vel modtaget.“ — P. indtraf til Sverig omtr. samtidig med den hollandske Ambassadør Konrad van Beuningen, ang. hvis Negotiationer 1652 se Aitzema VII, 716—81; Wicquefort, Hist. des Prov.-Unies II, 176—79, 181—82; Brieven tusschen J. de Witt ende de Gevolmaghtigden van den Staedt der vereenigde Nederlanden, V, 1—70. Ogsaa P. Juels Breve til Charisius 1652, i Hist. Tidsskr. V og Nye D. Mag. VI. Om Pimentel se Fryxell IX, 165 ff.. Grauert I, (især) 425 ff., disse Forf. benytte for en stor Del „Mém. de Chanut“ —, endvidere Valfrey, H. de Lionne et ses amb. en Espagne etc., P. 209 ff.

succeder des inclinations si contraires, qu'on ne connoissoit plus cette Grande Princesse, que par les lineaments de son visage, qui n'estoit pas l'endroit par où elle estoit Grande.» Spaniens Handelsforbindelse med Sverig var det, som hans Sendelse væsentlig gik ud paa; men at han idethele kom til at formaae Saameget hos Dronning Christina, havde for en ikke ringe Del sin Aarsag i, at den hidtil saa indflydelsesrige Chanut var bleven forflyttet fra sin Gesandtpost i Stockholm. I Slutningen af 1652 [1] var denne Diplomat paany i Lübeck, beskjæftiget med de fra forrige Aar gjenoptagne Underhandlinger til Bilæggelse af Striden mellem Sverig og Polen, hvilken Konference blev ligesaa resultatløs som den tidligere. — Et (senere dementeret) Forlydende om, at Korf. Ulfeld var bleven svensk Rigsraad, betegnes af Reb. som medvirkende Grund til, at J. Gersdorf, «hvem baade Kongen og Folket ynder», udnævntes til dansk Rigshofmester; og omtrent samtidig sender Reb. sin Konge en Oversættelse af det danske Rigsraads Skrivelse til det svenske, fremkaldt ved den landflygtige, afsatte Rigshofmesters Ophold ved Christinas Hof. [2] Det er Gesandtens seneste Meddelelser vedrørende Sverig i dette Aar, hvilket i Henseende til Sverigs Udenrigspolitik ender omtrent som det begyndte, med en lignende Usikkerhed og Tøven som den, der præger Danmarks politiske Stilling. —

Om een enkelt Sag, der i dette Aar gav den danske Regering Adskilligt at tænke paa, seer jeg mig istand til at meddele endel nye Oplysninger saavel fra Rebolledo's Papirer som andenstedsfra,[1] og den vil derfor blive behandlet noget udførligere.

Blandt de danske Misfornøiede af Svigersønnepartiet, som havde fundet Anledning til at leve udenfor Danmark

---

[1] Reb. til La Torre 17 Dec. Slg. „Mém. de Chanut", II og III, om den anden Lübeckerkonference.

[2] Reb. til Kongen 9 og 16 Nov. Slg. Holberg. Danm. Hist., III, 72 f.

og som under deres Ophold i Udlandet befrygtedes at ville forsøge paa at skade deres Fædreland, var Grev Valdemar en af de mest Fremragende. Denne urolige Person, hos hvem flere afgjort slette Egenskaber synes at have været forenede, var som Søn af Christian IV og Kirstine Munk godt skikket til at være nominel Fører for et mod Hoffet fjendsk Parti, og et Par Gange havde ubesindige Venner aabenlyst brugt netop hans Navn som en Art Feltraab. Kort efter Christian IV's Død var han hjemkommen fra Tydskland, hvor han havde været i keiserlig Tjeneste, og han optraadte dengang sammen med sin Svoger Korf. Ulfeld som tydelig Modstander af Halvbroderen Hertug Frederiks Valg til Konge. 1650, medens Forholdet mellem Frederik og Rigshofmesteren tiltog stærkt i Bitterhed, opholdt han sig atter i Tydskland og søgte paa den Tid at faae den tydske Keiser til at interessere sig for ham, i den Hensigt at opnaae af Kongen — gjennem keiserlig Forbøn — en Pension paa 10,000 Rdl., hvilken han mente at have Ret til. [1] Samtidig tilskrev han selv Kong Frederik

---

[1] Slg. S. B. Smith, Leon. Chr. Ulfelds Hist. I, P. 195 og LXXII. Til de Aktstykker, Smith citerer, er at føie et Uddrag af en Skr. fra den danske Resid. i Wien, Georg Melchior Gans (genannt Renckner) til Fred. III, dat. 28 Okt. 1650 ny St. (Geh. Ark., „Lothringen 3—11“). Det fremgaaer heraf, at Vald. Chr. dengang havde foretaget Skridt hos Keiseren i det omtalte Øiemed, men at det var blevet betydet ham, at han ikke vilde faae nogen Nytte deraf; Residenten lovede, saavidt muligt, at skaffe Kongen en Afskrift af Grevens Ansøgning. Fremdeles (Geh. Ark. „Østerrig“, 35 b) et Brev fra Keiser Ferdinand III til Kong Frederik, dat. Wien 13 Okt. 1649 og if. Paategn. præsenteret paa Frederiksborg d. 20 Jan. 1850; Keiseren anbefaler Grev Valdemar paa det Bedste til den kongelige Halvbroder, da „hans og Rigets kjære og troe Waldemar Christian, Greve af Slesvig-Holsten, vor Rigshof- og Krigsraad, Feltmarechallieutenant, Kammerherre og bestalter Oberst“ havde underdanigst tilkjendegivet, at han agtede at „anbringe sine høie Anliggender“ hos Kongen af Danmark. Denne Intercession har Vald. Chr. altsaa opnaaet hos Keiseren, men, som det synes, ingen flere.

med dette for Øie, men uden Resultat. Efter Ulfelds Fald havde de to Svogre en Sammenkomst i Holland, — rimeligt er dette ialtfald; at denne har vakt den danske Regerings Mistanke, er mere end sandsynligt, især da der er Grund til at antage, at Greven paa samme Tid mødtes i Brüssel med Hertugen af Lothringen, hvis Navn vi snart derpaa see bragt i Forbindelse med Grev Valdemars paa en for denne temmelig kompromitterende Maade.

I Begyndelsen af Aaret 1652, da Korfitz Ulfeld boede paa svensk Grund i Stralsund, da Ebbe Ulfeld var draget til Stockholm, medens man nærede en vis Frygt for, at Hannibal Sehested ogsaa vilde søge Tilflugt i Sverig, [1] kom Oberst Ulrik Chr. Gyldenløve — Christian IV's Søn med Vibeke Kruse —, der, som saa mange unge Mænd af fornem Byrd, lærte Krigerhaandværket i Flandern i den spanske Hær, — til Kjøbenhavn for at bede om Tilladelse til at hverve et Regiment for Spanien. Omtrent den 20—21de Februar var det, at han indtraf til Staden, [2] og den 23de, sees det, besøgte han Rebolledo, for hvem han udtalte Haab om, at det vilde blive en stor Hverving; den spanske Gesandt hørte dette med Glæde og lovede ham al den Bistand,

---

[1] Denne kloge Mand frygtede man maaske mest af Alle. „Don Hannibal, som var i Hamborg med sit Hus," skriver Reb. til La Torre 21 Juni, „er kommen herigjennem paa Vei til Helsingør; han flakker om for at finde et blivende Sted. Jeg søger af alle Kræfter at overtale dem til at stille ham tilfreds. thi saamange „malcontentos" kunne foraarsage stor Skade; men da hverken Kongen eller hans Ministre kunne gjøre Noget uden Rigsraadet, i hvilket han har mægtige Fjender, ville de vanskelig formaae at opfylde hans Ønsker." I Slutn. af Aaret var det dog stærkt paa Tale at sende ham til England som dansk Gesandt. (Reb. under 16 Nov. og 21 Dec. 1652.).

[2] Geh. Ark., „Nederlandene Nr. 44—50": Anbefalingsbrev, dat. Brüssel 3 Jan. 1652, fra Fuensaldaña til Fred. III for Gyldenløve, der er i Begreb med at forlade den spanske Krigstjeneste og reise hjem.

han formaaede at give.[1] Foreløbig gik det, paa Grund af Pengemangel, kun smaat med at hverve i Kjøbenhavn, hvor Gyldenløve synes at have opholdt sig i flere Uger, og det lod til at skulle vare meget længe, før de 3000 Mand bleve samlede, som G. havde talt om til Reb.; han reiste derfor til Hamborg for at forsøge sin Lykke. Mange saae imidlertid mistænksomt til Gyldenløves Optræden, og Dureel, der allerede tilføiede i Parenthes et «som föregifves», da han først omtalte Hvervingen som foranstaltet for Spanien, meddelte Pfalzgrev Karl Gustav,[2] at den maaske i Smug foretoges for Danmark, i Forventning om, hvordan Sagerne vilde stille sig mellem England og Holland. Denne Opfattelse maa dog vist betegnes som ligefrem feilagtig; Reb. taler kun om, at der hvervedes for Spanien — skjøndt med den Tilføielse, at han ei vidste Andet derom end, hvad Gyldenløve havde sagt ham, — og at de danske Ministre erklærede at ville lukke Øinene til derfor.[3] I Holsten, hvor det forøvrigt heller ikke lykkedes Gyldenløve at samle mange Folk om Fanerne, stødte Foretagendet strax paa nye Hindringer, idet Pierre Chanut, den forrige franske Gesandt i Sverig,[4] som var ved at reise hjem efter Lübeckerkonferencens foreløbige Afslutning, betragtede denne indirekte Hjælp til Frankrigs Fjender som et Brud paa den westphalske Fred fra de nordiske Fyrsters Side. Under Frankrigs daværende indre Sønderlemmelse kunde Sligt have altfor farlige Følger, mente Chanut, og for at sætte en Stopper

---

[1] Reb. til Fil. IV, 24 Febr. 1652. Slg. Dureel til Karl Gustav 27 Febr. (Allenske Pap.).

[2] Under 5 Marts (Allenske Pap.).

[3] Reb. til Fil. IV, 13 April.

[4] Slg. Aitzema VII, 749: „De Heer Fransche Resident klaeghde in't laetste van Januarius over de Wervingh die de Spaensche hier lieten doen door Christian Ulderich Guldenleeuw, onder pretext dattet was voor den Koninck van Dennemarck.“ G. havde altsaa allerede begyndt at hverve i Holland, slg. Wicquefort, Hist. des Prov.-Un. II, 163.

derfor itide skrev han øieblikkelig til Hertugen af Gottorp, derpaa til Fyrsterne i den nedersachsiske Kreds og til Kongen af Danmark. [1]

Imidlertid fik Frederik III at vide, at Grev Valdemar Christian havde for nogen Tid siden ført ond Tale om ham til en holstensk Adelsmand, Dietrich Blome, og i den Hensigt at faae tilveiebragt mere Klarhed i denne Sag, anmodede han under 14 Febr. gl. St. Broderen Heinrich Blome om at forhøre sig, hvordan det egentlig hang sammen. Fjorten Dage efter sendes saa den ønskede Underretning, efter de Oplysninger, som Dietrich har givet. [2] Da denne paa sin sidste Reise var hos Grev Valdemar — vel i Køln —, havde Greven beklaget sig over den Unaade, Kong Frederik viste ham, og over at hans høisalige Hr. Faders Løfter til ham ikke opfyldtes; han kunde nok have Lyst til at vide, hvem der var Skyld deri; indtil Videre vilde han imidlertid forsøge at skaffe sig Ret med det Gode, men hjalp det ikke, saa skulde han let faae hævnet sig, thi han havde Haab om, at den romerske Keiser vilde antage sig hans Sag, og der vilde lettelig findes dem, der lode sig overtale til at gjøre en Cavalcade ind i Holsten. Om Kongen personlig havde han forresten Intet yttret. — Hvem disse mulige Forbundsfæller vare, som den vrede Greve truede med, naaede omtrent samtidig til Kongens Øre, idet der fra Statholderen i Holsten (Chr. Ranzau) indløb Rapport om, at en Oberst Niclas Baumann havde ligeoverfor det gottorpske Hof, den kgl. Raad Dr. Reimar Dorn og Andre ladet sig forlyde med, at Korf. Ulfeld og Grev Valdemar havde isinde at gjøre et Indfald i Jylland med lothringske Regimenter, at de havde foretaget sig ikke faa Skridt desangaaende hos Hertug Karl af Lothringen, og at Fyrsten af Salm — Rhingrev Leopold

[1] Mém. de Chanut II, 402 ff.

[2] H. Blome til Frederik III, Rendsb. 29 Febr. 1652 (Geh. Ark., „Lothringen 3—11").

Filip Karl — var Ihændehaver af en Fortegnelse over Medviderne i disse oprørske Planer. Lignende Tale skulde en holstensk Kapitain Niemann eller Peters have ført i Oldenborg.

Den Mand, med hvem Valdemar Christian saaledes var kommen i nærmere Berøring, var ikke ham selv ulig i Henseende til Karakteer og Livsskjæbne, skjøndt rigtignok en adskillig større Skikkelse i Historien. Hertug Karl IV var i en stor Del af sin Regeringstid en Fyrste uden Selvstændighed, ja uden Rige, da hans Kamæleonsnatur og ubændige Lyst til at smede Rænker snart førte ham over paa det ene, snart paa det andet krigsførende Parti, næsten altid til Uheld for ham selv og hans Stater. Ligesom undertiden Spanien, undertiden Frankrig var hans Allierede, skjænkede han som Deltager i den franske Borgerkrig afvexlende Hoffets og Prindsernes Sag sin Sympathi og Bistand. Og denne var ingenlunde at ringeagte; thi selv om Karl IV tidt intet Land eiede, havde han dog altid en Hær og et ualmindeligt Talent til at føre den, saa at den hertugelige Condottiere mere end een Gang formaaede at give Krigsbegivenhederne en følgerig Vending. Naar han da ikke foretrak at øde Tiden bort i Vellevnet i Brüssel, der synes at have været som et Capua for ham; thi hvad personlig Vandel angaaer, frembyder hans Liv ligesaa mange Uregelmæssigheder som hans Politik, og hans morganatiske Ægteskab med Hertuginden af Cantecroix,[1] uagtet hans legitime Gemalinde, Hertuginde Nicole, endnu levede, vakte umaadelig Opsigt og Forargelse hos hans Samtid. Ikke des mindre elskedes han, paa Grund af sin Djærvhed og Vennesælhed, i høi Grad af sit Folk, der gjerne tilgav ham hans Forvildelser; saaledes fortælles, at da han i 1641 holdt Indtog i sit Hertugland under Folkets Jubel, efter en

---

[1] Om denne mærkelige Dame se L. Pingaud, „Béatrix de Cusance, princesse de Cantecroix". Besançon 1876 (Særtryk af „Mémoires de la Société d'Emulation du Doubs").

Tid lang at have været forjaget derfra, — hvilket, som ovenfor omtalt, gik hyppig paa —, raabte nogle Bønder meget naivt for fuldt Alvor: «Gud velsigne og bevare Hertugen, hans to Koner og hans Barn!» [1] Dengang Slaget ved Réthel (1650) for en Stund lagde Magten i Dronning Annas og Mazarins Hænder, saae det daarligt ud for Hertugen: hans Land var tildels i fransk Vold, og hans Stridskræfter vare for Tiden kun ringe. Da kom de skjæbnesvangre Begivenheder i Paris i Februar 1651, Mazarins Landflygtighed og de fangne Prindsers Befrielse, og medens Hertug Karls Hær i Flandern voxede ved spansk Understøttelse, medens de store politiske Fraktioner i Frankrig hver for sig søgte at vinde den tappre Hærfører, begyndte han at føle sig som Situationens Mand og forberedte et Kup, idet han efter sin Sædvane gav sig Mine af at være Ven af alle Parter. [2] Skjøndt de indre Forviklinger i Frankrig skulde synes at maatte skaffe hans Hang til at fiske i rørt Vande Tilfredsstillelse nok, sees det, at han i de Dage havde endnu flere Jern i Ilden. Saaledes nærede han vidtrækkende Planer mod den engelske Republik til Fordel for Karl Stuart, hvem han lovede at hjælpe med 10,000 Mand, naar Generalstaterne vilde laane ham Skibe til at overføre dem til Irland, — dette vilde den hollandske Regering imidlertid ikke gaae ind paa. [3] Herhen hørte ogsaa hans Planer mod Danmark.

Da Frederik III havde faaet Nys om, at Hertugen af Lothringen var med i Spillet, befalede han Chr. Ranzau [4] at skaffe sig Mere at vide om de «nachdenkliche discurse»

---

[1] Se Noisy, „les Ducs de Lorraine", Rouen 1858 (dette Træk efter Marquien af Beauvau's Memoirer).

[2] Om Hertugens Optræden i 1652 og hans Tog til Paris se Chéruel, Hist. de France sous le ministère de Mazarin, I, Paris 1882, P. 183 ff., 248 ff., 335 ff.

[3] Wicquefort II, 63, 177, 199.

[4] Under 19 Marts 1652 gl. St., Geh. Ark., „Ulfelds Sager", Fasc. 23. Et Postscriptum til dette Brev er tildels i Ciffre.

angaaende «Grev Valdemar Gyldenløve.» Denne Titulatur betegner noksom Kongens Foragt for Fru Kirstens Børn. Statholderen skulde lade Baumann hente under et eller andet Paaskud og ved denne Leilighed see at faae lokket Sammensværgelsens nærmere Omstændigheder ud af ham; paa hvilken Maade, angives ikke af Kongen, der overlader dette til Ranzau's velkjendte Duelighed. Ligeledes paalagdes det ham at udfritte Kapitain Niemann og at holde Øie med alle Militære, der reiste igjennem Hertugdømmerne. — Imidlertid havde Ulrik Christian fortsat sin spanske Hverving i Danmarks sydlige Provindser og i Nordtydskland, men da der vedblivende kun strømmede Faa til Fanerne, mente han, at der vilde blive større Tilløb, naar han lod udraabe, at der hvervedes for den lothringske Armee, thi det var almindelig bekjendt, at Hertugen af Lothringens Soldater førte et saare frit og lystigt Liv. Den aarvaagne Chanut gjorde strax Anstalter for at forebygge ogsaa denne Hverving; thi Hertug Karl havde i den senere Tid været Spaniens Allierede. Ganske vist berettede nu de tydske Aviser, at han var gaaet over til Kongen af Frankrig og at han med sine Tropper var paa Veien til Paris, hvor han havde sat sig for at spille Deus ex machina som Ludvig XIV's Beskytter; men Karl IV hørte jo til den Slags Folk, om hvem man aldrig veed, hvor man har dem, — i dette Tilfælde gav Begivenhederne snart den franske Diplomat Ret i hans Mistanke —, og det var ialtfald heldigst, om hans Hær ikke blev talrigere, end den for Øieblikket var. I Chanuts Brev til de tydske Fyrster nævnedes derfor ogsaa Hertugen af Lothringen blandt dem, som ikke maatte støttes paa nogen Maade, hvis den westphalske Freds Bestemmelser bleve overholdte.[1]

Omtrent samtidig modtog Statholder Ranzau, gjennem Generalsuperintendent Dr. Klotz, Meddelelse om, at den tidligere omtalte Heinrich Blome, dansk Landraad og Amt-

---

[1] Mém. de Chanut, II, 406, 409.

mand i Hohenwestedt, havde der paa Stedet mødt en Udlænding, med hvem han havde spist og samtalet, dog uden at erfare hans Navn; Dagen efter havde han imidlertid fra Rendsborg faaet sendt et høfligt fransk Brev fra Manden, underskrevet Rousselot d'Hédival[1] og indeholdende Tak til Blome for hans Venlighed: han agtede sig nu til Kongen af Danmark, for hvem han havde Noget at forebringe. Dengang Blome, der var bleven præsenteret den Fremmede som dansk Embedsmand, havde spurgt ham, hvilket Øiemed han havde med sin Reise, fik han kun til Svar, at han vilde se sig om i fremmede Lande, hvilket Blome fandt underligt, thi i Mandens Alder reiste man i de Tider ikke ene og alene for sin Fornøielse. Paa samme Tid erfarede Ranzau (ved et Brev, dat. Hbg. 30 Marts ny St.) fra den keiserlige Resident i Hamborg, Georg Plettenberg, — som han nylig havde trakteret i Glückstadt og som havde lovet at tjene Kongen af Danmark paa bedste Vis ved Underretninger o. Desl. —, at han ogsaa havde truffet Mr. Rousselot i Hamborg og at denne havde Titel af lothringsk Geheimeraad eller Statsraad og var, efter eget Sigende, kommen til Holsten for nogle Hvervingers Skyld. Der fandtes dog, skrev Plettenberg, dem, der mistænkte Rousselot for at staae i Forbindelse med Korf. Ulfeld og dennes Parti. Efter Modtagelsen af Plettenbergs Skrivelse sendte Statholderen strax en Expres til Hamborg for at faae opsporet Mere om Lothringeren; men da var denne allerede reist bort, Ingen vidste hvorhen. Ved at lægge disse forskjellige Efterretninger sammen med den Omstændighed, at Rousselot, som det hed, havde en Page hos Grev Valdemar med sig, og ved at erindre sig, hvorledes Hertugen af Lothringen personlig havde sagt til Gyldenløve, at han

[1] Saaledes var denne Diplomats virkelige Navn, ikke Ronsillot, som han kaldes i „Mém. de Chanut“ og andensteds; det sees bl. Andet af hans egenhændige Underskrift paa et Papir i Geh. Ark., ogsaa af Reb.'s Correspondance.

havde en gammel Fordring paa Danmark, maatte Ranzau antage, at Rousselots Sendelse virkelig gjaldt Frederik III. [1] Hvad Oberst Baumann angaaer, lykkedes det i nogen Tid ikke Ranzau at faae fat paa ham: han søgte ham i Heide, i Wilster, spurgte efter ham hos Dr. Dorn, med hvem Obersten var beslægtet; denne kunde kun sige ham, at Baumann, der var traadt i Fyrsten af Salms Tjeneste, maatte nu være i Hamborg, hvorfra han agtede sig til Oldenborg og videre. Statholderen sendte da en Kureer til Hamborg for mulig at indhente ham der. Den et Par Gange omtalte Kapitain fik Ranzau hverken bragt tilveie eller yderligere Meddelelser om. — Forøvrigt havde den danske Konge allerede erfaret Noget om Rousselot fra en anden Kilde. [2] Da Lothringeren kom til Lübeck i Slutningen af Marts Maaned, indfandt han sig ved den katholske Paaskehøitid i Chanuts Bolig og forespurgte sig efter Gudstjenesten, om han kunde faae den franske Gesandt i Tale, idet han tillige søgte at lokke ud af Kapellanen, om hans Herre holdt med Condé eller ei. I den følgende Samtale med Chanut udtalte han sig med paafaldende Forsigtighed; men da han havde faaet Vished om, at Gesandten horte til det kongelige Parti, erklærede han, at Hertugen nu vilde af Hjertet staae Kong Ludvig bi. Chanut spurgte, hvor det kunde være, at han var kommen derop, saa langt fra Brüssel, hvortil Rousselot svarede, at hans Herre var en Kjøbmand, der havde mangehaande Forretninger allevegne; men hvilke specielle Forretninger R. denne Gang reiste for, sagde han ikke. Chanut tænkte strax, at han var i Holsten for de ofte berørte Hvervingers Skyld, som da i Virkeligheden maatte være for Lothringen, at Hertugen var bange for at betroe Gyldenløve altfor mange Penge og at han derfor havde sendt Rousselot derop

[1] Ranzau til Kongen, Glückstadt 27 Marts 1652 gl. St. (Geh. Ark., „Ulfelds Sager“, Fasc. 23).

[2] Slg. Mém. de Chanut, II, 423 ff.

for at passe paa den unge Mand. Men da Franskmanden snart efter fik at høre om Grev Valdemars intime Forbindelse saavel med Hertug Karl som med Ulfeld og om de Rygter, der vare i Omløb angaaende deres Forsæt, — hvilke vel klang noget fabelagtige, men dog til en vis Grad stemmende med Hertugens vidtløftige Projekter og Ulfelds fortvivlede Sind —, besluttede han at give Kongen af Danmark Underretning derom i det Brev, hvori han anmodede ham om at standse Gyldenløves Hverving. Dette gjorde han imidlertid paa en kortfattet og diskret Maade; thi der havde været Tale om, at det gik ud paa hverken Mere eller Mindre end at styrte Frederik III fra Tronen og sætte Grev Valdemar paa den istedenfor, og endog Medlemmer af Rigsraadet sagdes at være indviklede deri. Ved at melde Kong Frederik dette [1] mente Chanut, at han vilde blive dobbelt tilbøielig til at forbyde Gyldenløve at hverve, idet Kongens ringe Kjærlighed til hans illegitime Slægt var velbekjendt, saa at han allerede af den Grund let kunde bringes til at slaae Haanden af sin uægte Broder. Selvfølgelig gjorde Chanuts øiensynlig paalidelige Meddelelse endel Indtryk paa Kongen, der endda synes at have modtaget Underretning om den lothringske Afsending fra endnu een Kant, hvorfra det berettedes, at Rousselot, som for Øieblikket befandt sig i Hamborg, omgikkes meget med Ulfeld der og at Grev Valdemar ogsaa ventedes dertil. Det befaledes derfor Ranzau at undersøge, hvad der gik for sig i Hamborg og hvilken Omgang Rousselot idethele havde havt der i Staden, kort sagt at tilveiebringe Alt, hvad der kunde tjene til Oplysning i denne vigtige Sag. [2] Efter Modtagelsen

[1] Chanuts latinske Skr. til Fred. III (30 Marts ny St.) er i Geh. Ark., „Frankrig", 43 c; han paaberaaber sig deri den Ærbødighed, han altid har vist den danske Konge, hvilket Residenten Peder Juel kan bevidne. Brevet ledsages med en Afskrift af den 3die Artikel i den münsterske Fredstraktat.

[2] Postscr. til Ranzau fra Kongen, Kbh. 27 Marts gl. St. (Geh. Ark., „Ulfelds Sager", Fasc. 23). Det hedder her: „Haben wihr bey dieser Post glaubwürdige nachricht erlanget, dasz" osv.

af Chanuts Brev sendte Frederik III ligeledes sin Kantsler hen til Grev Rebolledo for at høre hans Mening om Spørgsmaalet; dette var dog ikke den eneste Anledning til Sehesteds Besøg, thi han skulde ogsaa takke den spanske Gesandt, fordi han havde bevidnet Kongefamilien sin Deltagelse ved den lille Prinds Frederiks Død, som havde fremkaldt megen Bedrøvelse ved Hoffet. Under Samtalen gjorde Reb. et Forslag med Hensyn til fremtidige Hvervinger, til Kantslerens Overveielse: de Hvervinger, som Private i Danmark foranstaltede til de spanske Nederlande, kunde for Eftertiden foranstaltes af Rigsraadet, og til Gjengjæld tilbød den spanske Regering at overlade Danmark disse hvervede Tropper, naar det trængte til dem; de skulde rekruteres hvert Aar fra Danmark, som saaledes vilde besidde en Krigsskole i Nederlandene ligesom den, Franskmændene havde havt i Holland. Sehested syntes godt derom; men Reb. turde efter eget Udsagn ikke indlade sig videre paa Sagen, «da han jo ikke havde Befaling til at gjøre nogensomhelst Nytte, hverken deroppe eller andensteds».[1]

Som vi have seet, var der altsaa mere end et mistænksomt og speidende Blik vendt mod den lothringske Afsending, da han indtraf til Kjøbenhavn i de første Dage af April. Om denne Diplomats Personlighed hedder det i Chanuts nylig anførte Brev til Frederik III, at han var «sollers» og «actuosus»; Peder Juel[2] kalder ham «en meget dristig Løgner» og yttrer, at «aldrig kan nogen Minister participere mere af sin Herres Naturel end han»; Rebolledo fremhæver just heller ikke hans Ærlighed, idet han stiller en Meddelelse fra ham i Modsætning til en, han har faaet fra en «persona de mas sinceridad»;[3] ogsaa Aitzema[4] for-

---

[1] Reb. til Fil. IV, 13 Apr. 1652.

[2] Hist. Tidsskr. V, 328.

[3] Reb. til La Torre, 8 Juni 1652.

[4] VII, 844 (hvorledes Rousselot i Holland fortalte fantastiske Historier om Hertug Karls Rigdomme). Slg. Wicquefort, Hist. des Prov.-Un., II, 276.

tæller et Træk af ham, som ikke er langt fra at komme ind under den moderne Betegnelse Humbug. Ved Freds-underhandlingerne i Münster havde han varetaget sin Herres Interesser.

Det Første, Antoine Rousselot gjorde efter Ankomsten til Kjøbenhavn, var at gaae op til Rebolledo og sige ham, at det, som han havde at udrette i den danske Hovedstad, vilde være Hs. Maj. Kongen af Spanien til megen Gavn; forøvrigt kom han ogsaa i Grev Valdemars Ærende, sagde han, og medbragte et tydsk Brev fra denne til «Monsieur le comte de Ribolledo».[1] Fremdeles sagde han til den spanske Gesandt, at Hertugen var ifærd med at organisere en Flaade, hvorpaa han tænkte at anbringe 2000 Mand Fodfolk og 500 Ryttere, der skulde gjøre Landgang etsteds; Kongen af Danmark vilde man anmode om en Havn, hvor de hertugelige Skibe kunde trække sig tilbage med de Priser, de gjorde, idet de danske Myndigheder fik deres Del af Byttet, som Skik var. Reb. underrettede hemmelig Kantsleren om disse Ting, denne atter Kongen, som kort efter sendte Statholder Gersdorf til ham med mange Taksigelser og Anmodning om yderligere at hjælpe til med at opspore, hvordan den virkelige Sammenhæng var. Dette fik Reb. temmelig rig Leilighed til, eftersom han omgikkes meget med Rousselot. Den 9 April spiste Lothringeren hos den spanske Gesandt, og den Dag aabenbarede han sin Vært, at Valdemar Christian skulde giftes med Mlle de Beauvais, Hertug Karls Svigerinde, men først vilde han gjerne vide, om han kunde haabe Noget af de 10000 Rdl. aarlig, som hans Fader havde stillet ham i Udsigt. Rimeligvis er dette strax blevet rapporteret til Kongen, der dog allerede to Dage derpaa erfarede af Rousselots egen Mund, hvad der havde ført ham til Kjøbenhavn. Efter at have

[1] Det findes i Simancas-Arkivet, er dateret Køln 13 Marts 1652. Dets Indhold er blot, at Grev Valdemar har bedet Rousselot, som reiser til Danmark „in meinen Verrichtungen“, at besøge Reb. og forsikkre ham om Grevens Høiagtelse.

gjort Visit hos Kantsleren havde han nemlig Audiens hos Kongen d. 11 April (Kl. 2 om Eftermiddagen, siger Reb.,[1] der er meget omstændelig angaaende denne Begivenhed). Peder Reedtz hentede ham i en Vogn med sex Heste for, Hofmarechalen kom ham imøde i Døren til Forværelset, og selve Audiensen fandt, paa Grund af Hofsorgen, Sted i et afsides beliggende Gemak. Af Skriftligt overrakte Rousselot først sit Kreditiv[2] fra Karl IV, dat. Brüssel 13 Marts 1652 ny Stil; deri omtaltes det gamle Forbund og Venskab mellem Danmark og Lothringen, især under Christian IV, og der udtaltes, at Gesandten var sendt, dels for at forsikkre Kongen om Hertugens Iver for at tjene ham, dels for «lui parler de quelques affaires particulières». Fremdeles en «Proposition»,[3] henholdende sig til Gesandtens mundtlige Foredrag over de nuværende Konjunkturer, hvorved det skulde være bevist tilstrækkelig, at Hans Høihed havde Brug for en Søhavn; denne Havn bad Hertugen Frederik III og hans «tres fleurissant royaume» (paa de Tider en mere ceremoniel end træffende Betegnelse) at laane ham, for at han kunde anbringe sit Admiralitet der, hvilket kun skulde blive til Fordel for Hans danske Majestæt og Danmarks Rige. «Et pour tesmoigner a S. M. l'estime que S. A. fait de cê qui prouient de ce royaume, mesmement pour contracter plus étroite amitie auec les originaires d'jcelui, Il a consentj que Monsieur Le Comte Waldamar Christian de Sleswich Holstein pense au fait dvn mariage entre luy et Madamoiselle de Beauuais Soeure de l'Altesse de Madame la duchesse de Lorraine son espouse,[4] luj offrant vne charge

[1] I det cit. Br. af 13 Apr.

[2] Geh. Ark. „Lothringen 3—11". Hertugen kalder Kongen ligefrem „Monsieur", men inde i Brevet nævner han ham som Votre Majesté; han underskriver sig „Tres humble et tres obeissant cousin et serviteur Ch. de Lorraine".

[3] Ligel. Geh. Ark., samme Pakke.

[4] Det sees heraf, at Chanut tildels har Ret i Udsagnet (II, 436) om et paatænkt Giftermaal mellem Greven og en Slægtning af Her-

relouée et advantageuse dans ses trouppes veu le grand estime quil fait de ses merites, et espousant ses interests a tel point, quil a commendé a son envoié susdit de prier tres instament com il fait S. M. de vouloir le receuoir en sa grace royale, et ordonner ou il conuient que les dix mil risdalers de pension annuelle a luj donnée le 22 mai 1646 par feu S. M. R. d'heureuse memoire attendant autre meilleur accommodement, ensemble les arrivages de ladite some luj soit incessament payés et qu'vn lieu, titre ou seigneurie lui soit assignée ou il puisse cy apres iouyr paisiblement de tout ce qui de droit peut lui appartenir.» Aktstykket indeholder ikke eet Ord, der bestyrker Paastanden i Mém. de Chanut, at det egentlige Øiemed med Rousselots Reise til Danmark var at anmode Kongen om Bistand af Tropper og Penge til Condé og om Intercession hos det franske Hof, for at Mazarin kunde blive fjernet (Reb. veed heller ikke Noget derom). Desuden medhavde Rousselot en egenhændig, tydsk Skrivelse til Kongen fra Valdemar Christian, af samme Dato som Kreditivet.[1] I længere Tid havde Greven, hedder det i dette Brev, maattet mærke «zu meinem leidwesen, auch mit höchster meiner ungelegenheit und nicht wenigern schaden», at Kongen var ham unaadig, vel forledt af falske Tunger; men han vidste sig selv aldeles uskyldig, og det var uretfærdigt at berøve ham de «zu meiner hohen notürfft vermachten alimentations mitteleu». Nu havde han anmodet

---

ung Karl, hvilket S. B. Smith betvivler (Leon. Ulfelds Hist., I, P. LXXXII), eftersom disse Dokumenter ikke have været sidstnævnte Forf. bekjendte. Men hvilken Person ellers denne „Mlle de Beauvais" var, er ikke let at sige; thi ingen af Mme de Cantecroix' tre Søstre omtales andensteds under dette Navn. Derimod var der i Familien Cusance's Besiddelse — saaledes som Prof. Pingaud i Besançon godhedsfuldt har meddelt mig — en Landsby ved Navn Belvoir, ikke langt fra Byen Ornans i Departementet Doubs: muligvis har da et af Slægtens kvindelige Medlemmer baaret Titel efter denne Eiendom, og „Beauvois" kunde være en fordreiet Form af „Belvoir".

[1] Geh. Ark., „Lothringen 3—11".

Hans høifyrstelige Durchlauchtighed Hertugen af Lothringen, «bey dero ich in würcklichen Diensten, auch gueter vertrewligkeit stehe», om at intercedere for ham ved Rousselot, til hvis Ord han beder Kongen naadigst at lytte «und dabey gnädigst verordnen, dasz mihr nicht allein die bishero verflossene jährliche 10 m. Rthl. entrichtet sonderen auch dieser interims gehalt dergestalt, wie es meinem herkommen und Ehelichen geburt gleichmessig vnd zu meiner Ehrlichen unterhaltung sufficient sein mag verbessert werden möge». Til Gjengjæld loves al mulig Troskab og Tjenstvillighed mod Kong Frederik; lignende Forsikkringer indeholdt ogsaa det af Rousselot overleverede Papir. Hvad Gesandten forebragte mundtlig ved Audiensen, og hvorledes denne iøvrigt forløb, fremgaaer tildels af Reb.'s Rapport til Filip IV; thi strax den næste Dag (d. 12te) kom Gersdorf hen til sin spanske Ven for at konferere Sagen med ham og berettede ham, hvorledes det var gaaet til. Samtalen førtes paa Fransk mellem Rousselot og Kantsleren paa Kongens Vegne, og Lothringeren sagde, at det ikke kunde findes underligt, om hans Herre ønskede en Sømagt og en Søhavn, uagtet han ingen Kystlande eiede; thi han kunde bevise sin Ret til Provence og til Sicilien, og nu havde Kong Karl II og Géneralstaterne overdraget ham Protektoratet over Irland. Da Rousselot havde hørt om det store nordisk-ostindiske Kompagni, der var projekteret, spurgte han, om ikke hans Herre ogsaa kunde optages deri.[1] Tilsidst foreslog han en Alliance mod den engelske Republik. Alt dette besvarede Frederik III venlig og imødekommende, undtagen hvad der vedrørte Grev Valdemar, «om hvem Kongen udtaler sig meget forbittret,» siger Reb.[2] Til at forhandle med Rousselot og gjøre Indberetning til Rigsraadet valgtes Oversekretær O. Krag og Kammersekretær Th. Lente; men indtil Videre blev der ikke Leilighed til at beskjæftige

[1] Reb. til Fil. IV, 1 Juni 1652.
[2] Samme til Samme, 13 Apr.

sig synderlig med Sagen formedelst Paasken og den lille Prinds Frederiks Begravelse.[1] Den spanske Gesandt fik omtrent hver Dag Besøg af sin lothringske Kollega, som overværede Messen i Reb.'s Kapel og undertiden blev til Middag hos ham. Der fik da Reb. adskillige Ting at vide underhaanden, saaledes at der endnu stadig forhandledes om Giftermaal mellem Karl II og Hertugen af Orléans' Datter (Hertug Karl IV's Søsterdatter) samt mellem Kong Karls yngre Broder og Hertugen af Lothringens Datter; endvidere at Rousselot kom fra Holland, agtede sig til Sverig og, saavidt Reb. kunde skjønne, ogsaa til Moskau og Tartariet; fremdeles at «en af Herrenstaterne» havde i Holland erklæret ham, at de havde faaet hele den engelske Tvist paa Halsen, fordi de havde sluttet Fred med Spanien. Reb. selv yttrede sig meget reserveret ligeoverfor sin Gjæst, da han først vilde see, hvilket Svar denne fik paa sin Ansøgning; som sin personlige Overbevisning udtaler han mere end eet Sted i Rapporterne, at Danmarks Frygt for Parlamentet vilde hindre det i at interessere sig anderledes for den landflygtige Stuart end aldeles platonisk.

Imidlertid havde Chr. Ranzau endelig faaet fat i Oberst Baumann i Pinneberg og — i Forening med Kantsler Reinking — udspurgt ham angaaende den Tale, han havde ført ved det gottorpske Hof om Ulfelds og Grev Valdemars Forbindelse med Hertugen af Lothringen. Baumann fortalte, at i en Samtale, han havde havt med Hertug Karl, udforskede denne ham om Beskaffenheden af de «Passer og Floder», der førte ind i Kongen af Danmarks holstenske Lande og i Jylland. Dette forekom Obersten øieblikkelig mistænkeligt, og da han kort derpaa talte med Abbeden af St. Catharina, som var Hertugens høire Haand, spurgte han denne Prælat, hvad Hertugens underlige Tale betydede. Abbeden svarede strax, at det var meget mærkeligt, at Hertugen havde omtalt disse Sager for Oberst Baumann, der

[1] Samme til Samme, 27 Apr.

var bekjendt som «en Patriot» og den danske Konges trofaste Tilhænger; men tilsidst rykkede den geistlige Mand dog ud med, at det var Danmarks forrige Rigshofmester og Grev Valdemar Christian, som havde ansøgt Hertugen om 4000 Mand Rytteri (Karl IV havde selv kun nævnt 3000) og faaet Løfte om dem paa visse Betingelser.[1] Den vigtigste af disse Betingelser var, at Ulfeld skaffede en skriftlig Forsikkring tilveie fra de danske Stormænd, som vilde støtte Foretagendet, og denne havde han ogsaa opfyldt ved at levere Hertugen et Dokument som det begjærede, udfærdiget af nogle af Rigsraaderne og de Fornemste i Danmark, under deres Haand og Segl. Siden samtalede Obersten ligeledes med Fyrsten af Salm om det paatænkte Tog; i Samtalens Løb yttrede Fyrsten, at han selv havde havt det originale Aktstykke i Hænde og læst det.[2] Ogsaa Baumann havde læst det og vidste saare vel Navnene paa dem, der havde underskrevet det; det var hans Agt at røbe Frederik III det, og Fyrsten af Salm havde «af sær Affektion mod Kongen af Danmark» anmodet ham derom, men eftersom han haabede at komme i Besiddelse af de danske Adelsmænds Forsikkring (i Original), uden hvilken han ei kunde bevise sin Tale, havde han tøvet med at gjøre Kongen bekjendt med Planen. Maaske havde Rousselot allerede gjort denne Meddelelse; thi efter Oberstens Mening var dette Hensigten med den lothringske Sendelse, foruden at iværksætte en Hverving af tre Regimenter (til Hertugen af Lothringens Hær), som var betroet en Oberst Meyer. Saavidt Baumann. Umiddelbart efter Sammenkomsten med Statholderen reiste han til Brüssel og lovede forøvrigt at indsende yderligere Oplysninger, naar saadanne kom ham for Øie. Ranzau havde ogsaa hørt fortælle,

---

[1] Da Baumann spurgte, hvad man vilde udrette med disse Ryttere uden Fodfolk, fik han til Svar, at der skulde nok blive tilveiebragt det nødvendige Fodfolk; det vilde Ulfeld og Greven selv sørge for.

[2] Slg. P. 126.

allerede for 14 Dage siden, at Grev Valdemar var i Hamborg; men hans omhyggelige Undersøgelser havde givet til Resultat, at Greven endnu bestandig opholdt sig i Køln.[1] — Da Kongen havde modtaget denne Relation, lod han meddele Rousselot dens Indhold; men Lothringeren afviste Baumanns Udtalelser med de Ord, at han var en slet Karl, som ikke turde vise sig mere hverken i Brüssel eller ved den lothringske Armee. Ligeledes var det jo hele to Aar siden, at Fyrsten af Salm stod i Lothringens Tjeneste. Kongen vilde derfor, skrev han til Statholderen i Holsten, henstille indtil Videre, om Baumann havde talt Sandt eller ei; men kunde B. tilveiebringe og fremlægge det oftere omtalte Dokument i Original, vilde han faae en god Belønning af den danske Regering.[2] Ranzau havde i sin Tid hørt endel Ondt om Obersten, af den Grund havde han ignoreret de af ham udspredte Rygter, indtil de bleve altfor høirøstede; ogsaa Tilstaaelserne ved Forhøret i Pinneberg forekom ham «was verdächtigh undt flüchtigh» (heri maa man unægtelig give ham Ret); dog fulgte han Kongens Befaling og underrettede Baumann gjennem Dr. Dorn om, at der muligvis var en anselig Belønning at vente.[3] Hvad Rousselot angaaer, fritoges Ranzau for al Forskning efter Øiemedet med hans Sendelse, saasnart han havde havt Audiens hos Kongen i Kjøbenhavn og forebragt sit Ærende mundtlig.[4] Samtidig søgte Frederik III at indhente direkte Oplysninger hos Fyrsten af Salm ved skriftlig at bede ham om at udlevere den meget omspurgte «Original Assecuration»; den danske Resident i Haag, som ellers ikke vidste Noget om den hele Affaire (erklærer Kongen), skulde be-

---

[1] Ranzau til Fred. III, Pinneberg 3 Apr. gl. St. (Geh. Ark., „Ulfelds Sager", Fasc. 23).

[2] Postscr. til Ranzau fra Fred. III, Kbh. 9 Apr. (Geh. Ark., samme Pakke).

[3] Postscr. til Ranzau's Skr. af 3. Apr.

[4] Postcr. fra Kongen, indlagt i Ranzau's ovenanf. Brev af 3 April.

sørge Svaret til Kongen, «undt können sich E. Ld. woll versicheren, dasz bey Unsz alles in gehöriger Verschwiegenheit verpleiben soll».[1] Rhingrev Leopold Filip Karl svarede imidlertid ganske anderledes, end Frederik III upaatvivlelig ventede: han erklærede i de høfligste Udtryk af Verden, at han var beredvillig til at tjene Hans danske Majestæt paa enhversomhelst Vis, men han havde hverken seet eller læst eller hørt om et Dokument som det af Kongen omtalte. «Zu dehme wehre ia auszer aller politischer vnd fürstlicher consideration der Wahrscheinligkeit zu wieder, dasz ein Souverainer Fürst, wie hochgemelten Herrn Hertzogen zu Lothringen Ld. iegenn die Maiestät eines solchen Ihro mehranverwandten Monarchen der Underthanen auffstandt solte anhören, weniger handthäben wollen. Vmb diesz willen werde so viell beständiger zu erachten veranlaszet, wan Ew. Königl. Maytt. mehrhochgem. H. Hertzogens Ld. welche bey dieszen französchen innerlich gehenden empörungen nunmehr in Persohn selbst mit allen ihren Völckeren in Franckreich eingerückt, dhaselbsten sich allermaszen verdieft vnd engagirt befinden, vmb erclärungh der gefasten suspicion zu belangen geruhen wolte, dasz von deroselben ihres Wissens alles möglichen Verlauffs eine gründtliche eröffnungh Zweibels ohne darauf erfolgen möchte: mittlerweill aber, will mit allem fleisz keine Zeit vnndt mühe hinterlaszen, vmb dasz, wasz von obangeregter gefährlicher solicitation vnd der vermeinten original assecuration möglichst nachzuförschen sein wirdt, solches zu Ew. Königl. Maytt. vergnuigungh derselben vngesäumt alszpaldt hinterpringen. Dieweilen auch in dieszem Augenblick ausz dero Reich Dennemarck mir aduisen einkommen, ob solte etzliche Ew. Königl. Maytt vornehme Reichs Rhätte verstanden vnd geredt haben, dasz mich zu einer Werbung von 6000 Mann

---

[1] Fred. III til Fyrsten af Salm, Kbh. 10 Apr. (Geh. Ark., samme Pakke som de senest anf. Dokumenter; der ogsaa Fyrstens Svar, „datum auff meinem Schlosz Anholt 17 Mai 1652“).

eingelaszen, die gelder darauff von obged. H. Uhlfeldt, vmb mit einer solchen machtt in Holstein vnterm dem lottringschen Nahmen einzufallen, empfangen: Kan ich genugsamb mich nicht befrembden, wasz zu solchem loszen schmehligen geschrey anlasz magh gegeben haben; Dan ob Ich zwar die meiste Zeitt meines lebensz im Kriegh zugepracht, darin vnderschiedtliche hohe commendo betretten: Vmb so viell mehr verhoffe ietzundt dasz man mich der nouitäten nicht also begierich achten, noch eine solche vor Gott, der Ehrbahren Weldt vnd löblicher Theutscher nation vnverandtworttliche leichtsinnigkeit, ausz meinem bisz in diese stundt zugebrachtem leben, handell vnd wandell solte abnehmen oder argwohnen können: Wan dan diesz blosz erdichtes vmb seiner grewlichkeits willen vor einem ehrliebenden gemüth, alsz von sich selbsten zerfallent, keiner mehrer wiederlägung vonnöhten; dannoch Ew. Königl. Maytt. bey dieszem mit einem wahren gegenbericht zu præueniren, eine nohtwendigkeit erachtet.» (Derpaa en meget lang Slutningskompliment). Har Ordsproget «qui s'excuse, s'accuse» Ret, saa kunde denne Skrivelse nok være istand til at indgive Frederik III større Mistanke ved de omstændelige Erklæringer, den indeholder; og ialtfald maa det tilstaaes, at Yttringerne om Hertugen af Lothringen vise, at Rhingreven ikke har kjendt meget til denne urolige Herres Karakteer.

Førend Gesandten Rousselot fik sin Besked af den danske Konge, forhørte denne sig hos Rigsraadet om, hvad der burde svares ham. Raadets Mening[1] var, at saavel Ansøgningen om en Havn som Grev Valdemars Forestilling burde afslaaes. Der blev da affattet en Svarskrivelse til Rousselot, først konciperet paa Tydsk af Lente.[2] Skjøndt Hans Majestæt, siges deri, gjerne vilde have kunnet affær-

[1] Se D. Mag. 3 R. IV, P. 221—22. Rigsraadets Betænkning existerer i Orig. i Geh. Ark., Pakken „Lothringen 1562—65 [NB.], det Lothringske Huses Intriger mod Danmark“.

[2] Lentes Memorial, udateret, Geh. Ark. „Lothringen 3—11“.

dige den lothringske Afsending ufortøvet, var Sagen forekommen ham saa vigtig, at han maatte raadspørge Rigens Raad, der just var samlet; derfor kunde Svaret ei gives tidligere. Af det latinske Brev til Rousselot (dat. 17 April gl. St.) existere to Koncepter i Geheimearkivet;[1] der er ikke saa liden Forskjel imellem dem, idet Kongen udtrykker sig endel skarpere om Valdemar Christian i den ene end i den anden, hvilken sidste vel blev det endelige Svar (den har ogsaa de færreste Rettelser at opvise). Tonen er ellers særdeles høflig ligeoverfor Hertugen. Efter modent Overlæg, hedder det, havde Kongen besluttet at svare: for det Første, at han med Glæde mindedes det hidtidige gode Forhold til Lothringen og haabede og antog, at det vilde vedblive. Men den foreslaaede Offensiv- og Defensivalliance vilde Kongen af visse Aarsagers Skyld opsætte til en beleiligere Tid. Medens nemlig Frederik III havde Fred, ei blot med sine Naboer, men med hele Europa, laa Hertugen af Lothringen i Krig paa mere end een Kant. Dersom altsaa den danske Konge indrømmede ham en Havn paa Danmarks eller Norges Kyster, vilde der med Lethed gives Anledning til Fredsbrud mellem Kongens Rige og en eller anden af Hertugens Fjender; desuden maatte Kong Frederik drage Omsorg for, at hans Rigers Handel ikke led noget Stød i disse vanskelige Tider, hvilket saare lettelig kunde skee, ifald det lothringske Andragende bevilgedes. Forresten vare ikke blot een, men alle Havne i Riget aabne for Hertugens Handelsskibe paa de for alle Andre gjældende Betingelser. Hvad dernæst Valdemar Christian angaaer, saa beklagede Kongen, at han ikke kunde imødekomme Hertugen paa dette Punkt. Greven havde pukket paa sin ægte Fødsel og paa sin Ret tværtimod Rigets Grundlove og Forfatning (som Valgrige), og fornylig havde han tilmed

[1] „Lothringen 3—11“. Slg. Reb. under 18 Mai. Ligel. M. Dureel til Adolph Johan, Helsingør 10, 23 og 30 April (Allenske Papirer).

i sin Opførsel tilsidesat alt Hensyn til Hans Maj., hvilket mundtlig var tilkjendegivet Gesandten af de dertil udvalgte Ministre; derfor kunde Grev Valdemar Intet opnaae, medmindre han indfandt sig i Danmark personlig, rensede sig for de mod ham rettede Beskyldninger og gik ind paa at modtage som Naade, hvad han fordrede som Rettighed; saa skulde han ikke have nogen Aarsag til at beklage sig over Hans Majestæt. I den første Kladde var denne Passus baade længere og eftertrykkeligere: «Verum cum Dn. Com. W. in suis litteris ad R. M. exaratis jus natalium præsentat et vigore illius juris alicujus successionis in Regnis suis et Ducatis capax esse velit, hæc v. prætensio contra jura totius orbis notissima, imprimis v. contra leges fundamentales ac constitutiones horum florentissimorum Regnorum et subjacentium provinciarum currat, et nulla omnino ipsi inde competat actio, illeq̄ insuper posthabitâ omni observantiâ, non solum aulam Cæsaream et publicos Romani imperij conventus, sed et privatos parietes injustis querelis de injuria a R. M. sibi illata compleverit, interdum nimis acerbe et ignominiosè [som Variant: malevolè] de S. M. locutus, Dns Comes Woldemarus certe nulla injuriâ lacessitus imò singulari gratia Regia et beneficijs a S. M. affectus in hisce suis desiderijs tam quoad pensionem annuam quam alias, gratiam ac benevolentiam Regiam frustra expectabit, nisi imaginario nulloq titulo juris aut rationis suffulto huic prætenso juri natalium sive filiationis prorsus renunciaverit. Si vero prædictus Doms Comes quiâ hac renunciatione coram se sistere, de emissis qrelis super illatam injuriam [saaledes maa vistnok de tre sidste, i Hdskr. utydelige Ord læses] à R. M. veniam cum debitâ humillima submissione petere, juramentum fidelitatis S. Mti. præstare et se suaq petita Regiæ gratiæ committere voluerit, hisce præstitis Sua Majestas an et quatenus præmissis, precibus annuere velit sese declarabit, ut Serenissimo Duci Lotharingiæ luculenter inde testimonium constet, suas intercessiones apud R. Majestatem pret. habuisse.» For med fuldstændig frelst Samvittighed at kunne nægte

Grev Valdemar Opfyldelsen af hans Krav havde Kongen, forinden Svaret til den lothringske Gesandt udstædtes, begjæret af Rigsraadet (under 12 Apr.) Oplysning om, hvorvidt en Vielse havde fundet Sted mellem Christian IV og Kirstine Munk i Nærværelse af nogen af dets Medlemmer. Raadets Svar lød, at «vi hverken selv have været tilstede hos nogen Vielse, eller er os bevist, hvem der hos haver været»: vare Kongen og Fru Kirsten virkelig blevne viede, maatte det være skeet hemmelig. Der var ganske vist i sin Tid af Raadet udstædt en Erklæring desangaaende; men til Grund for den laae kun egenhændige Breve fra Hs. Majestæts Hr. Fader.[1] Det er jo ikke des mindre sikkert, at Christian IV og Kirstine Munk i Virkeligheden bleve ægteviede den 31 December 1615.[2]

Skjøndt Rousselot havde ladet sig offentlig mærke med, at han hellere saae et Afslag end et imodekommende Svar paa sit Andragende, eftersom han ventede sig større Udbytte af at ansøge i Sverig, hvorhen han agtede sig i sin Herres Forretninger, saasnart han blev færdig i Kjøbenhavn,[3] — var han i Hjertet alt Andet end glad ved den Besked, han fik. Man havde rigtignok forgyldt Pillen for ham ved at give ham et stort Gjæstebud hos Hofmarechalen samt foræere ham en Kjede med Kongens Billede, indfattet i Diamanter; men da han gjentog sit Forsøg paa at opnaae Valdemar Christians Pension,[4] svaredes der ham, at nu var

---

[1] D. Mag. 3 R. IV, 222—23.

[2] S. B. Smith, Leon. Chr. Ulf.'s Hist. I, P. 3 (med tilh. Anm.), slg. 175.

[3] Dureel til Pfalzgrev Adolph Johan, 23 Apr. gl. St. (Allenske Papirer).

[4] Rousselots latinske Memorial, Kbh. 23 Apr. og 3 Mai 1652, Geh. Ark., „Lothr. 3—11". Deri tilbagevises Beskyldningerne mod Grev Valdemar, og Kongen bedes ei at lytte til Baumanns falske Tale, men idetmindste opfylde dette ene af Hertugens tre Ønsker, hvilket vil skabe et inderligt, gjensidigt Venskab mellem Danmark og Lothringen istedenfor Mistro, som ofte er Spiren til store Ulykker.

Rigsraadet opløst, saa at Kongen ikke kunde fatte nogen anden Beslutning end den engang tagne. Han ansøgte om Audiens hos Dronningen, men den tilstodes ham ikke («no le respondieron a proposito», siger Reb.). Følgelig maatte han reise sin Vei med uforrettet Sag, «utilfreds over, at Kongen ikke havde erklæret Alverden Krig efter Hertugens Anmodning og over at Grev Valdemar ikke havde faaet 10000 Dukater i aarlig Indtægt for Livstid,» som den spanske Gesandt bemærker ironisk.[1] Den 9 Mai kom Rousselot til Helsingør, paa Gjennemreisen til Sverig; der talte han med Dureel, for hvem han ogsaa lod skimte frem, at han var noget «malcontent» over den danske Konges Svar, da han ikke havde faaet Andet ud af sine Negotiationer end, at det tillodes Grev Valdemar at lade hente frit sine Eiendele fra Danmark. Han tilkjendegav ogsaa sin Misfornøielse over, at han havde maattet forhandle med de danske Ministre, ikke med Kong Frederik selv. Dureel erfarede ogsaa af ham, at han havde Breve med fra Hertugen til den svenske Dronning. Den 10de passerede han Sundet og fortsatte Reisen til Stockholm.[2]

Den Omstændighed, som havde foranlediget Chanuts Henvendelse til Kong Frederik og derigjennem faaet en vis Betydning med Hensyn til Rousselots Forhandlinger, — nemlig Gyldenløves Hverving —, bragtes omtrent samtidig ud af Verden. Thi da ogsaa den nedersachsiske Kredses Fyrster meddelte Kongen, at Chanut havde høilig besværet sig hos dem over de spanske og lothringske Hvervinger, holdt han det for rigtigst at forbyde disse i hans Lande, offentlig og af egen Drift, idet han «ikke vilde see igjennem Fingre med dem, end mindre, saaledes som man paastod uden Grund, give nogen Tilladelse til Sligt, efterdi han godt vidste at overholde hvad der stod i Instrumentum Pacis.»[3]

[1] Reb.'s Brev af 18 Mai.

[2] Dureel til Ad. Johan 30 Apr. gl. St. (Allenske Pap.).

[3] Fred. III „an die beyde auszschreibende Fürsten des Niedersächsischen Crayszes", Kbh. 7 Mai 1652 (Geh. Ark., „Ausländ.

Man troede i Danmark ikke, at Rousselot skulde faae megen Nytte af sin Reise til Stockholm, undtagen maaske i Henseende til Grev Valdemars Stilling, — saaledes udtaler ialtfald Rebolledo sig —; men det lød dog til, at han blev idethele ret venlig og tilfredsstillende modtaget. Dette skrev han selv den 29 Mai til den spanske Gesandt i Kjøbenhavn, med Tilføielse af, at han var ankommen Dagen efter det engelske Parlaments Deputerede, at han havde havt baade offentlig og privat Audiens hos Dronning Christina og vilde snart vende hjem; et af Dronningens Skibe skulde føre ham til Lübeck.[1] Imidlertid — maa man antage — har den svenske Regering under de forhaandenværende, faretruende Omstændigheder ikke turdet byde ham væsentlig Andet end Høflighed og Løfter.[2] Der blev ikke Noget af hans Tilbagereise med det Skib, som Dronningen laante den engelske Envoyé; thi Lothringeren vilde ikke følges med denne[3] og reiste derfor ad Landveien. Først ledsagede han Dronning Christina paa et Besøg hos hendes Moder i Nykjøbing, derefter besøgte han paa sin Herres Vegne den syge Pfalzgrev Karl Gustav. I Kjøbenhavn opholdt han sig to Dage og fortalte Reb. om, hvor stor Gunst Dronningen havde vist ham og hvilke Gaver han

Regist.“). — I samme Ark., „Topograf. Saml., Trustrup Nr. 2“, et Gjældsbrev, dateret Hbg. 25 Mai 1652, fra U. Chr. Gyldenløve til Oberst Adrian von Bühren, vedrørende Hvervingerne til Spanien. Endv. „Latina 27“, et Brev fra Fred. III til Fuensaldaña, af 17 Sept. 1653, ang. v. Bühren.

[1] Reb. under 8 og 21 Juni.

[2] Slg. Hist. Tidsskr. V, 328, 330.

[3] Saaledes sagde Rousselot til Reb., men Mém. de Chanut (II, 450) give det Udseende af, at det var Ulfeld, som havde faaet ham til at lægge Hjemveien om ad Danmark. Slg. Peder Wibe til Henr. Villumsen i England, Kbh. 26 Juni 1652 (Geh. Ark., „Ulfelds Sager“, Fasc. 16): „Hid haffuer veret schichet en Envoyé fra fursten af Lothringen som siden haffuer veret i Sverig och nu paa ny reist derfra her igennem til Fru Kisten, som nochsom giffuer tilkiende at hands Herre staaer j tractat med dette parti.“

havde faaet; han satte ogsaa stor Pris paa, at hun havde indbudt ham, men ikke Englænderen, til at spise ved hendes Taffel.[1] Mod Danmark var han nu, kjendelig nok, ikke synderlig vel stemt, og han lagde for Dagen, at han just ei havde talt Danmarks Sag ved det svenske Hof. Da Grev Valdemar Christian havde, i sin Skrivelse til Dronningen, ansøgt om at maatte komme til Stockholm for at tilbyde hende sin Tjeneste, blev det bevilget ham, og Reb. saae selv det Brev fra Christina, som Rousselot havde med til ham. Forøvrigt gav den lothringske Afsending at forstaae, at han snart vilde komme igjen og hævde den Fordring, hans Herre havde paa Norge som Ætling af Christiern II's «eneste» Datter, Christina af Lothringen. Naturligvis lo man i Kjøbenhavn af et saadant Krav og sammenstillede det med Prætensionerne paa Provence og Sicilien; det passede jo ellers ikke ilde til Karl IV's brogede Titel: Hertug af Lothringen, Kalabrien, Bar og Geldern. Men da, som Reb. siger, enhver Ting var istand tii at indgyde den danske Regering Bekymring paa de Tider, var man dog vistnok i Hjertet ikke ganske hyggelig tilmode overfor denne igjen opdukkende Prætendent.[2] De landflygtige danske Misfornøiede i Sverig undlode ikke i Løbet af Sommeren at true med de lothringske Stridskræfter;[3] men da

[1] Den Dag, da han skulde have Audiens, indfandt den franske Resident Picques sig hos Dronningen, tre Timer før den til Audiensen berammede Tid, og sagde, at han som sin Konges Repræsentant mente at burde tilkjendegive Dronningen, hvad man antog var Hensigten med Rousselots Ambassade, og at de franske Majestæter i den Anledning haabede, at hun ikke vilde forlade deres Sag for de oprørske Prindsers. Christina svarede, at hun vidste endnu ei, hvad der førte Rousselot til Sverig, men den franske Resident kunde jo være tilstede ved Samtalen, om han vilde. Hun tilføiede Forsikkringer om sit trofaste Vennesind mod den franske Konge, hvilket ikke vilde blive rokket i mindste Maade ved den forventede spanske Gesandts Ankomst (Mém. de Chanut, II, 441).

[2] Reb. til Fil. IV, 13 Juli 1652.

[3] Slg. det ovenfor citerede Brev fra P. Wibe til H. Villumsen af 26 Juni.

Hertugen snart hildedes i ganske andre, for ham selv uheldige Foretagender ved sin tvetydige Politik, kom han ei til at yde Frederik III's Fjender Bistand.

Et Efterspil til den lothringske Affaire møde vi flere Aar senere, da Valdemar Christian[1] var død og Korfitz Ulfeld aabenlyst virkede mod sit Fædreland i Karl Gustavs Sold. Der findes nemlig i Geheimearkivet en Indberetning fra den oftere nævnte Oberst Niclas Baumann til Frederik III, skreven i Amsterdam 18 Marts 1657 (anderledes kan Aarstallet ikke læses) og ifølge Paategningen præsenteret den 27 Marts s. A.[2] Det fremgaaer deraf, at Kongen — det siges ikke naar — havde overdraget Baumann, hvem han altsaa ikke forsmaaede at benytte sig af trods de ufordelagtige Rygter om denne Militær, det Hverv at søge Oplysninger om Ulfelds Forhold til Hertug Karl af Lothringen i Sidstnævntes Kancelli. Dette var imidlertid faldet ham meget svært at udrette, og derfor indsendtes hans Beretning senere, end den burde have været sendt. Først havde han forhørt sig i Brüssel; men der forsikkrede en høitbetroet spansk Minister ham, at Hertug Karls Broder, Hertug Frants, havde bortført alle lothringske Brevskaber og Dokumenter hemmelig «dürch sonderbahre practiquen»; Karl IV selv opholdt sig dengang i Toledo som Spaniernes Fange. Dernæst reiste Obersten til Fyrsten af Salm, der gav ham samme Besked, med det Tillæg, at Hertug Karls Papirer nu vare i Paris, i Broderens Værge. Fyrsten tilbød endvidere Baumann et fransk Infanteriregiment under ham, eftersom han nu selv skulde træde i Kongen af Frankrigs Tjeneste som General over endel tydske og lothringske Tropper; Obersten kunde da bedre skaffe sig at vide i Frankrigs Hovedstad, hvad han ønskede. Men B. svarede, at han ikke kunde tage imod Tilbudet, efterdi han tjente

[1] Om dennes Fata i hans sidste Leveaar, se Smith, Leon. Ulf.'s Hist., I, navnl. P. 241 og 265 ff.

[2] „Ulfelds Sager", Fasc. 23.

den danske Konge. Fremdeles havde Fyrst Leopold ved denne Leilighed bedet Baumann at aabenbare for Kong Frederik, «wie er gute Wissenschafft hette von des Hertzogen Carlsz von Lohtringen und Cornifitz Ulefeld Correspondentz, auch wie der Hetzog jedesmahl dahin getrachtet, dasz Er einen Seehafen in seine gewalt überkommen möchte, und möglichst mit Ihm Ulefeld deswegen contradiret hette, angesehen der Hertzog über 18 in die 20 Fregatten in nahmen anderer Kauffleute hin und her in der See schwebend zu seinen Diensten gehabt einen sölchen portum darmit zu erlangen; Vnd wolte alszdenn Er sein eusserste devoir anwenden, dasz Ich nicht allein die Missiven sondern auch alle Contracten, so unter Ihnen beiden möchten fürgegangen sein, zu handen bekommen möchte, worausz Ew. k. M. desto heller und klarer sehen und erfahren könten wasz diese beide Correspondenten wieder Deroselben Königreiche und Landen ob handen gehabt, und gepractisiret haben.» Det vilde glæde Fyrsten af Salm at modtage en lille Skrivelse fra Kongen af Danmark til Bevis paa, at Baumann anstillede sine Efterforskninger paa Kongens Bud.

Dette er hvad jeg har formaaet at samle angaaende denne Sag, som jo vedblivende frembyder dunkle Punkter og vel neppe vil blive helt opklaret, ikke mindst fordi det dreier sig om en saa uberegnelig Person som Hertug Karl IV af Lothringen og om saa mistænkelige Hjemmelsmænd som Rousselot og Baumann. Alligevel er Historien om de lothringske Planer mod Danmark i 1652 karakteristisk nok, saaledes som de hidtil fremdragne Aktstykker give den, ved de Streiflys, der kastes over Danmarks og Sverigs Stilling til hinanden og til det øvrige Europa, over Frederik III's Forhold til det halvopløste Svigersønneparti, samt idethele over de daværende europæiske Forviklinger. —

Det vil erindres (se P. 75 f.), at Rebolledo i Aaret 1651 meddelte sin Regering Endel om det dansk-ostindiske Kompagni og om Hertugen af Kurlands merkantile Planer.

Efterretningerne gjorde Opsigt i Spanien, og Statsraadet udtalte som sin Mening,[1] at man burde referere dem til «det indiske Raad» og «la Junta de Portugal», forat disse kunde fatte en Beslutning angaaende de nævnte vigtige Materier og henstille den til Kongen. «Man begynder nu allerede at see Tegn paa Udrustning af Skibe til det ostindiske Kompagni, hvoraf man lover sig noget Betydeligt,» skrev Reb. den 6 Januar 1652. Men kort efter lod det til, at Foretagendet skulde strande paa Hindringer just fra Spaniens Side. Filip IV saaredes nemlig i sin spanske og kongelige Stolthed over, at man saaledes udenvidere disponerede over Indiens Kyster og ikke tænkte paa, at han var deres egentlige Besidder. Den Skrivelse, han sendte sin Gesandt i Kjøbenhavn under 2 Febr. 1652, lyder i det Væsentlige saaledes, afklædt sin snorklede og vidtløftige Kancellistil: «Jeg har seet, hvad I forleden Dag tilskrev mig om den Handel, som den danske Krone og nogle andre Fyrster have isinde at oprette paa Indiens Østkyst og paa Guinea; derfor har jeg besluttet at sige Eder, at jeg holder det for rigtigt, at I fremstiller for Kongen (paa den Maade, der synes Eder bedst), hvorledes det ikke gaaer an at besætte Havne eller Territorier paa mine Kyster imod min Villie. Naar I siger Kongen af Danmark det, venter jeg, at Sagen vil bortfalde, hvis han da ønsker et vedvarende godt Forhold mellem vore Riger; thi dette vilde i modsat Fald lide Skade. Jeg vil ikke finde mig i, at min Ret krænkes paa nogen Maade; thi det er mig, der er den virkelige Konge af Portugal, og Ingen maa troe, at jeg vil taale noget Indgreb i min Rettighed over denne Krone. Fremtidige Anmasselser vil jeg sætte mig til Modværge imod, men foreløbig overdrager jeg Eder at gjøre Kongen i al Høflighed de nodvendige Forestillinger og at meddele mig, hvad I faaer sat igjennem.»

---

[1] Consulta af 14 Dec. 1651 i Anl. af Reb.'s Br. af 22 September s. A.

Det er komisk at see den Udholdenhed, hvormed den spanske Konge, ved denne som ved andre Leiligheder, hævdede sit moralske Herrdømme over det faktisk uafhængige Portugal og dets Besiddelser udenfor Europa, en Udholdenhed, som ei svigtede før 1668, da Portugiserne havde tvunget Spanien med væbnet Haand til at erkjende deres Selvstændighed. Imidlertid saae Rebolledo ikke med samme Blik paa den dansk-ostindiske Handel som Kongen; thi det var hans Mening, at den kun vilde skade Portugiserne, hvilket han betragtede som heldigt, samt Hollænderne, og disse sidste fandt sig endda ganske rolig deri, maaske for at faae Danmark paa deres Side i den vordende Krig med England. Der sagdes i Kbh. i Februar, at fire Skibe vilde afgaae til Ostindien, naar Sommeren kom; men for Tiden vare alle Farvande tillagte med tyk Is, saa at man ikke — som Bestemmelsen var — kunde udsende et Skib til Assistance for de kurlandske Skibe, om hvilke man ei havde hørt Noget, siden de afgik til Guineakysten.[1] Saasnart Reb. havde faaet Filip IV's ovenfor omtalte Skrivelse, gjorde han de fornødne Skridt. Om Guinea-Expeditionen kunde han for det Første meddele, at Frederik III eller hans Undersaatter slet ikke havde nogen Del deri: det var et Foretagende, hvormed kun Hertugen af Kurland havde at bestille; dernæst at det Hele endnu ikke havde vist sig saa betydeligt, at der kunde være Anledning til at sende nogen spansk Gesandt til Hertugens fjernt beliggende Land for at forpurre Projektet. Hvad det ostindiske Kompagni angik, lod det ikke til at skulle blive til Noget saa snart, paa Grund af de bevægede Tider; men Reb. skulde nok paa given Foranledning give den danske Konge at forstaae — naturligvis uden at krænke ham — det, som Kong Filip ønskede, at der skulde siges. Da der ikke var blevet gjort Indsigelse af Spanien, dengang Christian IV tog Trankebar i Besiddelse, eller nu, da Hollænderne anlagde

[1] Reb. til Filip IV, 10 Febr.

Faktorier i Ostindien og Brasilien, «som Eders Maj. har samme Rettighed til», mente man, at der heller ikke vilde være Noget til Hinder denne Gang. Blev der ellers Noget af Kompagniet, var der Tale om at kjøbe Fortet for 100000 Patacones, som Frederik III vilde anbringe deri.[1] — Det kan just ikke kaldes noget fordelagtigt Vidnesbyrd om Ordenen i det spanske Kancelli, at Reb. ei længe efter fik igjen en kgl. Depeche (af 1 April), hvori det befaledes ham at oplyse, hvad det var for et Kompagni, hvem der var Parthavere deri osv., — uagtet han forlængst havde underrettet Regeringen i Madrid derom. Han kunde heller ikke undlade at tilkjendegive sin Forundring,[2] men gjentog dog sine Meddelelser, med den Tilføielse, at den væsentligste Aarsag til, at det Hele var stillet i Bero, var den, at Kurfyrsten af Brandenborg, som han kalder «denne Bygnings vigtigste Arkitekt», var begyndt at blive lunken derfor, idet den engelsk-hollandske Krig optog hans Tanker. Det var der blevet svaret den lothringske Gesandt Rousselot, da han yttrede et Ønske om, at Hertug Karl IV maatte faae Part i Foretagendet. En Maanedstid senere kom et af de kurlandske Skibe tilbage fra Guinea med en lille Ladning Vox og Elfenben og anløb Kjøbenhavn. Ombord paa det var en Svigersøn af den indfødte Konge af Combo, paa hvis Territorium (ved Floden Gambias Munding) Kurlænderne havde anlagt et Fort, med Skyts, Besætning og Oplag af Varer. Han hed Magallanes, thi hans Fader var Portugiser; derfor var han ogsaa Katholik, «slet ikke sort», og han talte godt Spansk. Naturligvis indbød Reb. denne Mand — som han ogsaa har sat ind i et Digt[3] — hjem til sig og udspurgte ham, hvorledes det gik med den

---

[1] Reb. til Filip IV, 27 Apr. 1 Patacon = mellem 3½ og 4 Kroner.

[2] I Br. til Fil. IV, 1 Juni.

[3] Ocios P. 276 (med en Hentydning til Verdensomseileren Magallanes).

spanske Handel paa hine Kyster. Magallanes svarede, at spanske Skibe altid bleve vel modtagne dernede, men Prinds Ruprecht havde nylig taget eet fra Andalusien i Nærheden af Guinea. Ved at berette dette opstiller Reb. en Tvivl om, at Foretagendet vil blive indbringende; thi Vox faaer man i Norden i stor Mængde fra Polen, og Elfenben bruges kun Lidt af; desuden havde denne Reise varet hele to Aar.[1] I August fortaltes, at eet Skib til var vendt hjem, sandsynligvis heller ikke med nogen synderlig rig Ladning. Hen paa Efteraaret kom Magallanes atter tilbage til Kjøbenhavn med fire af Hertugens Skibe, hvoraf de to vare bestemte til Guinea, de andre til Ostindien; men først skulde de hverve endel Matroser i Danmark. Dette blev imidlertid forbudt dem, da Skipperne ikke strax havde præsenteret Kong Frederik det Brev, hvori der ansøgtes om Tilladelse for dem til at hverve. De gave Rebolledo tildels Skylden derfor, eftersom han havde erklæret paa sin Konges Vegne, at Spanien ikke vilde finde sig i nye Handelsetablissementer; men Reb. siger selv, at han ikke troer, at hans Ord have havt den Virkning, skjøndt det er ham behageligt, at Andre troe det.[2] Den 21 Dec. skriver Gesandten, at Magallanes laa endnu med Skibene ved Helsingør; ganske vist havde det hidtil været mildt Vinterveir, men Frosten kunde jo komme saa hurtig paa, at de maaske vilde faae vanskeligt ved at fortsætte Seiladsen. —

Det danske Hof reiste meget i Aaret 1652, og Reb. fortæller pligtskyldigst om hver enkelt af dets Reiser. Først den til Skaane;[3] de Rygter, som gik fra Mund til Mund i denne Anledning, ere allerede omtalte (P. 118). Kort efter var der at melde, at Dronning Sophie Amalia havde det Uheld paa en Jagt at styrte med sin Hest og forslaae Ansigtet, saa at hun maatte holde Sengen, uden at

[1] Reb. til Fil. IV, 27 Juli 1652.
[2] Samme til Samme 9 Nov.
[3] Slg. Becker I, 46; Danske Saml., 2 R., V., 279 ff.

man dog ansaae hendes Tilstand for farefuld.[1] Fremdeles (i April) om Enkeprindsessens Bortreise. Midt i Mai var der Tale om, at Kongen skulde til Holsten for at holde Ret og maaske ogsaa for at slutte en Overenskomst med Staden Hamborg, der vilde kjøbe sig fri for den hertugelige Overhoihed ved en Sum af 300,000 Patacones; der forlangtes imidlertid 500,000, og det mentes dengang, at Staden nok vilde betale dem. Men knap 14 Dage senere hed det sig, at man i Hamborg angrede sin Eftergivenhed, saa at der vistnok ikke blev Noget af Traktaten. Egentlig skulde Kong Frederik have været til Norge; men da det ei ansaaes for heldigt, at Kongen fjernede sig saa langt under de nuværende Forhold, sendtes som Stedfortræder tre Rigsraader derop med tre «velbevæbnede» Skibe; de havde at dømme i de foreliggende Retstrætter, sammen med den norske Statholder og Kantsler.[2] »De Kongelige,» skriver Gesandten d. 8 Juni til La Torre, «reiste (ɔ: til Holsten) med nogle lette Vogne, som bruges til Posten, og skjøndt Dronningen og Hertuginden af Sønderborg ere frugtsommelige og der er Hav at passere, forsikkre Folk mig, at de den første Dag tilbagelagde 22 Mil, hvoraf enhver er = 2 af vore; det er en ordentlig Tur af svagelige Damer (razonable paseo para damas achacosas).»[3] I Holsten skulde Kongen mødes med nogle hamborgske Deputerede; det var paa denne Reise, at den hollandske Resident bragte ham (i Flensborg) Faddergave fra Generalstaterne.[4] Fra Flensborg drog Frederik III til Glückstadt, hvorfra det snart meldtes, at Traktaten med Hamborg var sluttet, men Betalingen sagdes at være mindre end den, man havde ventet; til August skulde han atter møde i Kjøbenhavn for

---

[1] Reb. til Fil. IV, 24 Febr.

[2] Reb. und. 18 Mai og 1 Juni.

[3] Slg. Ocios P. 544.

[4] Reb. til Fil. IV, 21 Juni. Slg. Becker, I, 49—50. Gaven angives af Reb. som af Dureel.

Rigsraadssamlingens Skyld. Imidlertid blev han paa Tilbageveien nogen Tid i Flensborg, tilligemed Dronningen, Hertugerne af Lüneborg og «en Prinds af Anhalt», og holdt Jagt der.[1] Men da Reb. afsendte sin Rapport til Filip IV d. 17 Aug., vare de indtrufne til Hovedstaden; den hamborgske Overenskomst var ikke bleven til Noget, væsentlig ved Hertugen af Holstens Indflydelse, «uagtet han havde foranlediget den». Det saae dengang ud til, at Rigsraadets Forhandlinger vilde blive udsatte formedelst den stærke Hede og Sygelighed; Hensynet til den hollandske Gesandt tvang dog Raadet til at holde adskillige Møder.[2] Noget senere fik Kongen ogsaa at forhandle med et moskovitisk Gesandtskab, der kom for at søge efter «en Flygtning» (ɔ: den falske Demetrius), hvem de ikke fandt, hvorpaa de reiste til Holland, efter at have modtaget Hædersbevisninger af Kongen.[3] Det Sidste, som Reb. har at meddele vedkommende den danske Kongefamilie i dette Aar, er Hertug Johan Frederik af Lüneborgs Overgang til Katholicismen, en Begivenhed, der naturligvis var vor Gesandt ligesaa kjærkommen som den ærgrede Hertugens protestantiske Slægt. I de første Dage af Januar 1652, just da Frederik III var ifærd med at berede sig til den skaanske Reise, erfarede han «med sær Bestyrtelse«, at hans kjære Fætter, Svoger og «Gevatter» havde i Assisi allerede forlængst ladet sig forlokke af Jesuiterne til at antage Papismen, og det saae stærkt ud til, at hans Broder, Hertug Ernst August, ligeledes vilde svigte den augsburgske Troesbekjendelse. Hvad denne sidstnævnte Broder angaaer, kunde der maaske endnu være Haab om at redde ham for Lutherdommen: men Hertug Johan Frederik stod efter menneskelig Beregning ikke til at hjælpe; det skulde da være, at man

---

[1] Reb. und. 13 og 27 Juli.

[2] Reb. und. 23 Aug. og 7 Sept.

[3] Reb. til Fil. IV, 9 Nov. Slg. Hist. Tidsskr. V, 317, 319, 320—21. Chanut, II, 270 ff. Fryxell, X, 107 f.

kunde faae ham til at unddrage sig den strenge Bevogtning, hvorunder han holdtes af Papisterne, og bringe ham til at indfinde sig paa et eller andet forud aftalt Sted, hvor man da kunde forsøge at tale ham til Hjertet.[1] Denne Leilighed fik man i Slutningen af Aaret, idet han fulgte sin Søsters, Dronning Sophie Amalias, indstændige Opfordringer til at komme til Kjøbenhavn. Det hed sig en Tid, at den keiserlige Resident i Hamborg stræbte at holde ham tilbage fra denne Reise, da han paa sin Regerings Vegne betragtede med Mistillid de Hvervinger, der for Tiden fandt Sted i den nedersachsiske Kreds. Reb. siger herom, at han ei veed, hvormegen Sandhed der er deri: dersom de brunsvigske Hertuger rustede sig, var det vist kun for at værge sig mod Hertugen af Lothringens Trusler eller for i fornødent Fald at staae Danmark bi. Vist er det, at Johan Frederik indtraf til den danske Hovedstad midt i December; Reb. var dengang «meget mishandlet» af Gigt og sendte da en af sit Følge til ham for at stiile Hus og Kirke til hans Disposition, hvortil Hertugen sagde Tak, men indtil den 21de havde han endnu ikke indfundet sig ved Messen. «Han har hver Dag,» skriver Reb,, «store Disputer med sin Søster, som saa kalder Kongen til Undsætning; denne bilder sig nemlig ind at være Noget af en Præst, siden han engang har været Biskop» (que como ha sido obispo, se precia de predicante).[2]

Rebolledo's personlige Forhold i Aaret 1652 er der ikke synderlig Meget at fortælle om. For at beskjæftige sin Aand i «Landflygtigheden» udgav han i dette Aar et længere Læredigt om Krigs- og Statsmandskunsten, «Selva militar y politica», som blev trykt i Køln hos Anton Kinch (i Duodezformat) og dediceredes til Keiseren af Tydsklands Søn, Kong Ferdinand IV af Bøhmen og Ungarn. Om

---

[1] Fred. III til Hert. Christian Ludvig af Lüneborg, Kbh. 10 Febr. 1652 (Geh. Ark., „Ausländ. Regist.", XXIX).

[2] Reb. und. 17 og 21 Dec.

Bogens Vers siger Forfatteren selv beskedent, at de kun ere lidet forskjellige fra Prosa, — hvori Bogens Læser sandelig maa give ham Ret —, og at den har kostet ham mere Arbeide, end den er værd; men han har forfattet den paa Opfordring, og den har i Kjøbenhavn gjort saa megen Lykke, at man tænker paa at oversætte den paa Latin. Han sendte La Torre den, efterhaanden som den kom fra Trykken, og bad denne Ven og Velynder at betragte den, ikke med en Ministers Øie, men kun som en Elsker af Litteraturen.[1] Sommeren 1652 bragte Noget, som vor Gesandt vist neppe havde ventet at skulle lide under i Danmark, nemlig en «Hede saa brændende som i Sevilla og Lissabon, og det gjennem hele fire Maaneder», hvortil kom, at der intetsteds var gjort Anstalter til at afkjøle Drikkevandet og Lignende; Reb. selv havde rigtignok i Vinterens Løb anlagt en Iskjælder (nevera), men dens Beholdning slap op, før Hundedagene begyndte. I et skjæmtsomt Rimbrev af vor Gesandt, skrevet 1652 i en af hans Tjeneres Navn (Ocios P. 265 ff.), hedder det: «Den nyeste Nyhed herfra er, at Klimaet har forandret sig og at den hede Zone nu har slaaet sig ned her i Ro og Mag. Der er Meloner paa hundrede Pund, modne Druer i Mai Maaned, — og en stor Mængde Agurker, som Lægerne have saaet og nu høste Frugten af i Form af Dysenteri. Mange Folk døe uden at vide af det; men det veed jeg, at det ikke er nogen billig Historie for dem .... Præster, Klokkere, Læger og Apothekere have gjort sig til Herrer over Valpladsen uden Modstand.» Det vides ogsaa andenstedsfra,[2] hvor stor Sygelighed der herskede, ikke blot i Danmark,

---

[1] Reb. til La Torre 10 Febr. og 21 Juni.

[2] Mansa, Bidrag til Folkesygdommenes Hist. i Danm., Kbh. 1873, P. 384 ff. (slg. P. W. Becker, Hist. Afhandlinger, II, 344—46, Nielsen, Kbh.'s Diplomatar., III, 402 ff.). Forordninger siden Recessen 1649, und. 17 August. Brev fra Niels Trolle til Gersdorf, Roskilde 22 Juli (Geh. Ark., „Gersdorfs Breve", 2den Pakke, XXII). — Reb.'s Rapporter fra 17 og 23 Aug. samt 14 Sept.

men i hele Norden, paa Grund af den usædvanlige Varme. Ogsaa i Reb.'s Hus forefaldt der flere Sygdomstilfælde; men dog høres Intet om, at han fulgte Nanning Keysers Exempel og flyttede bort fra Kjøbenhavn. Først i September forfriskedes Luften en Smule ved Regn, skjøndt Dødeligheden endnu var stor dengang. — Fra sit Fædreland modtog Gesandten i dette Aar flere glædelige Efterretninger om de spanske Vaabens Held, saaledes i Mai Rygtet om Gravelingens Tilbageerobring,[1] i November den vigtige Nyhed, at Casale (i Norditalien), Barcelona og flere Pladser i Katalonien vare faldne i Spaniernes Hænder. Reb. lod holde Takkegudstjeneste i Gesandtskabskabskapellet, og i det Brev, hvori han lykønsker til de stolte Seire, udbryder han: «Jeg troer ikke, at der er nogen brav Spanier, især af dem, der have gjort Krigstjeneste, som ikke maa harmes, hvis han ei har havt Del i disse lykkelige Tildragelser: jeg har følt denne Sorg, lige indtil dette Øieblik, siden jeg hindredes i at undsætte Lérida.»[2] Det Kapitel af Reb.'s økonomiske Sorger, som udgjøres af Aaret 1652, ville vi behandle i Sammenhæng med de følgende Aar.

---

[1] D. 18 Mai maatte denne Fæstning overgive sig til Spanierne (H. Martin, Hist. de France, XII, P. 422).

[2] Reb.'s Breve af 1 Juni, 17 og 21 Dec. Slg. H. Martin, Hist. de France, XII, 434 ff.

Fjerde Kapitel.

1653—1654.

Indhold: Rebolledo's Omgang med R. Bradshaw i Kjøbenhavn. Spændt Forhold mellem Spanien og Danmark. Gesandtens Bestræbelser for den spanske Handel i Norden. Danmarks Deltagelse i den engelsk-hollandske Krig. Gave fra Frederik III til Filip IV. Mere om Corn. Lerches Bestræbelser for Saltleverancen. Fredslutningen 1654. Dronning Christina nedlægger Regeringen. Rebolledo's Stilling til hendes Troesskifte. Det danske Hof i Hertugdømmerne. Pesten. Kongen af Spanien agter at gjengjælde Frederik III's Foræring. Fortsættelse af Rebolledo's Finantsers Historie; skuffet Haab om Hjemkaldelse. —

Der var kun henrundet faa Uger af det nye Aar, da vor Gesandt fik Anledning til en ualmindelig Aktivitet, men paa samme Tid ogsaa, som sædvanligt, til megen Fortrædelighed. Da baade det Ene og det Andet sammenhænger nøie med de politiske Begivenheder, der dengang holdt Norden i Spænding, maa vi nødvendigvis først kaste et Blik paa disse.

Den engelske Afsending Richard Bradshaw, hvis Komme havde været længe bebudet, indtraf endelig til Kjøbenhavn i de sidste Dage af 1652 med et Følge paa elleve Personer; da hans Rang ikke var høi nok, gaves der ham ikke nogen høitidelig Modtagelse, idet kun nogle Englændere rede ham imøde, foruden at Rebolledo

sendte ham sin Vogn.[1] Allerede dette, sammenlignet med den Uvenlighed, som Reb. viste Keyser, er betegnende for den Stemning, hvormed den spanske Gesandt nu betragtede den danske Regerings Tilnærmelse til Holland, bevirket ved Keysers Underhandlinger, hvis første Frugt var Anholdelsen af de engelske Koffardiskibe, over hvilken Englænderen kom at klage. Reb.'s Øine vare for Tiden hovedsagelig rettede mod Sverig, hvilket Lands Dronning det var lykkedes D. Antonio Pimentel at forvandle til Spaniens Veninde og som vistnok allerhelst ønskede Fred, men i ethvert Tilfælde syntes meget tilbøieligere til at tage Parti for England, hvis Venskab Spanien havde søgt og vundet, end for den nederlandske Republik; derfor havde Konrad van Beuningen bestandig et saare vanskeligt og tilsyneladende frugtesløst Hverv at udføre i Stockholm.[2] — Under Opholdet i den danske Hovedstad viste Bradshaw sig overordentlig venskabelig mod Reb., besøgte ham først og var til Gjengjæld nogle Gange Gjæst i hans Hus, «der jo altid er Diplomaternes Værtshus» (hosteria); i den Anledning faaer Keyser et Hib af Reb., fordi han ei havde baaret sig saadan ad imod den spanske Gesandt, som Skik og Brug var.[3] Ja, det gode Forhold til Bradshaw gik saa vidt, at

[1] Aitzema. VII, 783. Slg. Wicquefort, II, 185.

[2] Om Beuningen i Aaret 1653 slg. Brieven tusschen de Witt etc., V, 66 ff.; Wicquefort, II, 259; Peder Juels Breve fra dette Aar i Hist. Tidsskr. V; H. I. v. d. Heim, de legationibus a Conrado Beuningio gestis, Leyden 1847, P. 18 ff.; T. Rymer, Foedera etc., ed. Holmes, Haag 1740—44, folio, IX, pars 3, P. 206. 207 o. fl. Steder.

[3] Det sees endda, at Keyser klagede til sin Regering over Reb.'s Mangel paa Opmærksomhed imod ham; Reb. skriver nemlig d. 8 Febr. til A. le Brun i Haag, at det altid har været Sædvane, at de nysankomne Diplomater besøgte ham først; det har den hollandske og svenske Resident altid gjort, ligesaa den brandenborgske, tydske, lothringske og altenburgske Gesandt, ja Hann. Sehested, Grev Ranzau og den unge Landgreve af Darmstadt, — Keysers Besværinger ere derfor urimelige. Dersom Filip IV gav sin Ge-

han meddelte Spanieren alle sine skriftlige Fordringer til Kongen af Danmark samt det undvigende Svar, denne havde ladet ham faae, — personlig havde Kong Frederik ikke talt med ham, hvilket ærgrede den engelske Afsending ikke lidt. Endog om Bradshaws og Reb.'s Bordsamtaler faaer man Lidt at vide. «En Dag, da Englænderen spiste hos mig, roste han de spanske og kanariske Vine og kom da til at sige, at skulde hans Republik begynde Krig med vor Konge, maatte det være for at erobre hine Øer, og en anden Gang hørte jeg ham sukke for Indien paa samme Vis.»[1] Eftersom han ikke havde Ordre til at besvare Kongens Undskyldninger, agtede han snart at forlade Kjøbenhavn og lovede temmelig uforblommet Hævn.[2] Han havde saameget mere Aarsag dertil, som det netop i de Dage kom for Lyset, at Keyser var ved at naae Maalet for sine Underhandlinger, en ny Alliancetraktat mellem de forenede Provindser og den danske Konge.

Men hvem der ogsaa blev ilde berørt ved at høre, at denne Overenskomst var nær ved at afsluttes, var Grev Rebolledo; thi dersom Hollænderne fik end mere Magt i Øresund end hidtil, stillede Forholdene sig ugunstigt for den svensk-spanske Handel, der jo nylig var opblomstret. Uagtet han endnu var upasselig, begav han sig strax ud i Byen for at sætte Himmel og Jord i Bevægelse mod de Bestemmelser i Traktaten, der skulde synes at træde Madridertraktaten 1641 for nær; han søgte endog at paavise, at dette Arrangement med Hollænderne vilde bringe

---

sandt udtrykkelig Befaling til at aflægge Hollænderen Visit, vilde han selvfølgelig gjøre det; men ellers ansaae Reb. det for en „Prostitution", der kun vilde nære Keysers Hovmod. Han anfører i den Anledn. Dronn. Christinas bekjendte Vittighed om „Keiseren i Danmark". — Brevet til Le Brun er paa Spansk, da Reb.'s Tjenere „ere ligesaa daarlige Franskmænd som han selv".

[1] Reb. til La Torre 15 Febr. Som man veed, lod Englands Kolonialkrig mod Spanien ikke længe vente paa sig.

[2] Slg. Becker, I, 52—53.

Danmark selv stor Fortræd: dengang de Danske hævdede Herredømmet over Sundet imod Hollænderne, mistede de det Halve deraf, og nu, da de undlod at hævde det, netop for Hollændernes Skyld, kunde de gjerne tabe det Hele ud af Hænderne. Han begjærede Audiens hos Frederik III, og den lovedes ham d. 16 Februar, idet han samtidig inviteredes for første Gang til det kongelige Taffel, — «Kongen skal alligevel ikke slippe for mine mundtlige og skriftlige Klager», erklærer Reb. krigersk. Efter hans Mening vare imidlertid de danske Ministre allerede i den Grad bundne til Holland, at han ikke kunde vente nogen Imødekommenhed hos Regeringen. Et Tegn herpaa var det, at Rigshofmester Gersdorf, med hvem vor Gesandt — som oftere omtalt — stod paa den bedste Fod, sagde til ham, da de skiltes efter en Samtale om disse Anliggender: «Ja, hvad der saa end skeer, ville vi to altid vedblive at være Venner.» Samtidig indløb der til ham fra Helsingør den ene Efterretning efter den anden om de Overgreb, som tre hollandske Orlogsskibe alt tillode sig ved Indseilingen til Sundet, hvorved det ogsaa gik ud over flamske Skibe og andre, som fore paa Kongen af Spaniens Kystlande. Saaledes skrev M. Dureel, at spanske Skibe og spansk Gods aldrig passerede Helsingørs Rhed uden at blive «beærede» med dobbelte eller tredobbelte Afgifter, visiterede, beslaglagte og sendte til Holland, naar der blot var den allerringeste Mistanke tilstede. Fremdeles fik Reb. en Erklæring[1] fra sex Lübecker- og Danzigerskippere, at de havde været opholdte to Maaneder i Helsingør og der været Vidne til Hollændernes Vold mod andre Skippere, som agtede sig til Spanien; endvidere opgave de den meget store Told, som flamske Skippere havde maattet betale af deres Varer der i Havnen. Under Henvisning hertil gjorde Reb. Kantsleren

[1] Saavel dette Papir som den svenske Residents Breve indsendtes til Statsraadet i Madrid.

og Rigshofmesteren atter og atter opmærksomme paa, hvor farligt et Spil Danmark spillede ved at tillade Hollænderne dette, og at baade Hansestæderne og Sverig vilde modsætte sig Sligt af al Kraft: at Dronning Christina havde til Hensigt at optræde derimod, vidste han fra Dureel. Denne har øiensynlig gjort sig stor Fornøielse af at opildne Reb.'s ulmende Harme mod den danske Regering, en Harme, som vor Gesandt ikke engang dulgte i Samtalen med Vennen Gersdorf; thi da denne, halvt i Spøg, besvarede Reb.'s bidske Bemærkninger mod de «hollandske Sørøvere i Sundet» med de Ord, at hvis Spanierne ikke syntes om dem der, kunde de jo jage dem bort, fik han til Svar, at dertil vare Spanierne altfor gigtsvage (forsaavidt slog Reb. ogsaa ind paa den spøgende Tone), men han haabede, at Dronningen af Sverig havde Kræfter nok til det.[1] Ogsaa fra Gesandten Le Brun kom der Opfordring til Reb. om at tage sig virksomt af denne Sag, da han ligeledes havde erfaret, at der tilsigtedes mere eller mindre umiddelbart Brud paa Traktaten mellem Spanien og Danmark, eller som Le Brun udtrykte sig: «dans le traicte que cet Estat (ɔ: Holland) pretand faire avec le dict Roy de Dennemarc il tachera d'aglisser directement ou indirectement des conditions par lesquelles le comerce au Pays Bas de l'obeisence de Sa Mate vienne a être diverti et endomage du coste de la Mer Baltique.»[2]

Audiensen hos Kongen af Danmark gik for sig efter Bestemmelsen den 16 Februar. Om Eftermiddagen den 15de bragte en Hofkavaleer Rebolledo den kongelige Indbydelse, og Dagen derpaa hentede samme Mand ham i en

[1] I det nedenfor citerede Brev fra Le Brun udbeder denne sig ogsaa Oplysning om, hvordan det hænger sammen med hvad nogle af de Herrer Stater have fortalt ham: at Reb. havde erklæret Kong Frederik III, at de svenske Rustninger gjaldt ham.

[2] Reb. und. 15 Febr. 1653. Dureel til Reb. (paa Fransk) ligel. 15 Febr. Le Brun til Reb. (ogsaa paa Fransk), uden Dato, og Svarskrivelse fra Reb. til Le Brun, 8 Febr.

med sex Heste forspændt Equipage; Slotsvagten var traadt i Gevær, og Hofmarechalen, ledsaget af alle Hoffets Kavalerer, modtog Gesandten nedenfor Trappen. Ved Sammenkomsten mellem Kongen og Reb. vare endel Rigsraader tilstede. «Jeg sagde til ham», skriver Gesandten til sin Souverain, «at jeg var nødt til at gjøre ham bekjendt med nogle Misligheder, som det var meget nødvendigt at raade Bod paa, saafremt Venskabet mellem de to Kroner skulde bevares.» Disse Punkter havde Reb. opstillet i en latinsk Memorial, som han overrakte Hans Majestæt til naadigst Gjennemsyn, og han haabede at erholde snart et «respuesta formal» derpaa. Kantsleren besvarede denne Tale med nogle høflige Ord paa Fransk om Kongens Beredvillighed til at være den spanske Konge til Behag osv. Da Audiensen var forbi, førte Kongen sin Gjæst ind i Dronningens Speilkabinet, hvor hun opholdt sig og hvor der blev vist Reb. mange mærkelige og kostbare Ting. Reb.'s Digtsamling gjemmer ogsaa en Erindring om dette Værelse, hvis Vægge og Loft vare helt af Speilglas: han besang det nemlig strax efter, saavel som dets Eierinde, i et lille, ikke synderlig fint Epigram samt en Sonet.[1] Derefter holdtes Maaltidet, hvorved dog ikke Dronningen var tilstede. Kongen tog selv Plads ved Bordenden, paa en Taburet uden Rygstød ligesom de Andre, tilhøire sad Hertugen af Sønderborg, og Pladsen tilvenstre for Kongen var bestemt for Rebolledo. Dette var imidlertid ikke ganske efter den rangstolte Gesandts Hoved, eftersom han i Egenskab af sin Konges Repræsentant ansaae sig for berettiget til Æerespladsen; han tilbød derfor Kantsler Sehested sin Stol, men da han vægrede sig ved at modtage den, sagde Reb. lydelig, at han da vilde sætte sig paa denne Plads for at adlyde Hans Majestæt, dog kun som Privatmand, ikke som Kongen

---

[1] Ocios P. 268 og 620. I Sonetten („Por camino real mas desusado") hentydes ogsaa til Kongens Bibliothek og Samling af Medailler — samt til Forfatterens Gigt.

af Spaniens Minister. Der blev spist og drukket Skaaler lige til Aften.[1]

Men Dagen efter, at Rebolledo havde været til Hove, begav Nanning Keyser sig tidlig paa Formiddagen op til Slottet, og allerede den 18de om Eftermiddagen undertegnedes Traktaten mellem Holland og Danmark. Frederik III var endelig kjøbt til at gjøre det skjæbnesvangre Skridt, at erklære sig som den engelske Republiks Modstander; at man havde gjort sig kostbar i den Hensigt at opnaae saa store Fordele ved Traktaten som muligt, var baade Englændernes og Andres Mening. «Det skal have kostet Keyser ikke Lidt,» siger Reb.[2] Den heldige hollandske Diplomat reiste d. 19de, og den næste Dag forlod ligeledes Bradshaw Danmark med Trusler om en «muy cruel guerra», som nok vare istand til at blande nogen Malurt i de danske Ministres Glæde over Forbundstraktaten med Generalstaterne. Ogsaa den hastige Maade, hvorpaa Magnus Dureel tog Afsked i Kjøbenhavn og reiste hjem, efter at have beklaget sig stærkt over, hvad der gik i Svang i Sundet, gav den danske Regering Adskilligt at tænke paa.[3]

Hovedindholdet af det Papir,[4] som præsenteredes Kongen af Reb. den 16 Febr., var følgende. Kong Filip havde fundet det underligt, at man ikke havde henvendt sig til ham, Indiens sande Hersker, om Tilladelse, da det paatænktes at oprette et nyt ostindisk Kompagni; fremdeles

---

[1] Reb. til La Torre 8 Marts. Slg. med denne Beskrivelse af et Gjæstebud ved Frederik III's Hof en lignende Skildring af Franskmanden La Salle, der kom til Kbh. (paa Veien til Sverig) i Jan. 1653 og var tilstede ved et Festmaaltid, som gaves til Ære for N. Keyser. La Salle omtaler ogsaa Grev Rebolledo's Kapel, hvor han hørte Messe. Et lille Udtog af hans Memoirer har J. A. Fredericia meddelt, efter Tidsskr. „Le Correspondant", i Hist. Tidsskr. 5 R., II, P. 238.

[2] Slg. Wicquefort, II, 186.

[3] Reb. til Fil. IV, 15 Febr.

[4] Med Bilag, — de samme, som sendtes til Madrid (se P. 163).

havde han fornummet, at visse Artikler i den nye Alliancetraktat vilde præjudicere de spanske Nederlandes Handel, samt at de ved Helsingør liggende Krigsskibe arresterede de Skibe, som skulde til Spanien, Dünkerken eller Ostende, og sendte dem til Amsterdam, endvidere at man krævede langt større Sundtold af Kongen af Spaniens Undersaatter end af Skippere fra Hansestæderne. Herved krænkedes de Privilegier, som beroede paa Madridertrakten af 1641, og samme Traktats Bestemmelse, at intet Krigsskib maatte forfølge noget Koffardiskib, før Ebbe og Flod havde skiftet to Gange.[1] Den danske Konges Svar, paa Latin, er dateret 26 Febr. gl. Stil.[2] Først forsikkres, at Frederik III sætter i høieste Grad Pris paa Spaniens Venskab; dernæst omtales det ostindiske Kompagni, ved hvilket man kun agtede at hævde den lovlige og hidtil uantastede Besiddelse af de danske Kolonier paa den ostindiske Kyst. Kong Filip, hedder det fremdeles, kan være vis paa, at Hans danske Majestæt ikke i nogen Maade vil tillade, at det gode Forhold til Spanien lider nogen Brøst ved den dansk-hollandske Traktat. Det med de opsnappede Skibe i Helsingør veed Kongen Intet om; men dersom Sligt var skeet, havde disse Skibe upaatvivlelig været ladede med Sager til Krigsbrug, Flaademateriel, som Tømmer, Hamp, Beg, Tjære osv., eller andre forbudne Varer, bestemte til England; thi dette havde man adskillige Exempler paa, og Kongen kunde ikke forstaae, hvordan Madridertraktaten krænkedes ved, at saadanne Skibe arresteredes, eftersom der i den jo kun var Tale om «utriusque Regni subditorum in alterutrius portubus securitate, cautumque est, ne ex istis portubus cuiquam hostis insequendi causa, ante secundum maris refluxum solvere liceat, cum istorum omnium ab ijs quæ hic contigêre,

---

[1] Slg. denne Bogs Tillæg, Nr. 3.

[2] Koncepten i Geh. Ark., „Spanien Nr. 15"; den er kun lidet forskjellig fra det originale Dokument (i Simancas-Arkivet), som Reb. tilsendte sin Konge tilligemed en spansk Oversættelse.

diversa plane sit ratio.» Det, som var hændt, kunde blot betragtes som ubehagelige Følger af den ulykkelige Krig mellem de to mægtige Republiker. Hvad endelig Tolden angaaer, saa havde man i Helsingør ingensinde krævet anden Told end nu af spanske Undersaatter; men Kongen af Spanien havde aldrig begjæret nogen Nedsættelse, vel fordi der saa sjeldent kom spanske eller flamske Handelsskibe derop; det havde derimod Frankrig, England og Hansestæderne ønsket og opnaaet for sig, længe efter den spansk-danske Traktat. Der sluttes med fornyede Venskabsforsikkringer og den Yttring, at Kong Frederik ventede «nil non æquissimum» af Grev Rebolledo, der var en alvorlig og klog Mand, hvem Kongen satte meget høit, ikke blot for hans Souverains Skyld, men ogsaa paa Grund af Grevens egne udmærkede Egenskaber og Talenter.

Reb. var ikke overdrevent tilfreds med dette Svar, som han kalder tvetydigt, — visselig ikke aldeles uden Aarsag. Faa Dage efter Modtagelsen af Kongebrevet forfattede han derfor, d. 11 Marts, et nyt Indlæg til Rigshofmesteren og Kantsleren.[1] Han bad dem om, at der maatte blive sendt Ordre til Toldopkræveren i Helsingør, at han ei maatte forlange mere Told af spanske Undersaatter end den, som han forlangte af Danske; thi dette stod med tydelige Ord i Paragr. 3, 8 og 25 af Madridertraktaten. Det var tillige Gesandtens Begjæring, at han maatte faae Lov til at sende en Mand til Helsingør for at expedere de Skibe, der vare bestemte til Dünkerken med Varer, tilhørende spanske Undersaatter,[2] og at Orlogsskibene maatte vente i 24 Timer, — som det var stipuleret i den nys anførte Traktat —, før de seilede ud efter dem. «Jeg kan nemlig,» siger Reb., «ikke see en Forskjel som

[1] Se denne Bogs Tillæg. Nr. 4.

[2] Disse Skibe havde Passer, udstædte af Reb. og overensstemmende med Certifikaterne fra de Steder, hvor de havde indtaget deres Ladninger. (Reb. til Fil. IV 26 Apr.)

den, man vil insinuere i Svarskrivelsen, imellem fjendtlige Skibe og dem, der bære sig saaledes ad, som f. Ex. da man udplyndrede det Fartøi, der var paa Veien til San Sebastian med Korn; at der var noget Krigsmateriel ombord, har Intet at sige; thi i Artikel 2 af Traktaten omtales municiones.» I § 10 var der paabudt de nødvendige Forsigtighedsregler, for at et Skib ei skulde opgive falsk Bestemmelsessted, og samme Spørgsmaal berøres i §§ 5 og 14. Han haaber, at man før Ratifikationen af den nye Traktat vil sørge for, at den ei indeholder nogen Paragraf, der kan bidrage til at skade de spanske Nederlandes Handel. Tilsidst udtaler Gesandten det Ønske, at Herredømmet over Øresund, som giver Danmark saa stor Betydning blandt Europas Nationer, ei maa blive dette Land til Fordærvelse.

Som Reb. selv siger, gjorde alt Dette ikke den ringeste Virkning; thi strax derefter gav den danske Regering Tilladelse til, at de af Gesandten omtalte Skibe bragtes til Holland, og et andet, fra Dünkerken, maatte ud med 1155 Patacones i Told, fem Gange Mere end hvad andre Nationers Skippere betalte; havde Kapitainen ikke godvillig udredet disse Penge, var ogsaa hans Skib blevet beslaglagt. Greven giver sit forbittrede Sind Luft i mangehaande haarde Ord om de Danske, ja han er ikke langt fra formelig at slaae paa Sværdet. «Jeg maa tage imod hvad de give mig, men Hollænderen faaer hvad han har kjøbt» (Yo tomo lo que me han dado y el Holandes lo que ha comprado), hedder det. «Man troer nok, at mit Fædreland er ligesaa ynkeligt som jeg,» og «jeg er bange for, at vi blive nødte til at betjene os af Andet end Raisonnementer,» udbryder han et andet Sted, og han citerer en «ældre Forfatters» Yttring: «disse Folks Krige og Fredslutninger[1] have intet

---

[1] Aitzema (VIII, 1) kalder Krigen mellem England og Holland „een Oorloch om't rechte gulde Vlies, de Commercie.“

andet Maal end Pengefordel.» — Imidlertid forberedte man et skriftligt Svar paa hans andet Indlæg, som Høfligheden krævede det. Snart kunde Reb. dog ikke vente at modtage et saadant, — det fik han at vide gjennem Henrik Villumsen Rosenvinge ved et egenhændigt Brev paa (særdeles godt) Spansk.[1] Denne anbefalede Greven paany at fremstille Sagen for Kongen selv, men da helst at udelade «det om Ratifikationen» og «det om Herredømmet over Sundet»; saa vilde han vist inden føie Tid faae et gunstigt Svar. Reb.'s Krigslune havde imidlertid ingenlunde lagt sig; til sin Konge skrev han, at han nok skulde faae bragt Lys i den Ting, skjøndt den danske Regering aabenbart agtede at svare ligesaa tvetydigt anden Gang som første, og i den Skrivelse,[2] hvormed han besvarede Henr. Villumsens Brev, erklærede han, at han, hvad det Formelle angaaer, gjerne fulgte Ministrenes Raad og idethele gjerne vilde være dem til Behag, uagtet man nys havde bortført Skibene, men med Hensyn til Sagens Realitet maatte han følge sin Regerings Instruktioner, som nodte ham til at være ubehagelig (embarazoso): han vilde forøvrigt ønske, at Dhrr. i Kjøbenhavn satte ligesaa stor Pris paa Freden mellem de to Riger som han, og ifald man blot vilde vise en Smule god Villie og opfylde Traktatens Bestemmelser, skulde Tvisten nok blive bilagt.

Den 7 April indleverede Reb. da et nyt Klageskrift til Kongen, af samme Indhold som det forrige til Sehested og Gersdorf, men i blidere og mere hofmandsmæssig Form.[3]

---

[1] H. Villumsens Brev er dateret 24 Marts gl. St. og findes i Simancas-Arkivet. Denne Mand var som Gesandt i Madrid bleven saa spansk, at han i et Brev til Rigshofmesteren (19 Okt. 1655 n. St.) titulerer Denne „Excellentissimo Señor" og taler om en Skrivelse af d. 20 „del passado" (Geh. Ark., „Gersdorfs Breve", 3die Pakke Nr. 3).

[2] Af 4 April; Kopi sendtes med Brev fra Reb. til Fil. IV, 5 April.

[3] Afskrift i det kgl. Bibl., gl. kgl. Saml. Nr. 2615, 4to.

Dennegang kom han ikke til at oppebie Svaret i lang Tid; thi 2den Paaskedag bragte Henr. Villumsen ham en latinsk Skrivelse fra Kongen, dat. $^{2}/_{1}$ Apr.,[1] hvori «der gjøres Brud paa næsten alle Traktatens Kapitler». Hans danske Majestæt havde haabet, at Grev Rebolledo havde været tilfreds med det forrige Svar. Naar Gesandten atter har fremdraget endel af Madridertraktatens Bestemmelser, har Kongen at svare dertil: at Traktaten af 1640 (rettere 1641) omhandler kun Handelsforbindelsen mellem begge Rigers Undersaatter, men her er blot Tale om «transitus» i Øresund, hvilket Farvand slet ikke nævnes i Overenskomsten; «neque quidquam in hoc Regno concedatur, quod non reciprocâ ratione etiam in Hispaniæ Regno permittatur, nihil autem in Hispania ejusmodi reperiri quod reciprocam cum freti Oresundici transitu rationem obtinere queat, cuivis notum est.» Kongen af Danmark kunde have langt mere Grund til at klage over den Behandling, der blev Danske og Norske tildel i de spanske Havne i Henseende til Afgifter o. Desl. Og med Hensyn til de hollandske Krigsskibes Optræden i Sundet ligeoverfor Handelsskibene gjør Kongen atter opmærksom paa, at Hollænderne ere jo ikke Kong Filips Fjender, og Bestemmelsen i Traktaten om de 24 Timer (se ovenfor) vedkommer kun dem, som bevislig ere de kontraherende Kongers Undersaatter, ikke Lübeckere, Danzigere eller Folk af lignende Nationer.

At Reb. blev vred tilgavns over denne Affærdigelse, indlyser tilstrækkelig af hans Rapporter.[2] Det var jo hans

---

[1] Orig. i Simancas, Koncepten i Geh. Ark., ligesom det forrige Svars lidt forskjellig fra det udfærdigede Dokument. Anden Paaskedag 1653 = 14 April ny Stil (Bauer, Kalender fra Aar 600 etc.). En Afskrift i det kgl. Bibl. (anf. Hdskr.) har Dato'en 4 April.

[2] Slg. Aitzema VII, 814: „Die in Dennemarck leggende Spaenshe Minister heft seer hevigh gheklaeght aen den Koningh over die licentie, die den Koningh gaef aen de Hollandtsche" etc. Slg. ogsaa Durcel i Relationen om Danm. (Sandvigs, ɔ: Suhms, Samlinger, II, 3 H., P. 44 ff.).

første egentlige diplomatiske Hverv af Betydning i Kjøbenhavn, og nu var dette faldet saa ærgerlig uheldigt ud; dog trøstede han sig noget med Bevidstheden om, at han havde opfyldt sin Pligt. Men paa forbitrede Udfald mod den danske Regering sparer han heller ikke nu. «Det er galt, at Spanien er saa langt borte,» siger han etsteds, og paa et andet Sted: «De ere her bange for Alting undtagen for os. Her blive vi betragtede som Englændere eller Svenskere, hvilket er det Værste, de kunne tænke sig.» Den hidsige Mand kunde end ikke undlade at give sin Harme Luft ligeoverfor Henr. Villumsen, da denne bragte ham den kgl. Skrivelse. Og da den danske Diplomat fremkom med nogle «frivole» Undskyldninger, busede Reb. ud med de Ord, at man kunde ligesaa gjerne sige rent ud, at man ikke vilde opfylde een eneste af Traktatens Artikler, hvilket bragte Villumsen til at svare, at dersom Freden blev brudt mellem Spanien og Danmark, kom dette Land ikke til at miste Andet end Resten af Saltet, som endnu skyldtes det, — hvorpaa han gik. Ja, i Overensstemmelse med det gamle Ord «indignatio facit versus» aflokkede denne Begivenhed Reb.'s Muse en latinsk Elegi, betitlet «Elephas Danicus»,[1] hvori der spottes bittert over det fordum mægtige Danmark, der nu maa tye til «Cattorum [ɔ: Hollændernes] auxilia».

Forresten billigedes hans Handlemaade ikke fuldstændig i Madrid, ja i den Depeche af 25 Juni, overensstemmende med Statsraadets Betænkning, hvorved hans Breve indtil 8 Marts inclusive besvaredes, tildeles der ham næsten en «Næse», idet Kongen befaler ham ei at støde den hollandske Gesandt for Hovedet, thi Spanien vil bevare et godt Forhold til Hollænderne; endvidere skulde Reb. melde, i hvad Henseende den nye dansk-hollandske Traktat præjudicerede de spanske Interesser, og han burde ikke klage

[1] Sendt til La Torre med Brev af 26 Apr. Se denne Bogs Tillæg, Nr. 5.

over, at Hollænderne nøde nogen Fordel. Det forekom ogsaa Kongen og Statsraadet, at Frederik III's første Svar var godt. Men Reb.'s senere Indberetninger bragte Autoriteterne i Madrid paa andre Tanker; thi den kgl. Depeche af 25 Juli (som beroer paa Statsraadsconsulta af 17de s. M.) indeholder Opfordring til atter at foretage Skridt hos Kongen af Danmark for at faae hævet Misforholdet imellem den Told, der kræves af spanske Undersaatter, og den, der kræves af Andre. Det sees altsaa, at Spanien under sine forhaandenværende Omstændigheder nødig vilde blande sig meget i disse fjernere liggende Forhold, men at det lykkedes den ivrige Gesandt at puste mere Liv i Regeringen og overtyde den om, at Spaniens Ære var bleven traadt for nær ved denne Leilighed. —

Danmarks Situation var i Foraaret 1653 alt Andet end sikker, trods det fornylig sluttede Forbund med de forenede Provindser. I Krigen mellem Englænderne og Hollænderne var det hidtil gaaet disse Sidste mindre heldig, end man skulde have anet, og skjøndt de Danskes Haab gjentagne Gange blussede op ved Efterretningerne om hollandske Seire, blev det ofte snart efter neddæmpet ved sandfærdigere Meddelelser, hvorved Seirene forvandledes til Nederlag. Den indre Tilstand var snarere beklagelsesværdig end det Modsatte: Forsvarsvæsenet i en ynkelig Uorden, Tropperne slette og uøvede, Fæstningerne forfaldne; og der herskede i Folket baade Frygt for Angreb, fra Øst eller Vest, og Utilfredshed med Kong Frederiks Regering. Mogens Høegs Sendelse til Sverig medførte intet positivt Udbytte, omend der stilledes et Forbund mellem de to nordiske Magter i fjern Udsigt; Klager over de svenske Skibes og svenske Varers Behandling i Sundet var omtrent det eneste Reelle, han bragte tilbage. Dronning Christina optraadte vel som Fredsmæglerske mellem de stridende Republiker; men i Danmark turde man dog ikke fæste Lid til denne lunefulde Kvindes fredelige Sindelag, thi det vidstes, at der var Mange i Sverig, som mente, at man burde gribe Leilig-

heden og kaste sig over Naboen, og dersom det lykkedes disses Anskuelse at vinde Overhaand hos Dronningen, kunde det snart være ude med Danmark.[1]

I Rebolledo's Papirer træffer man paa adskillige Ytringer, der bestyrke hvad man andenstedsfra erfarer om den daværende politiske Stilling i Norden. Den 15 Febr. skrives saaledes om nogle nys indtrufne Efterretninger fra Hansestæderne, dels af glædelig, dels af ubehagelig Art: nemlig at Bremens Oprør mod Sverig vedvarede (slg. Fryxell og Grauert), men at Lübeck var saa forbittret over den Forstyrrelse af Handelen, som Hollænderne afstedkom i de nordiske Farvande, at Staden agtede at kaste sig i Armene paa England og om muligt at faae de øvrige Hansestæder til at gjøre det Samme. Fra samme By hed det sig, at Deltagerne i den paany aabnede Konference næsten ikke bestilte Andet end at trættes om Rangen, og en Maaned senere (8 Marts) har Reb. at berette, at Konferencen havde opløst sig uden Resultat, — naturligvis en ret velkommen Nyhed i Danmark, da Sverig altsaa endnu bestandig var bunden ved de polske Anliggender.[2] Om Mogens Høegs Ambassade taler han ikke Meget, kun at den danske Afsending væsentlig havde det Hverv at overtale den svenske Regering til at mægle Fred mellem de krigsførende Stater i Forening med den danske; og da M. Høeg var kommen hjem, havde en «persona que examina bien las materias» sagt Reb., at det Brev fra den svenske Dronning, som han havde med tilbage, røbede en uhyggelig Lighed med det, den danske Konge fik fra Sverig, forend han sidste Gang blev angreben.[3] Da Oberst Paul Würtz, Pfalzgrev Karl

[1] Slg. især Holberg, III, 89 ff. D. Mag. 3 R., IV, 229 ff. Hist. Tidsskr. V 343 ff. Desuden et interessant Brev fra Gustav Horn Evertsson til Rigsmarsken Grev Gustav Horn, dateret Carlsbad 16 Aug. 1653 (Gjørwell, nya svenska Bibliotheket, Stockh. 1763, II, P. 331 ff).

[2] Slg. Grauert, Christina v. Schw., I, 494—96.

[3] Reb. til Fil. IV, 10 Mai.

Gustavs Favorit, reiste igjennem Danmark og opholdt sig to Dage i Kjøbenhavn, hvor han var meget sammen med Kongen, hed det sig, at han skulde til England, men kun for at besee dette Lands Hovedstad, ikke i noget offentligt Ærende; Reb. kunde ikke ret troe dette.[1] Den 5 April skriver han til Kongen, at man i Kjøbenhavn udraaber Hollændernes seneste Nederlag som en Seir[2] og samtidig udruster Flaaden efter bedste Evne, stadig angst for Sverig. I Slutningen af samme Maaned ængstedes de danske Regeringskredse ved Rygter om Fredsunderhandlinger mellem Holland og England; thi man var, som Reb. udtrykker, «bange for at komme til at staae udenfor», især da der endnu ingen Penge var sendt fra Holland ligesaa lidt som Ratifikation af Traktaten. Og den 10 Mai hedder det atter, at man nu begyndte at blive alvorlig ængstelig for, at Ratifikationen skulde udeblive og at Hollænderne vilde forlange, at den danske Orlogsflaade skulde beordres derned, hvorved Kjøbenhavn vilde ligge aaben for fjendtlige Angreb; dertil kom, at man i Henseende til Hovedstadens Befæstning var naaet videre end til at sløife de gamle Volde.[3] Imidlertid gave Ministrene det Udseende af, at der ei var Grund til at frygte Ikke-Opfyldelse af Traktaten: det var blot, sagde de, Provindsen Zeeland, der forhalede den for at bevæge de andre Provindser til Alliance med Frankrig.[4]

Under alt Dette vedblev Danmark at ruste sig tilsøes, at man haabede «at bringe Flaaden op til et Antal af 40 Skibe, deraf 10 Brandere».[5] For at vise den spanske Gesandt en Venlighed og maaske tillige for at overtyde ham om, at de danske Stridskræfter dog ikke vare saa aldeles at ringeagte, førte Gersdorf ham den 25 Mai ud at see

[1] Reb. til La Torre 8 Marts. Om Würtz slg. Fryxell IX, XI og XII (se hans Register), ogsaa T. Rymer, Foedera etc. ed. Holmes, IX, pars 3, P. 216 og 224.

[2] Slg. Aitzema, VII, 811.

[3] Se dog Lassen, Kbh.'s Befæstnings Hist., P. 67, 152—60, 167.

[4] Slg. Wicquefort, II, 207 ff., Aitzema, VII, 830.

[5] Reb. til Fil. IV, 31 Mai.

den Eskadre paa 20 Orlogsskibe, som skulde løbe ud i Sundet. De vare ombord paa de fire største, og der blev gjort megen Ære af Gjæsterne med Kanon- og Geværsalver, Servering af Forfriskninger o. Desl. Paa Admiralskibet «Sophia» holdtes en stor Souper, hvor der blev drukket mange Skaaler under Kanonsalut, saa det var en uophørlig Skyden; den første Skaal, der udbragtes, var Kongen af Spaniens. Og et Par Dage efter var man fremdeles saa høflig at sende en Embedsmand i Sekretariatet hen til ham med Forespørgsel om, hvordan han syntes om Skibene. Reb. var dog bestandig mindre velvillig stemt mod den danske Regering; thi ved Omtalen af disse Begivenheder tilføies: «Det skal nok forestille en Erstatning for deres Forstyrrelse af Handelen og deres Traktatbrud mod os.»

Endelig indtraf den hollandske Bekræftelse af Traktaten, til stor Lettelse for Kongen og hans Ministre, men ikke til saa stor Glæde for Reb., der mente, at nu var Veien spærret for Opnaaelsen af bedre Vilkaar for den flanderske Handel i Norden. I Kjøbenhavn solgte man de konfiskerede engelske Varer, forøgede Flaadeartilleriet med endel Malmkanoner og tog venlig imod Karl II's skotske Udsending, Lord Wentworth,[1] som anmodede om Bistand for sin Herre. Der blev givet ham to Kommissærer at forhandle med, nemlig Mogens Høeg og Niels Trolle («det er efter min Mening det Eneste, de kunne give ham,» henkaster Reb. spydig). Dog var man ikke ret rolig, forend man havde erfaret Udfaldet af en stor Sotræfning[2] i Nordhavet mellem Englænderne og Hollænderne. Dette blev som sædvanligt: at Englænderne vare de Seirende, og just som man var i nedslaaet Stemning derover, ankom den svenske Resident atter til Kjobenhavn med Fordringer og Be-

[1] Se Aitzema VII, 943; D. Mag. 3 R. IV, 234. S. B. Smith, Leon. Chr. Ulfelds Hist., I, P. 248 f. og LXXXVI.

[2] Slg. Aitzema VIII, 880 f. Wicquefort, II. 213. Ogsaa et Brev fra en engelsk Agent i Danzig, i T. Rymer, Foedera etc., ed. Holmes, IX, pars 3, P. 188.

sværinger. Endnu før Dureel søgte Audiens hos Kongen, aflagde han Besøg hos Reb., der for Tiden laa syg; han bragte ham et saare naadigt Brev fra Dronning Christina, fortalte, at han den 6 Juli vilde tage til Helsingør for at expedere det Skib, der skulde føre D. Antonio Pimentel til Spanien, og at en Broder til Dureel agtede sig til Nederlandene for at tjene den spanske Konge. Angaaende Hollændernes Overgreb mod fremmed Gods i Helsingør havde Reb. i sin Tid ogsaa skrevet til Erkehertug Leopold; men i Flandern havde man misforstaaet Sagen og sendte Gesandten Ordre til paany at indgive Ansøgning til Kong Frederik, skjøndt Traktatens Afslutning nu havde gjort dette umuligt. Reb. havde derfor for Øieblikket ikke Andet at gjøre end at lægge Hænderne i Skjødet, imødesee nærmere Instruxer fra Filip IV og Statholderen i de spanske Nederlande og forøvrigt ærgre sig over Hollænderne, hvis Skibe ganske vist maatte betale Told ligesom andre i Helsingør, siden Traktaten blev sluttet, men da der kom saa faa af dem op til Sundet, blev den pekuniære Fordel alligevel paa deres Side, nu da Forpagtningen af Sundtolden var ophørt.[1]

I den største Del af Juli og gjennem hele August hviler Reb.'s Correspondance, tildels vel paa Grund af, at han savnede Instruktioner fra Regeringen, tildels vistnok ogsaa formedelst hans Sygdom. Da han atter sendte en Rapport til sin Konge (13 Sept.), var Nanning Keyser kommen tilbage til den danske Hovedstad for at knytte Forbundet mellem Holland og Danmark endnu nærmere.[2] Skjøndt Reb. laa tilsengs, da Hollænderen ankom, fik han dog snart Nys om, at denne anden Sendelse hovedsagelig gik ud paa, at nogle af de største danske Krigsskibe skulde støde til den hollandske Orlogsflaade, at Danmark skulde tilbagebetale de Penge, som Holland havde givet det forud

[1] Reb. und. 5 Juli.

[2] Slg. Wicquefort, II, 258 f.; Aitzema, VII, 940 ff.; Brieven tusschen de Witt etc., V, 346 ff.

i Forpagtningsafgift af Sundtolden, og at man fra dansk Side skulde optræde mere bestemt mod England. Paa det Første var der svaret Nei, det vidste han, og hvad de andre Punkter angaaer, nærede han den Formening, at man vilde trække Sagen i Landdrag, imedens man saae, hvilken Vending Krigen tog, og forresten lade sig betale de lovede hollandske Subsidier.[1] Ligesom sidst, da Keyser var i Kjøbenhavn, undlod han at besøge Reb.; men denne, som just havde modtaget den tidligere anførte Reprimande fra Kong Filip, erklærer nu, at han gjerne skulde gjøre Hollænderne en Visit først, dersom han ikke var syg og sengeliggende. Flere Yttringer i hans Breve fra denne Tid vidne om, hvilken Skræk man nærede i Kjøbenhavn for den engelske Flaade, saa at en paatænkt Reise af Kongefamilien endog blev forstyrret ved Efterretningen om, at Hollænderne havde tabt et Slag;[2] særlig Grund til Frygt havde man, idet et Antal Ostindiefarere og andre Koffardiskibe, som skulde til Holland, laa ved de danske og norske Kyster uden at turde vove sig videre.[3] Kort Tid efter forkyndtes det rigtignok som meget sikkert, at disse Skibe vilde blive hentede af en stor hollandsk Orlogsflaade, samtidig med, at en betydelig Koffardiflaade vilde indtræffe i Østersøen; men Englænderne gjorde de nordiske Farvande saa usikkre, at Sligt neppe var tænkeligt for Øieblikket. Om en ret interessant Samtale mellem Rigshofmesteren og ham selv beretter vor Gesandt i et Brev af 20 September. Talen faldt paa den Hast, hvormed den engelske Flaade atter var kommen de hollandske Kyster nær, og Greven udtalte da, at Danmark burde støtte Hollænderne med de forlangte Skibe itide, men Gersdorf vilde ikke lade sig over-

[1] Slg. Rymer, Foedera etc., IX, pars 3, P. 206, 212, 216.

[2] Ved Scheveningen den 10 Aug., slg. Aitzema VII, 915 ff., Wicquefort II, 222 ff. Det var der, at Martin Tromp faldt.

[3] Aitzema VII, 913. Rymer, Foedera etc., IX. pars 3, P. 224. Ogsaa et Kongebrev fra Frederik III til Admiral Christoffer Lindenov, Kbh. 13 Sept. (Geh. Ark., „danske Kongers Hist.“, Nr. 129, XXXII).

bevise derom. Tanken paa de anholdte engelske Handelsskibe pinte stadig den danske Regering, der var omtrent ligesaa bange for Freden som for Krigen. For om muligt at indvirke lidt paa Underhandlingerne i England vilde man, sagde Gersdorf, lade den danske Konsul i Dünkerken, Petkum, reise derover; med Hensyn til en anden Kant, hvorfra Farer truede, nemlig Sverig, ønskede man endnu at gardere sig ved et defensivt Forbund, som dog netop i de Dage syntes lidet rimeligt, da der var foruroligende Rygter i Omløb om Dronning Christinas snart forestaaende Thronfrasigelse. De danske Ministres Frygt for denne Begivenhed kalder Reb. imidlertid «demasiado prevenido y afectado»; thi Pimentel, der igjen var ved Christinas Hof,[1] havde ikke skrevet Noget derom i sit Brev til Reb. af 14 Sept. At Pimentel atter var i Dronningens Nærhed, vilde vist ogsaa sætte den danske Regering Skræk i Blodet, mener Reb.: «thi de ere ængstelige for Alt, skjøndt de driste sig til alskens Traktatbrud ligeoverfor dem, der ere langt borte.» Han havde altsaa endnu ikke glemt sin Misstemning mod Kongen af Danmark og hans Ministre.

Den saakaldte Rescissionstraktat af 26 Sept. 1653 gl. Stil, hvorved Redemptionstraktaten af 1649 ophævedes og som skyldte dels P. Charisius' Forhandlinger i Haag, dels Keysers i Kjøbenhavn sin Tilbliven, omtaler Reb. mærkværdig nok ikke. Derimod melder han om de blandede Følelser, med hvilke man i den danske Hovedstad hørte om Fredsunderhandlingerne mellem de to store Magter, som ventedes snart at ville gjøre Ende paa den Krig, hvori Danmark knap naaede at faae draget Sværdet af Skeden, saa at det frygtede for ei at blive indlemmet i Fredsslutningen trods Generalstaternes Løfter. Idet Reb. sender Statsekretær La Torre[2] en Afskrift af de foreslaaede Fredsbetingelser, saaledes som de vare bekjendte i Kjøbenhavn, — med Tilføielse af, at den hollandske Resident de Vries

[1] Slg. Fryxell IX, 168 ff.; X, 162 f.
[2] Under 19 Nov.

havde sandsynligvis bragt Frederik III paalideligere Meddelelse om dem i en Audiens den 18 Novbr. —, tilkjendegiver han, at de danske Ministre nu viste sig meget velvillige imod ham med Hensyn til Opfyldelsen af Traktaten 1641 (denne Venlighed var vel en Følge af den nys afsluttede Rescissionstraktat) og at der nu kunde fattes Haab om, at Kjøbmændene i de spanske Nederlande vilde blive Herrer over Handelen i Norden. Imidlertid turde Reb. ikke indlade sig paa nogen Kontrakt eller Lign., da hans Omstændigheder for Tiden vare endog mere end almindelig bedrøvelige; i ethvert Tilfælde maatte han først have at vide fra Madrid, hvad han skulde gjøre. Forøvrigt slutter dette Aar med endnu flere Tegn paa et atter fremblomstrende Venskab mellem Danmark og Spanien. Greven havde hørt af Henrik Villumsen, at Filip IV kunde have Lyst til at eie nogle af de berømte islandske Jagtfalke; og da der nu ankom en Sending af 24 Falke fra Island, besluttede den danske Konge at opfylde sin kongelige Broders Ønske, der var kommen ham for Øre ved Reb.'s Foranstaltning, lod de 14 bedste udtage og afsendte dem den 30 Nov. De vare betroede til to erfarne Jægeres Omsorg; disse ledsagedes desuden af Reb.'s Huskapellan, Pater Guemez, og gjennem Gesandten oversendtes et pynteligt stilet Brev fra Kong Frederik, dateret Kbh. 24 Nov. 1653,[1] hvori det hedder: «Cum relatum nobis sit Sertem Vram interdum animum a Regijs curis ac molestijs fatigatum aucupijs reficere solere, et Nobis nuperrime ex asperis Islandiæ nostræ rupibus Falcones nonnulli huc advecti, Quatuordecim generosiores ac animosiores ex hisce Serti Vræ mittimus, qui ut voto ac desiderio Sertis Vræ respondeant, recreationemque ab illis non ingratam capere queat, ex animo vovemus, Et si quid præterea in Regnis Nostris ac oris hisce borealibus reperiatur, quod Serti Vræ acceptum, re ipsa gratificandi studium ac promptitudinem Nostram experietur.» Et andet Vidnesbyrd om

[1] Orig. i Simancas-Arkivet.

Hensynsfuldhed mod Spanien fra dansk Side er Renteskriver Jens Lassens og hans Kompagnis[1] Ansøgning til Filip IV, under 17 Nov. 1653, om at maatte drive Slavehandel paa Amerika fra Guinea.[2] Det var ligeledes Reb., der havde bevirket dette Skridt, og han gjør La Torre (i Brev af 1 Dec.) opmærksom paa, at dersom der gives Kompagniet den ansøgte Tilladelse, kan man vente megen Tjenstagtighed hos den danske Regering; men — selv om Begjæringen afslaaes, vil Handelen upaatvivlelig finde Sted alligevel. Denne Bemærkning er jo betegnende nok for Spaniens daværende Magtstilling. Alle de nordiske Lande handle paa de spanske Kolonier, siger Reb.: et Skib med en rig Ladning Ingefær, Sukker og Tobak var nylig ankommet til Kjøbenhavn fra de karaibiske Øer (ɔ: de smaa Antiller), fremdeles meldtes fra Gøteborg, at der snart vilde afgaae til Kolonisering i Kong Filips ikke-europæiske Besiddelser 400 svenske Familier, i Skibe tilhørende Kronen,[3] — Reb. havde henledet Pimentels Opmærksomhed derpaa —, og Hertugen af Kurland fortsatte sine for nogen Tid siden begyndte Handelsforetagender. Hertugen troede endda saa sikkert, at han gjorde Kongen af Spanien en velbehagelig Gjerning ved sin guineiske Handel, at han bad Reb. skaffe ham Tilladelse til at sælge Negere fra Guinea i de spanske Besiddelser i Amerika; hertil svarede Gesandten, at han burde have udbedt sig Filip IV's Tilladelse, førend han satte sig fast paa Guineakysten. «Han har ikke svaret derpaa,» siger Reb., «og hvis han gjør det, bliver det noget Lignende som hvad den danske Konge svarede vedrørende Skibsfarten paa Ostindien; thi de ville Alle have samme Friheder som

---

[1] Slg. Nielsen, Kbh.'s Diplomatarium, III, 411 f.; V, 358 og 365. Om Jens Lassen, se iøvrigt Danske Samlinger IV og VI.

[2] Se denne Bogs Tillæg Nr. 6. Ved Statsraadsbetænkning af 17 Marts 1654 henvistes dette Andragende til „det indiske Raad".

[3] Om den svenske Handel paa Afrika i Christinas og Karl Gustavs Tid se V. Granlund. svenska afrikanska kompaniets historia (Hist. Bibliotek 1879).

Hollænderne og Englænderne.»[1] Al denne Skibsfart maatte gaae Nord om Skotland, saalænge Søkrigen varede, og den var, som Reb. yttrer, under de dengang herskende Tilstande af største Betydning for de nordiske Riger. —

Medens Grev Rebolledo med saa ringe Held bestræbte sig for at hævde de spanske Handelsinteresser i Norden, maatte den danske Resident i Madrid holde en lignende, næsten ligesaa frugtesløs Underhandling i Gang angaaende den oftere omtalte Saltleverance. Vi forlode Cornelius Lerche ved Slutningen af 1651 (se P. 99) og træffe ham nu, to Aar senere, omtrent paa samme Punkt som dengang, hvad faktisk Udbytte angaaer. Fra 1652 har jeg ikke at notere andre Aktstykker vedkommende Lerches Sendelse end et Brev fra Frederik III til D. Luis de Haro, dateret Flensborg 15 Juli 1652 (Lerche har berettet om Ministerens Venlighed; denne takkes derfor og bedes vedblive dermed), endvidere D. Luis' Svar, dat. Madrid 26 Okt. s. A., indeholdende de sædvanlige Komplimenter, og en Skrivelse fra Landgrev Georg af Hessen til Corn. Lerche, dat. Darmstadt 29 Dec., hvori han anbefaler L. den hessiske Gesandt i Madrid, Johan Gloxin, der var sendt for at kræve nogle Penge, som den spanske Konge skyldte Landgreven.[2] Den-

[1] Reb. til Fil. IV, 13 Sept. 1653.

[2] Geh. Ark., „Spanien Nr. 15". — Til det hessiske Pengekravs Historie henhøre (i samme Pakke) endnu en Svarskrivelse fra Lerche til Landgreven, med Forsikkringer om hans Tjenstvillighed (Madrid 19 Apr. 1653); et Brev fra Filip IV til Marquien af Castel-Rodrigo, overordentlig spansk Gesandt i Tydskland, dat. Madr. 8 Sept. 1653, — Kongen beklager, at han paa Grund af de daarlige Tider ikke kan for Øieblikket udrede de Penge, han er Landgreven skyldig og som denne nys har anmodet om ved sin Afsending, men dersom Castel-Rodrigo ialtfald kan faae samlet 30.000 Thaler af Erstatningssummen for Fæstningen Frankenthal, skal han betale Landgreven dem; endelig eet Brev til fra Fil. IV til Cast.-Rodr. (Juni 1654), hvoraf det sees, at det ei har været muligt at skaffe Landgreven Summen paa den Maade, som Kongen ønskede; han befaler nu Marquien at tilveiebringe den paa anden Vis.

gang Lykken i 1652 begyndte at tilsmile de spanske Vaaben i Katalonien og andensteds, fattede man ved det danske Hof paany Haab om at opnaae Betalingen af de resterende Saltpenge; thi Spanien havde stadig undskyldt sig med, at Barcelonas Beleiring og de øvrige store Krigsforetagender opslugte saagodtsom alle dets Pengemidler. Denne Betragtning fremstilles uforbeholdent af Frederik III i en Skrivelse til Filip IV af 30 Apr. 1653, hvori han lykønsker den spanske Konge til de vundne Seire og dertil antyder en ny Maade at afbetale Resten af Summen, der var foreslaaet af Firma'et Albert Baltzer Berns' Arvinger i Hamborg, hvilket Handelshus ogsaa havde Endel tilgode hos den spanske Regering, navnlig for Skibsmateriel leveret til Spanien i 1641. Det hamborgske Hus ansøgte nemlig om Forlov til at indføre for en Million Kontrabande («millionem unam mercium et manufacturarum prohibitarum de Contrabanda dictarum») i Spanien fra Portugal og Frankrig, og de 10 Procent, som ellers i slige Tilfælde betaltes Hans spanske Majestæt for et saadant Privilegium, skulde Corn. Lerche, paa hvis Navn Privilegiet skulde lyde, have Lov til at beholde som Æquivalent for den Sum, man endnu var den danske Regering og A. B. Berns' Arvinger skyldig. Brevet indledes næsten satirisk med de Ord: «Vi ere i Tvivl, om Eders Majestæt endnu erindrer den Kontrakt, der sluttedes i Aaret 1641,» hvorpaa følger en Udsigt over de senere Underhandlinger. Der blev samtidig skrevet til Luis de Haro og til Manuel Pantoja med Bøn om, at de vilde interessere sig for Sagen, idet Frederik III fremhævede for disse Ministre, omtrent med de samme Udtryk som dem, der benyttes i Skrivelsen til Filip IV, hvor nemt og behagelig for begge Parter der kunde gjøres Ende paa «denne langvarige og kjedelige Prætension». Ja, man søgte endda at paavirke dem ved klingende Grunde; thi under 23 Apr. beordredes Lerche at «udloffue och betale Sex-Tusinde stück von Achten Till Manuel Pantoxa och andre Ministros, Som Samme licentz kand facilitere och Till weye bringe, aff

huilche forne Sex Tusinde Stück von achten Albrecht Baltzersens Arfuinger Deris anpart Haffuer att betale,» — NB. naar Residenten først havde Vished for, at Forslaget vilde blive antaget.[1] Ikke desto mindre lykkedes det ikke Lerche at faae Tingen ordnet ganske efter Ønske; thi den 31 Mai skriver Reb. til La Torre: «Her tales om, — skjøndt jeg ikke veed, hvad Sandt der er deri —, at denne Krones Resident i vor Hovedstad vil komme herop med Klage over, at man ikke har indrømmet ham nogle Privilegier (franquezas), som han forlangte;» og dette bestyrkes yderligere ved fire Breve fra Kong Frederik henholdsvis til Filip IV (6 Dec. 1653), de Haro (samme Dato og 1 Sept. 1654) og Pantoja (ligel. 1 Sept. 1654).[2] Indholdet af de to tidligste er blot dette: nu da Corn. Lerche skal hjem til Danmark, takker Kongen for den Venlighed, der er vist ham, og haaber, at den samme maa overføres paa en eventuel Efterfølger af Residenten. Men i de to senere kommer det frem, at Lerche havde opnaaet ved Ministrenes Understøttelse et Løfte i Form af en kgl. Resolution, «dicto ministro nostro non ita pridem exhibitam»; hvorledes den saae ud, siges imidlertid ikke. Det var rimeligvis de 6000 Stück von Achten, der gjorde deres Virkning. Dog, Andet end et Løfte var Resultatet ikke, og hvorlænge dets Opfyldelse lod vente paa sig ville vi faae at see i det Følgende.[3] —

---

[1] De anførte Aktstykker findes i Geh. Ark., „Spanien Nr. 15".

[2] Geh. Ark., udenl. Regist., Latina, XXVII.

[3] I Begyndelsen af det næste Aar, 1654, omtaler Reb. ligeledes Lerche et Par Gange i sine Breve. Den 4 Jan. skriver han til Kongen: „Man forsikkrer mig, at den danske Konge har hjemkaldt sin Minister fra vor Hovedstad; hvorvidt dette er en Følge af Skuffelser, han har lidt dernede, eller af den franske Gesandts Negotiationer i Holland, har jeg ikke kunnet skaffe mig at vide." Men den 21de hedder det (atter i et Brev til Fil. IV): „Det lader til, at Ordren til Corn. Lerche til at vende hjem udfærdigedes efter hans Ansøgning og da man ønsker at spare Udgifterne ved hans Ophold dernede, til hvilket der ikke er nogen væsentlig Anledning;

Rebolledo var i dette Aar saa optagen af sine egne Negotiationer og af at holde Øie med de vesteuropæiske Krigstildragelsers Indflydelse paa det Rige, hvori han repræsenterede Spanien, at han ei fik Anledning til at berette synderlig Meget om andre Forhold. Naturligvis notificerer han, at Sophie Amalia atter havde bragt en Prinds til Verden (Georg, f. den 1 Mai 1653 n. St.), og Hertug Christian Ludvig af Lüneborgs Bryllup med Prindsesse Dorothea af Holsten-Glücksborg,[1] som det var Meningen at det danske Kongepar skulde have bivaanet, men da Efterretningen om den hollandske Flaades Nederlag ved Scheveningen kom til Kjøbenhavn, blev Reisen opgiven, og det overdroges Hertugen af Sønderborg at ledsage Bruden til Tydskland. Foruden disse Hofnyheder omtaler Reb. Rigsraadets Samling og beretter i Juli, at det rimeligvis snart skulde hjemsendes. Til Slutning et Par Notitser vedrørende to Mænd, der fordum havde været mægtige i Dnnmark: om Korfitz Ulfeld, at hans Eiendomme vare blevne konfiskerede, og om Hannibal Sehested, at han bestræbte sig ivrig for atter at komme ind i Rigens Raad, men at der ei var Tegn til, at det vilde skee, idet han bl. A. havde forværret sin Sag ved, under Reb.'s ovenfor omtalte Optræden ligeoverfor de danske Ministre, at «have en anden Mening end de Andre med Hensyn til Fortolkningen af den ved ham afsluttede Madridertraktat» (haver disentido de la interpretacion que dieron al tratado que concluyo en esa Corte).

Ved Begyndelsen af det nye Aar, 1654, syntes den store Sokrig mellem den engelske Republik og de forenede nederlandske Provindser at nærme sig sin Afslutning, idet

---

men det er betydet ham, at han ikke maa benytte sin Tilladelse, før han har faaet Resten af Saltpengene udbetalt."

[1] I andet Ægteskab gift med den store Kurfyrste af Brandenborg.

de i England førte Underhandlinger stillede en Fred i nær Udsigt. Saaledes som Sagerne stode, kunde Danmark saa lidt som tidligere glæde sig til Fjendtlighedernes Ophør: man vilde i Kjøbenhavn nødig troe, at Fredslutningen var nærforestaaende;[1] thi man ventede ei at høste nogen Frugt af den. Hvad der erfaredes fra Sverig, var just heller ikke beroligende for den danske Regering. Bulstrode Whitelocke, hvem Cromwell havde sendt til Sverig for at knytte et Forbund mellem de to Magter til Gavn for Protestantismens Sag, var i de sidste Dage af 1653 ankommen til sit Bestemmelsessted, og hans Underhandlinger vilde snart være i fuld Gang.[2] Megen Betænkelighed vakte det ogsaa, at Dronning Christina havde givet Englænderne Tilladelse til i Gøteborg at sælge de Priser, som de gjorde; rigtignok svarede hun paa Beuningens Forestillinger desangaaende, at Hollænderne kunde gjøre det Samme, men (som Reb. siger) det var ikke «partido igual», thi Englænderne passerede ikke Sundet eller sendte Handelsskibe op til de nordiske Farvande, og de kunde gjøre stor Skade, naar de havde Orlogsskibe liggende ved Gøteborg. Af den Grund vendte en stor Koffardiflaade om, der var paa Veien til Amsterdam, og foretrak at trække sig ind i Kjøbenhavns Havn. Da der indtraf Efterretning om Cromwells og Folkerepræsentationens indbyrdes Uenighed, hvorpaa der gjordes Ende ved den voldsomme Opløsning af det saakaldte Barebone's Parlament i Dec. 1653, hvilken kort efter førte til Protektoratet, haabedes det i Danmark, at den svensk-engelske Alliance vilde blive forhalet derved; men man ansaae det dog for raadeligst at holde Flaaden i kampfærdig Stand, forsaavidt Statens Midler strakte til. En anden Nyhed, som kom de Danske mindre tilpas end Svenskerne, var den,

[1] Reb. til Fil. IV, 4 Jan. 1654.

[2] Slg. Whitelocke, Journal of the swedish Embassy, ed. Reeves, London 1855, I, P. 216 ff., se ogsaa Betragtningerne P. 29 ff. og Wh.'s Samtale med Cromwell, P. 94—95. Ligel. Hist. Tidsskr. V. 361 ff.; Grauert, Christina v. Schw., I, 480 ff.

at Storfyrsten af Moskov havde erklæret Polen, Sverigs gamle Fjende, Krig.

Ogsaa Grev Rebolledo modtog i disse Dage, ligesom den Regering, hos hvem han repræsenterede sit Fædreland, alarmerende Efterretninger fra Skuepladsen for Krigen og Underhandlingerne. A. le Brun[1] skrev til ham fra Haag, at det saae ud til, at der var et Forbund igjære mellem Generalstaterne og Frankrig, hvilket Lands Afsending, den tidt omtalte Chanut, var kommen til Haag i November; ialtfald vare endel af de forenede Provindser tilbøielige dertil, idet Sympathi for Huset Oranien var med i Spillet.[2] Og Residenten D. José Pimentel sendte fra Hamborg Meddelelse til Greven om, at en Expres fra Haag var kommen der til Byen, ifølge Rygtet paa Reise til Kjøbenhavn, for der at notificere Forbundet imellem Danmark, Holland og Frankrig, hvilket selvfølgelig vilde hæmme Freden mellem de to Republiker.[3] Under disse Omstændigheder mente Reb. igjen at maatte henvende sig til de danske Ministre og gjenkalde Madridertraktaten i deres Erindring; thi kom et Forbund som det ventede istand, vilde Spanien faae Fjender at kæmpe med, som havde Leilighed til at volde dets Handel et betydeligt Knæk. Efter Reb.'s Mening ønskede den danske Regering langt hellere at indlemmes i Fredstraktaten mellem England og Holland end i nogen Alliance med Frankrig; der var, mente han, gjort mere Spektakel af denne Sag, end den var værd, og han tvivlede ikke om, at «Danmark i al Hemmelighed tilstræbte en Neutralitet ligeoverfor Cromwell, og det for hvilkensomhelst Pris». Selv bestyrkede han Ministrene i dette Forsæt; «thi hvis Freden ikke sluttes, er dette Rige i stor Fare,

[1] Denne navnkundige spanske Diplomat døde kort efter: slg. Aitzema, VIII, 252 f.. Wicquefort, Hist. des Prov.-Un., II. 244 f., Samme, l'Ambassadeur et ses fonctions, II, hvor han nævnes i Kapitlet om de berømte Ambassadører, P. 197 ff.

[2] Aitzema VIII. 72.

[3] J. Pimentel til Reb., 9 Jan. 1654.

og dersom det faldt i en anden Magts Hænder, hvem det saa er, vilde det drage uheldige Følger med sig for alle Europas Fyrster». Af Gersdorf, hvis spanske Sympathier jo ere bekjendte, modtog Gesandten den Erklæring, at han kunde give Filip IV sit Æresord paa, at der ikke vilde blive iværksat noget Anslag mod Spanien, selv om Holland afsluttede en Alliance.[1] Rigshofmesteren beviste paa samme Tid sin Venlighed i Gjerningen ved efter Reb.'s Opfordring at løsgive to Skibe fra Dünkerken, som vare komne til Helsingør uden de behørige Certifikater og derfor vare nær ved at ansees som engelske og beslaglægges. De gamle Tilbud til Spanien af Skibe, Flaademateriel, ja Matroser, fra Danmark og Norge, dukke atter op i denne Tid i Reb.'s Correspondance, og han undlader ikke at gjøre sin Regering bekjendt dermed for paakommende Tilfældes Skyld, — maaske ere disse Tilbud at opfatte som Beviser paa, at han nu var igjen paa Vei til at blive persona grata hos Ministrene.[2]

I Begyndelsen af Februar modtoge de danske Ministre Efterretning om, at Freden var sluttet, samt en Fortegnelse over dens Artikler; Gersdorf bragte dem strax til Reb., som meddelte dem til sin Regering tilligemed en anden længere Relation paa Hollandsk «uyt's Gravenhage 29 Januarii,» ledsaget af «de 29 articulen, waer op de vrede ghetroffen, begrepen in een kort abrevie». De sidstnævnte vare blevne ham selv tilsendte og vare i visse Punkter forskjellige fra dem, som han havde faaet hos Rigshofmesteren. Da Westminsterfreden, som bekjendt, først undertegnedes den 5 April, er her kun Tale om Fredsbetingelsernes Formulering til videre Drøftelse.[3] I Danmark optog man denne Begivenhed imidlertid som enstydende med Fredens

[1] Disse Ord ere i Ciffre i Reb.'s Brev til Fil. IV af 21 Jan.

[2] Det Foregaaende hentet af Reb.'s Breve af 4 og 21 Jan. til Kongen og La Torre.

[3] Slg. Aitzema VII, 49 ff.

endelige Afslutning, og da det efter Artiklerne[1] saae ud til, at Danmark mod Forventning vilde slippe skadesløs ud af Krigen, var Regeringen overmaade glad, ja Gersdorf følte i den Grad en Sten lettet fra sit Hjerte, at han sammen med Reb. hengav sig til Fantasier over en Verdensfred og om at anvende hele Kristenhedens Vaabenmagt mod Tyrken. Vor Gesandt bragte Kongen sin personlige Lykønskning gjennem Kantsleren, idet han udtalte, at snart vilde han ogsaa kunne gratulere paa Filip IV's Vegne; denne Opmærksomhed faldt naturligvis i god Jord. Da Frederik III ansaae Englands Protektor for den, der havde den væsentligste Andel i Fredslutningen ved at være imødekommende paa det Punkt, der tidligere havde forstyrret Underhandlingerne, nemlig Danmarks Indlemmelse i Traktaten, overdrog han Henr. Villumsen at bringe Cromwell en Lykønskningsskrivelse med Udskriften (som vel Reb. har faaet at see) «Celsitudini Dno Protectori Reipublicæ Angliæ, Scotiæ et Hiberniæ», og Reb. yttrer, at selv om Holland ei slutter Fred, vil Danmark efter hans Anskuelse søge at staae sig godt med England, der jo var gaaet seirrigt ud af Kampen. Eftersom man imidlertid i Kjøbenhavn havde troet, at Freden nu var helt sluttet, maatte man gjennemgaae en ny Ængstelse, da der ingen Bekræftelse derpaa meldte sig; tillige skottede man frygtsomt til Sverig, hvis Rigsdag just var forsamlet, og det var jo usikkert, hvad der smededes for Planer deroppe, hvor Whitelocke, Pimentel og Ulfeld havde stadigt Samkvem med hverandre. Derfor turde heller ikke den hollandske Handelsflaade løbe ud i Kattegat, men opholdt sig ved Helsingør.[2] Dog, omsider

---

[1] De Artikler vedrørende Danmark, som meddeles af Reb., stemme overens med Traktatens herhen hørende Bestemmelser i deres definitive Form.

[2] Lidt senere skriver Reb. i et Rimbrev til den bortreiste Pater Guemez, at de Skibe, der laa ved Norges og Danmarks Kyster, nu ere slupne heldig bort til Holland, „ladede med allehaande skade-

fik man Leilighed til at aande frit, da det bekræftedes med fuld Vished, at Freden var falden saaledes ud, som man ønskede og haabede.[1] Om Traktaten mellem England og Danmark, sluttet i Westminster den 15 Sept. 1654,[2] taler Reb. Intet.

Men omtrent samtidig begyndte atter mørke Uveirsskyer at vise sig paa den Kant, hvorfra Danmark oftest frygtede dem, da Dronning Christina af Sverig, efter endnu (næsten som sidste Regeringshandling) at have afsluttet en Forbundstraktat med England,[3] nedlagde Kronen og efterfulgtes af sin krigerske og ærgjerrige Fætter, Karl Gustav. Det traktatrige Aar 1654, som syntes at forjætte fredelige Tider over Europa, kom ved denne kronede Feltherres Optræden til at ende med Varsler om Blodbad og Kampens Rædsler, som Indledning til en Række blodige Krigsaar. Det er Karl X's Erobrerskikkelse, som væsentlig giver de sex paafølgende Aar deres Præg af Orlog og Tvedragt, — trods den Mængde diplomatiske Underhandlinger og Overenskomster, som de have at opvise; thi naar idethele Perioden mellem den westphalske Fred og Pyrenæerfreden maa betegnes som alt Andet end fredelig, er Skylden derfor ingenlunde at søge i Mangel paa Traktater: Wicquefort opregner hele 43 i Skriftet «L'Ambassadeur et ses fonctions».[4] — Hvem der ogsaa anede Uraad, saasnart Karl

---

lige Varer fra Orienten, der sammensværge sig med Bacchus og Venus mod Sundheden og Afholdenheden." (Ocios P. 587).

[1] Reb. til La Torre 8 og 22 Febr.

[2] Se Aitzema VIII, 180 ff.

[3] 28 April ny St. Se Whitelocke, ed. Reeves. II, 165 ff.; Aitzema VIII, 174 ff. Reb. beretter ikke dens Afslutning; det har naturligvis Pimentel gjort. Den 22 Marts skriver Reb. aug. Denne: „D. Antonio Pimentel underretter mig i Brev af 15 ds. om, at han d. 10de i næste Maaned vil komme hertil paa Gjennemreise til Nederlandene; derfra reiser han til vor Hovedstad." Pim.'s Afreise fra Sverig gik i Virkeligheden noget senere for sig, se Chanut, Mém., III, 338, 354 ff. Slg. Ocios P. 403.

[4] P. 170 f.

Gustav havde Sverigs Rigssværd i Hænde, var Reb.; og det ikke blot med Tanken paa Danmark, — hvis Frygt for et svensk Angreb paa denne Tid virkelig var meget begrundet [1] —, men ogsaa som tro Undersaat af det habsburgske Dynasti. I Anledning af den franske Diplomat D'Avaugours [2] Besøg ved det danske Hof, paa Veien til Sverig, skriver han til Filip IV den 30 Aug.: «Franskmanden og Portugiseren (ɔ: Gesandten Da Sylva) ville nok søge at sætte ondt Blod i dem deroppe efter bedste Evne, og der vil ikke være daarlig Leilighed dertil; thi de svenske Ministre ere overbeviste om, at de ikke kunne existere (conservarse) uden Krig, og Kongen er i den Grad krigslysten, at han — som det berettes — har sagt til sine Kapelmusici, at dersom de vilde tjene ham, maatte det være med Musketten paa Nakken: anden Musik brød han sig ikke om. Dette saavel som den Omstændighed, at Striden med Bremen er tiltagen i Styrke [3] (det lader til, at Hs. Maj. Keiseren paatager sig at forsvare denne By, idet han har skrevet Breve til Kønigsmark, hvilke denne imidlertid kun har taget ringe Notits af) giver Anledning til Frygt for en eller anden stor og uheldsvanger Begivenhed i de Egne; derfor har Baron Plettenberg paany begivet sig til Hamborg fra Wien, hvorhen han var bleven kaldet.» [4] —

Der har været talt Endel af forskjellige Forfattere om, hvor stor en Part Grev Rebolledo havde i det Skridt af Dronning Christina, hvormed hun overraskede Verden kort efter Tronfrasigelsen. Skjøndt Andre med Rette kunne tilegne sig Hovedfortjenesten for denne Papismens mærkelige Erobring, er det i Virkeligheden bevisligt, at den nidkjære

---

[1] Slg. Fryxell, XI, 105. Carlsson, Sverigs hist. und. pfalz. huset, I, 46. Holberg, III, 116 ff.

[2] I kgl. Depeche af 20 Dec. befales det Gesandten at udforske, hvad D'Avaugours Ærende i Norden egentlig er.

[3] Det Samme siger Reb. i Brev til Fil. IV af 4 Okt.

[4] Den 4 Okt. skriver Reb., at Plettenberg skal til Sverig for det bremiske Anliggendes Skyld.

Gesandt ingenlunde var udelagtig deri. Vel give hans diplomatiske Rapporter kun meget faa Oplysninger om denne Sag; men naar disse sammenstilles med Adskilligt, der findes hist og her i hans trykte Værker, og med andre Hjemmelsmænds Udtalelser, bliver man istand til at danne sig et nogenlunde klart Billede af Dronningens og Reb.'s personlige, indbyrdes Forhold. — Hovedkilden er et Brev fra Greven til Don Pedro de Castro, Kannik i Leon, dateret Kjøbenhavn den 30 Marts 1656 og trykt i Ocios P. 398 ff.; det er at jævnføre med en tildels ligelydende Skrivelse, vistnok fra en Adelsmand i Gesandtens Hus, dateret Kbh. d. 10 Dec. 1655 og trykt i Arckenholtz's «Mémoires concernant Christine reine de Suède», I, P. 465 ff. Allerede i 1655 findes det imidlertid trykt som første Halvdel af «Letre d'un Gentilhomme François escrite a Copenhagen le 10 de Decemb. 1655» (8 Kvartsider uden Titelblad, paa det kgl. Bibliothek). Forskjellen mellem Beretningen hos Arckenholtz [1] og dette Brev bestaaer kun i Anvendelsen af enstydige Ord. Arckenholtz erklærer, at den danske Historiker Hans Gram havde meddelt ham det i hans Værk aftrykte Dokument; Reb.'s egen Beretning kjender han øiensynlig ikke Noget til, men udtaler apriorisk den meget antagelige Formodning, at Greven har inspireret Brevets Forfatter og at der bag dette ligger en Bestræbelse for, paa Portugals Bekostning, at forskaffe Spanien hele Æren for Christinas Omvendelse, — derfor omtales aldeles ikke den portugisiske Geistlige Macedo, hvis Delagtighed i denne Sag dog er uomtvistelig. Reb.'s Skrivelse til Castro er bleven til, efter at Dronningen offentlig havde aflagt

[1] Det er aabenbart til denne Beretning, alias det franske Brev, at Reb. hentyder ved et egenhændigt Postscriptum til Br. til La Torre af 18 Dec. 1655: „Para desacer una indecente calunia contra la conbersion de la Reyna a sido menester probar en ese papel que mucho antes de agosto de 52 [da Pimentel kom til Stockholm] deseaba la amistad de el Rey Nro Señor y tener cerca de si dotores catolicos.“

sin Troesbekjendelse som Katholik i Innsbruck; nu turde han nemlig fortælle rent ud, hvorledes Omvendelsen var gaaet til.

Da den bekjendte franske Lærde og Kalvinist Saumaise, som havde opholdt sig ved Christinas Hof i længere Tid, passerede Kjøbenhavn paa Hjemreisen i Sommeren 1651, førtes det paa Tale ved Reb.'s Bord, hvor aandrig og træffende Dronningen havde udtalt sig om denne Mand,[1] og de tilstedeværende katholske Geistlige yttrede, at denne høitbegavede Fyrstinde udentvivl vilde kunne vindes for den sande Tro, hvis hun blev gjort bekjendt med den af en dygtig Theolog. Pater Gotfred Franken[2] besluttede strax at reise til Sverig og gjøre Forsøget. Forklædt indfandt han sig i Stockholm og fik Audiens hos Dronningen, der modtog ham venlig og bad ham blive ved Hoffet; men han sagde, at han maatte tilbage til sin Herre i Kjøbenhavn for at aflægge Beretning om Reisen, hvortil Christina svarede: «Reis I kun; jeg veed, at denne ædle Kavaleer ikke vil hindre Eder i Eders Forsæt.» Franken reiste derefter tilbage, og ifølge Reb.'s eget Udsagn (i Brevet til Castro) fik det spanske Hof strax Underretning om hans Besøg i Stockholm. Ei længe efter sendte Gesandten atter Jesuiten til Sverig, forsynet med et Brev fra ham selv til Christina, eet fra Filip IV til Reb. vedrørende de spansk-svenske Handelsforbindelser,[3] og endelig «et haandskrevet

[1] Fryxell fortæller (IX. 221), at Saumaise besøgte Reb. og at dette Besøg gav Stødet til Gesandtskabspræsternes Forehavende; men denne Fremstilling beroer paa en Misforstaaelse.

[2] Denne Jesuit gav sig i Kjøbenhavn ogsaa af med Lægekunsten. Epp. Wormianæ, II, P. 1124.

[3] Saaledes betegner Reb. selv dette Brev uden at anføre dets Datum. I den trykte Epistel fra 1655, som Arckenholtz citerer, angives det at være dateret Madrid den 22 Nov. 1649. Dette Aarstal seer ud som en Trykfeil, slg. Grauert, II, 43, Anm., men er det ikke; thi i Kongens Depeche af nævnte Dato hedder det virkelig, at der er givet Ordre til de spanske Søhavne om at skjænke de

Arbeide over nogle moralske Æmner».[1] Til Tak for Gaven tilskrev Dronningen ham et særdeles naadigt fransk Brev, dat. Stockholm 10 Dec. 1651. Følgende Ord i dette: «encore qui je ne l'entende pas assez pour luy (ɔ: Bogen) donner le juste pris, neantmoins je suis si persuadee de l'excelance de Vostre Esprit, que je ne puis m'imaginer que l'ouvrage qu'il a produit soit indigne de luy», — hvori Grauert er tilbøielig til at see en Antydning af, at Christina dengang afviste de katholske Proselytmagere —, behøve vist ei at opfattes anderledes end om Dronningens mangelfulde Kjendskab til det spanske Sprog, i hvilket Bogen var forfattet. — Dronningens Brev sendtes imidlertid til Madrid og vakte store Forventninger dernede saavel som i Rom. Rigtignok reiste Franken kort derpaa bort fra Sverig; men det siges («Lettre d'un cav. franç.»), at hans Reise til Flandern foretoges i Christinas Ærende — omend under et Paaskud —, for at Venskabet mellem den spanske og den svenske Regering kunde befæstes endmere. Og de to Jesuiter Malines og Casati sendtes ham fra Italien til Undsætning i Stockholm; efter den spanskfarvede Fremstilling synes de ei at have havt synderlig Fremgang, medens italienske Beretninger tildele dem en væsentlig Rolle. Endnu

---

svenske Handelsskibe en venlig Modtagelse. Reb. har rimeligvis sendt Dronning Christina dette Brev for at vise hende, hvorledes man i Spanien allerede forlængst har været venskabelig stemt mod Sverig. (Slg. P. 45.)

[1] Hvilket dette Skrift var, kan ei siges med Lethed. Blandt Reb.'s Værker ere „Egloga y Elegias sacras“ dedicerede til Christina; men de udkom først flere Aar efter. I 1652 udgav han „Selva militar y política“, men denne Bog dediceredes, som anført P. 157, til den tydske Keisers Søn Ferdinand, Konge af Ungarn, og den kan heller ikke kaldes „un petit ouvrage sur quelques sujets de morale et de dévotion“ (som i den trykte Epistel fra en fransk Adelsmand 1655). Det sees af Dronningens Svarskrivelse til Reb., at her er Talen om et af hans egne Skrifter; altsaa var det ved en anden Leilighed, at han sendte hende det theologiske Stridsskrift „Heliopolis“ med et galant lille Vers, som læses i Ocios P. 606.

engang kom Pater Franken tilbage til Sverig, havde mange Samtaler med Dronningen og var saa heldig at forblive ukjendt. Dette Held havde ikke hans Medhjælper, Pater Felipe Nucio fra Flandern, der udgav sig for Ingenieur og hemmelig skulde overbringe Christina et Brev fra Reb.: han blev røbet og maatte forlade Landet. Efter Christinas Opfordring forfattede Franken en Afhandling om Sjælens Udødelighed, som dediceredes til Joachim Gersdorf, men ikke naaede at blive trykt i Forfatterens Levetid. Da Don Antonio Pimentel var ankommen til Stockholm, fik Jesuiten endnu bedre Leilighed end tidligere til at bearbeide Dronningens vaklende Sind, og saavel Pimentels Skriftefædre, Pater Moulin og Pater Mannerschied, som de ovenfor omtalte Casati og Malines samt Franken førte alle Argumenter i Ilden og kappedes om at anspore deres Overtalelsesevne, stadig under Ledelse af den romerske Kurie i Forening med Madriderhoffet. Franken blev imidlertid ikke længe i Sverig; det siges, at han forlod dette Land af Utilfredshed over Dronningens Beslutning at nedlægge Regeringen. Ogsaa Casati og Malines fandt sig beføiede til at drage bort før Pimentels Tilbagereise.

Under Don Antonio's Ophold ved det svenske Hof som erklæret Favorit fik hans Landsmand og Kollega i Kjøbenhavn ogsaa sin Del af Naadens Solskin fra den «nordiske Minerva»s Trone. «Jeg er i den Grad hædret af Dronningen, at jeg ikke kan udsige det,» skriver Reb. til A. le Brun i Beg. af 1653. Og da Christina, sandsynligvis i samme Aar, havde indbudt ham til sin Hovedstad, — hvilken Indbydelse han af forskjellige Grunde ikke kunde følge —, oversendte han sin høie Velynderinde et versificeret «Portræt» af ham selv, en af de dengang saa yndede Skildringer i korte Træk af en Persons Ydre, Karakteer og Livsskjæbne, sluttende med blomstrende Smiger til den «moderne Zenobia, Tomyris og Portia».[1] Ved

[1] Ocios, P. 46 ff.

Amaranthordenens Oprettelse, ligeledes i 1653, mærkede han paany, i hvor høi Grad Dronningen var ham bevaagen.[1] Som de første Amaranthriddere nævner Reb. Greverne Tott og Dohna samt Pimentel; men efter at disse vare udnævnte, sendtes Ordensreglerne, 21 i Tallet, til den spanske Gesandt i Kjøbenhavn med Spørgsmaal, om han vilde antage dem, saa skulde han blive den første i det nye Hold Riddere, hvilket foruden ham skulde bestaae af Feltmarechal v. d. Linde, Overstaldmester Grev Steinberg og Pfalzgrev Adolf Johan. Reb. takkede for den tiltænkte Ære, men yttrede, at nogle af Bestemmelserne vare altfor vanskelige at overholde; først længe efter modtog han Ordenens Insignier fra Brüssel, ledsagede af 14 Paragrafer, som han betegner som «meget taalelige». Hvilke Betingelser der fordredes opfyldte for at kunne indtræde i Ordenen, siger han intet Nærmere om. Reb.'s Beretning (i Brevet til Castro) synes ikke ganske at stemme med de Efterretninger om Amaranthordenen og dens Medlemmer, som findes andensteds;[2] disse ere i og for sig ogsaa temmelig modstridende indbyrdes. Ordenstegnet beskriver han som «to A'er i Diamanter, overkors (cruzadas) i en Krands af Tusendskjøn (un circulo de Amaranto); udenom findes Indskriften «Dolce nella memoria»; fremdeles hører dertil et ildfarvet Skjærf, broderet med de samme A'er og bræmmet med store Sølv- og Guldkniplinger.»

Grev Rebolledo var endnu med til — omend kun middelbart — at lægge den sidste Haand paa det store Værk, den svenske Dronnings Omvendelse. Som tidligere omtalt, overdrog han i 1653 sin Huskapellan, Pater Juan Bautista Guemez, det Hverv at bringe en kongelig Foræring til Madrid og der bl. A. at ansøge om Grevens Hjemkaldelse

[1] Slg. Ocios P. 593.

[2] Se Chanut, III, 227, 318. Hist. Tidsskr. V, 354—55. Grauert, I, 446—47. Fryxell, IX, 171—73. Slg. H. Rosenstjerna, De ordinum equestrium in Suecia usu antiquo et hodierno, 1748.

fra Norden. Da Pimentel just paa den Tid forberedte sin Hjemreise fra Gøteborg, var det Reb.'s Agt, at Guemez skulde gjøre ham Følgeskab; men da Pimentels Reise blev opsat, kom Guemez heller ikke afsted til Spanien, idet han ledsagede Don Antonio til Upsala, hvor Dronningen dengang holdt Hof. Her forstod Pateren snart at sætte sig fast i Christinas Gunst, og hans Prædikener og religiøse Samtaler havde saa stor Indvirkning hos hende, at han senere blev hendes Skriftefader. Pimentel sendte ham forud til Spanien; de mødtes atter i Brüssel ved Juletid 1654, dengang Pater Guemez i Hemmelighed modtog Dronningens Troesbekjendelse.

Trods Reb.'s paa Vers og i Prosa udtalte Beundring for Christina, kan han ikke lade være at satirisere en Smule over det Vægelsind, hun lagde for Dagen, da hun forlod Sverig efter Tronfrasigelsen og først havde ladet en Flaade udruste tor at føre hende over Østersøen, men pludselig ombestemte sig og drog over Land gjennem Danmark. Det lader endda til, at hun to Gange har skiftet Beslutning angaaende sin Reiseroute; thi den 1 Juli skriver Reb. til Filip IV, at man havde ventet hende i Helsingør, men at det nu hed sig, at hun vilde begive sig tilsøes fra sit forrige Rige til Tydskland.[1] Om Reisen igjennem Danmark fortæller Gesandten Følgende i sin Rapport til Kongen af 9 Aug.: «Dronningen af Sverig kom gjennem Kolding, — uagtet Byen ikke laa paa hendes Vei —, hvor den danske Kongefamilie var, og der saae hun Alt uden at give sig tilkjende. Men da Dronningen af Danmark havde faaet det at vide, dengang hun var reist videre, forklædte hun sig som Bondepige og fulgte efter hende tilvogns til Haderslev, hvor Svenskerdronningen gjorde et Ophold; hun gik ind i samme Værtshus og saae hende holde Maaltid sammen med de Herrer, der vare i hendes Følge, hvorpaa hun begav sig tilbage uden at have talt med hende.» I den 2den Selva

[1] Slg. Hist. Tidsskr. V, 371, 378, 380, 382.

Danica, der indeholder en Beskrivelse af Hørsholms Herligheder, skildres omtrent paa samme Vis Mødet mellem de to Dronninger i Haderslev som Gjenstand for et Maleri paa Slottet.[1] Disse Beretninger have en vis Interesse, idet de bestyrke den tidt omtvistede Fortælling hos Holberg (III, 109, slg. Chanut, III, 459, og Handl. rörande Sver. hist., XXII, 309). Reb. beretter endvidere om Christinas Reise, at hun i Hamborg tog ind hos sin Faktor og Resident Diego de Tejeira (i det trykte Brev til Castro kaldes denne Mand Abraham Tejeira), stadig iført Mandsdragt; senere hen under Opholdet i Hansestaden, som vare i 14 Dage, antog hun imidlertid sit Kjøns Dragt. Hun havde to Gange Sammenkomst med den hertugelige gottorpske Familie udenfor Byen, modtog mange Besøg og Æresbevisninger og reiste den 27 Juli videre med Posten ad Køln til, atter i Mandsklæder og uden at være ledsaget af nogen Kvinde. Det fortaltes, at hun agtede sig til Spa for at bruge Badene, og derfra til Antwerpen. Til Spa kom hun imidlertid slet ikke, og man forundrede sig i Sverig meget over, at hendes Svagelighed bedrede sig saa hurtig uden Kur; idethele ærgrede man sig ikke lidt over hende i hendes Fødeland, og det holdtes for sikkert, at hun ikke vilde faae Noget af den lovede Pension udbetalt, saafremt hun ikke kom til sit gamle Rige.[2] Medens hun opholdt sig i Hamborg, opstemte Reb. allerede en Lovsang over denne uventede Messias af Kvindekjønnet i en versificeret Epistel[3] til den jødiske Læge Dr. Daniel de Prado (i Ham-

---

[1] Ocios P. 545 f. Om den Cyklus af Billeder af Sophie Amalias Liv, der beskrives i dette Digt, virkelig har existeret paa Slottet eller er opfunden af den klassisk dannede Poet, i Lighed med de Billedrækker, der skildres i Æneidens 1ste Bog, 453 ff., og i Ariosts Orlando Furioso, 42de Sang, Str. 79 ff., — skal jeg lade være usagt; men Fortællingen bliver jo lige sand derfor.

[2] Reb. til Fil. IV, 4 Okt.

[3] Ocios, P. 278 ff.

borg); han beklager blot, at han ikke fik hende at see, da hun drog igjennem den danske Konges Lande. —

Til Reb.'s Meddelelser vedrørende den europæiske Politik i dette Aar kan endnu føies, at en moskovitisk Afsending, ifølge Reb.'s Br. til La Torre af 22 Marts, kom til Kjøbenhavn den 21de fra Stockholm, efter Sigende for at kjøbe Krigsfornødenheder til den Krig, som Russerne vilde begynde mod Polen.[1] I Begyndelsen af Aaret foretog en Oberst Schlebusch Hvervinger i Holsten for de spanske Nederlande; paa Reb.'s Anmodning lovede Rigshofmesteren at ville lette ham hans Forsæt og at faae Frederik III til at interessere sig derfor. Imidlertid reiste Obersten snart tilbage til Nederlandene istedenfor at komme til Kjøbenhavn, som Gersdorf opfordrede ham til, saa at det synes, at der ikke er blevet Meget ud af denne Hverving her i Landet.[2]

Efter at det i længere Tid havde været bebudet, at de Kongelige vilde reise til Holsten, men Reisen var bleven opsat paa Grund af de politiske Forhold, kom de endelig afsted i Marts.[3] Før sin Afreise havde Kong Frederik

---

[1] Slg. Becker, Saml., I, P. 54.

[2] Reb. til Fil. IV, 4 Okt. I Geh. Ark. („Frankrig", 43 e) findes en Memoire til Fred. III fra De Meulles, den franske Resident i Hamborg mod Hverving for Spanien 1654. Slgn. Corn. Lerche til Rigshofm. Gersdorf (Madrid 14 Febr. 1654): „En Oberst fra Hamborg ved naffn Jacob Schlehbusch ... schall werbe och hid indføre 2000 Thydsche soldater thill foeds. Samme Oberst haffuer veret hoes mig ock berett. at Ertzhertzogen Leopoldus haffuer ordre aff Kongen her thill at schriffue thill Hans Maytt och andre Thydske førster, for at facilitere samme werbing, loed mig och see Kongen aff Spaniens schriffuelse thill Conde de Rebolledo om ded samme ..., og begierede thillige ieg hannem hoes Eders Extz vilde anmelde Huilchet ieg icke haffuer vild underlade her med att giffue thilkiende, ufornøden agtendis om hans person Videre at melde, eftersom hand i Dan㎏, heldst udj Jylland siden sidste Svensche feide, nocksom er bekant." (Geh. Ark., „Gersdorfs Breve", 3die Pakke.)

[3] Reb. til Fil. IV, 22 Febr. Slg. Becker, I, 54 f.

faaet Leilighed til (i Januar) at vise Conduite ved en Ildløs i Kjøbenhavn, der truede med at antage større Dimensioner, men standsedes ved de Foranstaltninger, Kongen lod træffe, saa at kun et Par Huse brændte.[1] Under Opholdet i Rigets sydvestlige Provindser, som først sagdes at skulle blive temmelig kortvarigt, forlød det, at Keiseren havde givet Danmark Tilladelse til paany at indføre Glückstadtertolden, men de danske Ministre erklærede Reb., at man for Tiden ikke vilde gjøre det, da det frygtedes, at Englænderne eller Hollænderne vilde lægge Hindringer iveien.[2] Tvisten med Hamborg gav ogsaa den danske Regering Endel at bestille, og der var dem, som mente, at de endnu fortsatte Flaadeudrustninger gjaldt denne Hansestad;[3] et Par Uger efter ophørte imidlertid Rustningerne, skjøndt Spændingen mellem Hamborgerne og Kong Frederik snarere var tiltagen end det Modsatte.[4] Det var dog ikke disse Omstændigheder, der hindrede de Kongelige i at vende tilbage til Residentsstaden og forlængede deres Reise udover det fastsatte Tidsrum, men en hel anden og det en meget gyldig Grund, nemlig Pesten, der rasede i Aaret 1654 i den største Del af Danmark, navnlig paa Øerne og i selve Kjøbenhavn.[5] Herredagen udskreves til Kolding, Ministrene og Adelen flygtede fra den pestbefængte Hovedstad, og Hoffet turde ikke slaae sig til Ro nogensteds, da Smitten brød frem paa mange forskjellige Punkter; mest residerede dog Kongen i Flensborg, omgiven af en tæt Kreds af Sikkerhedsvagter. Her var det, at den franske Gesandt D'Avaugour gjæstede Frederik III (slg. P. 191),

[1] Reb. til La Torre, 21 Jan.

[2] Reb. til La Torre, 22 Marts.

[3] Reb. til Fil. IV, 24 Mai.

[4] Reb. til Fil. IV, 14 Juni. Slg. D. Mag. 3 R., IV, 268—70.

[5] Se den udførlige Skildring hos Mansa, Bidrag til Folkesygdommenes Hist. i Danm., P. 391—408. Slg. Nielsen, Kbh.'s Diplom., III, 429 ff.; V. 369. 374. 376, 377 f., 379.

hvilket Besøg gav Anledning til meget Rygtesmederi;[1] thi da Reb. paa Kong Filips Befaling søgte at udforske, i hvilken Hensigt han var kommen til Norden, blev det berettet ham, at Franskmanden bl. A. havde det hemmelige Hverv at bringe en Forlovelse istand mellem Ludvig XIV og Prindsesse Anna Sophie, Kongen af Danmarks Datter. Vor Gesandt tvivlede strax meget om dette, dels i Betragtning af Religionsforskjellen, dels fordi Anna Sophie kun var syv Aar gammel.[2] — Allerede førend Gersdorf og de andre Ministre reiste fra Kjøbenhavn, tilbøde de Reb. foreløbig Bolig paa et eller andet af de kongelige Slotte paa Sjælland; det synes at fremgaae af Gesandtens Rapporter, at dette Tilbud ikke blot gjordes ham paa Grund af Pesten, men ogsaa af Hensyn til hans forstyrrede pekuniære Omstændigheder. Han flyttede da med sin Husstand ud til Hørsholm i den første Halvdel af Juli,[3] og fra denne Sommerbolig med dens renere Luft fortsatte han nu sine Beretninger om den frygtelige Sygdoms Hærgen blandt Hovedstadens Befolkning.[4] Den 1 Juli havde han skrevet, at der døde mellem 30 og 40 Personer hver Dag; men den 9 Aug. havde han erfaret fra Kjobenhavn, at nu var det daglige Antal af Døde steget til 100, og det saae ud til, at Byen vilde blive ganske folketom, og den 30 August hedder det: „Sygdommen breder sig nu over hele Landet uden at skaane

---

[1] D'Avaugour kom til Flensborg i August med en kostbar Gave til Kongen og et glimrende Følge, hvoriblandt en Søn af Statssekretæren Grev de Brienne. Han blev der i otte Dage, hædredes med en Hjortejagt og et storartet Gjæstebud og havde flere Privataudienser hos Frederik III; hvad der var blevet forhandlet i disse, holdtes saa hemmeligt, at Ingen ved Hoffet vidste Besked dermed. Derpaa reiste han til Gottorp. (Reb. til Filip IV, 30 Aug.)

[2] Reb. til Fil. IV, 4 Okt.

[3] Hans tidligste Brev fra „Hersholme" er dateret den 18 Juli; endnu den 1ste s. M. skrev han et Brev fra Kjøbenhavn.

[4] Slg. Mansa, anf. Skr., P. 397 ff.

Nogen, saa at Kornet bliver staaende modent paa Markerne, da der Ingen er til at meie det.» Under disse farlige Forhold maatte Reb. blive paa sin Post som Gesandt, medens det erfares, at ialtfald een af Husets Geistlige søgte Frelse ved Flugten, nemlig Jesuiterpateren Willem van Aelst, en Bekjendt af Prof. Ole Vorm.[1] Da det spanske Statsraad havde faaet at vide, at der herskede Pest i Danmark, besluttedes det (d. 12 Dec.) at underrette el Consejo de Castilla derom, for at det kunde træffe Forsigtighedsanstalter og forbyde Indførsel af Varer og Adgang af Skibe derfra, saalænge Smitten varede. Dette spanske Forbud optog man temmelig ilde i Danmark, thi intet andet Land udstædte noget saadant; paa Reb.'s Forestilling ophævedes det derfor i Juni 1655 (jf. Statsraadsconsulta af 26 Juni med kgl. Paategning). Endnu i Slutningen af Februar 1655 var Farsoten ikke helt forbi uagtet den haarde Vinter.[2]

Det vil erindres (se P. 180), at Frederik III i 1653 havde sendt Kongen af Spanien nogle islandske Jagtfalke som Gave. I Consulta af 10 Marts 1654 udtalte Statsraadet som sin Mening, at Kong Frederik burde takkes for sin Venlighed ved et Brev fra Filip IV og tillige adspørges, om han til Gjengjæld kunde have Lyst til Et eller Andet fra Spanien. Filip IV sendte da en Takskrivelse til den danske Konge, hvis Gave havde glædet ham særdeles meget, ikke blot fordi den kom fra en saadan Ven, men ogsaa fordi han selv var en saa stor Elsker af den ædle Falkejagt, at disse fortrinlige Fugle vare i høi Grad værdifulde for ham; og det paalagdes Reb. (under 20 Marts) at forhøre sig i sin Konges Navn hos Frederik III, om der var Noget, han kunde have den Fornøielse at forære ham, saa skulde dette blive sendt med skyldig Hurtighed. Da

---

[1] Epp. Worminnæ II, P. 1129, slg. 1123.

[2] Reb. til Fil. IV, 28 Febr. Slg. Mansa, P. 408—9; Nielsen, Kbh.'s Diplom.. V, 383.

den danske Konge ikke var i Kjøbenhavn, dengang Kong Filips Brev ankom, og det af visse Aarsager var umuligt for Reb. at reise over til ham («heraf sees, hvor liden Gavn jeg kan gjøre her!»), blev Brevet og Hilsenen overgivet til Rigshofmesteren og Kantsleren, der agtede sig til Kolding om faa Dage.[1] De sagde, at man med Glæde vilde sende Filip IV Falke, saa ofte han udtalte Ønske derom, og hvad en spansk Present angaaer, yttrede de, at fremmede Fyrster, der modtog Falke fra Danmark, altid pleiede at gjengjælde dem med Gaver, af hvilke Reb. ved denne Leilighed fik nogle at see. Altsaa fandt de det fuldstændig i sin Orden, at der kom en Foræring fra Spanien, og de gave den spanske Gesandt strax en Idee om, hvad der ønskedes, ved at tilføie, at Intet vilde være Hans Majestæt saa velkomment som nogle vellugtende Sager (cosas de ámbar) eller nogle Heste til Dronningen; «thi Kongen er saa galant imod hende, at enhver Hyldest, der vises hende, er ham meget kjær.» Dengang Gersdorf tog Afsked med sin spanske Ven nogle Dage derefter, berørte han atter dette Æmne og spurgte, om han kunde give Dronningen Haab om Gaven.[2] Reb. svarede naturligvis Ja; men aabenbart har han ikke selv været ganske sikker derpaa: han kjendte Regeringen i Madrid for godt. Derfor gjør han sin Konge opmærksom paa, hvor lidet anstændigt det vilde være for Landet, dersom Gaven udeblev. Den 26 Aug. bestemmer saa Statsraadet, — og Kongen approberer det —, at der skal sendes nogle parfumerede Sager og sex gode Heste fra Stutteriet i Córdoba til Danmark og at de snarest skulle indskibes i et Fartøi, der seiler til de nordiske Have; — hvorpaa der ikke høres Mere derom, d. v. s. i dette Aar, thi vi ville oftere træffe denne spanske Foræring igjen i det Følgende. —

I dette Aar var det ogsaa, at en mærkelig Disputats

---

[1] Reb. til Fil. IV, 24 Mai.

[2] Reb. til Fil. IV, 14 Juni.

ved Kjøbenhavns Universitet hændtes, som gav Jesuiten Gotfred Franken Leilighed til at optræde som Forsvarer af Skjærdsildsdogmet. Den blev saavel af Reb. som af hans Husstand opfattet som en Seir for Katholikerne og har øiensynlig været ham en Kilde til Tilfredshed under hans mange Ærgrelser.[1]

Til disse sidste bidroge stadig i høieste Grad hans Pengeforhold, som vi senest betragtede ved Aaret 1651 (se P. 106). Der var dengang paany udstædt Befaling til Flandern om at udbetale Reb. hvad der skyldtes ham, og han modtog Efterretningen herom med de pinlige Følelser, som han havde Aarsag til at nære efter de foregaaende Aars Erfaringer. Hans Kreditorer bleve mere og mere utaalmodige, og de Renter, han maatte betale, bleve høiere og høiere. For at tydeliggjøre sin ensomme og fortrykte Stilling, erklærer han til La Torre, at han lever næsten ligesaa fjernt fra Slottet i Kjøbenhavn som fra det i Madrid; thi i de fire Aar, han havde været i Danmark, havde han knap været fire Gange ved Hove.[2] Fra Fuensaldaña hørte han ikke Mere, men Sekretæren Agustin Navarro skrev til

---

[1] Se H. F. Rørdam, „om Prof. Hans Zoega og hans Doctorpromotion i Rostok" (D. Mag., 4 R. V), og Emil Gigas, „Don Antonio de Sandoval" (Kirkehist. Samlinger, 3 R. III). — Til de i disse Afhandlinger givne Oplysninger er at føie hvad O. Worm siger i et Brev til Sønnen Villum, dat. Kbh. 11 Febr. (Epp. Worm. II, P. 1124): „Nuper in disputatione Logica Zoegæ. præsente Rege et Proceribus, opposuit Monachus ille Gottofridus... qui etiam nobis opposuit, sed nugis suis Scholasticis exiguum meruit applausum." Naturligvis lyder Reb.'s Beretninger om Virkningen af Frankens Ord helt anderledes: ganske vist vandt hans Modstanderes Invektiver noget Bifald, men de fornuftige Folk erkjendte. at Sara (ɔ: Katholicismen, som Abrahams ægte Hustru) seirede over „Trælkvinden Hagar" (se Ocios, P. 409—12, ɔ: første Afsnit af den 1ste Selva Danica). Den dygtige unge Læge Frederik Arnisæus (se Gigas, anf. Afh.. P. 647 f., slg. Epp. Worm. II, 1122 f.) blev et Offer for Pesten 1654 (Mansa, Bidrag etc., P. 398).

[2] Reb. til La Torre, 19 Jan. 1652.

vor Greve fra Brüssel den 5 Febr. 1652, at det vilde glæde ham meget at kunne hjælpe, men — der var saa uhyre Meget at bruge Penge til i Flandern. Og den 1 Mai kom der atter et Brev fra Navarro af lignende Indhold. Under disse sorgelige Forhold mindedes Reb., hvad D. Francisco de Meneses udbrød i hans Nærværelse, dengang han skulde reise til Norden: «Stakkels Mand! har han begaaet nogen Forbrydelse, siden han skal op til det Land og omkomme? Det vilde være bedre at bede, om han maa blive henrettet her.» Medens Kongen af Danmark kun havde en borgerlig Resident (Corn. Lerche) i Madrid, var han, en Adelsmand og veltjent Kriger, bleven anbragt paa en saadan Post! — Imidlertid kom det spanske Statsraad den 2 Marts 1652 til den Anskuelse, at det var nødvendigt at have Afsendinge saavel i Danmark som i Sverig; men «man kunde jo see at finde En, der ikke var af samme Rang som Rebolledo». Dersom Greven havde anet, at «Dhrr. i Madrid» stode i Begreb med at søge en saadan Mand, vilde han sandsynligvis ikke (i Br. til La Torre af 13 Apr. 1652) have udgydt sin Harme over dem, fordi han nys var bleven forbigaaet, da D. Baltasar Mercader udnævntes til Medlem af Krigsraadet, «en Mand, der ei tæller flere Leveaar, end jeg tæller Tjenesteaar». Han havde paa den Tid endog grebet til et nyt Middel for at faae Penge fra Nederlandene, idet han skikkede sin Sekretær, Francisco Fernandez de Velasco, derned; denne maatte til Leiren ved Gravelingen for at træffe Fuensaldaña og fik ingen anden Besked af ham end, at alle Penge gik med til Krigen, og at Reb. maatte ansøge om sin Gage i Spanien.[1] Under Paaberaabelse af de høie militære Embeder, hvortil han havde svunget sig op, vendte han sig da til Kongen med Bøn om, at Marquien af Sfondrato's tidligere Post maatte blive skjænket ham.[2]

---

[1] Reb. til Fil. IV, 25 Mai 1652.

[2] Reb. und. 1 og 8 Juni.

At denne General var død, havde han faaet at vide fra den ovenfor nævnte Velasco, desuden at Kommandantposten i Antwerpen var ledig,[1] men at der var Mange, som søgte disse to Poster, særlig Esteban de Gamarra,[2] som efter Sigende skulde sendes til Sverig, men satte sig med Hænder og Fødder derimod, — «Mange vilde imidlertid gjerne sende ham længere bort endnu», og der kunde forsaavidt være Haab for Reb. Hvad Gagen angaaer, lød Velasco's Meddelelser fra Flandern stadig saa trøsteslose som vel muligt: D. Agustin Navarro havde paa hans indstændige Opfordring talt med en høitstaaende Embedsmand, D. Mateo de Torres, som svarede: «Grev Rebolledo faaer jo en meget god Gage fra Spanien; hvad har han at beklage sig over?» Velasco vedbliver: «Hvis Eders Naade vil følge mit Raad, saa vent Eder hverken Smaat eller Stort af disse Herrer, og tro hverken Breve eller Løfter eller Komplimenter eller Nogetsomhelst.» Selv tilbyder han sig derimod at vandre paa sin Fod til Madrid, om det skulde være, og tale Grevens Sag hos Statsraadet eller D. Luis de Haro eller endog hos Hans Majestæt, og han vil gjerne sælge Alt hvad han eier for at tjene sin Herre, — det sværger han ved Gud og «ved dette Kors», thi han er «en ærlig Bjergboer».[3] — Idet Reb. udtalte det Haab, at der snart maatte blive forundt ham et Embede, som bedre stemmede med hans Stand og Fortjenester, gjorde han Statssekretær La Torre op-

---

[1] Kort efter blev et tredie Embede i Flandern vakant ved Marquien af Molinghems Død, og Reb. undlader heller ikke ved denne Leilighed at bringe sig i Erindring (i Br. til Fil. IV af 23 Aug.).

[2] Denne Mand blev spansk Gesandt i Holland efter Le Brun. Wicquefort (Hist. des Prov.-Un., II, 245, slg. 422) kalder ham, „successeur de l'emploi, mais non du mérite de Brun".

[3] Fr. de Velasco til Reb., Gravelingen 15 Mai. Aug. Velasco slg. Ocios P. 265 ff., 274, 277. „Bjergboer" (montañes) vil sige: nedstammende fra Spaniens ældste Kristne, som jo levede i Asturiens og Leons Bjerge.

mærksom paa, at Ingen vilde kunne repræsentere Spanien ved det danske Hof saa godt og saa billig som Pater Guemez, thi han besad stor Lærdom, ogsaa Sprogkundskaber, kjendte Gesandtskabsforretningerne vel og var høit agtet af de danske Ministre; naar han fik 1000 Escudos til at indrette sig som Resident og desuden 100 hver Maaned (men «bien pagados»), vilde han have Tilstrækkeligt.[1]

Grevens Forestillinger og Bønner gjorde dog endelig saameget Indtryk paa Statsraadets Medlemmer, at de for Alvor tænkte paa at afløse ham efter længe at have indskrænket sig til lyriske Beklagelser over hans Tilstand. Den 13 Juni hedder det i Consulta'en, at det er bedst, at Reb. hjemkaldes, og at Penge sendes ham uopholdelig; saa kan han raade, hvordan man skal forholde sig med Gesandtposten. Overensstemmende hermed tilskrev Kongen ham den 26de, at det tillodes ham at vende hjem til Spanien, at Alt, hvad der skyldtes ham, skulde blive ham betalt; desuden vilde Kongen give ham 2000 Dukater[2] til Reisen; det befaledes Greven at opgive, hvormeget han havde tilgode, og at meddele det danske Hof før Afreisen, at der vilde komme en Anden istedetfor ham. Naturligvis modtog Reb. med Glæde dette Budskab: nu saae han endelig en Udvei til at komme herfra paa en ordentlig Maade, og den Vexel paa 6000 Escudos, som ledsagede Kongens Brev, reddede ham, som han selv siger,[3] i den yderste Nød; men han skyldte meget Mere bort, omend han ingen unyttige Udgifter havde at bebreide sig, thi alene Gesandtskabs-

---

[1] Reb. til La Torre 27 Juli, til Kongen 17 Aug.

[2] 1 Ducado de plata ell. cambio = 4 Kroner; 1 Ducado de vellon = 2 Kroner 12 Øre. Der gik 11 Sølvrealer (Reales de plata) paa en Ducado af førstnævnte Sort.

[3] Reb. und. 17 Aug. Efterretningen kom ham saa pludselig, at han blev bange for, at Tilbagekaldelsen muligvis var foraarsaget af Utilfredshed med hans Optræden i Kbh. (Reb. til Kongen 7 September).

kapellet slugte en betydelig Sum. Med 6100 Escudos endnu, de lovede 2000 Dukater og hvad han kunde faae ud ved Salg af «de faa værdifulde Sager, han endnu eiede», vilde det til Nød være ham muligt at tilfredsstille Kreditorerne og reise hjem til Spanien; men da maatte ogsaa Pengene sendes ham strax, før Vinterfrosten begyndte, thi ellers kunde han ikke slippe bort fra Kjøbenhavn inden Foraaret, og til den Tid vilde ny Gjæld have ophobet sig. Der blandedes ogsaa Malurt i hans Glæde ved, at han ikke modtog nogen Udnævnelse i Flandern samtidig med, at han fik sin Afsked som Ambassadør. Hvad hans Kapel i Kjøbenhavn angaaer, vilde han efterlade det i den gode Tilstand, han med ikke ringe Bekostning havde bragt det i, under en nederlandsk Geistligs Varetægt, indtil den nye Gesandt kom: det vilde være til stor Skade, om de Troende i Danmark skulde savne dette Tilholdssted.

Den Sum Penge, som man endnu var Reb. skyldig, kom ikke til den ønskede Tid. Men hvad der var end værre: Vexlen paa de 6000 Escudos viste sig ikke at være god, den blev — efter megen Talen frem og tilbage — protesteret, og Aaret 1652 endte for vor Gesandt ligesaa bedrøveligt, som det var begyndt.[1] Efter at den spanske Regering havde mandet sig op til Kraftanstrængelsen i Juni Maaned, drev den det, for Resten af Aaret, ikke til Mere end de sædvanlige Løfter, og endog med Hensyn til Pater Guemez nøiedes man med at skrive til Erkehertug Leopold i Flandern og forhøre sig om Paterens Person og Fortid.[2]

Reb. fik altsaa endnu mange Gange Anvendelse baade for Pathos og bitter Ironi i sine Henvendelser til Magthaverne i Madrid. I et Brev af 15 Febr. 1653 beklager han sig saaledes over, at han ei er i Besiddelse af den almindelige Cifferskrift, som benyttedes i det spanske Kancelli

[1] Reb. und. 16 og 26 Nov. samt 21 Dec.

[2] Cons. af 15 Sept., 28 Okt. og 16 Nov.

og af Spaniens Repræsentanter i Udlandet: det er et Vidnesbyrd om Tilsidesættelse, og Folk maa antage ham, ikke for Minister, men for «un correo de malos piés».[1] Med Harme maatte han see, hvorledes de spanske Ministre i Holland og Sverig modtog deres Løn til rette Tid, men han ikke. Og i Kjøbenhavn vidste nu Alle, at han var kaldt hjem, og tillige Grunden, hvorfor han ikke fulgte Kaldet, — under de Underhandlinger, som han dengang maatte føre med den danske Regering, kom denne iøinefaldende Miskredit ham høist utilpas. Syg havde han været hele Vinteren. Da han netop stod i Begreb med at komme sig, fik han kongelig Ordre til at blive indtil Videre i den danske Hovedstad, indtil en Afløser indfandt sig. Hans Svar, dateret 12 April 1653, er holdt i en meget værdig Tone: naar Kongen befaler ham at lide al den Trang og Skjændsel, maa han jo adlyde, men han kan ikke fortie, at Sligt har han ikke fortjent. Med mærkelig Frimodighed taler han ogsaa til Kongen i en noget senere Skrivelse (21 Juni), hvor han udførlig fremstiller, at man for Aarene 1651—53 er ham 18,300 Escudos skyldig, ikke at tale om, at han egentlig efter Kongens Bud burde have sin Gage for 1654 forud, hvortil endelig kom de 2000 Dukater i Reisepenge; istedenfor dette havde han bestandig ikke faaet Andet end gyldne Ord, thi paa dem lod Statsraadet det naturligvis heller ikke mangle i 1653. Til La Torre lægger han sin Forbittrelse og Kummer endnu mere uforbeholdent for Dagen: «Ved Gud, Sandhedens evige Kilde og Forsvarer, sværger jeg, at jeg har solgt og pantsat Alt hvad jeg eiede, endog mine Sølvskeer; i tre Maaneder har jeg været sengeliggende, i hvilken Tid jeg endog har maattet mangle det daglige Brød, og naar jeg faaer det, er det under saa beskjæmmende Betingelser, — og det for Alles Blikke —, at Dronningen af Sverig spurgte D.

[1] Correo de piés kunde vel oversættes „fast Kureer", Reb. føier „malos" til med Hentydn. til sin Gigt.

Antonio Pimentel, hvilken Brøde jeg havde begaaet, siden man saaledes slog Haanden af mig.»[1] — Af Statsraadets Udtalelser angaaende Reb. i dette Aar er at mærke Betænkningen af 17 Juni, hvori det foreslaaes Kongen at sende en Mand fra Flandern, og ikke fra Spanien, i Rebolledo's Sted til Kjøbenhavn, — af Nederlænderne vilde der nemlig være nok, som egnede sig til denne Post —, og den af 23 Sept., der er affattet i noget stærkere Udtryk end sædvanligt, som: det er en stor Skam, at Reb. holdes i Fattigdom, især deroppe i Norden, hvor man lægger meget Mærke til Saadant og stor Vægt derpaa; Ordren bør fornyes og indskærpes ret, thi man maa jo være angst for, at Gesandtens Person belægges med Arrest (se haga represalla en su persona). Kong Filip approberer selvfølgelig som altid.

I Statsraadsbetænkningen af 10 Marts 1654 noteres, at Pater Guemez dengang havde fremført mundtlig Beretning for Raadet om Grev Rebolledo's Situation. Samtidig maatte Reb. med Sorg og ikke under Misundelse — hvor lidet han end ellers gav sig af med at misunde Andre (siger han) — see D. Antonio Pimentel reise hjem til det kjære Fædreland, og det velforsynet med Penge. Pimentel havde selv sagt ham, at han i mindre end to Aar havde faaet 23,000 Dukater sendt fra Spanien og Nederlandene foruden de til hans Embeder (puestos) hørende Emolumenter, ja endnu for ganske nylig havde modtaget en Vexel paa 6000 Dukater til Brug paa Hjemveien. Idethele fik Pimentel til denne Reise 2000 Escudos i Stockholm, 6000 i Hamborg og 4000 i Brüssel, medens hans kjøbenhavnske Kollega kun fik »letras de cartas« (Ordspil: letras betyder baade Vexler og Bogstaver).[2] Med disse Kjendsgjerninger for Øie kunde

[1] Reb. til La Torre 13 Sept. 1653.

[2] Slg. Ocios P. 273, hvor den samme Vittighed forekommer. — „Jeg skylder Madrid mine graa Haar,“ saaledes begynder han et langt Rimbrev fra 1654 (Ocios P. 594 ff.), som skildrer hans sørgelige Stiiling. „Kommer jeg nu engang hjem til Spanien, saa

Reb. ikke værge sig imod den Tanke, at det var Villien, ikke Midlerne, der manglede i Madrid, naar det gjaldt at hjælpe ham. «Hr. Sekretær,» skriver han til La Torre (hvem han en anden Gang opfordrede til at staae den gode Sag bi «som ægte Gammelkastilianer»), «lad os tale rent ud; vi ere jo Kristne og forpligtede til at bære os ad som saadanne: sørg for Guds Skyld for, at jeg bliver hjulpen med Andet end med Ord, eller giv mig Oplysning om, hvilken Hemmelighed der ligger skjult bag alt dette.»[1] Det seer ogsaa unægtelig ved første Øiekast noget underligt ud, at Pimentels Pengekasse holdtes saa godt fyldt, medens Reb. ikke faaer en Real, og nogen Patron, som i særlig Grad interesserede sig for ham, har Reb. ikke havt, — det er klart. Men der er heller ikke nogen Aarsag til at troe, at han havt nogen personlig Fjende i Regeringskredsene i Madrid: Grunden til hans Forladthed bør utvivlsomt kun søges i den slette spanske Statshusholdning, i den Slendrian, som bevirkede, at den, der var ude af Øie, ogsaa blev ude af Sind, og at man vænnede sig til at lade hans Klager gaae ind ad det ene Øre og ud ad det andet. Han blev ingenlunde den sidste spanske Gesandt i Norden, som maatte lide under Pengetrang. Naar man har gjort en Undtagelse med Pimentel, er Anledningen dertil upaatvivlelig at finde i hans ualmindelig vigtige Ambassade hos Dronning Christina og den store Delagtighed, han havde i hendes Troesskifte, hvilket allerede betragtedes af det spanske Hof som nærforestaaende.

Dog, ogsaa til Reb. smilede Lykken et Øieblik, kort efter Pimentels Reise fra Stockholm. Den 18 Juli modtog han nogle nye Vexler, og disse viste sig — efter nogen

---

bliver jeg vel strax sendt ud til Tidore [en af Molukkerne] som Ambassadør, med Ordre til at faae min Gage fra Chile.“ hedder det deri (P. 598 f.).

[1] Reb. omtaler disse Forhold under 22 Marts, 24 Mai og 14 Juni 1654.

Tids Forløb, i hvilken der arme Gesandt svævede mellem Haab og Frygt — at være gode. Hvor stort et Beløb de lød paa, siger han ikke i sine Breve; men han yttrer, at alene til Kongen af Danmarks Leverandeur (proveedor) i Hamborg stod han i større Gjæld, end disse Vexler kunde betale. Han ventede følgelig den resterende Sum med Længsel, men tillige med fornyet Haab, og Slutningen af Aaret 1654 forløb derfor under bedre Auspicier end dets nærmeste Forgængere.[1]

[1] Reb. und. 9 og 30 Aug. samt 4 Okt. 1654.

Femte Kapitel.

1655.

Indhold: Rebolledo paa Hørsholm. Hans Skildring af Slottet. Skandaløse Optrin mellem Papister og Lutheranere i Kjøbenhavn. Rebolledo's „Selvas Danicas", Forordningen om fremmede Religioners Bekjendere og Gesandtens formodede Forsøg paa Proselytmageri i stor Stil. Karl Gustav indjager Europa Skræk. Krigen i Polen. Danmark vakler imellem Tilslutning til Sverig og til dets Fjender. Rebolledo's ivrige Bestræbelser for Alliance mellem Keiseren og Frederik III. Saltleverancen stadig forhalet. —

Som vi ovenfor saae (P. 201), begav Rebolledo sig i Juli 1654 ud til Hørsholm. Dette Slot og Gods, fordum i Korfitz Ulfelds Besiddelse, havde Frederik III i Aaret 1651 foræret sin Dronning, og Greven var saaledes Sophie Amalias Gjæst derude, en Omstændighed, som maatte forhøie Stedets Skjønhed i hans Øine. Da hans Ophold der varede omtrent et helt Aar og han netop i dette udfoldede en livlig digterisk Virksomhed, er det ikke forunderligt, at vi ret ofte finde «Hersholme» (Hirsholm) omtalt i hans Skrifter og at vi i dem kunne hente Et og Andet til at supplere de temmelig faatallige Notitser om det ældre Slot, som ere samlede i den nyeste Tid.[1]

[1] Slg. C. Christensen, Hørsholms Historie. Kbh. 1879, hvor man finder langt Mere om Christian VI's Hirschholm end om den tidligere Kongebolig, kun Lidt om Tiaaret 1650—60, hvad selve

Den anden Selva Danica, som betitles «Hersholme» (Ocios P. 479 ff.), giver endog en hel Beskrivelse af Borgens Ydre og Indre. Men der er det Mislige ved Reb.'s Skildring, at man ikke rigtig tør troe paa den: skjøndt han i den lille «Envoi», som ledsager det længere Læredigt, forsikkrer, at han ei har tilladt sig at bruge altfor straalende Farver eller poetisk Overdrivelse, synes Adskilligt i Digtet at klinge vel prægtigt til at kunne passe paa et sjællandsk Jagtslot. Man dømme selv efter følgende Referat. — Kongeborgen, hvis Navn betyder Hjorteholmen (la Isla de los ciervos),[1] ligger i den herligste Skov, som helliges af Danmark til dets Guddom (ɔ: Sophie Amalia), paa et blomsterklædt «Bjerg» midt i en krystalklar Sø. Der førtes den af Skjæbnen omtumlede Digter hen som i en sikker Havn, og vandrende gjennem Havens grønne, blomsterrige Labyrinth kom han ud til en friere Plads, hvor en gammel Mand beskar en Vinstok, hvis Løvtag strakte sig skyggende fra Træ til Træ. Oldingen spurgte ham om hans Hjemstavn og Levnet, og da Digteren i billedfyldt Sprog havde skildret ham — i Hovedtrækkene — sit Livs Omskiftelser og mangehaande Sorger, indtil han naaede dette Sted, hvor Dronningen havde villet afbilde Paradiset, opfordrede den Gamle ham til at gjennemvandre Bygningen og dens Omgivelser, saa vilde han nok glemme sin Kummer ved at skue al den Herlighed. De tiltræde derpaa Vandringen. Slotsbakken, hedder det først, kan i Skjønhed lignes ved Olympen, om end ikke i Høide, — det Sidste er naturligvis troligt nok;[2]

Bygningen angaaer; fremdeles C. F. Bricka's Anmeldelse af Christensens Bog (Hist. Tidsskr. 5 R. II, 402 ff.) og F. R. Friis, „Lorents Tuxen“, i „Nationaltidende“ 1880 (25, 27 og 29 Okt.).

[1] Her haves altsaa atter et Bevis for, at Navnet Hirschholm var gængs længe før Sophie Magdalenas Tid, slg. Christensen, Hørsh.'s Hist., P. 1, 11, 17—19; Friis i den anf. Artikel; endv. Geh. Ark., topograf. Saml., „Hirschholm“, Nr. 9: et kgl. Brev til Gersdorf fra 1652.

[2] Bakken existerer ikke mere; den sløifedes ved det nye Slots Opførelse (se Thura's danske Vitruv., II, 78).

den er delt ved parallele Rækker af Cypresser, som indeslutte tre Haver, hvori Natur og Kunst kappes om at frembringe Farve og Duft.[1] Tre skyggefulde Alleer føre op til Paladset, som er mærkeligt ved at være bygget i Form af en ligesidet Trekant, og ad en Løvgang af Myrter, «hvis Buer betynge Kæmpeskikkelsers Nakke» (saaledes siges der noget dunkelt), kommer man til Hovedindgangen. Dennes Dørfløie ere af Mahognitræ, besatte med Bronceprydelser; paa begge Sider findes Søiler af broget Jaspis, som bære Pyramider, paa hvilke der atter hviler Kugler, — Alt dette passer jo ret godt ind i Renaissancestilen. Over Midtbuen sees et Skjold med Sophie Amalias Navnetræk, over dette atter en skjøn Broncestatue af Haabet med Laurbærkrands. Marmorbalustrader skille den øverste Del af Haverne fra tre aabne Pladser, belagte med Kvadersten og svarende til de tre Façader. Ogsaa Gaarden er trekantet; dens Brolægning, Søiler, Buer og Frise ere af forskjelligartet Porfyr; Stilen er «dorisk», d. v. s. naturligvis ikke som Parthenons eller Theseustemplets, men saaledes som Palladio og Vignola opfattede denne Stilart. Midt i Gaarden findes et rislende Springvand, i Skikkelse af Hippokrene, fremstampet af Klippen ved Pegasus' Hov, omgivet af Apollo, Muserne og atten Svaner, udhuggede i Marmor; paa disses Næb ere indridsede de navnkundigste Oldtidsdigteres Navne. Væggene i de Buegange, som omslutte Gaarden, ere smykkede med kostelige, store Billeder af Karl van Mander, Danmarks sindrige Apelles. Den Ros, som Reb. udtaler over van Mander, er saa umaadelig, som den vistnok kun er bleven faa Kunstnere tildel: han siger nemlig, at Naturen misunder ham hans Kunstfærdighed og beder om at maatte laane hans Pensler, hvergang den vil

---

[1] I et Par Inventarier over Haverne (1708 og 1710) nævnes en hel Del Frugttræer, Laurbær- og Pomerantstræer, Myrter, Palmer o. Desl., tildels i Drivhuse (Christensen, Hørsh. Hist., P. 21—22). 1582 tales om en „win gardener paa hirschholm" (Friis. anf. Artikel).

frembringe noget rigtig Storartet![1] Billedernes Æmner angives nærmere som: 1) Jagten paa det kalydoniske Vildsvin, 2) Aktæon, 3) Orion, i Baggrunden den sovende Endymion, — altsaa Scener af Dianamythen og antike Jagtbilleder. Digteren griber Anledningen til vidtløftig at fortælle de fremstillede Myther, hvis Hovedoptrin synes alle at have været at see paa Malerierne.[2] — Nu betrædes det Indvendige af Slottet. Den rummelige Trappe bestaaer af broget Jaspis og Porfyr, og dens hvælvede Loft er dekoreret med et Maleri, forestillende Phaetons og Ikaros' Fald. Paa Siderne af Døren ind til den første Sal sees Atlas og Herkules, bærende Himmelkuglen; Salen er smykket med de danske Kongers Portræter. Den kunstneriske Udsmykning af det næste Værelse maa have været endnu mere straalende, thi Reb. kalder den «Kunstens yderste Kraftanstrængelse»: der beundres en Række Billeder af selve Sophie Amalias Liv. Først hendes Fødsel, derpaa Hertug Frederiks Frieri til hende, Brylluppet, fremdeles «den jomfruelige Rose som frugtbar Moder ved Elbens Bred», derpaa som sorgeklædt ved Prinds Christians og den kongelige Svigerfaders Død; endvidere Kroningen og Seiren over «den ærgjerrige og giftige Misundelse», ɔ: selvfølgelig det ulfeldske Parti. Hvorvidt virkelig en saadan Suite af Malerier har været til, er ei let at sige: i Inventariet af 1664, saaledes som det meddeles i Udtog af C. Christensen, forlyder Intet derom, skjøndt adskillige Malerier omtales;[3]

[1] I et Epigram (Ocios P. 16) er den samme Kompliment formet paa en lidt anden Maade: Amor har laant van Mander sine Pile til at male et skjønt Dameportræt.

[2] Sammenlignes hele denne Skildring af Hørsholms Ydre med Tegningen fra 1679 i det kgl. Bibliothek (Træsnit paa Titelbladet af Christensens Bog), begriber man ikke ret, at Slottet har havt denne trekantede Grundplan eller kunnet være saa pragtfuldt, som Beskrivelsen lyder. Det maa imidlertid erindres, at Bygningen led saare Meget ved Svenskekrigen.

[3] Vel omhandler dette Inventurium mest den nye Bygning, det saakaldte „røde Hus“, hvor Herskabet nu boede; men der er jo en

men for det Første kunde jo Svenskerne have ødelagt den i Krigen, og for det Andet er der ikke i sig noget Underligt i, at en pragtelskende dansk Dronning lader sine Sale smykke med et Galleri af Optrin af hendes eget Liv, som en Efterligning af det Rubens'ske Galerie de Médicis i Luxembourg-Palaiet. Hvad der gjør Reb.'s Skildring mistænkelig, er dens tidligere antydede Lighed med Steder hos Vergil og Ariost (se P. 198), navnlig denne Sidste; det er jo ingenlunde umuligt, at den spanske, ligesom den italienske Digter blot lægger an paa at besynge og smigre høie Velyndere ved poetiske Fiktioner.[1] — Billedsuiten fortsættes i det første Værelse af Sommerleiligheden, beliggende mod Nord. Der har «den moderne Parrhasius» væsentlig afbildet Dronningen som den lidenskabelige Jægerinde, — Dania er et Anagram af Diana, siger Reb., og Diana er Sophie Amalia selv! Man seer hende først paa Parforcejagt om Vinteren og skydende allehaande Vildt, endog Bjørne,[2] derefter kjørende i Kane, med Kongen som Kudsk, fulgt af Hoffets Damer i gyldne Slæder af Dyreform, som styres af deres Elskere; det er som en Sværm af Stjerner paa de snedækte Gader og Pladser. Saa kommer en Fremstilling af en munter Kamp med Snebolte i den tilfrosne Havn,

---

høi Grad af Sandsynlighed for, at en Række Billeder som de ovenfor nævnte vilde blive anbragte der, — saafremt de existerede. NB. Reb. kalder Billederne ofte „lienzos", altsaa vare de malede paa Lærred og flyttelige. At han nævner en bestemt Maler, van Mander, som deres Ophavsmand, synes rigtignok at tale til Fordel for hans Skildrings historiske Troværdighed; men det kunde dog vel ogsaa tænkes, at han henførte en opdigtet Billedsuite til et bekjendt Kunstnernavn, og da det bedste, han kunde finde i Danmark.

[1] Man erindre ogsaa, at Digtet nærmest var bestemt for ikke-danske Læsere. — jeg siger: nærmest, thi der var jo dem i Danmark, som kunde Spansk. Før positive Beviser for Existensen af v. Manders Pragtbilleder osv. bringes frem, tør man ialtfald ikke ret betragte Reb.'s digteriske Beskrivelse af det gamle Hørsholm som et historisk Aktstykke, forekommer det mig.

[2] Slg. Hist. Tidsskr. 5 R. II, P. 415, Anm.

hvor Galeierne ligge for Anker; Hoffets Damer og Herrer have delt sig i tvende Skarer, som have deres Munition ved Siden af sig i Sølvkurve, og hvor kolde saa de kastede Snebolte ere, lægger Amor sin Flamme deri. I det næste Værelses Dekoration hersker Foraaret. Paa eet Billede sees Sophie Amalia holde Falkejagt paa Amager; den stolte Ganger, hun rider paa, er saa broget som den blomstrende Eng, og Islands og Norges pilsnare Fugle lægge Byttet for hendes Fødder, endog Harer. Et andet fremstiller en Glente ifærd med at hærge en Honsegaard, overrasket og angrebet af en af Dronningens Falke, — den straffende Retfærdighed i Fugleham; og paa et tredie maa den ædle Heire blode for Jagtfuglens Næb, men river ogsaa denne med i Døden. Det folgende Værelse er ligeledes prydet med Jagtscener: der seer man afmalet Sundet med Hveen og den høie Jægerinde dræbende Sælhunde og Svaner fra en glimrende Baad; desuden en stor Hjortejagt ved Horsholm, hvor det jagede Dyr sees at styrte sig ud i Slotssøen og doende farve dens Bølger med sit Blod. Endelig afsluttes Billedrækken i det fjerde Værelse med en Fremstilling af Dronningens og Hertuginde Augustas forbausende hurtige Reise fra Kjøbenhavn til Kolding («en stor Del af Danmark sees her afbildet ligesom paa et Kort, og særlig lægger man Mærke til Kongens prægtige Have nær ved Hovedstaden»); fremdeles en Ringrending, hvori Dronningen naturligvis ogsaa glimrer; derpaa et Portræt af Sophie Amalia i Bondepigedragt, saaledes som hun vovede at gjæste Hamborg, uagtet den danske Konge laa i Strid med denne Stad; tilsidst det navnkundige Mode mellem «Nordens tvende Stjerner», Christina og Sophie Amalia, i Haderslev, — «en enestaaende Konjunktion». — Det næste Rum, som skildres, er et temmelig bredt Galeri, paa hvis tvende lange Vægge der hænger Portræter af den berommelige welfiske Fyrsteslægt, ligefra Grev Bruno, som grundlagde Brunsvig, og ned til Dronningens fire Brodre. Dernæst et Bibliotheksværelse med de bedste italienske, franske og tydske For-

fattere; der tilbringer Sophie Amalia undertiden hele Timer, og hendes Videbegjærlighed drager hende da ogsaa til det spanske Sprogs Studium.[1] I samme Værelse findes ogsaa Billeder af Kongeparrets Børn i forskjellige Dragter. Slutningen paa denne Række af Værelser dannes af et Speilkabinet, «der seer ud som om det var et udhulet Stykke Stjerne»; derfra begiver Digteren og hans Fører sig ad en Vindeltrappe, som er beklædt med Marmor, ned til Oldingens Værelse, hvor de nyde et velsmagende Maaltid. Da dette er forbi, fører den Gamle sin Gjæst hen til hans Kammer,[2] som er udstyret med endel (dog ikke kostbare) Kuriositeter, tager Afsked med ham og overlader ham til Læsning og Hvile. Længe varer det ikke, før Rebolledo — falder i Søvn over sine Bøger; ikke synderlig anbefalende for disse, der nævnes, nemlig Arrians Fremstilling af Epiktets Lære, med Kommentar af Meibomius, samt Boethius de Consolatione Philosophiæ. Og han drømmer da en mærkelig Drøm, i hvilken han gjør en Reise over Hveen, Kullen, Gøteborg og gjennem Norge lige op til Island og Grønland og tilbage over Shetlands- og Orknøerne. Beskrivelsen er naturligvis beregnet paa at prise Danmarks Herlighed og er spækket med alskens Lærdom. Selva'en slutter med en lang, kjedsommelig Inddeling og Skildring af Drømmene i Almindelighed og med en Udtydning af Rebolledo's Drøm i Særdeleshed samt en Forklaring af forskjellige allegoriske Personer i Digtet, — Alt til Formaning og Belæring for Digteren selv, for at han med Taalmodighed kan bære sine Lidelser og Skuffelser.

---

[1] „En que cuando depone otros cuidados Horas tal vez emplea Y a española (underf. lengua) que saber desea“ (Ocios, P. 548).

[2] I det hørsholmske Inventarium fra 1664 nævnes i det ældre, „hvide“ Hus med de fem Taarne: „det spanske Gemak og Sovekammer samt den spanske Kjælder“, og Friis (anf. Artikel) formoder, at disse Benævnelser hidrøre fra, dengang Rebolledo boede paa Hørsholm, d. v. s. ikke 1656, som det hedder hos Friis, men 1654—55. Christensen har forøvrigt aldeles Intet om den spanske Gesandts Ophold paa Slottet.

Foruden i Selvas Danicas skjænkes der — som allerede anført — Horsholm en beundrende Omtale andensteds i den poetiske Gesandts Værker.[1] Han fortæller, hvordan han bad Søens paradisiske Bredder og Slottet, der speilede sig i det krystalklare Vand, at skjænke ham Tilflugt og Ro en Stund, idet han mindede Egnen om, at den kjendte ogsaa Skjæbnens Omskiftelser og nu først kunde den prale af en Kongeborg, thi forhen var her kun Fiskerhytter, derpaa et Kloster, som den nye Lære forstyrrede, og «Borgen maa ei indbilde sig at kunne staae evig, thi da vil Tiden harmes og atter dække dens gyldne Tinder med Vedbend: Paladser maa jo synke i Grus, Marmor og Malm forgaaer, og Intet lever, som ei bliver Dødens Bytte». En mærkelig Spaadom, naar man erindrer sig Hørsholms senere Skjæbne! Da han havde udtalt disse Ord, lød der et Velkommen fra Skoven og Søen. Og nu hengav han sig ret til Glæden over at være fjernt fra Byens Larm; han taler om, hvordan han af Hjertenslyst streifede om i Egnen, hvis tætte Skove strakte sig helt ned til Sundets Kyst ved Rungsted,[2] ja saa god en Indflydelse havde Luften der paa hans Gigt, at han undertiden kunde vandre «10—12 Stadier» til en Kilde, hvis Vand havde en eiendommelig bitter eller syrlig Smag, og hvor han havde Lyst til at opreise en Obelisk til Minde om hans Villeggiatur. Han beskuede Naturens mangfoldige Vidundere, baade af Dyre- og Planteriget, «dog mere som Digter end som Filosof», og Skovens Hal var ham det herligste Kapel, hvis grønne Hvælvinger bares af Træernes ranke Stammer og opfyldtes af Zephyrs lette Pust, Bækkenes Rislen, Nattergalenes Sang og Blomsternes Vellugt istedenfor Orgelklang og Virakskyer; der «sang han Guds Pris omkap med Naturen». Kort sagt, han førte

[1] Se Ocios P. 277 f. (Romance 62), 278 ff. (Rom. 63), 621 (Sonet 33), 624 (Sonet 38).

[2] Indtil Slutn. af det 18de Aarh. var denne Del af Nordsjælland overordentlig skovrig (Christensen, Hørsh.'s Hist., P. 91 f.).

med sin Husstand[1] et Liv som Lope de Vega's og Sannazaro's arkadiske Hyrder, «der ikke nære sig af Andet i et helt Aar end Roser og smukke Vers», ja selv Husholdersken, siger han spøgende, gaaer i den Grad op i sine Blomster, at hun forsømmer at give Herskabet Noget at spise, saa man skulde troe, at hun havde «taget Graden som Bi». Kan man troe følgende spøgefulde Ord i et Rimbrev: «At sove, bede og læse ere vore daglige Beskjæftigelser; vi sove den meste Tid og læse den mindste», saa har Reb. været overmaade lidet flittig paa Hørsholm; imidlertid frembragte — eller fuldendte — han just i dette Aar sit lange Digt «Selvas Danicas» foruden versificerede Oversættelser eller Parafraser af Psalmerne, Jobs Bog og Jeremias' Begrædelsesbog. Hvorledes Vinteren gik hen derude, meldes der intet Andet om, end at hans sædvanlige Sygdom plagede ham haardt midt i Januar. I et Referat af et tabt Brev fra Reb. (i Statsraadsconsulta af 27 Juli 1655) hedder det, at han atter flyttede ind til Kjøbenhavn omtrent den 1 Juni (efter at have taget en rørt Afsked med Stedet i et Par Digte) og at han dengang led baade af Gigt og Feber. Ikke længe efter var han dog nogenlunde helbredet, saa at han formaaede at deltage i en Hoffest paa Ibstrup;[2] ved denne Leilighed kyssede han Dron-

---

[1] I denne synes de Geistlige at have manglet, idet Pater Guemez og Pater van Aelst vare bortreiste (Sidstnævnte ialtfald en Tid lang), og Pater Franken samt Pater La Fuente reiste, medens Reb. var paa Hørsholm, fra Kbh. til Helsingør, hvor de skulde indskibe sig for at drage som Missionærer til Guinea, uden at de fik sagt Farvel til Ambassadøren. Begge omkom i det hedenske Land.

[2] Det interessante, trykte Brev (til Don Garcia de Villamizar, dat. Kbh. 22 Aug. 1655; Ocios P. 283 ff.), hvori denne Fest m. M. skildres udførlig, findes omtrent fuldstændigt i dansk Oversættelse hos Nyerup, Efterretn. om Fred. III, P. 408 ff., og senere er det benyttet af Overskou (D. Skuepl. Hist., 1, 102) o. A. Da det altsaa er velbekjendt for Mange og let tilgængeligt, meddeler jeg ikke dets Indhold. — Jeg vedføier dog et Par Bemærkninger. Den franske

ningens Haand og takkede hende for de nydelsesrige Dage, han ved hendes Gunst havde tilbragt paa Hørsholm.

Ublandet havde imidlertid denne Nydelse slet ikke været; thi det var netop under Grevens Ophold derude, at den for ham saa ærgerlige Hændelse indtraf, som nylig er bleven nærmere oplyst ved en Række Aktstykker af H. F. Rørdam (Danske Magazin, 4 R. V, 33 ff.), nemlig Sammenstødet mellem en af hans Tjenere og den kjøbenhavnske Præst Mag. Hans Brochmand, samt dettes Følger. Naar der til de af Rørdam fremdragne Breve føies de hidtil utrykte, der meddeles i denne Bogs Tillæg (Nr. 7—11), kan man danne sig en ret tydelig Forestilling om det Passerede. I al Korthed har Sagen, lader det til, forholdt sig saaledes. Magister Hans, Præst ved Nikolai Kirke, og en af Reb.'s Folk ved Navn Diego de Ugarte modtes en Dag i Januar 1655 ved en katholsk Kvindes Dødsleie, hvor ogsaa to andre af Gesandtens Tjenere vare tilstede; de kom op at trættes, der blev Opløb, og Diego forfulgtes med Stenkast til Reb.'s Hus. Heri maa rimeligvis sees et Udslag af en i længere Tid herskende fjendtlig Stemning mod den spanske Gesandtbolig som de kjøbenhavnske Katholikers Værn,[1] og

---

Skuespillerinde og Sangerinde Mlle La Barre, som spillede forskjellige Roller ved Festen paa Kbh.'s Slot i Anledn. af Prindsens Hylding, var ogsaa optraadt ved Dronning Christinas Hof 1653, se Chanut, III, 193; Hist. Tidsskr. V, 353; Loret, Muse historique, 29 Sept. 1652, 12 og 19 Dec. 1654, 18 Sept. og 11 Dec. 1655. Sophie Amalia er afmalet paa Rosenborg i Bondepigedragt, saaledes som hun if. Reb. bar den ved samme Fest: Billedet, af W. Heimbach, er forresten lille og uden Kunstværd (slg. P. Brock, den oldenb. Kongeslægt paa Rosenborg, 1870, P. 44).

[1] I Beg. af 1654 prædikede baade Pater van Aelst og Pater La Fuente med Fynd i Kapellet, den Sidste paa Fransk; skjøndt de fik megen Ros, havde de kun faa Tilhørere, thi „Vildfarelsen var saa grundfæstet hos Folket, at det skyede Sandhedens Lys", — her er vel altsaa Tale om protestantiske Tilhørere. (Ocios, P. 273 f.). Senere i samme Aar skriver Reb. til Guemez, at dennes Efterfølger, der særlig lægger sig efter Proselytmageri (rimeligvis

denne Forbittrelse synes at være bleven væsentlig næret ved Jesuiten Willem van Aelsts altfor stærke, propagandistiske Nidkjærhed. Præsten Brochmand, som ifølge Chr. Th. Sehesteds Udsagn gik noget for vidt ved denne Leilighed, tildels af Skræk, ophidsede Borgerne af bedste Evne, fik Øvrigheden til at stævne den papistiske Ministers Tjenere og indgav et forbittret Klageskrift til Kongen. Da Kantsler Sehested, hvis Iver for Lutherdommen er bekjendt, fik disse Optoier at vide, overdrog han Axel Urop, Befalingsmanden paa Kjøbenhavns Slot, at betyde Reb., at Sligt maatte han ikke tillade sine Husfolk og at hans Jesuiter kun havde at holde sig inden Gesandtboligens Vægge med deres Katholicisme. Urop sendte den kongelige Sekretær Bartholomæus Petersen til Grev Rebolledo paa Hørsholm med et fransk Brev og mundtlig Meddelelse om det forargelige Optrin paa offentlig Gade, hvilket Reb. besvarede med en længere Skrivelse, hvori han fremstiller Sagen fra sit Standpunkt og lover, at der ikke skal skee Præsten nogen Overlast, men forøvrigt lader mærke, at han selv er bleven berørt paa et ømt Sted. Hvad Frederik III angaaer, erfaredes det, at han var bleven meget vred over hvad der var hændt, og Barth. Petersen holdt det derfor for raadeligt at anbefale Reb. at lade den hidsige Diego forblive ude paa Landet indtil Videre. Det overdroges Christen Thomesen Sehested at sige Greven Besked i Kongens Navn, hvilket han gjorde paa en ret eftertrykkelig, skjondt særdeles høflig Maade. Ogsaa Rigshofmesteren var bleven underrettet om Begivenheden, og skjøndt han ellers privat var Reb.'s gode Ven, kunde han naturligvis i dette Tilfælde aldeles ikke holde med ham. Endnu engang søgte Gesandten at forsvare sin Tjeners Adfærd og at gjøre gjældende, at de i Madrider-

---

van Aelst), hidtil ikke havde opnaaet synderlig Mere end at faae en Oberstlieutenant „med et Molosseransigt“ halvt omvendt, — forøvrigt er denne Del af Rimbrevet overveiende ironisk (Ocios P. 584 f.). Om den unge David Leyel, en anden Proselyt, se Kirkeh. Saml. 3 R., III, 653 f.

traktaten af 1641 indeholdte Bestemmelser om gjensidig fri Udøvelse af de respektive Religioner vare blevne overtraadte fra dansk Side ved denne Leilighed; men Tonen er endel mere spag, og hermed hendøer saa denne Brevvexling, som forresten er ret karakteristisk for de tre vigtigste Brevskrivere: Hofmanden Gersdorf med sin livlige og humoristiske Skrivemaade, den brave troessikkre Kantsler med sin alvorligere Stil og sit stive, men kraftige Latin, og endelig den koleriske spanske Katholik, som ikke rigtig formaaer at dølge sin Harme og Ærgrelse bag det elegante Sprog. — Sagen fik dog et Efterspil, thi den 25 Nov. 1655 udstædtes paa Kjøbenhavns Slot en Forordning,[1] hvori det bl. A. hedder: «Naar det hendis, at ved Voris Hoff nogen fremmed Herris Gesandt eller Minister sig opholder eller residerer, som aff anden Religion er, end her i disse Riger oc Lander er brugelig, da er dennem icke formeent for sig oc deris egne Tienere, oc i deris Huuse, deris Religions Exercitia, oc huis tilhører, at bruge; mens uden deris Logement og Huse, eller for andre, end den fremmed Minister oc hans egen Tienere, maa deris Præster huercken prædicke eller Sacrament uddeele, eller nogen anden saadan Guds Tieniste sig understaa at forrette, megit mindre enten af Præster eller andre Tienere, til Voris Religions Foract, noget forargeligt foretagis; skeer noget aff sligt, oc det icke aff den fremmede Herris Ministro bliffver tilborligen straffet oc remederet, da vijde sig det selff, om Wi ved andre Middel skulle foraarsagis Vore Mandaters oc Anordningers Lydighed oc Observantz, som andre Potentater i deris Lande i lige Tilfelde giøre, at erholde oc bevare.» Da Reb. var den eneste katholske Minister i Kjøbenhavn, mente han selv, at Forordningen ikke kunde være stilet mod nogen Anden end ham, og et Bevis herpaa var i hans Øine ogsaa det Faktum, at en af ham begjæret Audiens hos Kongen ikke var tilstaaet ham (under alskens Paaskud),

[1] Se Holberg, Danm. Hist., III, 133—35.

forend Forordningen var trykt og bekjendtgjort.[1] Baron Plettenberg, Keiserens Resident i Hamborg, betragtede det kgl. Dekret som et Forsøg paa at gjøre sig behagelig for den mægtige svenske Nabo; men efter hans Mening tog Karl Gustav ikke videre Hensyn til «simili affettazioni».[2] Just paa den Tid, da Forordningen mod Katholikerne publiceredes, flammede imidlertid den indbyrdes Uvillie mellem disse og Protestanterne i Kjøbenhavn endnu engang op, idet Borgermestrene «molesterede» en katholsk Skomagersvend, som boede i den spanske Gesandts Hus og syede for dets Beboere. Reb. skrev strax i temmelig indignerede Udtryk en Billet til Oversekretær Erik Krag,[3] hvori han anbefalede denne at gjennemlæse det 4de Kapitel i Madridertraktaten og spurgte, om Meningen var, at han og hans Folk skulde være Martyrer; thi i saa Fald vilde de belave sig derpaa. Man sendte nu Erik Krag hen for at tale med Greven — «naturligvis for at vi ikke skulle have noget Skriftligt at holde os til,» yttrer denne. De to Herrers Samtale om Tingen[4] synes da ogsaa at have bevæget sig temmelig meget paa Overfladen og at have været mere munter og venskabelig end afgjørende. «Vi ville ligesaa lidt gjøre Nogen til Martyrer,. som vi paakalde Martyrer,» sagde Erik Krag, «men vi maa rette os efter Folkestemningen, og Gesandtskabets Folk have jo selv udspredt, at de vare udsendte af Paven.» Reb. bemærkede hertil, at Intet vilde glæde Hans Hellighed eller hans Herre og Konge mere end den bogstavelige Overholdelse af Forordningen, hvorved alle frem-

---

[1] Reb. til Filip IV, 18 Dec. 1655. Under samme Dato sender han et Exemplar af den trykte Forordning til Madrid, med Oversættelse af nogle Uddrag.

[2] Plettenb. til Reb. 15 Dec. 1655 og 1 Jan. 1656 (Orig. i Simancas). Reb., i Brev til Castel-Rodrigo 26 Dec. 1655, er ogsaa tilbøielig til at troe, at Forordn. tildels er dikteret af Hensyn til Sverig.

[3] Dat. 14 Dec. 1655 (Kopi i Simancas).

[4] Reb. til La Torre 18 Dec.

mede Religioner udelukkedes fra Riget; thi Danmarks sande Tro var den, som St. Ansgar havde prædiket for 800 Aar siden og som alle de gamle danske Konger havde holdt ved, lige til de første Oldenborgere, men Lutherdommen var udenlandsk og ny. Denne Forklaring morede Oversekretæren, som begav sig i meget godt Humor bort for at berette Kongen Samtalens Indhold, idet han tog nogle Bøger med sig for at perfektionere sig i Spansk, desuden en Gave af Reb., nemlig et Juvelsmykke af smaa Diamanter, — Greven glemmer ikke at tilføie, at det endnu fandtes i hans Hus, fordi Ingen hidtil havde villet laane ham Noget derpaa. Men et Par Dage efter Erik Krags Besøg maatte Reb.'s Troesfælle, Skomageren, atter døie Forfølgelse af den kjøbenhavnske Øvrighed, og en ny Henvendelse af Gesandten indbragte ham intet Andet end gode Ord ligesom forrige Gang.[1]

Maaske var den danske Regerings Paabud tillige foraarsaget ved en anden Handling af Gesandten. Den plønske Rektor J. Bendixen har i et Skoleprogram fra 1858 meddelt en lille Afhandling med Titel «Des Grafen Bernardino de Rebolledo Selvas Danicas», hvor han opstiller den Hypothese, at Reb. ved dette Digt har søgt direkte at formaae Danmarks Konge og hans Slægt til at følge Dronning

[1] Reb. til La Torre 29 Dec. Slg. det tidligere anførte „Lettre d'un gentilhomme français de Copenh. le 10 Déc. 1655", hvor det hedder P. 6: „Les Predicans d'icy en (ɔ: ved Dronning Christinas Omvendelse) ont telle espouvante qu'un si bon exemple ne fasse un grand Effet en tout le Nord, qu'ils nous font icy nouvelle persecution d'un Edit a l'imitation de celuy de Swede et plus Rigireux (sic) pour les Estrangers que celuy d'Angleterre ou de Hollande, dont le commerce ne receura pas moins de domage que nous autres, et encore qu'il y en ait parmi eux mesmes qui croyent qu'il leur en arrivera avec leur (sic) Paroisiens comme avec leur (sic) femmes, qui ont plus de passion pour ce qui leur est le plus defendu, ils ne laisseront pas de l'Executer, protestant Que Personne en Denemarc ne doit Croire, Si non ce que Monsr: le Chancillier permetera."

Christinas Exempel og antage den katholske Tro. Vi ville betragte denne Formodning nærmere. — Hvad først Benævnelsen «Selvas Danicas» angaaer, som har faaet den unavngivne Forfatter af en biografisk Notits om Reb. (Illustr. Tidende, 1ste Aarg., Nr. 15) til at tale om «det herlige Digt, i hvilket han med Varme besynger vore Bøgeskove», — saa har den egentlig ikke saa Meget at gjøre med disse, som man skulde troe. Det spanske Ord Selva eller Silva betyder ganske vist for det Første: en Skov, men dernæst tillige: en broget Samling af Digte, Sententser eller Sligt (slg. det latinske Silvæ som Bogtitel i Oldtidslitteraturen, f. Ex. Statius' Silvæ), endelig: en spansk metrisk Form, hvori lange og korte Verslinier vexle temmelig uregelbundent og hvor Anbringelsen af Rim ikke er underkastet strenge Love; Digterne Juan de Arguijo, Francisco de Rioja, Juan de Jauregui have skrevet berømte «Silvas». Reb. selv har oftere benyttet denne magelige Form, og vi finde derfor iblandt hans Værker, foruden Selvas Danicas, en Selva militar y política (se P. 157) og en Selva sagrada, — sidstnævnte blev til i samme Aar som Selv. Dan. og er en Oversættelse af Davids Psalmer uden mindste Forbindelse med nogen Skove —, samt en «Selva Nr. 3» (Ocios P. 608 ff.), der simpelt hen kaldes saaledes, fordi den følger efter de tvende Selva'er, som benævnes Selva Danica Nr. 1 og 2; disse tre ere de eneste Prøver paa denne Digtform i 1ste Bd. af Reb.'s Værker. Rigtignok undlader Digteren ikke at benytte paa sine Steder Ordet Selva i S. D. til Ordleg og Hentydninger til de danske Skove, blandt hvilke han færdedes; men idethele handler hans Poem om ganske andre Ting. Den første Selva, med Titel «el Aula», ɔ: Kongehoffet,[1] er et lærdt, historisk-genealogisk Digt, en pyntelig Rimkrønike om Dan-

---

[1] Det er denne (Ocios P. 408—79), vi her fornemlig have at beskjæftige os med; hvad Indholdet af den anden Selva er, have vi seet P. 214 ff.

marks Konger, begyndende med Kong Dan og endende med Christian IV; for de ældre Tider nævner Forfatteren Saxo som sin Kilde, desuden Pontanus. At den troesivrige Gesandt i Løbet af Fortællingen dvæler med særligt Velbehag ved de Konger, som have begunstiget den katholske Kirke, og omtaler Reformationen under Christian III i beklagende Udtryk, følger af sig selv, og ligesom han indleder Digtet med at minde om den theologiske Ordkamp, hvorved Jesuiten Franken nys hævdede den ægte kristne Tro saa kraftig overbevisende, slutter han med en Opfordring til Frederik III om at lade Kirken gjenlyde af den sande Lære ligesom Høiskolen; thi af Historien har Kongen jo seet, at de Konger, der vare Kirkens Venner, have været de lykkeligste, og naar han vil tilbagekalde den strenge Lov mod andre Religioners Tilhængere, navnlig Katholikerne, da ville Mange strømme til Danmarks Land og en Guldalder oprinde for det. Da den første Udgave af «Selvas Danicas» (trykt hos Universitetsbogtrykker Peder Morsing i Kjøbenhavn[1] og dediceret til Sophie Amalia, hvis Portræt smykker den) er forsynet med en Censur af Pater W. van Aelst, dat. Kbh. d. 1 Dec. 1655, sees det, at Reb. ved de anførte Ord hentyder til Forordningen af 24 November. Bendixen, som forøvrigt ikke synes at kjende meget til Reb.'s Forfattervirksomhed i det Hele taget, mener nu Følgende om Digtets Oprindelse: først har Reb. blot havt isinde at skrive de danske Kongers Historie paa Vers til Belæring for den spanske Ungdom;[2] da skete 1654 den svenske Dronnings mærkværdige Troesforandring, hvorved Katholikerne i Norden hævede Hovedet; Reb. har vovet at haabe noget Lignende for Danmarks Vedkommende, udtalt disse Forhaabninger i sit Digt og henvendt det til Kongen personlig. At Digtets

[1] Slg. D. Mag. 4 R. V, P. 25.

[2] Slg. Brevet af 22 Apr. 1651 i Ocios (P. 198): „Voy tambien abriendo zanjas (ɔ: jeg er ifærd med at grave Grund) para un compendio de los (underf. reyes) de Leon y otro de los de Dinamarca“ etc.

Tendents aldeles ikke omtales af spanske Litteraturhistorikere, forklarer Bendixen saaledes (P. 16 i hans Afh.): «Der spanische Litterarhistoriker musste natürlich, als guter Katholik, die Zugabe jenes total misslungenen Bekehrungsversuchs als eine Nebensache betrachten, von der man nicht gerne sprach.» P. 16—19 fremfører han nogle positive Beviser for, at her er et Omvendelsesforsøg tilstede, nemlig Reb.'s egne Yttringer i den 62de Romance (Ocios P. 278):

«Jeg er nu Gudskelov naaet til Slutningen af Bogen om de cimbriske eller danske Konger. Hermed sender jeg dig[1] Kladden dertil, kathekiseer den og bed saa Pater Gotfred at lære den at gjøre Underværker;[2] thi jeg er saa uheldig i Alt hvad jeg tager fat paa, at jeg ikke vil kunne omvende Nogen, undtagen hvad det angaaer at faa kristne Folk til at blive Maurere.»

Dernæst følgende Ord i den 63de Romance, til Daniel de Prado (Ocios P. 281):

«Undertiden skriver jeg her paa Hørsholm, og jeg affiler den tragiske Selva om de danske Konger. Slutningen (el epodo) sender jeg dig, — uagtet den ikke er meget velskreven —, ikke for at du skal rose den, men for at du skal rette den. Lad Ingen faa den at see; thi al denne Katholicisme falder ikke mere i Lutheranernes end i Libertinernes Smag.»

Desuden et Epigram (Ocios P. 265):

«Señor, lad min kongelige Selva vende tilbage, skjøndt ubesvaret; thi dette er et tydeligt Tegn paa, at den ei har gjort Lykke. Det har altid været et for mig særegent Uheld at tage feil, der hvor jeg allerhelst vilde træffe

[1] ɔ: Pater Miguel de la Fuente.

[2] Vistnok at opfatte som en halvt spøgende Kompliment til Missionæren Gotfred Franken, slg. Ocios P. 190 og 478, hvor der tales om Mirakler, som have fundet Sted i Reb.'s Kapel. Hvor mærkværdig spøgefuld en Tone den ivrige katholske Digter kan bruge, naar Talen er om religiøse Sager, sees Ocios P. 277 (Beg. af Epistelen til La Fuente)

rigtig, og om Kongerne kan jeg sige, at jeg langt bedre forstaaer at tjene dem end at vinde dem.»

I Indhoidsfortegnelsen til Ocios (Udg. 1660) siges kun om dette lille Vers, at Digteren skrev det til en Ven, som han havde laant den 1ste Selva Danica, men som vedblev at beholde den; Bendixen opfatter det som henvendt til Kong Frederik, hvem Reb. havde overgivet sit Manuskript. Til disse Citater kan endnu føies et Bevissted, som Bendixen ikke har lagt Mærke til, nemlig den 66de Romance (Ocios P. 577), et sørgmodigt, ret smukt Digt, hvis Indhold er, at da Digterens Lyre er bleven forstemt ved Kummer, vil han hænge den bort i Skoven ved Øresund og ikke røre den mere: den barske Vinterkulde har betaget Strengene deres indsmigrende Velklang, da han vilde besynge Danmarks Konger og deres Bedrifter, og

«naar jeg forsøgte at bringe Majestæterne, Folket og dets Høvdinger bort fra Sløvheden og lede dem paa rette Vei, da var det forgjæves Attraa, ikkun Tant og Vind: mit Ønske blev til Brøde, og det lykkedes ikke at raade Bod paa Fordærvet.»

Nu har han, vedbliver han, kun tilbage at lide i Taalmod, og han slutter Digtet med at tiltale Skoven ganske paa samme Vis som Ohlenschlæger: «Lær mig, o Skov, at visne glad Som sent i Høst dit gule Blad», idet han ogsaa i mærkelig Overensstemmelse med den danske Digter sætter sin Lid til «det bedre Foraar, der kommer». — Siden Bendixens Afhandling er der i en latinsk Relation fra 1660 af den keiserlige Resident de Goes (Nye kirkeh. Saml. V, P. 823—44) tilsyneladende fremkommet et nyt Støttepunkt for hans Antagelse. Det hedder deri (P. 827 f.), at Reb. som Gesandt havde ikke faa Stridigheder med den kgl. Kantsler Sehested i Anledning af det katholske Gesandtskabskapel og at Sehested rimeligvis var bleven ophidset af de lutherske Præster til skarpe Forholdsregler, «nisi forte, de quo etiam aliquid exandivi, aliqui catholicorum zelo quam prudentia potiores occasionem aliquam similibus dederint,

cum ultra quam præsens rerum status ferret, votis suis rem catholicam promovendi indulgerent.»

Trods det Anførte trænger Sagen endnu til Bevis, og det hele Resultat, som en ædruelig Betragtning kan faae ud af de foreliggende Dokumenter, er, forekommer det mig, at der muligvis har været Noget om det. Unægtelig vilde de Bendixenske Citater godt egne sig til at støtte kraftigere, aktmæssige Vidnesbyrd; men i sig alene synes de ikke tilstrækkelige, dertil ere de noget for vage. Navnlig er det lidet sandsynligt, at Reb. skulde have sendt Frederik III Haandskriftet til den 1ste Selva Danica; thi der vides Intet om, at Kongen kunde Spansk, og desuden erfares jo gjennem Reb's egne Beretninger, at Samkvemmet mellem de Kongelige og ham var temmelig ubetydeligt. En anden Ting er det, at han taler Kongen til «poetice» i trykte og udgivne Digte. At Reb. kalder Selva'en kongelig, har naturligst sin Grund i, at den handler om Konger, og ved de følgende Ord i Epigrammet er det ei nødvendigt at tænke paa andre Konger end de gamle danske, som han har skrevet om, og hans egen Herre, som lønner hans mangeaarige troe Tjeneste saa daarlig. Et Par Udtryk i de ovenfor anførte Steder af Grevens Skrifter behøve vist ikke at forstaaes anderledes end som Allusioner til hans forladte Stilling, til den Behandling, som blev ham tildel fra den spanske Regerings Side, — saaledes Yttringen om de Kristne, der blive til Maurere —, andre kunne nærmest sigte til den for ham saa ubehagelige Hændelse med Magister Hans Brochmand i Begyndelsen af 1655 (man erindre stadig, at Reb. er en Digter fra det 17de Aarh., som sætter sine Ord paa Skruer). Og som denne Begivenhed nu foreligger, er den, synes det mig, nok til at forklare, at Forordningen imod Katholikerne blev til, ligesom Ordene i Baron de Goes' Rapport ikke behøve at hentyde til Andet, ja vistnok ikke kunne gjælde om den spanske Gesandt selv. Hertil kommer, at der i Reb.'s Correspondance, ialtfald hvad der endnu existerer af den i Simancas-Arkivet, ikke med eet

Ord omtales noget Forsøg paa at «omvende» Frederik III og hans Familie. Dersom Greven altsaa har tilsigtet noget Saadant med sine Selvas Danicas, maa det vel betragtes som et fuldstændig privat og planløst Foretagende af Gesandten eller rettere af Digteren og Katholiken Rebolledo, ikke som et planmæssig gjennemført Værk i Lighed med Pavens og Madriderhoffets omhyggelig ledede og længe forberedte Erobring af Gustav Adolphs Datter. Naturligvis kan den ligefremme Betydning af hans Opfordring saavel i Begyndelsen som i Slutningen af den 1ste Selva ikke misforstaaes; men — et poetisk Opraab bliver det dog kun, og et saadant maa jo ofte opfattes cum grano salis. Og baade før og senere lægger Reb. saa tidt sine fromme Ønsker ganske aabenlyst for Dagen om at see det vildfarne danske Folk og dets Konge vende tilbage til den ene saliggjørende Troes Havn, at man næsten ved hver af disse Udtalelser maatte forudsætte et Forsøg som det af Bendixen formodede, ifald man kunde betragte Digterens Vers som uomstødelige historiske Dokumenter. Derfor rimeligvis have de spanske Litterærhistorikere heller ikke talt om en særlig, praktisk Tendents i Selvas Danicas. —

De slemme Finantser fordærvede ogsaa noget af Glæden over Hørsholm for Grev Rebolledo. Den 17 Jan. skrev han hjem, at hans Pengemangel nu havde naaet et saadant Høidepunkt, at Kreditorerne havde grebet til den Udvei at indgive en Ansøgning til Kongen imod ham. I Br. af 26 Mai og 2 Juni, altsaa ved den Tid, da han igjen tog ind til Kjøbenhavn, mødes ogsaa de sædvanlige Klager, hvorfor Kong Filip beslutter, overensstemmende med Statsraadsbetænkningen af 27 Juli, at der strax skal sendes ham 8 à 10,000 Escudos, Mere vil der ikke blive Raad til paa Grund af de daarlige Tider. En spansk Minister kunde man, ifølge Consejo de Estado's Mening, ikke undgaae at holde i Danmark, især af Hensyn til Kjøb af Tømmer og Lignende til Søetatens Brug.[1]

[1] Consulta af 25 Mai.

Netop paa den Tid trængte Spanien meget til at forstærke sin Flaade. Aaret 1655 var skjæbnesvangert for Reb.'s Fædreland; thi efter at de spanske Vaaben i et Par Aar havde havt Held med sig, saavel i Flandern som i Italien og Katalonien, siden Dünkerkens, Gravelingens, Casales og Barcelonas Erobring, vendte Lykken sig, da Mazarin langt om længe havde opnaaet at vinde den engelske Republiks Protektor for sig; og skjøndt Traktaten mellem Frankrig og England først undertegnedes den 3 November, var Cromwell allerede tidligere optraadt aktivt som Spaniens Modstander og derved middelbart som Ludvig XIV's Allierede. Uden forudgaaende Krigserklæring indtog en engelsk Eskadre Jamaica i Mai 1655 og rettede et Angreb mod Santo Domingo. Med hvilken Sindsstemning Reb. modtog disse vigtige, uheldspaaende Nyheder, han ikke siges; thi en Del af hans Gesandtrapporter fra dette Aar mangler i Simancas-Arkivet. Af Statsraadsconsulta'erne fra 1655 erfares nemlig, at han skrev adskillige Breve fra Hørsholm med politiske Efterretninger, og der meddeles Udtog af disse, dog kun tørt og kortfattet. Fra den 28 Febr. indtil den 31 Oktober, altsaa et godt Stykke Tid udover hans Ophold paa Landet, haves ingen af hans Skrivelser. Det sidste Brev før Lakunen meldte, at de Kongelige endnu vare i Holsten og morede sig med Jagt; at man i Sverig først ikke vilde give den polske Ambassadør (Morstyn) Audiens, fordi Udskriften paa hans Brev til Karl Gustav ei behagede denne, men at han dog endelig fik Lov til at stædes for Kongen;[1] fremdeles, i en egenhændig Efterskrift, at et stort Antal protestantiske Fyrster vare ifærd med at samles hos Kurfyrsten af Sachsen under Paaskud af en stor Jagt, og at man sagde, at de brunsvigske Fyrster, Dronning Sophie

[1] Slg. Hist. Tidsskr. V, 396 ff.; Ny danske Mag. VI (P. Juel til Charisius 17 Marts 1655). If. Juel, som naturligvis var bedre underrettet end Reb., havde Polakken slet ikke faaet Audiens. Slg. ogsaa Carlsson, I, 50 f.

Amalias Brødre, ogsaa vare indbudne til dette Møde, men ikke vilde deltage deri. Derpaa følger Referat af fire Breve (til Kongen og La Torre) fra 4 og 12 April, meddelt i Consulta af 26 Juni: i disse havde der væsentlig været talt om Polens fortrykte Stilling ved Krigen med Rusland, om Moskoviternes Fremgang og en stor Seirvinding over Polakkerne, om Prindsesse Anna Sophies Trolovelse med Prindsen af Gottorp,[1] og om at Deputerede vare sendte fra Hamborg til den danske Konge for at ordne Hyldningen eller løskjøbe Staden fra den.[2] I Brevene af 26 Mai og 2 Juni, refererede i Cons. af 26 Juli, havde Reb. skrevet, at Kongefamilien endnu ikke var kommen til Kjøbenhavn, men ventedes til Rigsdagen, at de hamborgske Deputerede vare reiste hjem utilfredse, og at det lod til, at Danmark vilde anvende Vold, idet Kongen holdt Mønstring over det holstenske Rytteri og andre Krigsfolk. Paa den tydske Grændse, hed det sig, var der megen Bekymring over Svenskernes Hvervinger; et høitideligt polsk Gesandtskab var udsendt med den Erklæring, at Kongen af Polen gav Afkald paa den svenske Krone;[3] man var bange for, at Svensken vilde have Endel af Pommern, Danzig beredte sig til Forsvar. Russerne vare rykkede ind i Polen, hvor Bønderne vare kaldte til Vaaben, de tartariske Hjælpetropper huserede næsten værre der i Landet end Fjenderne. Nogle tartariske Afsendinge vare indtrufne til Kjøbenhavn og oppebiede Kongens Ankomst.[4] Sverig havde nu erklæret Polen Krig «uden andet Paaskud end, at dette Rige ikke

---

[1] Christian Albrecht af Holsten-Gottorp ægtede Prindsesse Frederikke Amalia 1667; Anna Sophie blev gift 1666 med Prinds Johan Georg af Sachsen.

[2] Slg. Becker I, 57 f.

[3] Slg. Fryxell, XI, 119 ff.; Carlsson I, 100.

[4] Slg. Ocios P. 283 ff.; Nyerup, Fred. III, P. 409 ff.; Becker, I, 61 Denne Ambassade blev portræteret af K. van Mander; Maleriet er i den kgl. Malerisamling (Katal. 1875, Nr. 206).

kunde existere mere . Den svenske Afsending havde sagt i Kjøbenhavn, at Karl Gustav vendte sig mod Preussen og Litthauen; man mente imidlertid, at det gjaldt Resten af Pommern og Danzig, — det kunde blive farligt nok for Danmark.

Men der var ogsaa Farer for andre Stater end for den danske. Først og fremmest maatte det romersk-katholske Europa og det habsburgske Hus med Frygt og Bæven see Karl X i Spidsen for sin ypperlige Hær paa de nordtydske Kyster, ifærd med at kaste sig over det svage, katholske Land, hvis indre Splid og Forvirring spaaede Svenskerne Seir. Der var jo herved Udsigt til, at Trediveaarskrigens Rædsler kunde fornyes. Dernæst kunde den russiske Czar ikke undgaae at tænke med Bekymring paa, hvad der vilde skee, naar den stridslystne Svenskerkonge havde betvunget Polen; thi Karl Gustav havde en Tid lang været i Tvivl, om Polen eller Rusland skulde gjores til Gjenstand for Angreb, og naar han havde valgt at anfalde Ruslands Fjende, var det ingenlunde af Venskab mod Naboen i Øst. Blandt de protestantiske Fyrster havde Kurfyrsten af Brandenborg særlig Anledning til at grue for Sverigs Vaabenlykke, idet nogle af hans Landsdele laa i en uhyggelig Nærhed af de Provindser, som Svenskerne havde erhvervet ved Østersøen i den nyeste Tid; han var ikke blind for, at det var Herredømmet over det baltiske Hav, som foresvævede Karl Gustav i hans ærgjerrige Drømme, og han holdt det derfor raadeligt i Tide at komme overens om en Fællesoptræden med den nederlandske Republik, der havde Handelsinteresser af allerhøieste Vigtighed knyttede til Østersøen og som frygtede for at stænges ude fra dette Hav, hvis Sverig fik Lov til at gribe altfor stærkt om sig. Men Frederik Vilhelm turde ikke klart og aabent tage Parti: han spillede et dobbelt Spil, dreven af Angsten for Sverig og af Attraa efter muligvis ved Karl X's Hjælp at blive fri for Polens Lenshøihed over Hertugdømmet Preus-

sen (Østpreussen);[1] mellem ham og den svenske Konge, hvem det ikke var ukjært at tilkjøbe sig Bistand af Kurfyrstens gode Stridskræfter, pleiedes derfor Underhandlinger om Forbund i dette Aars Løb. Ogsaa Frankrig havde Grund til at see skjævt til Sverig formedelst dette Lands Indfald i Polen. Kun England havde foreløbig Intet mod Svenskernes, dets hidtidige Forbundsfællers, Fremgang: det dreiede sig jo her om en Kamp mellem en protestantisk og en katholsk Magt, og Cromwell, der ansaae sig ikke blot som Englands, men som hele Protestantismens Protektor, saae gjerne i sit Følge en saa tapper Forkæmper for den rensede Kirkelære.

Hele Europas Blikke vare altsaa rettede mod den polske Krigsskueplads, hvor Svenskerne strax i Begyndelsen af Felttoget havde stor Fremgang, idet Russerne ogsaa paa deres Side (og paa egen Haand) bidroge kraftig til at sønderlemme det ulykkelige Land. Det vidner om den Respekt, som Karl X paa den Tid indgød andre Potentater, at da det erfaredes i Madrid, at Svenskekongen var noget stødt over endnu ikke at have faaet nogen Lykønskning fra Spanien til sin Regeringstiltrædelse, besluttedes ufortøvet at sende Marquien af La Fuente derop som extraordinær Ambassadør.[2] Men flere ivrige Tilhængere af det habsburgske Hus bifaldt ikke en frygtsom Politik fra dettes Side, blandt dem den keiserlige Resident Plettenberg og Grev Rebolledo, som af alle Kræfter stræbte at tilveiebringe Foranstaltninger, der kunde danne et Bolværk mod Svenskerne, i første Linie en Alliance mellem Keiseren og Danmark. Vi ere her naaede til det interessanteste Tidspunkt i Reb.'s Sendelses Historie, ligesom vi nærme os de vigtigste Aar af Frederik III's Regeringstid: det rige

[1] Siden 1618 havde Brandenborg besiddet denne Provinds med slig Indskrænkning. — Slg. J. G. Droysen, Geschichte der preussischen Politik, III, 2 Abth., Leipzig 1863, P. 186—87, 206 ff., 217.

[2] Statsraadsbetænkn. af 7 Okt. 1655.

Materiale, som Arkivet i Simancas frembyder for denne Periode, bekræfter Carlssons Ord,[1] at Spanien skadede Sverig i de af den polske Krig opstaaende Forviklinger mere, end man sædvanligvis har forestillet sig.

Skjøndt den førnævnte Lakune i Reb.'s Correspondance forbyder at bestemme med Vished, hvor tidlig paa Aaret den spanske Gesandt begyndte at agitere hos Kongen af Danmarks Ministre for et Forbund med Sverig, sees det dog af det spanske Statsraads Betænkninger, at han — trods det spændte Forhold til Chr. Th. Sehested og Andre, hvormed Aaret begyndte, — snart har bestræbt sig for at vinde de formaaende Mænd for Planen. Han minder derfor Regeringen i Madrid flere Gange om de lovede Gaver til de Kongelige som Gjengjæld for Falkene: Kong Frederik længtes efter sine Foræringer, «thi de sætte her megen Pris paa, at man gjør Stads af dem og at de kunne vise Presenter frem, som de have faaet istedenfor deres egne, selv om de ere af samme Slags som Tartarernes Hest».[2] Filip IV resolverede som Følge af de gjentagne Mindelser, at Hestene skulde kjøbes og afsendes tilligemed de vellugtende Sager;[3] men der blev alligevel Intet af det i 1655. At Reb. hædredes med Indbydelsen til en Hoffest, have vi seet i det Foregaaende, og han overværede ogsaa Kronprindsens offentlige Hyldning, af hvilken han giver en Beskrivelse.[4] Et Bevis paa Kongefamiliens venlige Sindelag

---

[1] Sveriges hist. und. konungarne af pfalz. huset, I, P. 97.

[2] Reb. til La Torre 18 Dec. 1655, slg. Consulta af 27 Juli o. fl. senere; om Tartarernes Hest se Nyerup, Fred. III, P. 409 f.

[3] Paategning paa Consulta af 7 Dec.

[4] Ocios, 292 ff. (det sidste Afsnit af Brevet til Villamizar, dat. 22 Aug. 1655, ei oversat hos Nyerup). Der omhandles mest Ceremoniellet. Om Prindsen hedder det, at han opførte sig „som en Engel". Fyrværkeriets ualmindelige Larm og den Omstændighed, at der kom Flere tilskade derved, syntes Reb. at varsle snarlig Krig. Endelig høre vi, at Gesandten lod sine Folk indvie et elegant Livrée paa Hyldningsdagen. — Med et Brev til Fil. IV fra dette

imod ham, som netop dengang maatte glæde ham særlig, modtog han ligeledes, da der efter en Kongejagt sendtes ham en stor Hjort som Gave. Derimod fandt han Rigets høieste Embedsmænd ikke slet saa velsindede mod ham; thi der var for Tiden Tale om at kalde Corn. Lerche hjem fra Madrid, fordi han endnu ikke havde faaet de Penge, som Spanien skyldte Danmark, og man sagde med Bitterhed til Reb., at i Madrid bleve aldrig Løfter holdte, — hvortil Reb. bemærker, at han desværre ikke saae sig istand til at gjendrive denne Paastand.[1] Fra Ministrene maa imidlertid vistnok undtages Gersdorf, der af Reb. udtrykkelig betegnes som stærkt keiserligsindet, eftersom hans Slægt stammede fra Lausitz,[2] der afstodes til Sachsen af Keiseren — til stor Sorg for Gersdorferne, saa at Rigshofmesteren endnu betragtede sig som Vasal af det østerrigske Hus. Dog, under Angsten for Sverig kunde slige Sympathier skydes tilside saavel som privat Venskab.

I Mai 1655 blev Magnus Dureel, efter at han havde opholdt sig en kort Tid i Sverig, beordret af sin Konge til Kjøbenhavn med Forsikkring om, at Karl Gustav ønskede at bevare en god Forstaaelse med Danmark og at det vilde være ham kjært, om der kunde banes Vei for et inderligere Forbund. Det danske Hof modtog dette Tilbud

---

Aar sender han et smukt kobberstukket Portræt af Kronprinds Christian, udført af Haelwegh efter Wuchters; Bladet er i det Müllerske Pinakothek (kgl. Bibl.), slg. A. Strunk, Samlinger til en beskrivende Katalog over Portræter af Danske, Norske og Holstenere, II (Kongehuset), Kbh. 1882, P. 109, Nr. 492.

[1] Cons. 6 Nov. Kong Filip paategner en Resolution, hvori der loves den danske Resident hurtig Betaling.

[2] I Ligprædikenen over J. Gersdorf siges, at han paa fædrene Side stammede fra Schlesien (Bricka og Gjellerup, den danske Adel i det 16 og 17 Aarh., I, P. 204); i Hofmans „danske Adelsmænd" (I, P. 51 ff., med Stamtavle) hedder det, at Gersdorferne stammede fra Burgund; Slægten kom til Danmark med Joachim G.'s Bedstefader, Gottlieb Christoph G.; dennes Fader, Bedstefader og Oldefader anføres som Herrer til „Lautitz i Ober Lausnitz".

med Mistanke og Tvivl; thi fra Gesandten Peder Juel i Stockholm hørte man, at Karl Gustavs Hensigt alene gik ud paa «at forsikkre sig for Danmark, om ham noget viderligt i den polske Expedition skulde paakomme; men at Hjertet er anderledes (fortsætter Juel), sees Prøver nok paa med den store faveur, som Hr. Corf. Ulfeldt vederfares».[1] Hvorfor skulde man binde sig til Arvefjenden Sverig, da der endnu var Haab om, at Bladet vilde vende sig til Uheld for Kong Karl, — især stolede man paa et eventuelt Oprør i selve dennes Rige —; og desuden turde man ikke Andet end tage meget Hensyn til Hollænderne, hvilken Nation var ifærd med at udruste en Flaade til Beskyttelse af den østersøiske Handel. Og netop Tilstedeværelsen af hollandske Krigsskibe i Østersøen var Karl Gustav saa lidt tilpas, at han opfordrede Kongen af Danmark til ikke blot selv at afholde sig fra at understøtte Svenskernes Fjender, men ogsaa til at hindre Generalstaterne deri; thi af en slig maritim Demonstration fra disses Side kunde der ogsaa opstaae «Usikkerhed, Fare og Turbationer» for Danmark.[2] De spanske Kilder meddele ikke Andet om Dureels første Underhandling med Frederik III (i Sommerens Løb) end, at det ikke lykkedes ham at bringe et Forbund istand.[3] Andenstedsfra vides, at der gaves ham et venligt, men undvigende Svar, idet den danske Konge gjorde Skridt hos den nederlandske Regering for at standse Flaadens Udsendelse, men halvt paa Skrømt. Selv arbeidede man i Danmark paa at forbedre Fæstningernes Tilstand og forstærke Krigshæren.[4]

Da Cornelius Tromp indfandt sig (i Juli) med en lille hollandsk Eskadre i Øresund, gjentog det samme Optrin sig: Dureel klagede hos Kongen, denne skrev til General-

[1] Hist. Tidsskr. V, 403.
[2] Slg. Becker, I, 58 ff.
[3] Consulta af 6 Nov.
[4] Slg. Becker. anf. St.; D. Mag. 3 R. IV, 271 ff.; Holberg III, 126 f.; Carlsson I, 270 f.

staterne, at han helst saae, at der ei kom flere Skibe; men ikke desmindre feteredes Tromp endel ved Hoffet, og den hollandske Resident i Danmark fik mange gode Ord hos Regeringen. Imidlertid drog Karl Gustav i Polen frem fra Seir til Seir; Warschaus og Krakaus Porte aabnede sig for ham, og en stor Del af Kong Johan Kasimirs bedste Tropper gik over til ham, saa at der visselig var Aarsag for Polen til at tigge om Bistand baade fjern og nær, — ogsaa i Danmark, nemlig ved Gesandten Canaziles, som dog foreløbig kun afspistes med Talemaader af de danske Ministre. Under alt Dette hører man kun to Gange Noget om Grev Rebolledo, dels i et Brev fra Dureel til Karl Gustav af 18 Aug. gl. St.:[1] «Den spanske Minister, Grev Rebolledo, sagde, at han vilde lade sit Liv paa, at Danmark ei vilde begynde Noget; og at den nederlandske Flaade var kommen hertil for Defensions Skyld, hvis Sverig skulde ville overfalde Danmark. Men jeg mærkede nok, at han havde Dette af Rigshofmesteren og Hr. Niels Trolle, paa hvilke han funderede sig, saavelsom paa de ringe Forcer, der ere her, og især paa Kongen og hans Ministres egen Inklination til Fred og Ro her i Landet.» Fremdeles fra Samme under 8 Sept.: «Den hollandske Resident har iligemaade beklaget sig for Grev Rebolledo, at man gjerne vilde sende dem Hjælp fra Holland, men at de selv ikke vilde have den hid.»[2]

Først fra den 31 Oktober kunne vi følge Underhandlingerne i Kjøbenhavn Skridt for Skridt gjennem de Rebolledo'ske Papirer. Dengang havde Greven sat sig i Forbindelse med Baron Georg Plettenberg i Hamborg, og Gesandtskabsberetningerne fra Kjøbenhavn ledsages nu ofte af Udtog af Reb.'s Breve til Plettenberg samt af Sidstnævntes italienske Originalskrivelser. Plettenbergs Opfattelse af Situationen synes, som tidligere anført, at have været den samme som Reb.'s: det katholske Polen var ligesom et

[1] Becker I, 70.
[2] Becker I, 74.

Udenværk for det hellige romerske Rige; faldt dette Land, saa stod hele Dynastiet Habsburgs Magt i Europa i Livsfare, og derfor maatte man see at skaffe sig Forbundsfæller, hvor man kunde komme dertil; Danmark var en af dem, som man bedst maatte kunne knytte til sig, og omend Holland omtrent udelukkende ledede af sine egne Handelsinteresser, vilde dets Optræden i Norden middelbart kunne gavne det østerrigske Hus meget. Begge Mænd nærede derfor den Anskuelse, at nu burde «la Augustísima Casa» udfolde al mulig Energi. Men just i Wien mødtes deres Opfordringer og Bestræbelser med en Lunkenhed, som tidt var nær ved at bringe den varmblodige Reb. til Fortvivlelse. Rigtignok forstærkede Keiseren Garnisonen i de nordøstlige Grændsefæstninger, men røbede ingenlunde nogen alvorlig Tilbøielighed til Alliance med den danske Konge, og fra svensk og østerrigsk Side vistes Tegn paa gjensidig Tilnærmelse.[1] I Anledning heraf udtaler Reb. stærkt (i Br. til Plettenberg af 31 Okt.), at trods Alt hvad der tales om Religionskrig og om et Forbund af alle det protestantiske Nordens Stater, vil Danmark med største Glæde gaae sammen med Huset Østerrig, ja endog med Paven, naar man blot kunde faae Hollænderne til Allierede. Otte Dage efter gjentager han disse Yttringer, med Tilføielse af, at Keiseren bor gjøre de fornodne diplomatiske Anstalter, ikke blot i Tide, men ogsaa i al Hemmelighed, og det nagtet Efterretningerne om Karl X's Seirvindinger kunde synes at bevæge de Danske til at forene sig med Svenskekongen og Cromwell for at afværge et Overfald paa dem selv.[2] Hvordan det dog til Syvende og Sidst var Krigens brutale

---

[1] Slg. Fryxell XI, 124 f; Carlsson I, 129. Hvad Polakkerne angaaer, ydede Keiseren dem „hverken Hjælp eller Raad", se Des Noyers, Lettres pour servir à l'hist. de Pologne et de Suède 1655—59, Berlin 1859, P. 12, ogsaa P. 24 og 26 (om hvorledes Ferdinand III i fem Maaneder ikke gav Polen noget kategorisk Svar paa Anmodningen om Understøttelse).

[2] Reb. til Plettenberg 7 Nov.

Kjendsgjerninger, som i den Tid lagde de tungeste Lodder i Vægtskaalen hos Europas Regeringer, naar det gjaldt at tage Parti for eller imod den nordiske Erobrer, fremgaaer af Reb.'s Brev til Marquien af Castel-Rodrigo [1] d. 14 November: da var Krakaus Overgivelse berettet i Kjøbenhavn, og som Følge heraf begyndte Dureel paany at bearbeide de danske Ministre, der nu havde et mere aabent Øre for hans Forestillinger end hidtil, og da Nederlandenes Resident ligeledes begyndte at negotiere stærkt ved det kjøbenhavnske Hof, frygtede Reb. for, at der var en vis Forbindelse mellem de to Diplomaters Optræden, og at Hollænderne vilde nu see igjennem Fingre med Sverigs Fremgang, naar blot dette Land gik ind paa at ophæve den Told, som det krævede ved Danzig.[2] Han lover at gjøre alt Muligt for at hævde Huset Habsburgs Interesser under disse farlige Omstændigheder, skjondt der stadig ingen tydelig Besked sendtes ham fra Wien. Den 17 Nov. skriver han til La Torre, at den svenske Resident nu var reist bort, uden at aflægge noget Afskedsbesøg hos Reb., uagtet han havde gjort Brug af hans Vogn. Der havde da fundet adskillige Konferencer Sted mellem Dureel og de danske Ministre, og det lod til, at Svenskernes Underhandlinger vilde til at bære Frugt.[3] Endnu haabede Reb. alligevel, at man vilde tage en anden Beslutning i Kjøbenhavn, «ifald de endelig vaagne dernede i Wien»; det maatte dog engang gaae op for det østerrigske Hof, hvormeget det havde at frygte af Sverig, og der taltes allerede stærkt om, at Karl Gustav aspirerede til intet Mindre end Keiserværdigheden. Da den hollandske Resident, de Vries, kom ned til Kjøbenhavn i nogle Dage, besøgte han Reb., som refererer Indholdet af deres Sam-

[1] Spaniens Gesandt ved det tydske Keiserhof.

[2] At Karl Gustav blokerede denne vigtige Havn og lod tage Told der, vakte den største Bevægelse baade i Holland og paa andre Steder, slg. Becker I, 73, 74 ff.; Fryxell XI, 134.

[3] Slg. Becker I, 79 ff.

tale.[1] De Vries beklagede sig over, at de katholske Fyrster hjalp Polen saa daarlig; han havde Intet imod et Forbund mellem Spanien og Nederlandene til Polens Beskyttelse; men da han talte om England, røbede han tydelig, hvor bange man i Holland var for Protektoren, og med Hensyn til Svenskernes fortsatte Seire sagde han: «Vi blive nødte til at lære deres Sprog og søge at indsmigre os hos dem,» — hvilket Spanieren betragtede som et Tegn paa, at de forenede Provindser havde begyndt at underhandle med Sverig.

Endelig ankom et Brev fra Castel-Rodrigo, som gav Reb. Haab om, at der dog muligvis kunde blive Noget af en Alliance som den, han attraaede, — hvad der forresten stod deri, siges ikke.[2] Efter Modtagelsen lod han det strax bringe til Gersdorf, Kl. 12 om Natten; denne meddelte Kongen det og begav sig dernæst til Reb., med hvem han samtalede længe; senere var Gesandten hos Kantsler Sehested. Medens man aldeles ingen Tillid havde havt til Plettenbergs Udtalelser, gjorde Castel-Rodrigo's Brev forsaavidt Virkning, som de danske Ministre erklærede, at de Intet ønskede heller end Forbundet med Keiseren, men det maatte være sikkert og sluttes i rette Tid. De lagde ikke Skjul paa, at den Maade, hvorpaa Keiseren lod Polen i Stikken, skjøndt det var et katholsk Land, gjorde dem tvivlraadige, og Danmark var saa slet væbnet, at dets Undergang vilde blive Følgen af en Krig, som det begyndte uden nær og sikker Hjælp. Da Reb. bestandig ikke havde Andet end Ord at byde, maatte han indrømme, at Danmark, naar Alt kom til Alt, kunde have Aarsag nok til at slutte sig til Sverig; dertil bidrog jo ogsaa, at begge disse Lande vare protestantiske, og Gesandten havde netop faaet

---

[1] Reb. til Fil. IV, 17 Nov.

[2] I Br. af 10 Jan. 1656 til Fil. IV siger Reb. blot, at Cast.-Rodr. tilskrev ham den 17 Nov., „que tiene noticias que importa mucho que las sepa este Rey".

at vide underhaanden, at der i den foreslaaede Alliancetraktat mellem de to nordiske Magter var en Paragraf om fælles Angrebs- og Forsvarskrig mod Lutheranismens Fjender,[1] og at den ovenfor omtalte Forordning mod Katholikerne i Danmark var under Pressen. Han tilraabte derfor Castel-Rodrigo et «brevedad y secreto».[2]

Eiendommeligt er det at læse i Dureels Rapporter, hvordan hans Konge just paa dette Tidspunkt havde befalet ham at skaffe sig Oplysning om, hvorvidt Keiseren opæggede Danmark imod ham, og hans Svar: at man ikke kunde opspore Noget derom, og at der ingen keiserlig Gesandt var ved Hoffet. Altsaa har han vel Intet anet om Reb.'s ihærdige Virksomhed.

Før vi gaae videre, ville vi kaste et Blik paa Krigsskuepladsen Sønden for Østersøen. Efter at den polske Hovedstads Mure vare faldne for Karl Gustavs Stridsmagt og hele det egentlige Polen kommet i hans Besiddelse, medens dets Konge flakkede om som Flygtning i fremmed Land, vendte Erobreren sig i Slutningen af Oktober mod Vestpreussen, der hørte ind under Polens umiddelbare Herredømme. Det gik der som paa andre Punkter: Seiren fulgte de svenske Faner, og inden foie Tid havde Svenskekongen underlagt sig hele Provindsen med den anselige Fæstning Thorn; kun Danzig trodsede endnu hans Angreb. Kurfyrsten af Brandenborg berørtes selvfølgelig meget ilde ved disse Begivenheder, tilmed da Karl Gustav indstændig opfordrede ham til nu at erklære sig aabent for eller imod

[1] Hermed maa menes Forslagets Artikel 7 (Becker I, P. 85).

[2] Reb. til Cast.-Rodr. 8 og 13 Dec. Brevskriveren beklager sig over, at han ikke er i Besiddelse af „den almindelige Cifferskrift“ (la cifra general), idet den tidligere spanske Gesandt i Wien, Terranova, ikke har overgivet sin Efterfølger de særegne Ciffre, hvormed han og Reb. have korresponderet indbyrdes. „Det er bedrøveligt, at Materier af slig Betydning skulle sættes paa Spil, fordi man ikke vil betroe en Minister det, som betroes den første den bedste Skriver i Sekretariatet.“

Sverig, og en ny Krig syntes at være i Frembrud. Hverken Keiseren eller det tydske Riges Fyrster gjorde Mine til at ville lægge Svenskerne et Halmstraa i Veien i dette Spørgsmaal.

Som Følge heraf kom der ingen yderligere Ordrer fra Wien til Rebolledo, og da denne midt i December stædedes til Audiens hos Frederik III, — ved hvilken Leilighed han havde haabet at fremføre et Svar fra Keiserhoffet, som maaske kunde hindre Forordningen mod Katholikerne —, havde han ikke Andet at gjøre end at gratulere i Anledning af Prindsens Hyldning; Forordningen var allerede trykt og bekjendtgjort. Forøvrigt siger han, at Kongen besvarede Lykønskningen meget naadig og at han gik Gesandten imøde.[1] Hvor Lidt man havde at vente sig af det keiserlige Venskab, tilkjendegaves noksom ved den Omstændighed, at Ferdinand III, som det hed sig, agtede at forære Karl Gustav nogle Heste med rigtbroderede Dækkener, — nu da Svenskerne vilde til at anfalde en Kurfyrste; og man udtalte i Kjøbenhavn sin Forundring over den Søvnighed (letargo), der havde grebet alle Fyrster i det romerske Rige, især de katholske. Hvordan Keiseren i sin Tid havde ladet Bremen slippe ud af sine Hænder «tan indecentemente», bragtes ogsaa i Erindring.[2] Reb. er tilbøielig til at ansee al denne Tale af de danske Ministre som en Besmykkelse af eller Undskyldning for den Alliance med Sverig, som han formoder vil blive afsluttet med det Første. Endnu nærmere syntes denne Begivenhed at være, da det var blevet berettet, at Kurfyrst Frederik Vilhelm i sin betrængte Stilling havde valgt at underhandle om Forbund

---

[1] Reb. til Fil. IV, 18 Dec.

[2] „Gersdorf og de Andre," siger Reb. (i Br. til Fil. IV, 29 December), „forsikkre, at hvis Hans keiserl. Maj. havde modsat sig Svenskernes Foretagende mod Bremen, vilde Hollænderne og Andre have hjulpet ham, saa at han kunde have jaget dem ud af det romerske Rige; men jo længere det varer, desto mere rodfæstede blive de der." Reb. bemærker, at han maatte tie til disse Ord.

med Karl X.[1] Den spanske Gesandt siger, at Ministrene ligeoverfor ham lode sig mærke med Fortrydelse over, at de havde — paa hans Opfordring — givet Kongen af Sverigs Resident en mindre god Besked, end denne kunde ønske. Man spurgte Reb. rent ud, naar han reiste hjem; thi den danske Resident i Madrid var allerede bleven kaldt tilbage til Kjøbenhavn. Herpaa svarede Greven, at han vilde reise, naar han fik Befaling dertil; men til Castel-Rodrigo yttrer han, at saasnart Traktaten med Sverig er ved at afsluttes, vil han benytte sig af de tidligere Befalinger, saafremt han da faaer Lov til det for sine Kreditorer.[2] At der paa samme Tid gik det Rygte ved det kjøbenhavnske Hof, at nogle Danske havde lidt ilde Medfart i Spanien, betragter han ogsaa som en Undskyldningsgrund af samme Art som de ovenfor anførte. Paa den anden Side turde han ikke forene med sin Samvittighed at overhænge de danske Ministre mere, naar han støttedes saa slet fra Wien; thi han ønskede ikke at bringe nogen Ulykke over Danmark. Han kunde blot, saa godt det lod sig gjøre, søge at faae dem til at trække Underhandlingerne med Sverig i Langdrag. Saamegen Indflydelse havde han dog endnu, at det lykkedes ham at faae de danske Ministre til at love, at der ikke skulde blive nogen Artikel i Traktaten med Karl Gustav, som endog blot indirekte forpligtede dem til en fjendtlig Holdning mod det østerrigske Hus; navnlig opnaaede han (dog under Forbehold af Karl Gustavs Samtykke), at Paragrafen om fælles Krig mod den lutherske Læres Modstandere kun skulde gjælde Danmark eller Sverig selv, ikke forbinde de to Allierede til Religionskrig udenfor

[1] Reb. til Cast.-Rodr. 26 Dec.

[2] „Jeg kunde have Lyst,“ siger han (til La Torre 29 Dec.), „til at svare dem, at jeg skal befrie dem strax for min Nærværelse, naar de ville betale min Gjæld; men saa vidt gaaer vel ikke Iveren for deres Religion.“

de tvende Rigers Grændser. Da det imidlertid netop rygtedes, at Svenskekongen uddelte polsk Kirkegods til sine Generaler,[1] vidste han ikke rigtig, hvad han skulde troe om Opfyldelsen af Ministrenes Løfte. Han betegner udtrykkelig Rigshofmesteren som den mest imødekommende af dem alle ved denne Leilighed, idet han gjør denne ret karakteristiske Bemærkning: «Til Kongen har jeg ikke talt angaaende denne Sag, for ei at sætte Hemmeligholdelsen paa Spil; thi den paalægger man mig her indstændig.»[2]

I de samme Dage havde Reb. Visit af Dureel, der tilsyneladende var umaadelig venskabelig, men efter vor Gesandts Mening kun havde til Hensigt at faae hans Vogn tillaans. Han talte vidt og bredt om sin Herres mageløse Held: at han vandt nye Riger paa samme Tid som der fødtes ham en Arving til dem,[3] og nu skulde det gaae løs, dels imod Danzig,[4] dels imod Kurfyrsten af Brandenborg. Tillige spurgte han Reb. — paa en Maade, som viste, at det interesserede ham meget at faae det at vide —, om Keiseren havde sendt nogen Diplomat til Kjøbenhavn og om der var afreist nogen dansk Afsending til Keiserhoffet, hvortil Spanieren naturligvis kunde ganske rolig svare Nei.

Danmarks endelige Beslutning afhang i væsentlig Grad af Hollænderne, — heraf fik baade Dureel og Reb. et levende Indtryk. Da Østersøhandelen var det egentlige Hollands «Liv og Sjæl»,[5] og det aldeles ikke kunde forenes med dets Velfærd, at een Enkelt blev Østersøens Herre, navnlig ikke Karl Gustav, forberedte de samtlige nederlandske Provindser, som i dette Spørgsmaal lode Holland

[1] Slg. Fryxell XI, 151 f.

[2] Reb. til Fil. IV, 29 Dec.

[3] Den senere Karl XI blev født 4 Dec. 1655.

[4] Denne Stad sendte paa hin Tid ogsaa en Ambassadør til Kjøbenhavn for at anmode om Understøttelse, slg. Becker I, 90 f.

[5] „Ziele ende leven", Aitzema, Saeken etc., VIII. 420.

være den Ledende, Udsendelsen af en større Flaade til de nordiske Farvande, uden at bryde sig om Sverigs og det af denne Magt paavirkede Danmarks Indsigelser. Til Foraaret 1656 ventedes den at ville komme til Øresund. Men tillige besluttede Generalstaterne, gjorte betænkelige ved de betydelige Krigsbegivenheder henimod Aarets Slutning i Polen og Preussen, at afsende — før Flaaden — Gesandtskaber til Brandenborg, Sverig, Polen og Danmark. Man oppebiede altsaa i Kjobenhavn Gesandterne Beuningen, Amerongen og Viersen i den forste Maaned af det nye Aar, og indtil de kom, søgte man at opholde saavel Karl X's som Keiserens Talsmand. Skulde der ikke desto mindre inden det hollandske Gesandtskabs Ankomst fremkomme en tydelig Tilkjendegivelse af, hvilket Parti de Danske toge, vilde denne snarere (dette kunde Reb. ikke dølge for sig selv eller for sin Konge) forjætte et nærforestaaende Forbund med de seirrige svenske Vaaben end med det nølende keiserlige Hof. «Naar blot Hans Majestæt Keiseren vil beslutte sig til at sætte Haardt mod Svenskerne!» ere omtrent Reb.'s sidste Ord i 1655.[1] —

Den stærke Upasselighed, som havde plaget Greven i dette Aars Sommer, forfulgte ham langt ud paa Efteraaret. Den 31 Oktober fortæller han Plettenberg, at han i mange Dage ikke har kunnet reise sig op fra en Stol, og den 17 Novbr. skriver han til Kong Filip, at endnu kan han ikke staae paa sine Ben. Selvfølgelig besværede denne Sygdom hans Virksomhed som Diplomat i ikke ringe Omfang. Det Samme gjælder om hans Pengeforhold, om hvilke vi kun ville notere for dette Aars Vedkommende, at han i Juni angav 26,000 Escudos som den Sum, man nu var ham skyldig i Madrid, at der om Efteraaret sendtes ham en Vexel paa 6000 Esc. og at denne som sædvanligt protesteredes (i Flandern). Det var under disse Omstæn-

[1] Reb. til Fil. IV. 29 Dec.

digheder en meget passende Beskjæftigelse for ham at oversætte Jobs Bog.[1] —

Af det spanske Statsraads Betænkning den 7 Decbr. sees det, at Gesandten havde oversendt Statuterne for det nyoprettede danske Saltkompagni til Handelens og Søfartens Fremme.[2] Tanken føres herved hen paa Corn. Lerches Negotiationer i Madrid for de spanske Saltpenges Betaling. Vi have nævnt ham et Par Gange i det nærmest Foregaaende og have endvidere at anføre to à tre Dokumenter fra Geheimearkivet, som give nogen Oplysning om, hvad han tog sig for i Aarene 1654—55. Den 1 Septbr. 1654 takker Frederik III D. Manuel Pantoja for den Venlighed, han har vist Lerche, og under samme Dato sender Kongen en lignende Tak til D. Luis de Haro. Den 4 Mai 1655 udfærdiges Fuldmagt (dat. Flensborg) for Residenten til at udvælge Konsuler i de spanske Havne, naar og hvor det gjøres fornødent.[3] Den 14 Febr. 1654 skriver Lerche til Gersdorf, at han forlængst har indgivet nogle Memorialer til den spanske Regering, men intet Svar faaet, «faaer den wel ey heller førend disse Fastelaffuens Dage ere forbj» (Gersd.'s Breve i Geh. Ark., 3die Pakke). Fra den 14 Apr. 1655 haves et Brev fra Lerche til Frederik III; deri hedder det atter, at han for Tiden ikke kan meddele noget Sikkert om Sagens Fremgang; thi Statsraadets Møder havde været opsatte paa Grund af «den Hellige uge, Paaskefest og paafølgende Vacationes», og om den seneste Stats-

[1] Paa Vers, med Titelen „La Constancia victoriosa“, omtalt nedenfor blandt hans Skrifter.

[2] Slg. Holberg, III, 129 f.; Forordninger efter Recessen 1643 (Forordn. af 6 Sept. 1655); Nielsen, Kbh.'s Diplomatar., III, 443 ff., V, 387 f. Under 9 Juni 1657 erklærede Frederik III til de hollandske Ambassadører, at han gjerne vilde ophæve Saltkompagniet og gjøre Salttolden ens for Hollænderne og hans egne Undersaatter (J. Thurloe, State papers, VI, 327).

[3] Udenl. Regist., Latina. Fuldmagten ogsaa paa Dansk, und. 28 Nov. 1654, „Spanien Nr. 15“.

raadsconsulta angaaende hans Fordringer var der intet Paalideligt blevet meddelt ham hidtil.[1] Tilsidst et Rekreditiv for Residenten fra Filip IV, dat. Madrid 8 Juli 1655, og Anbefalingsbreve fra Luis de Haro (12 Nov.), da Lerche er kaldt hjem til Danmark.[2] — Det vil sige: Opsættelser og smukke Ord, ikke Andet.

[1] Spanien Nr. 15 b.

[2] Spanske Kongers Breve & Spanien Nr. 15. Den 10 Jan. 1656 skriver Reb., at Saltkompagniet bestræber sig for atter at faae en dansk Resident i Madrid udnævnt.

Fjerde Kapitel.

1656—1657.

Indhold. Keiserhoffet nøler med at erklære sig imod Sverig. Konrad van Beuningen og to andre hollandske Gesandter komme til Kjøbenhavn. Disses og Dureels Underhandlinger med den danske Regering. Rebolledo arbeider for Huset Østerrigs Interesser, men har Meget at kæmpe imod. Filip IV opfordrer Keiseren til kraftig Optræden. La Fuente i Wien. Elbingertraktaten. Christoffer Sehesteds Sendelse til Wienerhoffet. Rebolledo forhandler om Kjøb af Skibe o. Lign. Hans Indflydelse hos Gersdorf. Det lykkes at bevæge Danmark til Fredsbrud. Krigens Begyndelse. Baron de Goes i den danske Hovedstad, uden Fuldmagt til at slutte Traktat. Underhandlingerne om Alliance mellem Østerrig og Danmark ere bestandig meget besværlige. En Etikettestrid mellem Frederik III og D. Juan de Austria. Kort Blik paa Rebolledo's Pengesager og de fortsatte Forhandlinger om Saltleverancen. —

Naar den tydske Keiser nødig vilde indlade sig nærmere paa Alliance med Danmark imod Sverig, saa er dette egentlig ret forstaaeligt. Det hellige romerske Rige var for Tiden i en saadan Opløsningstilstand, at det ikke kunde optræde med synderlig Kraft udadtil. Vilde dets Overhoved [1] indblande sig i en Krig som den polske, maatte han først have Rigets Fyrster med; men det var nu en vanskelig Sag: siden Trediveaarskrigen havde Habsburgerne mistet en

---

[1] Personlig var Ferdinand III fredelskende.

stor Del af deres Indflydelse i Tydskland. Og dertil kom, at hverken Kongen af Polen eller Kurfyrsten af Brandenborg, som det gjaldt at støtte, vare særlig sympathetiske Personer i Keiser Ferdinands Øine. Som Følge heraf opnaaede den brandenborgske Afsending Bonin Intet hos Wienerhoffet (i Nov. og Dec. 1655), da han bad det om Bistand for hans Herre i hans farlige Stilling;[1] og skjøndt det polske Anliggende laa Keiseren mere paa Sinde, indskrænkede han sig her til at tilbyde Karl Gustav og Johan Kasimir sin Mægling samt til i enkelte Punkter at vise sig mindre velvillig mod Svenskekongen, f. Ex. i Anledning af Investiturbrevene paa dennes nordtydske Provindser, og ved Afslag af Karl Gustavs Anmodning om at maatte lade nogle Regimenter mod Betaling overvintre i Schlesien. Der foretoges temmelig betydelige Rustninger i de østerrigske Lande, med disses Forsvar for Øie, og i Slutningen af Aaret 1655 fik Grev Hatzfeld Befaling til at rykke ind i Schlesien med et Troppekorps. Med Rusland vedligeholdt man en stadig Forbindelse og bestræbte sig i Smug for at ophidse Czaren mod Svenskerne. Endelig søgte man at interessere Frankrig, skjøndt maaske Huset Habsburgs værste Modstander, for «Kristenhedens» fælles Sag imod den nordiske Erobrer. Men fra yderligere Skridt afholdt man sig, og saavel Spanien som Paven toge sig paa den Tid ivrigere af Katholicismens og det østerrigske Hus's Velfærd. Det maa dog heller ikke glemmes som medvirkende Aarsag til Keiserens Tilbageholdenhed, at en Krig med Sverig vilde have til Følge, at han ei kunde hjælpe sin Frænde, «Hans katholske Majestæt», saameget i Kampen

---

[2] Slg. Droysen, Gesch. der preussischen Politik, III, 2 Abth., 237 f., hvor det fortælles, at Castel-Rodrigo, den spanske Gesandt, dadlede Premierministeren Fyrst Auersperg haardt for hans kortsynede og uheldbringende Politik, netop med Hensyn til Kurfyrsten af Brandenborg.

mod «Hans allerkristeligste Majestæt», som han hidtil havde gjort trods den westphalske Freds Bestemmelser.[1]

«Endnu ere de tause i Wien!» skriver Rebolledo til sin Konge den 10 Januar 1656; siden 17 Nov. havde man Intet hørt fra Castel-Rodrigo. Den spanske Gesandt havde meddelt Gersdorf og de andre Ministre Indholdet af Plettenbergs seneste Skrivelse, og de foranledigedes ved den til at yttre, at Svensken maatte have bestukket nogle keiserlige Raader; de morede sig meget over Keiserens Indbildning at kunne faae Hjælp hos Frankrig, som var i den Grad Habsburgernes Fjende, at det heller vilde skaffe Tyrken den tydske Keiserværdighed end det nu herskende Dynasti. Reb. satte imidlertid igjennem hos sin gode Ven Rigshofmesteren, at Traktaten med Sverig forhaledes endnu en Stund, hvorover Dureel blev meget «desabrido» ɔ: flau og ærgerlig. Efter Reb.'s Mening var det et Brev fra Filip IV af 10 Nov. — med høitidelige Lofter, at Corn. Lerche snart skulde faae god Besked og at de meget omtalte Gaver ligesaa snart skulde indtræffe —, som bevirkede Gersdorfs Imødekommenhed. Men samtidig hørtes ildespaaende Tidender i Kjobenhavn. Først at Protektoren stod i Begreb med at forstyrre den diplomatiske Sendelse fra Nederlandene til Danmark; det haabedes dog, at man kunde stemme Grev Vilhelm af Nassau mod Cromwell, ifald han — som det tegnede til — blev Overgeneral for Generalstaternes Hær, og Gersdorf sagde til Reb., at her var en Sag af væsentlig Betydning, som man burde tage kraftig fat paa.[2] Dernæst erfaredes det, at Kurfyrst

---

[1] Carlsson, I, 131, 139 f. Plettenberg til Reb., 1 Jan. 1656 (Simancas). Breve fra den danske Resident i Wien, G. M. v. Gans, til Frederik III, af 4, 11, 18 Dec. 1655, 1 Jan. 1656 (Geh. Ark. „Østerrig 44"). Slg. Des Noyers, Lettres pour servir á l'hist. de Pologne et de Suède, P. 55; og T. Säve, Kejsarevalet i Frankfurt 1657—58, P. 3, 8, 13.

[2] Slg. Wicquefort, II, 384 ff., 448 ff. Ordene om Greven af Nassau i Reb.'s Brev ere i Ciffre.

Frederik Vilhelm var ifærd med at søge Sverigs Venskab, og at man snart kun havde at sætte sin Lid til Danzig: dersom denne By vilde vedblive at forsvare sig til Sommeren saa tappert som hidtil, lovedes der den Bistand fra Danmark eller andenstedsfra.[1] Gesandten Peder Charisius kom hjem i de Dage fra Haag; saavidt Reb. vidste, gik hans Beretning ud paa, at der ikke var Meget at vente af Holland. Det hed ogsaa, at en ny svensk Afsending var ivente til Danmarks Hovedstad for at understøtte Dureels Bestræbelser for en Traktat.[2]

Ikke længe efter naaede den frygtede Efterretning til Kjøbenhavn: Kurfyrsten af Brandenborg havde indgaaet Forbund med Karl Gustav i Kønigsberg (Welau) den 10 Jan. n. St.[3] I Holland, hvor Nyheden naaede hen lidt senere, fremkaldte den stor Forbittrelse over Kurfyrstens «forræderiske Adfærd»; det besluttedes ei at sende noget Gesandtskab til ham, men blot at virke hos den svenske Konge for de hollandske Handelsinteresser. Ambassaden til Danmark var allerede kommen afsted, trods de ovenfor nævnte Hindringer, og Beuningen og hans Fæller befandt sig i Hamborg, da de fik at vide, at Frederik Vilhelm var bleven Sverigs Vasal.[4] Det gjorde et saadant Indtryk paa dem, at de opsatte Reisen til Kjøbenhavn, og endnu den 9 Februar havde de ikke vist sig der: først den 14 Febr. ankom de til Hovedstaden. Hvad Rebolledo an-

---

[1] „Desconfiando de todo lo demas se contentarian aqui con que Danciek se defendiesse hasta el verano como da a entender el enviado de alla, por ver si en tanto despiertan los interesados, y assi envian persona que les procure persuadir que si se defienden hasta entonces, sin duda tendran socorro; cierto es que hazen mas de lo que nunca pensé, pero todos los demas mucho menos.“ (Reb. til Fil. IV, 10 Jan.)

[2] Slg. Becker, I, 318, 321.

[3] Slg. Droysen, anf. Værk., III, 2 Abth., 245 ff.

[4] Plettenberg til Reb., 29 Jan. Om deres Reise se Aitzema VIII, 496—97.

gaaer, ærgrede han sig selvfølgelig (ligesom Plettenberg) i høi Grad over Kurfyrstens Kapitulation, og han udtaler i sine Breve Fortrydelse over at have holdt Danmark for Nar ved Løfte om østerrigsk Alliance, som der nu var mindre Udsigt til end nogensinde. Svenskerne triumferede [1] og havde Grund nok dertil. I Lübeck og Hamborg, sagde de danske Ministre, drak Folk allerede «den lutherske Keisers» Skaal og kaldte ham «Karl den Største» (Carlos Mayor que el Magno), og da Karl Gustav havde saamange Kurfyrster til Slægtninge og Forbundne, kunde jo virkelig Allehaande befrygtes. Den svenske Konge vilde som Keiser — sagdes der — ingen fast Hovedstad have, men stadig leve ved Hæren ligesom Alexander den Store; «hidtil ligner han ham unægtelig ret godt,» yttrer Reb. Castel-Rodrigo havde vel tilsidst givet et Livstegn fra sig, men blot for at sige, at — Mangelen af Cifferskrift hindrede ham i Correspondance! Fra den fransk-spanske Krig rygtedes for en stor Del kun Ulykker for Spanien, nu da Cromwell havde forbundet sig med Ludvig XIV. Reb. selv var haardt hjemsøgt af Sygdom. Kort sagt, det Hele saae sort ud.[2] «Gud give, at de ikke maae angre deres Nølen i Wien; men de komme nok til det,» udbryder han.

Man skulde synes, at de hollandske Gesandters endelige Ankomst maatte være ham en Trøst. Men Reb.'s Følelser ligeoverfor Nederlandenes Politik vare af en eiendommelig Beskaffenhed. Som begeistret Katholik, Tilhænger af Huset Østerrig og stærkt idealistisk anlagt havde han aldrig synderlig stor Tillid til den «protestantiske Kræmmernation». I det Høieste kunde han som erfaren Statsmand indsee Nødvendigheden af at gaae sammen med Hollænderne i visse Tilfælde; men han taler saa ofte om dem i en underlig

[1] Som Bevis derpaa oversender Reb. en Satire, „das polnische Piquet Spiel" (Kgl. Bibl.).

[2] Breve fra Plettenb. til Reb. 22 og 29 Jan., fra Reb. til Madrid 26 Jan., 2, 6, 9 Febr., 18 Apr.

syrlig Tone, at det mærkes, at han helst saae Keiseren hjælpe sig uden disse Allierede. I Sammenhæng hermed maa ogsaa anføres, at den pirrelige Greve strax blev ubehagelig berørt i Anledning af Gesandternes Indtog, ved en Ordning af Ceremoniellet, som ifølge hans Opfattelse medførte en Krænkelse af hans Rang. Selv fortæller han den saaledes.[1] «Den 14de dennes Kl. 10 om Formiddagen kom en af Hoffets Kavalerer med et Bud til mig fra Kongen, og efter de første høflige Talemaader sagde han mig Følgende, Ord til andet: Hofmarechalen (svarende til vor Mayordomo Mayor) har bedet mig sige Hr. Ambassadøren i Hans Majestæts Navn, at Kl. 3 i Eftermiddag holde de nederlandske Gesandter deres Indtog; Hans Maj. sender Hr. Axel Urop (som ifjor var Befalingsmand her i Byen) for at modtage dem med en kongelig Karosse og desuden fire af Hs. Maj.'s Vogne, hvori Hofmarechalen og Hofkavalererne have Plads; de Rigsraader, som ere her for Øieblikket, kjøre ligeledes med i deres Vogne, og dersom Eders Excellence ogsaa sender sin Vogn, gjør Marechalen Eder opmærksom paa, at den kommer til at kjøre bagefter alle Rigsraadernes. Jeg smilte og svarede, at den Titel, han gav mig, og den Høflighed, han viste mig, stemmede ikke rigtig med hans Ærende: dengang H. M. lod Hertugen af Sønderborg sætte sig paa en fornemmere Plads end min ved det kgl. Taffel, satte jeg mig rigtignok hvor det befaledes mig, men kun som tydsk Rigsgreve, ikke som min Konges Minister;[2] og ved Banketten paa Ibstrup og ved Balletten i Anledning af Prindsens Hyldning havde jeg Forrang for alle Rigsraaderne, — jeg kunde følgelig ikke Andet end finde dette underligt, men jeg vilde ikke sætte mig op mod Hs. Maj.'s Befaling, da jo Faa vilde savne min Vogn der. Han svarede dertil blot, at det gjorde ham meget Ondt, at han var den, hvem det var blevet

[1] Reb. til Fil. IV, 16 Febr.
[2] Slg. P. 165 f.

overdraget at bringe mig dette Budskab, hvorefter han sagde Farvel, og jeg fulgte ham lige til Gadedøren, som om han havde været Rigsraad. Da jeg derefter tænkte over Sagen, kom jeg til det Resultat, at efter hvad der var passeret mellem den hollandske Ambassadør og mig,[1] vilde det være opsigtvækkende ikke at sende Vognen derhen, — skulde jeg undskylde dette, maatte jeg jo gjøre Beskæmmelsen offentlig bekjendt —, og jeg besluttede da at lade to Kavalerer kjøre Gesandterne imøde; de gjorde dem deres Kompliment i god Tid og kom tilbage, før de kongelige Vogne vare mødte.[2] Jeg kan ikke faae Andet ud af denne mærkelige Foranstaltning end, at de vide, at deres Minister i Madrid er nu reist derfra, at de ikke vente sig nogen Bistand af Eders Majestæts eller Keiserens Vaabenmagt, og derfor ønske de ikke her at have noget Vidne til deres Underhandlinger med de Andre, og da det er dem bekjendt, hvor vanskeligt det er mig at komme herfra, ville de behandle mig saaledes, at E. M. bliver nødt til at udløse mig.»

Den Dag har forresten den ene Visit afløst den anden i den spanske Gesandts Hus. Efter de Vries kom Rigshofmesteren og havde en lang politisk Samtale med Reb., mest om Krigstildragelserne og om Wienerkabinettets Taushed;[3] saa indfandt den danske Hofkavaleer sig med det ærekrænkende Budskab, og da Vognen var kjørt Hollænderne imøde, kom der Bud fra Dureel med Anmodning om at laane samme Vogn. Reb. fik en anden tillaans og sendte

---

[1] I Beg. af Brevet beretter han, at Residenten de Vries. der just havde modtaget Udnævnelse som fjerde Ambassador i Gesandtskabet og stod paa en venskabelig Fod med Reb., havde besøgt ham og sagt, at hvis han vilde lade sin Vogn være med i Optoget. skulde den følge lige efter Gesandternes; Reb. takkede og forsikkrede, at han gjerne vilde være ligesaa gode Venner med de nye Afsendinge, som han var med de Vries.

[2] Slg. Becker, I, 318. Aitzema, VIII, 497.

[3] Den nye svenske Ambassade, sagde Gersdorf, var der nu ikke saamegen Tale om. Slg. Molbech i Nyt hist. Tidsskr., III, 321 f.

ham den; siden begav han sig selv til Dureel, der just var kommen til Hovedstaden. Svenskeren yttrede, at der blev nok Forlig af mellem Holland og Sverig, og naar Karl X havde indtaget Danzig, agtede han at overlade dem samme Handelsprivilegier, som de nu havde. Disse Ord hørte Reb. naturligvis med liden Glæde. Fremdeles erklærede Dureel, at der endnu ikke var sluttet nogen Alliance mellem England og Sverig; saalænge dette ei var skeet og saalænge Keiseren ei havde udtalt sig tydelig, ansaae Reb. det for bedst at holde det gode Forhold til den svenske Gesandt vedlige. Til Tak for den Opmærksomhed, han havde vist Hollænderne ved at lade Vognen møde dem, gjorde de ham den 15de deres Opvartning ved En af deres Følge og lovede at besøge ham, saasnart de havde faaet Audiens hos Kong Frederik.[1]

Den hollandske Legations Instrux staaer at læse i Aitzema's vidtløftige Værk.[2] Det hedder deri, at Beuningen og hans Kolleger skulle forsikkre den danske Regering om Generalstaternes venskabelige og trofaste Sindelag, udforske, hvordan den agter at optræde, og bevæge den til Rustninger, navnlig tilvands. Det er en Selvfølge, at Hovedvægten lægges paa «de Commertien ende Navigatie op de Oostzee»; men at man, hvis det ei lykkedes at faae bragt Fred tilveie mellem Polen og Sverig, vilde modsætte sig Karl Gustav, fremgaaer klart af Instruxen.[3] Hos Danmark, det svagere Land, ventede man sig Imodekommenhed med Hensyn til Sundtolden o. Lign., medens Sverig snarere vilde indskrænke den nederlandske Handels Friheder. — For

---

[1] Reb. til La Torre, 16 Febr.

[2] VIII, 492 ff.

[3] Und. 28 Marts n. St. udstædte Generalstaterne en ny Instrux for Gesandterne: enten skulde de slutte en almindelig Traktat med Danmark, Sverig og England, eller en stærkere og mere bindende Forsvarstraktat med Danmark, baseret paa den af 1653, saafremt Danmark ei vilde indlade sig paa Traktat med Sverig (M. C. Londorpius, Acta publica, VII, 1135 f.).

Rebolledo var alt dette rigtignok ikke tilstrækkeligt, idet hans Ønsker gik ud paa hverken Mere eller Mindre end et kraftigt og snarligt Anfald paa Karl Gustav. Men havde han vidst rigtig Besked med Gesandternes Ordrer, vilde han dog upaatvivlelig have talt i en anden Tone om deres Underhandlinger, end han gjør. Den 27 Febr. er han i sit Brev til Kongen ligesaa mismodig som altid: de blive nok snart enige Allesammen, Kantsler Sehested holder med Sverig, Rigshofmesteren er mest for Holland,[1] Durcel siges at bearbeide de hollandske Gesandter af al Magt og love dem Guld og grønne Skove, samtidig med at han er i livlig Forhandling med de danske Ministre, — det Hele er som en Auktion (almoneda), og den, der kommer til at betale Omkostningerne, bliver vistnok la Augustisima Casa de Austria. Hvad Reb. aabenbart heller ikke har taget i Betænkning, er den fornemste hollandske Afsendings Personlighed; thi Konrad van Beuningen var som bekjendt baade en dygtig og energisk Mand og afgjort Uven af Sverig. Imidlertid havde den spanske Diplomat slet ikke faaet gjort personligt Bekjendtskab med Beuningen paa Grund af uheldige Omstændigheder: faa Dage efter Gesandternes Komme til Staden maatte Reb. gaae tilsengs,[2] og han laa nu og ventede forgjæves paa deres Besøg. Hvilken Grunden var til deres Udeblivelse, maa man regne ud af forskjellige Yttringer i deres Rapporter til Haag og i Grevens Correspondance. Det lader næsten til, at han har været be-

---

[1] Slg. Aitzema, VIII, 524: „De Rijcx-Hof-Meester in Dennemerck was yverich tegen Sweden, maer de Rijcx-Cancelier moderaet, ende hadde sijn aenhanck radende tot Vrede met Sweden.“ Forøvrigt holdtes Underhandlingerne med Generalstaternes Repræsentanter meget hemmelige.

[2] Reb.'s Gigt var denne Gang saa slem ved ham, at hans Underskrift er næsten ulæselig paa Grund af hans rystende Haand; ja han nødsagedes i den følgende Tid til at underskrive flere Breve med Rúbrica alene, — den spanske Benævnelse paa den stereotype Snirkel under et Navn i Underskrift.

tragtet af Hollænderne som en af de Personer, der udbredte «det skadelige Rygte om, at Generalstaterne agtede at træde i en separat Underhandling med Sverig,» [1] og de iblandt de danske Ministre, som vare mindre velsindede imod ham, have utvivlsomt bidraget til at stemme Gesandterne ugunstig ligeoverfor ham. Selv antager han, at det religiose Spørgsmaal var med i Spillet, idet den ulmende indbyrdes Uvillie mellem Reb.'s katholske Klienter og det indflydelsesrige lutherske Præsteskab flammede op mere end een Gang i dette Aar. [2] Med kjendelig Harme beretter han, hvorledes hans Stilling blev mere og mere uhyggelig. Skjøndt de hollandske Ambassadører maatte vide, at hans Sygdom fængslede ham til Leiet, aflagde de ham ingen Visit, hvorover de Vries var skamfuld paa de Andres Vegne. [3] Og da han havde indbudt de Vries en Dag til at spise hos ham, tillode de øvrige Afsendinge ikke deres Kollega at følge Indbydelsen. [4] En lignende Fortrædelighed blev ham tildel, da «en kjøbenhavnsk Raadmand, som forhen havde været ansat i Sekretariatet og som stod Kantsleren meget nær» (vel Bartholomæus Petersen; slg. Pontoppidan, Origines hafnienses, P. 393), gjorde ham et venskabeligt Besøg, — hvorunder Samtalen dreiede sig bl. A. om Corn. Lerches Hjemreise, idet Raadmanden spurgte, naar Reb.'s skulde gaae for sig —, og Greven inviterede ham til Middag den næste Dag, hvilket modtoges; men Manden lod vente paa sig, og tilsidst kom der Bud fra ham, at han ikke kunde komme. Reb. mener, at deri var Kantsleren, den nidkjære Lutheraner, Aarsag. [5] Den 19 Juni skriver han, at der hvert Øieblik kom Folk til ham fra Kancelliet for at forhøre sig, naar han reiste, og det uagtet han laa syg i sin

[1] Becker, I, 319 f.

[2] Se denne Bogs Tillæg Nr. 14.

[3] Reb. til Fil. IV, 15 Marts og 18 April.

[4] Reb. til La Torre, 7 Mai.

[5] Reb.'s anf. Skrivelse.

Seng. «En italiensk Adelsmand,[1] der ofte er min Gjæst, har netop fortalt mig, at da han igaar havde at tale med Kantsleren i et privat Anliggende, spurgte denne ham strax, naar jeg reiste min Vei; da han sagde, at det vidste han ikke Noget om, svarede Kantsleren: Men vor forrige Minister i Spanien er allerede for flere Dage siden kommen til Amsterdam! Denne Bemærkning syntes Alle meget forunderlig, som hørte den; men mig forekommer den aldeles ikke mærkelig; thi jeg veed, hvor begjærlig han er efter at berøve Katholikerne her i Landet denne Støtte. For at faae Kirken i mit Hus lukket, vil han gjerne bryde Freden med hvem det skal være.» De ærgerlige Henvendelser fra Kancelliet bleve ikke sjeldnere, da Lerche var indtruffen til Kjøbenhavn;[2] og næsten som Toppunktet betragter Reb. det, at Ulr. Chr. Gyldenløve, der ved et Besøg hos ham traf ham sengeliggende, omtrent allerførst spurgte, naar han havde bestemt sin Afreise. Han maa have anseet Grevens saare virkelige Gigtsmerter for en diplomatisk Upasselighed.[3] — Men just i de Dage toge Tingene en for vor Gesandt fornøieligere Vending, som vi snart skulle see.

Fra henimod Slutningen af Februar til henimod Midten af Juli maatte Reb. iagttage Begivenhedernes Gang fra sit Sygeværelse. Der besøgtes han i de første Dage af Marts af Gersdorf, som sagde, at de Kongelige havde syntes godt om den Bog, Reb. nys havde sendt dem.[4] Ellers var den

---

[1] Vistnok Scipione Mariotti, Sekretær hos Hertug Johan Frederik af Lüneborg, se Ocios P. 291, 608 ff. Han og Reb. vare „Brødre i Apollo", og Italieneren hædrede sin Ven ved at smykke Kjøbenhavnerudgaven 1655 af „Selvas Danicas" med to Sonetter.

[2] Reb. til Fil. IV, 2 Juli.

[3] Reb. til La Torre, 15 Juli. Den 21 Marts skrev Kong Filip til ham (efter Statsraadets Betænkning), at hans Forbliven i Danmark var en mere nødvendig end nogensinde

[4] Dersom der med denne Bog menes „Selvas Danicas" (trykt), hvilket rimeligvis er Tilfældet, bliver Bendixens Hypothese (se P. 226 ff.) endnu lidt omtvisteligere.

væsentligste Gjenstand for deres Samtale Keiserhoffets vankelmodige Holdning, som spildte den gode Leilighed til Alliance mellem det tydske Rige, Danmark og den hollandske Republik samt Moskoviterne, som man temmelig let vilde kunne vinde for Sagen; Castel-Rodrigo burde ikke have vakt et forfængeligt Haab ved sit uopfyldte Løfte. Hertil svarede Reb., at man ei burde opgive Haabet om, at Alt kunde blive godt endnu: det maatte dog ialtfald komme for en Dag, hvad der pludselig havde standset den østerrigske Regerings indledende Skridt, og han bad Rigshofmesteren endelig sørge for, at der i den forestaaende Traktat ikke aabnedes nogen Dør for en Religionskrig.[1] Senere kom Rigshofmesteren tidt til Greven og gjentog altid de samme Klager, saaledes den 18 April, da han eftertrykkelig paapegede, hvor vigtigt det var, at Huset Østerrig opstillede en Koalition imod Frankrig, England og Sverig.[2] Hvem der ogsaa besøgte Reb. ofte i disse Maaneder, var Magnus Dureel, der nu, formedelst sine vigtige Gesandtskabsforretninger, levede nok saameget i Kjøbenhavn som i Helsingør eller Halland og flyttede i Juli til Hovedstaden med sin Familie. Ved et Besøg i Marts talte han og Greven sammen om, paa hvilken Kant Karl Gustavs Vaaben kunde høste den største og sandeste Ære, naar Preussen og Polen vare fuldstændig faldne i hans Hænder. «Jeg sagde, at det vilde være ham baade lettere og ærefuldere at vende sine Vaaben mod Tyrkerne i Konstantinopel end at gjøre hvilkensomhelst Erobring fra kristne Folk; thi med et eneste vundet Slag kunde han saa noget nær afgjøre det Hele, saaledes som Sagerne nu staae, og naar der fra Italien tilførtes Grækerne Vaaben tilsøes, vilde de alle gaae i Kampen for ham. Naar saa Konstantinopel blev beleiret af ham tillands og af Venetianerne tilvands, kunde denne Stad ikke gjøre Modstand længe, og han vilde derved blive den berømmeligste

[1] Reb. til Filip IV, 8 Marts.
[2] Reb. und. 12 og 18 April.

Fyrste i hele Verden, hvad han i høi Grad attraaer. Jeg veed, at Dureel vil skrive det til ham; men det er Planer hen i Veiret, som Intet koste, men heller Intet nytte; vist er det dog, at ifald han og Moskoviten vilde slaae sig sammen, kunde de sætte det igjennem, og hvad Grækerne angaaer, har jeg i sexten Aar været Vidne til, hvormeget de ønske sig Vaaben og Bistand for at kunne reise sig mod et saadant Voldsherredømme som det, de nu ere underkastede.»[1] Det sees, at som gammel Soldat kunde Grev Rebolledo ikke undgaae at blive imponeret af den kongelige Helt, hvad saa hans Standpunkt forøvrigt var. Den 12 Apr. skriver han atter, at Dureel havde været hos ham og talt meget aabenhjertig om den politiske Situation; Traktaten med Sverig blev stadig opsat fra dansk Side. Ogsaa den 17 Mai meddeler han, at han havde havt den svenske Residents Besøg («den Mand er sandelig ganske anderledes deltagende — caritativo — imod mig end de hollandske Ambassadører») og hørt Nyt fra Krigen af hans Mund.

Hvad Reb. idethele taget har at melde om Underhandlingerne i Kjøbenhavn i dette Tidsrum, er omtrent det Samme, som findes i Dureels og Beuningens Indberetninger til deres Regeringer, nemlig i Hovedsum: alle Parter «temporiserede» (som den svenske Gesandt udtrykker sig) mere eller mindre, Danmark ei mindst. Der var virkelig noget Træffende i en dengang udkommen Satire i Form af en Liste over endel opdigtede Bogtitler, hvor Frederik III anføres som Forfatter til «De conservanda pace».[2] Hvis det

[1] Reb. til Fil. IV, 8 Marts. Anledning til Samtalen var, at en tyrkisk Gesandt til Kongen af Polen nylig var falden i Svenskernes Hænder, men strax erklærede ægte diplomatisk, at „Kongen af Polen“ jo netop nu var Karl Gustav, hvorefter han fik Audiens hos den svenske Konge. (Des Noyers, Lettres etc.. P. 80.)

[2] Satiren hedder „Libri quidam proximis nundinis prodituri. Ex officina Judæ Iscariotis“, og Reb., som oversender den d. 17 Mai, formoder, at den er af svensk Oprindelse: „de Folk have Lykken med sig i den Grad, at de tør gjøre Nar af Alle“.

havde været sandt, hvad der skreves fra Danzig, at Erkehertug Leopold var marscheret fra Schlesien ind i Polen med en østerrigsk Hær og at Polakkerne havde aflagt Ed til ham som til Kong Johan Kasimirs Efterfølger, saa havde man vistnok taget en rask Beslutning i Kjøbenhavn, — men Nyheden var kun et løst Rygte.[1] Om den hollandske Flaade under Obdam, Cornelius Tromp og Ruyter, som kom til Øresund i Slutningen af Juni, tildels for at støtte Gesandtskabets Underhandlinger med den danske Regering, har Reb. naturligvis sine Bemærkninger at fremsætte: det første Øiemed med dens Udsendelse skulde jo være at undsætte Danzig, men han er meget bange for, at den kommer for sent. Han siger (den 19 Juni), at Dureel for Øieblikket var fraværende, men skyndte sig af al Magt til Kjøbenhavn for at gjøre store Ophævelser over, at Hollændernes Krigsskibe fik Lov til at seile ind i Sundet. Men da den svenske Minister ved sin Tilbagekomst saae den mægtige Flaade og mærkede, at hans Tale vilde være forgjæves, nedstemte han Tonen og begav sig atter op til Helsingør for at holde Øie med Skibene der; det diplomatiske Samkvem mellem ham og de danske Ministre ophørte, og man henholdt sig blot til Ove Juels Underhandlinger hos Karl Gustav i Polen.[2] Den moskovitiske Afsending, der paa denne Tid ligeledes indfandt sig i Hovedstaden, tildrog sig ogsaa Grevens Opmærksomhed. «Han vil reise herfra,» skriver han den 2 Juli, «ad en lang Omvei tilsøes over Nordhavet til Archangel med et dansk eller hollandsk Skib, for ei at falde i Hænderne paa de Svenske, som han siger at hans Herre er bleven stærkt Uven med, og han forsikkrer, at Czaren vil kaste sig over Lifland med 300,000 Mand.» En dansk Adelsmand, Herman Kaas, blev sendt med ham for at opægge Czaren til Krig. Den 24 Juli

---

[1] Reb.'s Breve af 19 Juni og 2 Juli. Han vover ikke at fæste Lid dertil, men ønsker af Hjertet, at det var Sandhed.

[2] Reb. til Fil. IV, 2 Juli. Slg. Becker. I, 96—105, 327—32.

tog Russeren Afsked med Kong Frederik og beværtedes ved hans Taffel.[1] Endnu om een Sag finde vi hos Reb. et Tillæg til de ellers bekjendte Beretninger: han fortæller, at da Kongen af Danmark og Kronprindsen begave sig, trods Uveirsskyerne paa den politiske Himmel og tildels tvungne af Folkestemningen i Norge, op til dette Land, fik man med Nød og neppe Sophie Amalia til at blive hjemme, skjondt hun ventede sin Nedkomst om kort Tid.[2]

Imidlertid vedblev Krigen i Polen at tiltrække sig alle europæiske Folkeslags Opmærksomhed. Men medens det foregaaende Aar havde den ene følgerige Seir efter den anden at opvise for Svenskerne, var det i 1656 for en stor Del kun Pyrrhusseire, Karl Gustav vandt, hvorved det omtrent kun dreiede sig om at beholde den Valplads, paa hvilken en haard Kamp var bleven udfægtet. Polakkerne reiste sig mod det tyngende Fremmedherredømme, den landflygtige Johan Kasimir betraadte atter sit Riges Jord, de polske Tropper, som havde svigtet deres Fædrelands Fane, lode nu atter Svenskekongen i Stikken, ogsaa Kosakhetmanen Chmjelnizki trak sig tilbage fra Forbundet med Karl Gustav, og den svenske, lidet talrige Hær svækkedes ved en blodig Guerrilla, især ført med Held af den kjække Stefan Czarniezki. Havde den kongelige Feltherre hidtil saagodtsom udelukkende været den Angribende, saa gaves der ham nu Leilighed til at øve sig i Tilbagetog; men at hans Snille og Mod ogsaa traadte glimrende frem under disse vanskelige Forhold, derom vidner Historien klart. Det varede ikke længe, før Tidenderne om hans Uheld fløi fra Land

---

[1] Slg. Becker, I, 100—113 (Durel er meget optaget af denne Afsendings Færd i Kbh.), 327—28, 341. D. Mag. 3 R., IV, 279 ff.

[2] Reb. til Fil. IV, 26 Juli. Angaaende den længe forberedte Norgesreise, der af Adskillige betragtedes som et Paaskud til at udruste Orlogsskibe, se Becker, I, 93, 95, 97—100, 102, 107—10, 332. Den 12 Septbr. bragte Dronningen en Datter til Verden (Ulrikke Eleonora); faa Uger efter var hun atter saa rask, at hun deltog i en Jagt paa Falster i haardt Veir. (Reb. til Fil. IV. 8 Nov.)

til Land, og hvad Virkeligheden lod tilbage at ønske i saa Henseende, det fik Folkesnakken travlt med at lægge til. I Kjøbenhavn var dette saaledes Tilfælde i høi Grad, saa at Reb. tidt beklager sig stærkt over de upaalidelige og derhos forskjellig lydende polske Efterretninger, — thi Sverigs Velyndere modtoge gjerne Meddelelserne i en helt anden Form, end alle de Øvrige fik dem. Efter Træfningen ved Sandomir og Markgreven af Badens Nederlag[1] hed det i den danske Hovedstad som mange andre Steder, at Kongen af Sverig var falden og hans Hær fuldstændig opreven; om Rygtet end ikke her som i Holland har givet Anledning til Væddemaal om mange Tusender, kan man dog være vis paa, at Mange hørte det med lignende Følelser som dem, der komme tilsyne i et hollandsk Vers fra de Dage (meddelt af Aitzema), i hvilket Karl Gustavs Sjæl siges flux at være nedfaren til Helvede, hvor Richelieu's allerede er og hvor Cromwells og Mazarins ere ivente.[2] Siden indskrænkedes det dog til, at hans Hær havde lidt et ikke ringe Mandetab og at Frederik III's Halvbroder, Grev Valdemar Christian, var dræbt; hvilken sidste Nyhed ikke vakte nogen Bedrøvelse ved det danske Hof,[3] af let forklarlige Aarsager. Da M. Dureel, — som midt i Mai kunde vise de danske Ministre et Brev fra hans Herre til Tegn paa, at han endnu var ilive («ellers troede de det vist ikke,» bemærker Reb.), — fortalte den spanske Gesandt om Kong Karls mesterlige Tilbagetog for Overmagten, kunde den øvede Kriger ikke lade være at tilkjendegive sin Beundring, og han udtaler denne ogsaa oprigtig i sine Breve. Residenten erklærede som sikkert, at Karl Gustav nu vilde angribe Danzig med 127 Regimenter Rytteri og Fodfolk, uden at bryde sig om Fjendens Streiftog, indtil

[1] Fryxell, XI, 167 ff.; Carlsson, I 153 ff.

[2] Aitzema, VIII, 533. Dureel antyder, at man i Danmark lod sig henrive til uforsigtige Udtalelser (Becker, I, 94, 97).

[3] Reb. til Fil. IV. 18 April.

han fik indtaget denne Fæstning; Moskoviten vil ikke optræde som Fjende imod ham, Hollænderne heller ikke; thi Kurfyrsten af Brandenborg, som forener sin Stridsmagt med Kongens, paaskynder Traktaten med den nederlandske Republik.»[1] Just Kurfyrst Frederik Vilhelm var dog omtrent paa denne Tid nær ved at forlade Svenskernes Parti og maatte kjøbes til at holde sine tidligere Løfter, og Kongen fik ikke lang Tid til at lede Danzigs Beleiring; thi Johan Kasimirs Fremgang, navnlig Indtagelsen af Warschau, kaldte ham igjen i Hast sydpaa. Ligeledes tydede Meget paa, at Russerne, som trængte frem i Ingermanland, vilde blive farlige Fjender for Sverig. Disse Efterretninger havde man i Kjøbenhavn i Juli Maaned.[2]

Den 10 Juli skrev Reb. hjem,[3] at Rigshofmesteren havde nu for Alvor foreslaaet en Koalition imod Svenskekongen; Deltagerne skulde være Spanien, Holland, Rusland, Keiseren og Danmark, og man skulde forbinde sig baade til fælles Angreb og fælles Forsvar. Her maa upaatvivlelig sees en Virkning af de sidste Nyheder fra Krigen. Reb.'s Brev gjorde betydeligt Indtryk paa den spanske Regering, der dog allerede havde røbet endel Interesse for Allianceplanen ved at tildele Castel-Rodrigo en Revselse skriftlig,[4] fordi han ei havde sagt Kong Filip Noget om Indledningen til Forbund mellem Keiseren og Danmark, og ved at sende Marquien af La Fuente som Spaniens diplomatiske Repræsentant til Tydskland.[5] Filip IV takkede Reb. for Meddelelsen, befalede ham at sætte sig i Forbindelse med La

---

[1] Reb. til Fil. IV, 17 Mai. Om Ulykkesbudskaberne angaaende Karl Gustav slg. Becker, I, 93 f., 96, 98, 325.

[2] Reb. und. 15 og 23 Juli.

[3] Selve dette Brev var desværre ei til at finde i Simancas-Arkivet; men der hentydes flere Gange til det i Consulta'erne, de kgl. Depecher og senere Breve til Reb.

[4] Consulta 1 Juni.

[5] Reb. til Fil. IV, 18 Apr. Greven bemærker, at det burde helst være skeet før Karl Gustavs Forbund med Protektoren.

Fuente og under Correspondancen med denne Gesandt at benytte sig af den Cifferskrift, som han brugte i Breve til Kongen, samt bød ham af al Magt at virke hen til, at der sendtes en dansk Envoyé til Wien. Til Marquien af La Fuente skrev Kongen, at det ligesaa betydningsfulde som vanskelige Foretagende burde fremmes af alle Kræfter: «ifald der kommer et Sendebud fra Danmark til Keiserhoffet, saa gjør al Eders Indflydelse gjældende hos min Broder Keiseren for at faae ham til at gaae ind paa denne Underhandling, og sig ham, at jeg vil i intet Tilfælde svigte Hans keiserlige Maj., men yde ham al mulig Bistand.» [1]

Imidlertid havde den hollandske Flaade ved Kjøbenhavn lettet Anker og sammen med et Antal danske Orlogsskibe styret Kursen mod Danzig, hvilken By Hollænderne fremfor Alt ønskede unddraget Karl Gustavs Herredømme og som han havde bebudet dem at ville angribe med et større Troppekorps. Reb. synes dog ikke, at det velbefæstede Danzig for Tiden havde saa stor Hjælp behov: den kunde anvendes nyttigere mod Brandenborgeren eller ved Liflands Kyster, siger han i Br. til Fil. IV af 23 Juli. Stemningen i Kjøbenhavn var saa antisvensk, som den spanske Gesandt ret kunde begjære, og det lod til, at Danmark snart vilde gribe til Vaaben. Der blev vel lagt en Dæmper paa denne Krigslyst ved Tidenden om, at Karl X havde beseiret Polakkerne i Tredagesslaget ved Warschau, i Forening med Kurfyrst Frederik Vilhelm, hvis hidtil noget løse Alliance med Svenskekongen var paany bleven beseglet ved Overenskomsten i Marienburg; men paa den anden Side satte man stort Haab til Moskoviterne, fra nu af Svenskernes aabenbare Fjender, som havde indesluttet Riga med en anselig Hær. Reb.'s kjære, stadige Tanke, at erhverve Danmark til Forbundsfælle af Huset Østerrig, syntes inden

[1] Fil. IV til Reb., 26 Sept., til La Fuente samme Dato. Med sidstnævnte Brev sendtes Kopi af Reb.'s Skr. af 10 Juli.

føie Tid at skulle blive til Virkelighed; saasnart La Fuente (under 16 Aug.) havde skrevet til Reb. fra den østerrigske Hovedstad, om end kun i ganske almindelige Udtryk, sagde Gersdorf til den spanske Gesandt, at Cornelius Lerche vilde afgaae som overordentlig Afsending til Wien.[1]

Da foruroligedes man ved at høre, at der i Polen underhandledes ivrig mellem Hollænderne og Svenskerne og at Underhandlingerne snart vilde være bragte til Ende.[2] Kort derpaa blev Resultatet bekjendt omkring i Europas Lande; det var Traktaten i Elbing, den 11te Septbr. ny Stil, hvorved Hollænderne ganske paa egen Haand ordnede de østersøiske Handelsforhold med Sverig og overlode til andre i Sagen interesserede Fyrster og Stater at lade sig efter Forgodtbefindende indbefatte i Traktaten eller ei, deriblandt Frederik III og Danzig. Elbingertraktatens Afslutning er bleven høist forskjellig fremstillet og bedømt, endnu i vore Dage og selv af hollandske Historieskrivere. Eftersom Karl Gustav, trods Slaget ved Warschau, var alt Andet end heldig stillet, gik han med Glæde ind paa en saadan Overenskomst: det var ham, der vandt Mest derved; thi ifølge Traktaten drog den hollandske Orlogsflaade sig nu tilbage fra Danzig. Men hverken i Henseende til positivt Udbytte eller moralsk seet hostede de forenede nederlandske Provindser synderlig Gavn af dette deres Værk. Hvorlidet deres Magt og Indflydelse i Norden forøgedes derved, viser de følgende Aars Historie, og hvem kunde ogsaa have nogen Tillid til en saa tvetunget Politik, der lovede Polen ukrænket Besiddelse af Danzig og ophidsede den danske Regering mod Karl X, ja sluttede en «Garanti-

---

[1] Reb. til La Fuente 6 Sept., til Filip IV, 10 Sept.

[2] Slg. P. Charisius til Rigshofmesteren, Haag 15 Aug. („Gersdorfs Breve" i Geh. Ark., 5te Pakke, Nr. 58). I Anledning af Hollændernes Optræden mod Danmark ved denne Leilighed siger Charisius: „Hvoraf er at see, hvor underlig disze consilia gaar, och wad man sig dertill forlade kan, y det saadanne icke andet end sine eegne interesser søger."

Traktat» med Danmark om gjensidig Bistand (d. 26 Aug.), samtidig med at man indgik et nyt Defensivforbund med Svenskekongen? Der er dem, som have fundet meget politisk Dybsind i denne Fremgangsmaade;[1] i Modsætning hertil dømmer Hollænderen L. Beins, der i den nyeste Tid har underkastet Jan de Witts Udenrigspolitik en skarp Kritik, at den vidner om Mangel paa Fremsynethed, og han har vistnok Ret. Dersom den nederlandske Republik virkelig agtede at hævde sin Prestige som Stormagt, burde den være optraadt med Kraft enten for eller (snarere) imod Sverig, men ikke nøies med foreløbige Udveie, der hurtig maatte vise sig utilstrækkelige; Sligt kunde sømme sig for et svagt Rige, som f. Ex. Danmark, men ikke for et saa mægtigt og rigt Land. At Elbingertraktaten blev til, er for en ikke ringe Del begrundet i de forenede Provindsers eiendommelige Statsforfatning, hvor Særinteresser formaaede at gjøre sig gjældende i overordentlig betydeligt Omfang. Hvor stor en Andel den indflydelsesrige Raadspensionær for Holland og Vestfrisland havde deri, hvilken Stilling J. de Witt egentlig har indtaget til Underhandlingerne og Overenskomsten, er det ikke saa ganske let at blive klog paa. Wicquefort og hans nyeste Udgiver, Chais van Buren, som støtter sig paa de Witts Breve og andre Aktstykker, antyde,[2] at Elbingertraktaten sluttedes med Raadspensionærens Vidende og Villie, og at man tilstræbte dens Bekræftelse trods den Storm af Indsigelser, som de hollandske Kyststæder reiste mod den, saasnart Efterretningen om den var naaet til Holland. Derimod giver v. d. Heim[3] det Udseende af, at de Witt, «i Modsætning til Benningen» (?),

[1] Saaledes v. d. Heim i Bogen om Konr. v. Beuningen (P. 38 f.).

[2] Hist. des Prov.-Unies, II, 426 ff. Slg. Brieven tusschen de Witt ende de Gevolmachtigden etc., V, 437—38 (her takker de W. sin Neveu, Gesandten Slingeland, meget for det fuldbragte Værk og siger, at han har handlet overensstemmende med sin Instrux).

[3] De legationibus a C. Beuningio gestis, P. 43.

søgte at forhale Ratificeringen af Traktaten, afventende hvad Tiden vilde bringe, idet man ei vilde tillade Svenskerne at blive for opblæste; og Beins[1] mener endog, at rimeligvis har de Witt ikke tænkt for Alvor paa nogensinde at ratificere den elbingske Traktat.

«Man forsikkrer mig,» skriver Rebolledo til Filip IV den 10 Septbr., «at Svenskerne har tilbudt dem her at udelukke Hollænderne og alle Andre fra Østersøhandelen, saa at de to Kroners Undersaatter skulle være Eneherrer over den; men denne Krone [ɔ: den danske] attraaer ikke et saadant Broderskab og vil ikke skille sig fra Hollænderne, om hvem man siger, at de drive paa deres Traktat med al mulig Ihærdighed, af Frygt for den nævnte Underhandling, idet de ville noies med at betale samme Told som Svenskerne og at sikkre Danzigs Frihed; Kongen er imidlertid endnu ikke gaaet ind derpaa.» Og den 20 s. M. hedder det i en Rapport fra Reb. til Filip: «Ministrene her ere betuttede over, at Hollændernes Traktat blev saadan som det siges, og Rigshofmesteren, Kantsleren og Rigsmarsken gik strax til Ambassadørerne for at klage, ikke uden Haab om, at den bliver suspenderet; thi der er igjen skrevet til Holland, hvorfra Gesandterne i Preussen vente Bekræftelse

[1] Jan de Witt en zijne buitenlandsche politiek. P. 18—19. — Angaaende Ratifikationen siger Paul Klingenberg i Br. til Gersdorf, dat. Hamborg 19 Nov. 1656, ret karakteristisk: „Das sonsten mein hochgeehrter Herr meinet ob solten Sie [ɔ: Hollænderne] das zu Elbingen gemachte tractat nicht ratificiren, darauff berichte, das meiner meinung nach, in Ihrem Hertzen es schon Ratificirt ist, das zu rügk halten geschichet anders nirgends vmb, als das Sie bey den traktaten so zwischen Dennemark v. Sweden vorgehen mochten, gerne eine handt mit bey haben wollen, ob vieleicht Sie alda auch noch etwas fischen konten. Sonsten ist in ihrem Sinn Sweden anitzo schwach genung, u. Dennemark wollen Sie auch nicht stercker haben, das Sie Vns grosze prosperitet v. auffnehmen gönnen solten, kan ich kaum glauben, in Summa ich sehe nicht das auff die guete hern sich zu verlaszen ist“ (Geh. Ark., „Gersdorfs Breve“, 5te Pakke, Nr. 137).

paa Traktaten for at kunne undertegne den. — — Da jeg talte med Rigshofmesteren om disse Æmner, viste han sig meget opbragt over Hollændernes Forlig med Svensken og sagde: Vi formaae kun Lidt uden dem [derefter følge nogle meningsløse Ord i det spanske Kancellis Afskrift]; men dersom Keiseren tager en Beslutning, ville vi det ogsaa, selv om de holde sig neutrale, og vi ville da strax falde ind i Bispedømmet Bremen. Jeg svarede ham, at Forberedelserne til Tronfølgervalget [1] lagde for Tiden meget Beslag paa Keiserens Opmærksomhed, hvortil han svarede: Kan han ikke erklære sig rentud [naturligvis: mod Sverig], saa lad ham blot gjøre Sit til, at Kongen af Polen ei slutter Fred, og lad ham give os hemmelig Hjælp, saa skulle vi nok tage fat, indtil han faaer bedre Leilighed [nemlig til at optræde som aabenbar Forbundsfælle]; kun maa vi snart have at vide, hvad hans Mening egentlig er.» — «Jeg opfordrer dem,» tilføier Reb., «til at sende en Person ned til det keiserlige Hof; men at de ikke gjøre det, skeer vel af Frygt for at vække Mistanke og fordi de endnu ikke ere Allesammen af samme Mening her, og de ansee den nuværende Maade at underhandle paa [nemlig gjennem Reb.] for mere skjult og mindre bekostelig.»

Det er lærerigt at sammenholde disse Yttringer af Reb. med den svenske og de hollandske Gesandters Beretninger fra samme Tid. Efter Dureels Fremstilling [2] maa man troe, at det var Danmark, der bestandig ophidsede Hollænderne; og han peger ogsaa paa Bremen — tilligemed Halland — som den fornemste Gjenstand for den danske Attraa. Sin egen Stilling i Kjøbenhavn betegner han som saare ubehagelig, idet Ingen vil have Noget at gjøre med ham. Beuningen og hans Fæller berette med tydelige Ord,

[1] Efter Sønnen Ferdinand IV's Død som Konge af Rom anstrængte Ferdinand III sig ivrig for at faae sin anden Søn, Leopold Ignatius, valgt til Tronfølger.

[2] Becker, I, 113 ff.

[3] Becker, I, 241 ff.

hvordan Underhandlingerne i Elbing fremkaldte allehaande ængstelige Sindsstemninger hos de danske Ministre og hvorledes de øieblikkelig efter Traktatens Tilblivelse søgte at faae den bragt ud af Verden. Om denne Bestræbelse fra dansk Side taler Wicquefort [1] i næsten barsk afvisende Udtryk: nu «fyldte Kongen af Danmark Generalstaternes Øren» med sine Bebreidelser, der vare ganske uretfærdige; det var de danske Ministre, som havde ivret mest for Traktatens Oprettelse, men nu, da den var sluttet, vilde de omstøde den og indbilde Hollænderne, at Frederik III havde standset Forhandlingerne med Sverig af Hensyn til dem (pour l'amour des Estats). «Le traitté d'Elbing donnoit de l'avantage au Roy de Dannemarc, à qui on avoit fait part de toute la negotiation, et il avoit esté signé, sinon du consentement du moins avec la participation de la Cour de Coppenhague.» Hertil kan bemærkes, at for en saadan Traktat havde den danske Regering ikke arbeidet, og de Fordele, den bragte Danmark, var tvivlsomme i Sammenligning med de forhaandenværende Farer. Og de danske Klager, som Gesandten Charisius strax overbragte i Slutningen af September, fik i selve Nederlandene Medhold hos ét enkelt Parti, navnlig i Søstæderne med Amsterdam i Spidsen, der mente, at den hollandske Østersøhandel i Virkeligheden skadedes ved Traktaten. Det lykkedes at opdage nogle dunkle Udtryk i Aktstykket, og under Striden om Forklaringen (elucidatio) af et «circiter» og et Par lignende Ord [2] blev Ratificeringen udsat i aarvis; naturligvis gjorde den danske Regering vedblivende, hvad den kunde, for at holde igjen, og den fandt en villig Hjælper i Konrad

---

[1] Hist. des Prov.-Un., II, 426 f., ligel. 487. Slg. Aitzema, VIII, 595. Ligel. de Witts Yttringer til Charisius, referede af denne i Br. til Gersdorf af 26 Sept. 1656 („Gersdorfs Breve" i Geh. Ark., 5te Pakke, Nr. 100).

[2] Se Wicquefort, II, 429.

van Beuningen, om hvem Dureel siger: den Mand er paa ingen Maade at vinde for Sverig.[1]

Den russiske Afsending, som tidligere paa Aaret havde været i Kjøbenhavn, kom tilbage i September med Opfordringer til Angreb paa Sverig og glimrende Løfter fra Czaren om, «at han ei vil slutte Fred med Svensken, før denne har tilbagegivet Danmark Alt, hvad han har frarøvet det».[2] Han blev foreløbig opholdt med Talemaader i Kjøbenhavn. Samtidig lod Kurfyrsten af Brandenborg underhandle stærkt ved det danske Hof. Hans Sendebud, Kleist, der var her temmelig længe, skulde notificere det nye Forbund (i Marienburg), anmode Kong Frederik om at være Mægler mellem Karl Gustav og Generalstaterne, senere tilbyde Mægling imellem Danmark og Sverig; han havde ikke lidet Samkvem med Dureel, medens den hollandske Ambassade nærede endel Mistanke til ham.[3] Saavel Russeren som Brandenborgeren foranledigede indirekte Forhaanelse af den spanske Gesandts Værdighed; thi ved Kongens Taffel nød den moskovitiske Afsending den Ære at sidde paa en fornemmere Plads end Hertugen af Sønderborg, og da der gaves en Afskedsbanket for Kleist ved Hoffet, dengang han i September begav sig hjem for en Tid, i den Hensigt at hente nye Instruktioner, tildelte Ceremoniellet ham samme Plads ved Bordet. Reb. fandt dette meget harmeligt, idet han huskede, hvordan han selv var bleven placeret ved slige Fester.[4]

Angaaende hans egen Underhandling med de danske Ministre i Slutningen af Aaret høre vi, at den besværliggjordes meget ved Kleists Tilbud og ved, at den svenske Resident paany var virksom med Allianceforslag, sigtende

---

[1] Becker, I, 124.

[2] Reb. til Fil. IV, 20 Sept. Slg. Becker, I, 123 ff., 347 ff.

[3] Becker, I, 113 ff., 341 ff. Slg. Droysen, III, 2. Abth., 298 f.

[4] Reb. und. 26 Juli og 17 Sept.

til en stor protestantisk Liga efter Cromwells Plan, og fristende Løfter, endog om Tilbagegivelsen af nogle af de erobrede danske Besiddelser. Selv Gersdorf syntes en kort Stund at lukke Øret til for Reb.'s Forestillinger, der hovedsagelig gik ud paa, at en dansk Afsending burde i al Hemmelighed reise til Wien; thi dette krævedes af La Fuente, som skrev, at han havde Befaling fra sin Konge til at underhandle i den østerrigske Hovedstad. Man turde ikke opgive det Visse for det Uvisse, sagde Rigshofmesteren. Men to Dage derpaa meddelte han Reb., at han havde tænkt over Sagen, raadslaaet med Kongen, og erklærede nu, at der skulde blive afsendt en Mand, saaledes som det ønskedes. Idet Reb. underretter Filip IV og La Fuente herom, betoner han stærkt, at et udelukkende defensivt Forbund ei var til Nytte for Danmark, «det lee de her af». Fjorten Dage efter bragtes der Reb., der laa syg af Gigt og Feber, det glædelige Budskab, at Christoffer Sehested var afreist hemmelig til Keiserstaden den 12 Decbr. i diplomatisk Hverv,[1] og at Henrik Villumsen var seilet med et dansk Orlogsskib til Danzig, — som ikke havde villet indlemmes i Elbingertraktaten —, for der, som Dureel siger, «realiter at staae Karl X iveien ved de polske Fredsunderhandlinger».[2] Samme svenske Resident begyndte paa dette

[1] Slg. Pufendorf, de rebus a Carolo Gustavo gestis, P. 288. Sehested reiste under Navn af Baron v. Hasselt fra Jülich; i ti Uger lykkedes det ham at bevare sit strenge Incognito i Wien.

[2] Reb. til La Fuente 25 Nov., til Fil. IV 28 Nov. og 13 Dec. Becker, I, 133—35. Den 29 Nov. gl. St. skriver Dureel (Becker, I, 134): „Gjennem Hr. Rebolledo mærker jeg, at Danmark frygter en Alliance med E. M., tamquam potentiori vicino.“ — I Betragtning af Hjemmelsmandens Personlighed kan man ei fæste synderlig Lid til den Beskyldning for egenkjærlig Stolthed og Mangel paa Tjenstiver, som Reb.'s daværende Sekretær, D. Ant. de Sandoval, retter mod sin Herre i Anledning af hans Optræden i de sidste Dage af Novbr. og Beg. af Decbr. 1656, se Kirkeh. Saml. 3 R., III, 675 f.

Tidspunkt at ane en farebringende Diversion fra Keiserens Side. —

De ubehagelige Religionstvistigheder med de danske Myndigheder, saavel de geistlige som de verdslige, ledsagede Rebolledo omtrent til dette Aars Udgang, hvad der sees af den i denne Bogs Tillæg (Nr. 15) meddelte Beretning [1] samt tvende Breve fra Prioren M. Them og Bernh. Vogt (Nr. 16—17).

Forholdet mellem Spanien og Danmark i snævrere Forstand frembyder ikke meget Mærkeligt i 1656. De famøse Gaver fra Kongen af Spanien komme endnu ikke, men loves gjentagne Gange, saa at Reb. tilsidst raader til at spare Løfterne, naar man ei vil opfylde dem; thi derved bringes han blot i en pinlig Situation: «disse nordiske handelsdrivende Nationer fordre Kjøbmands-Punktlighed i Alt».[2] Fra den store vesteuropæiske Krig kom der vel nogle gode Tidender til ham, især om den engelske Flaades Uheld ved Cadix og om Spaniernes Undsætning af Valenciennes, i hvilken sidste Anledning han lod holde Takkefest i sit Kapel og modtog Beviser paa, hvormeget Efterretningen glædede det danske Hof; men ligesaa ofte bragtes Budskab om engelske Seire. Han havde dog i sidstnævnte Tilfælde idetmindste den Trøst at see, at Englændernes Venner i Kjøbenhavn kun vare faa. — Med Kjøb af Flaademateriel og Vaaben for Spanien, som tidligere anført eet af de vigtigste Øiemed med Reb.'s Sendelse, havde han ikke Lidt at gjøre i dette Aar. Under den nylig opstaaede Krig med England befalede Filip IV ham (und. 13 og 18 Dec. 1655) at forhøre sig om Priser og Desl. hos ansete Kjøbmænd, og i Svarskrivelsen af 2 Febr 1656 [3] meddeler Gesandten — som ikke kan tilbageholde den

[1] Et Uddrag af den er allerede givet i Afhandlingen „Don Antonio de Sandoval“ af E. Gigas (Kirkeh. Saml. 3 R., III, 660 f.), hvilken ogsaa omhandler andre, for Reb. ærgerlige Hændelser.

[2] Reb. til Fil. IV, 28 Nov.

[3] Tildels i Ciffre; Hemmelighed var naturligvis en uafviselig Fordring ved disse Forhandlinger.

Yttring, at man i Madrid ved lignende tidligere Leiligheder enten har ladet Sagen doe hen eller opstillet Betingelser, som de nordiske Forretningsmænd ei kunde gaae ind paa —, at det største Handelshus i Danmark havde tilbudt Leverance af de ønskede Varer, men paa Grund af Tidsomstændighederne vare de fire Gange saa dyre som ellers. Den, som Reb. mente bedst at kunne komme tilrette med i Henseende til Prisen, var A. B. Berns i Hamborg, hvilket Firmas Chef, F. L. v. d. Wiele, tilskrev Reb. under 5 Febr. et umaadelig høfligt, fransk Brev,[1] hvori Sikkerhed for Betalingen fremhævedes som det allervigtigste Punkt. Forøvrigt havde Gesandten ogsaa Haab om at kunne skaffe Skibe fra Kurland, hvor der byggedes gode og billige Fartøier, — naar da Forholdene i Preussen ikke vilde træde forstyrrende iveien. Under den senere Correspondance mellem Reb. og den hamborgske Kjøbmand, fastholdt denne Sidste stadig, at han maatte have en Kaution (han vidste aabenbart, hvad det var at have Forretninger med den spanske Regering); tillige vilde det, sagde han, være særdeles vanskeligt at sende Varerne til Spanien, uden at de faldt i Englændernes Hænder. Den danske Handlende hørte Reb. ikke Mere fra; men v. d. Wiele tog sig forsaavidt ivrigére af Tingen, som han begav sig personlig til Kjøbenhavn i den Hensigt at konferere mundtlig med Greven. Reb. bearbeidede ham af alle Kræfter for at faae ham til at slaae af paa sine Fordringer, især til at opgive det ovennævnte Garantikrav; men det lykkedes ham kun i meget ringe Grad. «Skal Eders Majestæt alligevel løbe Risico'en, saa er det bedre, at der kommer en Mand herop og kjøber Skibsfornødenhederne uden en saa dyr Kommission, ja ogsaa færdige Skibe med Skyts, og han kan da hverve Matroser og sende Skibene paa Lykke og Fromme afsted med Skippere fra Nederlandene og ladede med de

---

[1] Orig. i Simancas-Ark. tilligemed v. d. Wieles følgende Skrivelser.

kjøbte Varer, eller ogsaa kan han assurere dem, hvilket imidlertid vil blive temmelig bekosteligt, foruden at alt det Øvrige for Tiden koster Penge nok. Jeg har ikke kunnet gjøre Andet end skrive til de norske Søhavne, at der kan tjenes meget betydelig ved at expedere Tømmerladninger til Spanien. Dersom Svensken beholder Preussen, kunde man kjøbe Noget der, men det blev hverken paa Kredit eller billig, thi nu er Tolden sat op i 12 Procent i Kurfyrsten af Brandenborgs Havne (deraf tager han Halvdelen), og af hver Læst Korn, som passerer Thorn, betales 12 Patacones i Told, hvilket er omtrent Saameget som dens Værdi.»[1] Da Reb. saaledes snart kom til den Erkjendelse, at der ikke var Meget at vente fra Hamborg, tog han det Parti at henvende sig til Hertugen af Kurland for om muligt at faae Noget bragt istand derovre. Forslag om Handelsforetagender faldt som bekjendt sædvanlig i god Jord hos Hertug Jakob; men dennegang turde han ikke love Spanien Mere end, at Skibene og de forlangte Kontrabande-Varer vilde være at erholde i hans Land: Udførselen maatte skee paa spansk Ansvar. Som Tilgift opvartede han Greven med Klager over, at to af hans Handelsskibe vare i sin Tid blevne opsnappede paa Veien til Nederlandene af Kapere fra Ostende, og han bad sin «amicus observandissimus» at støtte hans Fordring om Erstatning, f. Ex. i Form af en ubeboet Ø i Vestindien.[2] Hertil svarede Reb., foruden «muchos cumplimientos», at hele Sommeren igjennem kunde Skibene benytte den mindre farlige Vei udenom England og at man blot var tilsinds at beholde hans Skibe i Spanien som kjøbte.[3] — Spørgsmaalet henvistes til la Junta de Armada ved Statsraadsbetænkning af 16 Marts 1657.

---

[1] Reb. til Fil. IV, 15 Marts.

[2] Hertug Jakob af Kurland til Reb. (Latin), Mitau 15 Sept. 1656; Kopi i Simancas.

[3] Reb. til Fil. IV, 8 Nov.

Den tunge Tordenluft, som rugede over Danmark i 1656, syntes ikke at skulle opklares saa snart ved det nye Aars Begyndelse. Paa alle Kanter havde den danske Regering Et eller Andet at oppebie eller frygte, mangfoldige Indflydelser gjorde sig stedse gjældende tilhøire og tilvenstre, og Kamplysten hos Landets ledende Mænd stredes med allehaande Tvivl og Modgrunde. Dureel, tildels i Forening med Brandenborgeren Kleist, bearbeidede det kjøbenhavnske Hof af alle Kræfter i den Hensigt at tilveiebringe en Traktat med Sverig; for at vinde Tid brugte man det Paaskud ligeoverfor ham, at hans Fuldmagt ei var tilstrækkelig, saa at han maatte skrive hjem efter en ny.[1] Cromwell støttede de svenske Bestræbelser med sit vægtige Ord, idet han ved Brev opfordrede Frederik III til at indtræde i den svensk-engelske Forbund.[2] I Polen førtes der Underhandlinger efter Frankrigs Tilskyndelse, og det tegnede til Fred, ifølge de nyeste Tidender derfra, hvilket just ikke kunde være Danmark kjært;[3] heller ikke turde man stole paa, at det vilde blive ved at gaae Karl Gustav mindre heldig i Krigen, thi det forlod, at Danzigs Stilling var truet, og Svenskekongens nye Forbund med Rákoczy tilførte ham friske Hjælpetropper. Czaren, hvis Kamp med Karl Gustav var begyndt med Haab om Polens Krone, førte nu Krigen uden synderligt Eftertryk, siden han var bleven nødt til at opgive Rigas Beleiring, og det varede ikke længe, før der ogsaa indløb Efterretning om Fredsunderhandlinger mellem ham og Kong Karl. Fyrsterne i den nedersachsiske

---

[1] Før han drog til Helsingør for at vente paa denne, gjorde han Reb. et Besøg og fortalte ham Meget baade om Krigen og om Underhandlingerne, — et Bevis paa, hvordan den spanske Gesandt forstod at hemmeligholde sin inderlige Forbindelse med den danske Regering (Reb. til Fil. IV, 7 Jan. 1657).

[2] Brevet, som er fra Dec. 1656, findes trykt i Lünigs Litteræ procerum Europæ, I, 692—96.

[3] „Kong Johan Kasimir skal ved et Gjæstebud have drukket Kongen af Sverigs Skaal,“ skriver Reb. til La Fuente 20 Jan.

Kreds samlede sig, tilskyndede af Frankrig og Sverig, og besluttede at ruste sig, som det hed, mod Polakkernes Streiftog; men Frederik III, som søgte at drage sin brunsvigske Svoger over paa sit Parti, satte sig derimod, og det lykkedes ham at faae Forsamlingen opløst.[1] Efterat det var blevet bekjendt, at Mange i Holland vare utilfredse med Elbingertraktaten, hentede Frederik III og hans Ministre store Forventninger af den derved forøgede Spænding mellem Karl X og Hollænderne, især da det hørtes i Kjøbenhavn, at Svenskekongen havde svaret de hollandske Sendebud, da de forlangte Forklaring af nogle af Traktatens Udtryk: «Før vil jeg rive den istykker i Eders Paasyn, end jeg forandrer blot et Komma deri!»[2] Men ligesaa stort, ja maaske endnu større, var det Hensyn, som den danske Regering tog til Wienerhoffet, sekunderet af det spanske Hof; og saaledes som Forhandlingerne mellem disse og det kjøbenhavnske Hof foreligge i Rebolledo's og Christoffer Sehesteds Papirer, tør man nok sige, at Huset Østerrig, særlig det spanske Gren, gav en væsentlig Anledning til Danmarks skjæbnesvangre Krigserklæring midt i 1657.[3]

Grev Rebolledo udfolder i dette Aar unægtelig en anselig Virksomhed. Skjøndt hans Finantsers Tilstand vedvarende lader overordentlig Meget tilbage at ønske, skjøndt hans Helbred Maaneder igjennem er saa slet, at han kun kan underskrive sine Gesandtrapporter med det Sving (rubrica), som pleier at pryde hans Navnetræk (slg. P. 259), holder han fra sit Sygeleie stadig Udkig med den diplomatiske Færden i Kjøbenhavn, har talrige Samtaler med andre Staters Re-

[1] Reb. til Fil. IV, 7 og 14 Jan.

[2] Reb. til Fil. IV, 7 Jan.

[3] „Brienne säger i sitt bref till D'Avangour den 9 Mars 1657, att Danmark blifvit mera uppmuntradt till fredsbrott af de Spanska sändebuden Rebolledo i Køpenhamn och Fuentes (ɔ: La Fuente) i Wien än af någon kejserlig minister" (Carlsson, anf. Værk, I, 214 f., Anm. und. Texten).

præsentanter og med de danske Ministre, under hvilke han maa anvende megen Kløgt og Veltalenhed, og han affatter næsten daglig en Mængde, tildels lange, Breve til Madrid, Brüssel, Wien, Prag og andre Steder. Under alt dette kom hans intime Venskab med Joachim Gersdorf ham ypperlig tilpas, saa at Reb. mægtede gjennem Rigens Hofmester at indvirke betydelig paa den danske Politik, — endog naar det østerrigske Hof syntes at forsømme disse Underhandlinger i utilbørlig Grad og til megen Skuffelse og Ærgrelse for den nervøse spanske Diplomat, som klart indsaae, at Danmark lettere end nogen Stat kunde vindes for Huset Habsburg, naar dette blot selv vilde række Haand dertil. Reb. siger udtrykkelig, at Gersdorf var den Eneste, med hvem han forhandlede om denne Sag.

Strax da man i den første Halvdel af Januar fik Tidender i Kjøbenhavn fra Polen og Preussen, viste Rigshofmesteren sig «muy Austriaco» ved i egen Person at overbringe Reb. dem, trods de mange Beskjæftigelser, der optoge hans Tid. Uagtet den danske Statsmand nu — efter den elbingsske Traktat — ikke var slet saa sikker i sin Sag som tidligere, da han altid havde sagt til Reb.: «Lad blot Hans katholske Majestæt faae Keiseren overtalt, saa skulle vi her nok faae Hollænderne overtalt», talte han dog i en ret forhaabningsfuld Tone om den projekterede Alliance og dens Virkninger, idet han stærkt fremhævede, at et Defensionsforbund havde de ingen Brug for, og at det var heldigt, om der kom Besked fra Wien nu, medens Rigsraadet var samlet.[1] Men Reb. havde i nogen Tid Intet hørt fra Marquien af La Fuente, og da han

---

[1] Reb. til Fil. IV, 14 Jan. Den 29 Dec. 1656 gl. St. noterer Chr. Skeel i sin Dagbog: „Kunde mand faa den proposition fra Keiseren, att en Evangeliske Kunde faa Pommern, Oc Stifft Bremen kunde faa sit frj Wahl att Velge sig en Bischopff. Huercken wj eller Keiseren kand vere Sicker, saa lenge Suensken er i ded Romerske Rige“ (D. Mag. 3 R, IV, 298).

endelig fik Brev fra ham (dat. 27 Dec.), stod der til hans Bestyrtelse ikke Noget deri om et Angrebsforbund, — Reb. maatte altsaa atter til at skynde paa sin Kollega i Wien og forestille Gersdorf, at Christoffer Sehesteds Ord forhaabentlig nok havde gjort Virkning dernede. Imidlertid sluttede det danske Rigsraad sine Møder, saa at der ikke var Andet for end at vente med Forbundstraktatens Afslutning indtil Rigsdagen i Odense, der skulde aabnes først i Marts. Saa hemmelig førte Reb. Underhandlingerne for sin Part, at den brandenborgske Minister ved en Visit den 20 Jan. talte aldeles aabenhjertig til ham om Karl Gustavs og Kurfyrstens Sager, især om Dureels Forsøg paa at sætte den svensk-danske Traktat igjennem: «han anseer mig nemlig for grumme uinteresseret i disse Ting,» siger Reb. Næste Brev fra La Fuente, af 3 Jan., forandrede atter Situationen en Smule, thi det lod nu til, at man var bleven tilbøieligere i Wien til at gaae ind paa det danske Forslag, og man længtes, skrev Marquien, efter den danske Afsendings Komme; derfor kom Rigshofmesteren til Greven den 27 Jan., forsikkrede ham, at den svenske Resident endnu ikke havde faaet Audiens og nok skulde blive opholdt med Snak, indtil den Efterretning var naaet til Kjøbenhavn, at Keiserhoffet havde taget en rask Beslutning; thi derpaa beroede Alt, og Hollænderne fik man nok senere til at indtræde i Forbundet, da deres Handel var bleven saa forstyrret i den sidste Tid ved Krigen. Reb. begyndte allerede at tænke paa den Eventualitetet, at han vilde komme til at ledsage Frederik III til Krigsskuepladsen, og han undlod ikke at give Kong Filip en lille Skildring af sin fuldstændige Mangel, ikke blot paa Vogne, Heste og lignende Reiseutensilier, men ogsaa paa rede Penge.[1]

De første Efterretninger fra Christoffer Sehested, hvilke indtraf til den danske Hovedstad i Februar, lode ikke

[1] Reb. til Fil. IV, 28 Jan.

synderlig opmuntrende for Reb.[1] Den danske Gesandts Forslag om offensiv Alliance vare blevne afviste, nagtet det tiltagende Venskab mellem Sverig og Frankrig skulde synes at maatte opfordre Keiseren til at knytte et fast og inderligt Forbund med andre Magter som Modvægt. Reb. maatte da til at virke hos de danske Ministre for en defensiv Alliance, — her vilde det ialtfald være lettere at faae Hollænderne med —; men af en Skrivelse fra La Fuente (af 24 Jan.) saae han, at hvad der var iveien, var den Omstændighed, at Sehesteds Instruxer vare altfor knappe og ikke svarede til Rigshofmesterens Udtalelser ligeoverfor Reb.[2] I en Billet til Gersdorf opfordrede han ufortøvet denne til at instruere Sehested paany udførlig og tydelig «for ei at lade min Kredit staae paa ligesaa svage Fødder som min Sundhed», hvorpaa den danske Premierminister svarede Følgende: der var for kort Tid siden skrevet til Gesandten i Wien, at naar Keiseren vilde gaa ind paa en offensiv og defensiv Alliance og hjælpe Danmark paa en eller anden Maade, vilde dette Rige begynde Krig, selv om Keiseren lod nogen Tid hengaae, inden han begyndte; Forhandlingerne mellem Danmark og Keiseren maatte være afsluttede, før Tiden til Handling var kommen; men Hollændernes og Andres Indlemmelse i Forbundet[3] kunde der først blive Tale om senere. Dette bad Rigshofmesteren Reb. meddele La Fuente, hvilket skete den 14 Februar.[4] Med

---

[1] Slg. Sehesteds Cifferbreve til Fred. III og den kgl. Kantsler af 27 Jan. n. St. (Geh. Ark., „Østerrig 46 b“).

[2] At Sehested havde saa daarlig Besked med hjemmefra, var efter Reb.'s (senere) Anskuelse begrundet i, at de keiserlige Ministre aldrig havde villet komme frem med de Hemmeligheder, som Castel Rodrigo i sin Tid havde hentydet til (Reb. til La Fuente, 20 Juni).

[3] Den keiserlige Minister Fyrst Auersperg havde betonet dette Punkt stærkt ligeoverfor Sehested.

[4] Allerede tidligere havde Reb.'s Meddelelser til La Fuente om de danske Rustninger „die Gemüther alhie nicht wenig ermunteret“ (Sehested til Fred. III 17 Febr., til Kantsleren 24 Febr.).

ikke ringe Ængstelse erfarede Greven, at Dureel var nu i Besiddelse af den attraaede Fuldmagt; hvert Minut var kostbart under disse Forhold. Netop i de Dage var Svenskernes Mistanke bleven vakt, saaledes som det fremgaaer af følgende Sætning i en af Reb.'s Rapporter: «Oberst Henderson,[1] som har tjent Hans keiserlige Majestæt i mange Aar og siden Kongen af Polen, er kommen hertil efter først at have været i Wien, hvilket har gjort den svenske Resident meget betænkelig, jeg har indbudt ham til at spise hos mig og tilbudt ham Vogn, saa ofte han har den nødig, hvorover han har vist sig taknemlig, men han har ikke tilkjendegivet Øiemedet med sin Reise, og Rigshofmesteren veed det ikke eller vil ikke ud med det; men da Marquien af La Fuente ikke taler Noget om ham, troer jeg ikke, at det hænger saaledes sammen, som Svenskeren indbilder sig.»[2]

Det er mærkværdigt, at Reb. paa dette Tidspunkt næsten ikke omtaler Konrad van Beuningen, der paa sin Side gjorde næsten lige saa Meget som Spaniens Gesandt for at opægge Danmark til Fredsbrud og som ifølge de hollandske Historieskrivere synes at have handlet mindre i Overensstemmelse med sin Regering end dels paavirket af sin personlige Antipathi mod Sverig, dels som Organ for et Parti i de forenede Provindser, hos hvilket netop spansk Guld havde øvet endel Indflydelse.[3] Medens Stænderne

---

[1] Slg. Becker, I, 152, 154, 148. Han ønskede kun at ansættes i den danske Hær.

[2] Det Foregaaende efter Reb.'s Breve af 11, 14 og 18 Febr.

[3] Naar man kan kalde det underligt, at Reb. ei taler om Beuningen, nødsages man til at kalde det saa noget nær ubegribeligt, at v. d. Heim, Forf. af „De legationibus a C. Beuningio gestis", vil hævde, at B. ligesaa lidt har ophidset Danm. som stræbt at hindre Bekræftelsen af Elbingertraktaten. Beviser derimod haves, foruden i Dureels Relationer, i flere Beretninger fra engelske Agenter i Haag (Thurloe, State papers, VI, 25 f., 334, 186) samt i et Brev fra B. selv til Generalstaterne (Thurloe, samme Vol., P. 9); slg. ogsaa Droysen, III, 2 Abth., P. 300, 301.

ved Rigsdagen i Odense lagde deres Beredvillighed for Dagen til at paatage sig Udrustningens Byrder, trængte Danmark paa hos Generalstaterne (ogsaa ved Residenten Charisius, der støttedes af den spanske Gesandt i Haag) for at faae udvidet den fra tidligere Tid bestaaende Forbundstraktat, og den danske Regering viste Hollændernes Afsendinge Opmærksomhed paa en iøinefaldende Maade. Imidlertid nøder Wienerhoffets Lunkenhed, eller idetmindste dets Taushed, Rebolledo til omtrent at standse med Underhandlingerne indtil Begyndelsen af April. Begivenhederne toge da atter Fart,[1] La Fuente gav gode Løfter i Brev af 21 Marts, Gersdorf udtalte (ifølge Reb. temmelig sangvinske) Forhaabninger om hollandsk Deltagelse i Forbundet, om at faae fjernet Kurfyrsten af Brandenborg fra Sverigs Parti og om at faae Bistand i den forestaaende Krig af Hertugen af Lüneborg, — hvor vigtigt dette var, havde Reb. ofte gjort den danske Regering opmærksom paa —, Hæren voxede fra Dag til Dag, Felttogsplanen, der meddeltes Spaniens Gesandt, indbefattede Operationer saavel i Bremen som i Skaane og Norge. Hele dette Røre sætter Reb. i saa livlig en Stemning, trods hans vedvarende Sygdom, at han yttrer humoristisk: «Jeg triller rundt med endel Besvær, ligesom Diogenes i Tønden, for dog at være med i al den Bevægelse.»[2] Men — kort efter syntes det igjen, som om Foretagendet skulde lide Skibbrud næsten i Havnen, og Reb.'s Tone skifter om. Keiser Ferdinand III var bleven meget syg; de keiserlige Ministre vilde hverken give eller tilbyde Danmark nogen reel og antagelig Hjælp, men søgte ikke desmindre at bevæge dette Rige til at bryde Freden ved at forespeile det vage Forjættelser; England og Frankrig forestillede Danmark, at det helst burde holde Fred, og kun hos den nysankomne polske Gesandt, Tobias

---

[1] Den kgl. Fuldmagt var dengang kommen Sehested ihænde og haabedes at skulle gjøre sin Virkning (Seh. til Kantsleren 21 Marts).

[2] Reb. til La Fuente 11 Apr.

Morstyn,[1] fandt Reb. en Støtte for sine Bestræbelser. I en lang Samtale, som Reb. havde med Joachim Gersdorf, sagde denne rent ud, at Huset Østerrig vilde have Danmark til at rage Kastanierne af Ilden (sacar la castaña con la mano del gato); men naar hele Europa væbnede sig mod det keiserlig Dynasti, maatte det virkelig gjøre Noget for at faae en Orlogsflaade paa over 30 Skibe og en Hær paa 30,000 Mand paa sin Side: vilde Keiseren ikke præstere Tropper og kunde han ikke præstere Penge, maatte hans «kongelige Broder» i Spanien udrede de fornødne Subsidier, skjøndt jo, som Gersdorf bemærkede noget spidst, de udeblevne Kongegaver ikke skulde give Folk de bedste Tanker om spanske Løfter. Rigshofmesteren stod efter eget Sigende omtrent alene med sin Anskuelse i dette Spørgsmaal imod Rigsraadets Majoritet, som fulgte Kantsleren, og han vilde aabenbart snart blive tvungen til at bøie sig for dens Mening. Det var en helt anden Udtryksmaade end den, som Kongen af Danmarks Førsteminister pleiede at bruge ligeoverfor Reb., og denne havde da ikke Andet at gjøre end i en blid Tone (blandamente) at søge at stille ham tilfreds samt at berette Rigshofmesterens Udtalelser til Wien saa varme, som han selv havde modtaget dem, med Opfordring til at sende ham enten Fuldmagt til at slutte Traktat eller ogsaa en befuldmægtiget Afløser, for at han ei skulde være nødsaget til bestandig at «raabe i Ørken».[2]

Den 2 April 1657 døde Keiser Ferdinand. Denne Tildragelse gjorde naturligvis en hel Del Indtryk i Kjøbenhavn, dog ikke saa meget som man skulde troe;[3] thi den danske Regering var nu noget tilbøieligere til at mene, at

---

[1] M. havde Fuldmagt med fra Polens Konge og Rigsraad til at slutte Traktat med Kongen af Danm., udstædt i Czenstochow den 16 Marts.

[2] Reb. under 18 og 22 April.

[3] Slg. Dureel i Beckers Saml. I, 189, 193. Christoffer Sehested blev saa skrækslagen, at han ansaae sin Forbliven i Wien for saagodtsom unyttig (S. til Kantsleren 4 Apr.).

det østerrigske Hus vilde være lettere at bevæge til at indgaae et Angrebsforbund, da det gjaldt om at møde frem saa stærk som muligt for at sikkre Habsburgerne Arvefølgen ved det forestaaende Keiservalg. Saaledes sagde Gersdorf, da han aflagde Reb. Condolencebesøg, og Spanieren bestyrkede ham i denne Opfattelse af al Magt. Samtidig skrev en af Gesandtboligens Præster til Paven, hos hvem han stod i betydelig Gunst, at Kirkens Penge for Øieblikket ikke kunde anvendes bedre end til at befæste Danmarks Venskab med Huset Habsburg.[1] Dettes Tilhængere saae med Skræk talrige Prætendenter til Keisertronen optræde ikke blot i, men ogsaa udenfor Tydskland; der taltes endog om Hertug Karl af Lothringen, som ifølge Rygtet var sluppen af sit Fængsel. Men «de Velsindede» i Danmark, Gersdorf først og fremmest, havde ikke Sympathi for Andre end Hans apostoliske Majestæt, den unge Kong Leopold af Bøhmen og Ungarn. Det lykkedes Reb. at hindre, at man spildte Tid med at oppebie Nyt fra det østerrigske Hof, inden man sendte Christoffer Sehested en ganske lignende Fuldmagt til at slutte Alliance med Kong Leopold som den, han havde besiddet til at afslutte Traktat med Keiseren, og allerede den 13 Mai kunde Reb. skrive hjem (den 9de skrev han det til La Fuente), at den nye Fuldmagt var afgaaet og at Krigen vilde bryde løs, saa snart den utaalmodig ventede Afgjørelse var kommen dernede fra. Der var nylig indtruffen omstændelig Meddelelse om den baade offensive og defensive Traktat, som oprettedes mellem Polen og Keiseren[2] et Par Maaneder før hans Død (Reb. havde paalideligt Referat af dens Indhold fra Morstyn), og netop Magen til den ønskede og haabede man at faae istand. Dog, La Fuente's Breve af 25 og 28 April bragte Forhandlingerne ikke eet eneste Skridt videre: de talte kun om Forsvarsforbund, til Rigshofmesterens Ærgrelse, saa at

[1] Reb. til Fil. IV, 29 Apr.

[2] Den findes trykt i Londorps Acta publica, VIII, P. 22.

Reb. var glad ved, at Instruxen til Sehested allerede var sendt afsted. Paa Gersdorfs indstændige Anmodninger om Pengeunderstøttelse fra Spanien [1] turde Gesandten kun svare i generelle og ubestemte Udtryk. Don Juan de Austria, til hvem Reb. havde henvendt sig i denne Sag (under 29 April), roste Greven meget for hans diplomatiske Snildhed, men — erklærede, at det var ham aldeles umuligt at sende Penge: han behøvede selv for Tiden Mere end 700,000 Esc. for at aabne Felttog i Flandern, men eiede ikke en Real. [2] Hvad der ogsaa satte ham i Spænding, var den Omstændighed, at Claude Demeules, Frankrigs Resident i Hamborg, meget snart vilde indfinde sig i Kjøbenhavn for, som det sagdes, at pleie vigtige Underhandlinger.

Det viste sig dog hurtig, at Spanieren ikke havde nogen Aarsag til at frygte for, at Danmark skulde bøie af fra den Vei, som det havde betraadt: Regeringens og tildels ogsaa Folkets Krigslyst og Haab om at gjenvinde alt det Tabte var saa stor, at man afslog de svenske Tilbud (endog af Byer og Provindser) med rene Ord, idet man opstillede vidtgaaende Erstatningskrav. Magnus Dureel fortsatte sin Underhandling, saalænge det paa nogen Maade var muligt; men da Freden var bleven brudt aabenlyst ved, at danske Orlogsskibe bemægtigede sig nogle svenske Koffardifarere, maatte han ansee sin Rolle som Gesandt i Kjøbenhavn for udspillet, tog Afsked med Kong Frederik og Ministrene og forlod Danmark den 26 Mai. Aarsagerne til det pludselige Udbrud af Fjendtlighederne vare for det Første Danskernes utaalmodige Higen efter Kamp og Hævn, dernæst det voxende Haab om, at Hollænderne vilde gaae med, [3] frem-

---

[1] Man tilbød fra dansk Side at ville hente paa egen Risico endel Sølv, der henlaa paa de kanariske Øer (Reb. und. 20 Mai).

[2] Don Juans Skrivelse er dateret Brüssel 17 Mai.

[3] „Los Olandeses ya dan aqui alguna ocasion o esperanza de la liga que el Gran Maestre y yo tratamos meses ha. aunque contra el Protector no quieren nada“. skriver Reb. i Ciffre til Filip IV den 20 Mai. Og en engelsk Agent beretter den 4 Mai fra Haag,

deles de temmelig fremrykkede Underhandlinger med Morstyn om polsk Alliance i Lighed med den, der var saagodtsom afsluttet mellem Polen og Østerrig, endelig Grev Rebolledo's indstændige Opfordringer og La Fuente's Meddelelse, at der snart kom en Afsending fra Wien til Kjøbenhavn, ventelig instrueret tilstrækkelig for at afslutte Traktat.[1] Den 27 Mai skriver den spanske Gesandt: «Sverigs Befuldmægtigede aflagde mig et Afskedsbesøg for sin Afreise, som gik for sig igaar; han beklagede sig over, at denne Krone havde saa hastig og uformodet aabnet Fjendtligheder mod dem og taget deres Skibe, og han synes altsaa at have faaet meget Lidt at vide om de svenske Underhandlinger og ad hvilken Vei det Hele er blevet befordret (tan poca noticia parece que ha tenido de la negociacion de Wiena y del medio por donde esto se ha encaminado).»[2] At Svenskerne dog fik Nys om Christoffer Sehesteds Ophold i Wien, trods al anvendt Forsigtighed, fortæller den danske Diplomat selv.[3]

Ancillon, der citeres af v. d. Heim,[4] siger om den af Danmark begyndte Krig, at det var «une guerre de prévoyance, dictée par les principes d'une saine politique», og at den blot kunde kaldes en Angrebskrig, naar man ikke tænkte paa Andet end de forhaandenværende Omstændigheder,

---

at Danmark faaer underhaanden saamegen Hjælp fra Holland, særlig Amsterdam, at den danske Regering maatte være forrykt, om den ei anfaldt Sverig (Thurloe, State papers, VI, 226 f.).

[1] Slg. Becker I, 372 (de holl. Gesandters Indberetn. af 20 Mai). Sehesteds Br. til Gersdorf 5 Mai, til Kantsleren 19 Mai. Ogsaa i et Brev til Kbh. af 23 Mai fra Erkehertug Leopolds Skriftefader fortaltes, at det østerrigske Sendebud bragte Fuldmagt med. (Reb. til La Fuente 13 Juni og 2 Sept. 1657).

[2] Det nærmest Foregaaende efter Reb.'s Breve til Kongen, D. Juan de Austria, La Fuente og La Torre af 9, 13, 16, 20 og 27 Mai.

[3] Sehested til Kantsleren 15 Apr. og 2 Mai.

[4] De legationibus Beuningii, P. 44.

men «pensait-on à l'avenir, elle était ordonnée par la défense légitime de soi-même». Ikke desmindre maa det tilstaaes, at det var dumdristigt af den danske Regering med dens tarvelige Hjælpekilder at angribe Karl Gustav, før den havde sikkret sig betryggende Allianeer; og man fik da ogsaa snart at føle, hvor galt man havde baaret sig ad ved en saadan experimenterende Politik og at man især ikke burde have stolet formeget paa Østerrig. Men i Begyndelsen af Sommeren 1657 var næsten Alt lutter Begeistring og Tillid til Fremtiden, omend den gamle, syge Kantsler Sehested — samt nogle flere, ældre Rigsraader — var opfyldt af mørke Anelser og hævede en advarende Røst. Franskmanden Demeules, der indtraf til Kjøbenhavn den 24 Mai, kom for sent til at hindre Fredsbrudet, nagtet han havde Carte blanche til at byde Frederik III baade Penge og andre Fordele, naar han vilde tage Parti imod Huset Østerrig. Rebolledo var stolt af, at han uden Penge havde bragt Danskerne til at gaae saa vidt, som de vare gaaede. Forresten kunde han og Demeules mødes et Øieblik paa neutral Grund formedelst deres fælles Troesbekjendelse, skjøndt af to indbyrdes fjendtlige Nationer og modarbeidende hinanden som Diplomater: to Dage efter den franske Afsendings Ankomst bad han Reb. om Tilladelse til at høre Messe i Gesandtskabshotellet, og da Gudstjenesten var forbi, takkede han den spanske Minister som god Katholik for den Beskyttelse, han altid havde ydet Troesfæller, selv om de hørte til den franske Nation; hertil svarede Reb., at han betragtede denne Tale som et godt Varsel om Fred mellem Spanien og Frankrig.[1] Ligesaa

[1] Reb. til D. Juan de Austria 27 Mai. I Anl. af Demeules' Død i Beg. af Oktbr., kort efter at Ambassadøren D'Avangour var afgaaet ved Døden i Lübeck, siger Reb., at „han var en ærlig Mand og en god Kristen, og enhver Anden, der kommer herop fra Frankrig, vil være langt værre for os". (Reb. til La Fuente, 7 Oktober.)

lidt Notits som af Demeules' Forestillinger toge de danske Ministre af Hertugen af Gottorps og den brandenborgske Gesandts Opfordringer til at holde Fred; tværtimod søgte man gjennem Rosenvinge at ophidse Kurfyrst Frederik Vilhelm mod Sverig, idet man her støttedes virksomt af det østerrigske Diplomati. I de første Dage af Juni kunde Reb. skrive hjem med Glæde, at nu var det første Blod udgydt tilsøes, og at han, skjøndt med stort Besvær, havde opnaaet hos den danske Regering, at der sendtes Hæren i Holsten Befaling til at sætte sig i Bevægelse, — Gersdorf bragte i egen Person den behagelige Tidende om Marschordren til den atter sengeliggende Greve —, og en Herold begav sig til Sverig med den danske Krigserklæring.[1]

Imidlertid imødesaaes den østerrigske Afsendings Komme med stor Længsel. Baron Jan de Goes, en Brabanter af Fødsel og hidtilværende keiserlig Rigshofraad, var af Kongen af Ungarn og hans Ministre udseet til denne Ambassade; hans Kreditiver fra Kong Leopold og dennes Onkel, Erkehertug Leopold Vilhelm, ere daterede henholdsvis den 11 og 19 Mai.[2] At der omtrent samtidig med hans Afsendelse definitivt afsluttedes en Traktat mellem Østerrig og Polen (27 Mai i Wien), hvilken allerede havde været sin Fuldbyrdelse nær kort før Ferdinand III's Død,[3] og at et østerrigsk Troppekorps under Hatzfeld som Følge heraf bragte Polakkerne Undsætning mod Karl Gustav, var jo kun at ansee som glædeligt Nyt; men der var ellers i det Brev, hvori La Fuente tilmeldte Reb. disse Begivenheder samt Gesandtens Afreise, Adskilligt, som ikke huede Greven ret. Der sagdes ham ingenlunde med klare og tydelige Ord, at

---

[1] Reb. til Fil. IV og La Fuente 13 Juni, til La Fuente 20 Juni. Slg. Becker I, 373 f.

[2] Geh. Ark., „Østerrig 47“. De ere begge holdte i temmelig almindelige og svævende Udtryk: G. vil forebringe „gewisse Sachen“, „einige Werbung“ o. Desl.

[3] Slg. bl. A. Droysen, III, 2 Abth., 329. Ved Traktaten skaffede Huset Østerrig sig Exspectance paa den polske Krone.

Goes medbragte hvad den danske Regering ønskede, og der taltes ham altfor meget om, i hvor høi Grad det afhang af hans (Reb.'s) egen Snildhed og Udholdenhed, at det store Værk, som var begyndt under hans Auspicier, førtes tilende. «Der maa beseires Tvivl, Skrupler, Rænker og ond Villie o. s. v.,» skrev Marquien, «men de Forretninger, hvor slige Hindringer ei træffes, kan jo en Dueña udrette.» Til Svar undlod Reb. ikke at bemærke, at dersom Goes ikke har Andet end Ord at byde, kan ganske vist «qualquiera dueña con salud y dineros» gjøre samme Gavn; desuden var det ham paafaldende, at Baronen lod vente saa længe paa sig, thi Aviserne havde allerede for flere Dage siden fortalt om hans Reise, og det gjaldt at komme den engelske Envoyé i Forkjøbet, som ventedes hver Dag i Kjøbenhavn.[1]

Jeg meddeler omtrent i sin Helhed den interessante Skrivelse af 20 Juni, hvori Reb. beretter La Fuente Baronens Ankomst til den danske Hovedstad (med Tilføielse, at Brevet er blevet til efterhaanden).

«Den 16 dennes om Eftermiddagen ankom Baron de Goes hertil; han sendte Bud til mig og bad om at maatte laane min Vogn; den blev bragt hen til ham, og en af mine Folk tilbød ham den fra mig for hele den Tid, han bliver her. Den Dag kom han ikke at gjøre mig Besøg; derimod den følgende, som var Søndag. Han hørte Messen i mine Værelser for ei at træffe sammen med Franskmanden, der dog allerede havde ophørt at give Mode i Kapellet. Han havde en meget naadig Hilsen til mig fra Hans apostoliske Majestæt, men ikke det Brev, som Eders Excellence henholder sig til i Skr. af 16 f. M. og som synes at være Originalen til Duplikatet af 19de; han forsikkrede, at han ikke havde faaet det. Hvad Gesandtskabsforretningerne angaaer, sagde han, at han ikke havde Ordre til at slutte

[1] La Fuente til Reb. 19 og 23 Mai; Reb. til La Fuente 13 Juni.

Offensivforbund, afhængende af den polske Traktat, heller ikke at tilbyde nogen Pengeunderstøttelse; kun at aftale gjensidig Bistand af Tropper. Jeg gjorde ham Regnskab for, hvilken Fremgang min Underhandling havde havt her, fortalte ham om dem, der stode iveien for den, og om hvad denne Krone havde sat ivove ved at begynde Krig; men jeg henledte tillige hans Opmærksomhed paa, at man endnu stadig vilde love Danmark store Fordele for at faae det til at slutte sig til vore Fjender eller til at holde sig neutralt, og dersom man ikke gav Rigshofmesteren Vaaben ihænde til at forsvare sig mod det andet Parti, vilde man blot opholde ham [ɔ: Goes] her med gode Ord, men slutte Forbund med hvem man syntes det var fordelagtigst. Jeg troer, at min Tale ikke mishagede ham. Mandag Morgen fra Kl. 8 til 12 var han hos Rigshofmesteren. Det lader til, at Ord er det, han bringer Mest af; ligeoverfor mig vilde han skjule Traktaten med Polen, om hvilken den polske Befuldmægtigede, der kommer hver Dag hos mig, har givet mig nøiagtig Besked; og jeg bemærkede da ogsaa til ham, at han vilde gjøre dem meget mistænksomme ved at nægte Noget, som de vidste med Sikkerhed.[1] Kl. 2 kom Rigshofmesteren at besøge mig, meget tilfreds med Baronens smukke Tale, og han sagde, at han allerede havde berammet Audiens hos Kongen. Vi havde en lang Samtale om Sagen, og jeg fremhævede stærkt, hvor vigtigt det var at bringe Forhandlingerne hurtig til Maalet for ikke at gjøre de betydelige Forberedelser virkningsløse. Han talte saa igjen til mig om Subsidier, hvortil jeg sagde, at Penge kunde man ikke vente at faae fra Wien[2] og at jeg aldrig havde talt om, hvilken Del Hs. Maj. vor Konge og Herre vilde tage i Alliancen; han svarede, at uden Hollænderne kunde

---

[1] Bl. A. gjennem Christoffer Sehested, der allerede den 19 Mai skrev, at 17,000 Mand østerrigske Tropper vare bestemte til at staae Polen bi, ifølge Wienerhoffets Beslutning, og at Goes skulde underrette den danske Regering herom.

[2] Dette havde dog Sehested antydet (S. til Kantsleren 19 Mai)

de vel ikke bryde Freden med Svenskerne og Englænderne, thi den spanske Hjælp laa dem for langt borte, men dersom Hs. Maj. vilde laane dem en anselig Sum Penge, saalænge til Hollænderne fik besluttet sig — hvilket man havde ikke ringe Haab om[1] —, vilde Sagen fremmes meget, og hvis Tallet af de Hjælpetropper, som lovedes fra Wien, var efter Ønske, vilde Traktaten blive sluttet i denne Uge. Derpaa gik han, efter at have sat mig i en meget glad Stemning. Siden kom Baronen og udtalte sig noget tydeligere, refererede vidtløftig hvad Sehested havde forebragt og hvad der svaredes ham, men sagde ikke et Ord om mine Breve eller Eders Exc.'s Svarskrivelser, paa hvilke dog Rigshofmesteren har begrundet den Beslutning, som stred saa meget mod de andre Rigsraaders Mening; og da jeg trængte paa ham og bad ham sige mig, paa hvilke Betingelser han havde Befaling til at slutte Traktat, svarede han rent ud, at hans Ordre kun tillod ham at høre hvad man foreslog her. Dette forekommer mig saare underligt, og jeg maa ansee det for et stort Held, at jeg fik overtalt dem her til Fredsbrud i Haab om, at denne Herre kom for at afslutte Traktat samtidig med den polske, saaledes som Eders Excellence antydede i Brev af 28 April, for at der, af Hensyn til Krigsforetagenderne, ikke skulde gaae et Øieblik tilspilde. Jeg frygter for, at denne Lunkenhed skal ødelægge det Hele; men jeg skal nok søge at bibringe dem den Hede, hvormed Feber og Gigt pine mig. Jeg veed ikke, hvad det er for Skrupler, som E. Exc. siger (under 19 Mai) at

[1] Hvad der ogsaa bidrog til at styrke dette Haab, var den Omstændighed, at man havde opsnappet et Brev fra Appelbom, Karl X's Minister i Haag, til den svenske Regering, hvori Hollænderne omtaltes med stor Foragt (2det Brev fra Reb. til La Fuente af 20 Juni, slg. Aitzema VIII, 1019 ff., Wicquefort, Hist. etc., II, 493 f.). „Dersom Hollænderne bare sig ad mere som Statsmænd end som Kjøbmænd, maatte Sligt nøde dem til at tage afgjort Parti mod Sverig," siger Reb. Brevet blev sendt til Holland og gav Anledning til langvarige Forhandlinger.

jeg skal stræbe at beseire, for at Afslutningen af Traktaten ikke skal forhales et Øieblik, — naar denne Herre ikke har Ordre til Andet end at høre, nu da Tiden til Handling er saa fremrykket, at den vil forløbe, før man kan faae bragt Noget istand paa denne Vis. Sehested har Fuldmagt til at afslutte dernede, og omend Rigshofmesteren har skrevet til ham, at han skulde gaae langsommere tilværks, efterdi Baronen kom for at slutte Traktaten heroppe, bliver der sendt ham anden Ordre med denne ordinære Post. At benægte Indholdet af E. Exc.'s Brev og hvad der forøvrigt er erklæret hidtil, er, synes mig, at drive Gjæk med os, som have arbeidet paa en saa betydningsfuld Sag, eller at ville, at denne Krone skal forene sig med Kirken og Huset Østerrigs Fjender; og ved E. Exc.'s Anseelse og Midler kan Alt iværksættes bedst dernede. — Senere har Baronen sendt mig E. Exc.'s Brev, hvis Duplikat jeg besvarede den 13 dennes; jeg kan blot tilføie, at jeg ikke begriber, hvad al den Hemmelighedsfuldhed skal til, og at jeg ikke troer, at den vil gavne synderlig; thi det er ved ærlig Optræden, at jeg har bragt denne Sag til at staae saa godt som den gjør. Igaar Kl. 9 om Morgenen hentede en af Hoffets Herrer Baronen i en kongelig Vogn til Kongens Lysthave, hvor han fik en meget naadig Audiens; siden har han ikke vist sig hos mig, men jeg haaber, han skriver hjem, at han er veltilfreds med det Hele.»

Hvad Reb. havde frygtet, viste sig altsaa at være virkeligt. I en ny Samtale mellem ham og Gersdorf den 19de om Aftenen oprullede de Begge Totalbilledet af de hidtil førte Underhandlinger i Kjøbenhavn og Wien, nærmest i Henhold til et just den Dag ankommet Brev fra La Fuente til Reb. af 30 Mai og en Rapport fra Sehested, dateret 2 Juni, og de kom da til det lidet lystelige Resultat, at der var idethele ødslet skammelig med den kostbare Tid, væsentlig ved de østerrigske Ministres Skyld, og at Goes' Ambassade egentlig godt kunde have været sparet. Den danske Regering havde givet efter med Hensyn til

Alliancens Form; saa indtraf Keiserens Død, naturligvis turde Sehested da ikke slutte nogen Traktat uden ny Instrux; La Fuente skrev til Reb. derom, før 9 Mai kunde denne umulig svare (siger han selv), men imidlertid bebudedes der fra Wien, at Goes kom for at slutte Traktaten i Kjøbenhavn; havde man blot i Wien ventet een Postdag til, saa havde Alt sandsynligvis været i Orden, thi Sehested var nu i Besiddelse af den fornødne Instrux, — det kom S. ogsaa frem med dernede, efter at Reb. havde meldt La Fuente, at den var tilsendt ham.[1] Sehesteds Cifferbreve give deres supplerende Bidrag til Forstaaelsen af, hvad og hvem der foranledigede Goes' Udsendelse: da den danske Diplomat ansaae det for rigtigst at holde Fuldmagten tilbage en lille Stund,[2] gik La Fuente ganske paa egen Haand til de østerrigske Ministre og overtalte dem til at sende Goes til Kjøbenhavn. Hans Tanker i dette Øieblik synes ikke vanskelige at gjætte: aabenbart har han ment, at med Sehested, der jo ingen Fuldmagt besad, kunde det ikke mere nytte at forhandle, men at Underhandlingernes Tyngdepunkt maatte forlægges, thi Alliancen var ham saa magtpaaliggende som Reb., og han har derfor udøvet et Pres paa den østerrigske Regering, hvilken tilsyneladende føiede ham, men dog fandt et Spillerum for sin sædvanlige Snuhed og Dobbelthed ved Goes' Instrux. Med Efterretningen om Sendelsen overraskede han derpaa Sehested, som vel ikke havde noget Særdeles at indvende imod den i og for sig (navnlig da han først troede, at Baronen forsynedes med «völliger Plenipotenz und Instruction»), men frygtede,

---

[1] Slg. ovenfor, P. 287.

[2] Slg. hans Brev til Gersdorf af 5 Mai („Gersdorfs Breve" i Geh. Ark., 5te Række, Nr. 25), hvor det hedder, at Reb. — efter La Fuente's Sigende — havde givet denne godt Haab om, at Danmark vilde lade sig optage i en større Koalition; men da S. vidste vel, „dasz Ihre Kön. Mt. nicht gemeinet, sich in solche Weiterung einzulassen," modtog han kun La Fuente's Forslag i denne Retning ad referendum.

som Følge af La Fuente's Yttringer, at man havde til Hensigt at drage Danmark ind i et universelt Forbund, som vilde skaffe Riget mange og farlige Fjender at kæmpe med; desuden blev han noget ilde tilmode over, at han selv ikke fik udrettet, hvad han havde tilstræbt med stor Iver, nemlig at bringe et Separatforbund istand og derhos modarbeide Danmarks Indlemmelse i en stor katholsk-habsburgsk Liga. Det Hele er, som man seer, en besynderlig Legen Skjul, og Marquiens Optræden ligeoverfor Auersperg og de andre Ministre i Wien, hvilken ellers havde støttet Sehesteds Negotiation ved flere Leiligheder, synes i dette Tilfælde virkelig at have været temmelig forhastet og feil anbragt, saa at den snarere skadede end gavnede den fælles Sag.[1]

Dog — Skeet var Skeet, Krigen saagodtsom i fuld Gang, og paa det diplomatiske Omraade maatte man see at indhente det Forsømte. Med Nederlandene lykkedes det Danmark at faae et nyt Defensivforbund istand den 27 Juni (Ampliationstraktaten), og kort derpaa blev et lignende Forbund indgaaet mellem de Danske og Polakkerne (28 Juli). Men med den østerrigske Alliance drog det atter i Langdrag, nagtet Frederik III og Gersdorf havde føiet sig ganske efter Rebolledo og sendt Sehested Befaling til at afslutte Traktaten uden Hensyn til Forbundets Benævnelse og kun lydende paa en Hjælpehær af 4000 Mand; hvad Goes angaaer, kunde hans spanske Embedsbroder «kun traktere ham istedenfor at assistere ham», thi der var slet ingen Leilighed til at yde ham en Haandsrækning.[2] Som saa ofte i den senere Tid levede vor Gesandt i en nervøs Spænding og Forventning: nu var det Baron de Goes' Fuldmagt, som han imødesaae med Utaalmodighed; men den udeblev bestandig, og fra Christoffer Sehested og La Fuente hørtes Klager over, at de østerrigske Ministre næsten ikke

---

[1] Reb.'s 2det Brev til La Fuente 20 Juni. Seh. til Gersdorf 5 Mai, til Kantsl. 19 Mai.

[2] Reb. til La Fuente 4 og 25 Juli.

vilde indlade sig med Kongen af Danmarks Gesandt, svarede ham undvigende, ja nægtede ham Audiens.[1] — Reb.'s Beretninger om de første Krigstildragelser indeholde ikke synderlig Andet end, hvad man ellers veed: Danskernes Held i Bremen glædede ham, men han ængstedes for, at Bladet skulde vende sig, naar Sverigs Heltekonge, som ilede derhen med sine Veteraner, selv stod ligeoverfor den uøvede danske Hær. Idetmindste var det da rimeligt, at Frankrigs, Englands, Gottorperhertugens og Andres Bestræbelser for Fred mellem Danmark og Sverig vilde hurtig krones med Held.[2] En enkelt Begivenhed fortæller han ret malende.[3] «Den sidste Dag i forrige Maaned seilede Orlogsflaaden, 23 gode Skibe stærk, ud her fra Havnen; de to største Orlogskibe foruden 15—16 andre bleve tilbage for at holde Vagt i Sundet og ved de norske og jydske Kyster. Det daarlige Veir tvang den til at kaste Anker en Milsvei herfra, og da Kongen den 2den dennes havde modtaget Melding om, at den svenske Flaade havde begivet sig til Pommerns Kyst og at Kongen af Sverig vilde gaae ombord paa den for at følge Rigsraadets indstændige Opfordringer til at komme hjem, idet man overlod Kurfyrsten af Brandenborg at lede Felttoget i Preussen, — foregav han, at han havde nogle Depecher at gjennemlæse, hvorfor han ikke gik tilsengs til sædvanlig Tid. Men da han havde faaet at vide, at Dronningen var falden isovn, forlod han Slottet, kun ledsaget af sin Kammertjener, og begav sig ud til Flaaden; han efterlod skriftlig Befaling, at man skulde sende ham

[1] Reb. til Fil. IV, 5 Aug.

[2] Selv Gersdorf gjorde Mine til at svigte Østerrig. „Rigshofmesteren er nu ogsaa syg,“ skriver Reb. til La Fuente 1 August, „sidste Gang, vi taltes ved, sagde han, at jeg vidste jo nok, at hele dette Røre var sat i Værk for Huset Habsburgs Skyld, og dersom det ikke vilde lønne deres Iver for dets Sag, vilde de hverken binde sig til Polakkerne eller Andre, men vælge hvad der passede dem bedst.“

[3] I Brev til La Fuente, 4 Juli. Slg. Becker, I, 375; Holberg III, 154. Danske Saml., 2 R., II, 82.

hans Læge og Kirurg om Morgenen, men at ingen Anden maatte følge med derud. Herover er Dronningen meget bedrøvet, Alle meget forbausede, og man seer, hvor ihærdig han agter at føre Krigen, saafremt ikke Mangelen af den Bistand, i Tillid til hvilken han begyndte den, nødsager ham til at tage imod Freden, som tilbydes ham under saa fordelagtige Betingelser.»[1]

Det er let at see, hvad der nu holdt Østerrig tilbage. Ved Rigsdagen i Frankfurt, hvor en Mængde Fyrsters Sendebud havde forsamlet sig, viste der sig mere end eet Tegn paa, at det forestaaende Valg af en tydsk Keiser vilde gaa Huset Habsburg imod, ialtfald at denne Fyrsteslægt vilde faae store Hindringer at kæmpe imod, inden det lykkedes den at knytte Keiserværdigheden til sig i endnu eet Slægtled.[2] Derfor anspændte Kongen af Ungarn og hans Regering omtrent hele deres Opmærksomhed paa dette vigtige Punkt. Ogsaa Danmark søgte at virke paa Stemningen i Frankfurt ved at sende Grev Christian Ranzau derned med Befaling til at arbeide for Kong Leopolds Valg.

Men foruden med det østerrigske Hof traadte Frederik III nu ogsaa i direkte Underhandling med den spanske Habsburger; thi det var fra Spanien, at man haabede Pengehjælp. Under 11 Juli ny Stil skrev Kongen af Danmark et latinsk Brev til Filip IV,[3] hvori han anmodede sin kongelige Broder i Spanien om Bistand i den Krig, som han

---

[1] Som bekjendt skuffedes Kongen af en blind Allarm; Karl X drog i Virkeligheden tillands til Holsten.

[2] Forhandlingerne i Frankfurt 1657—59 ere fremstillede af T. Säve („Kejsarevalet i Frankfurt", Stockholm 1869) og J. Valfrey („H. de Lionne, ses ambassades en Espagne et en Allemagne", Paris 1881, P. 67 ff.). De to Forfattere udfylde hinandens Fremstilling, idet den ene selvfølgelig særlig omtaler Sverigs Indflydelse, medens den anden mest skildrer Frankrigs diplomatiske Værk.

[3] Orig. i Simancas. Slg. Geh. Ark., udenl. Regist., „Latina" XXVII.

havde begyndt mod de overmodige Svenskere, tvungen af den haarde Nødvendighed; Grev Rebolledo havde sagt ham, hvor aabent Blik Kong Filip havde for den fælles Fare, der truede baade Danmark og Huset Østerrig, og han havde gjort den af ham høiagtede spanske Gesandt bekjendt med Indholdet af denne Skrivelse, før den afsendtes.[1] Reb. henledede for sit Vedkommende sin Regerings Opmærksomhed paa, at under de nuværende Omstændigheder maatte Danmark kjøbes, og det med en klækkelig Sum, til at indtræde i den store Koalition mod Sverig, England og Frankrig; thi det var betydet ham af den danske Regering, at man ikke turde binde an med England uden at have Hollænderne ved Siden, og Svenskerne, hed det sig, skulde faae en maanedlig Understøttelse af 100,000 Gylden fra Frankrig.[2] Efter Modtagelsen af Frederik III's Brev, udtalte det spanske Statsraad i Betænkning af 27 Oktbr., at der burde svares Kongen i almindelige, meget høflige Udtryk, at Filip IV ønskede ham alt muligt Held; men til Reb. skulde der skrives, at Kongen af Ungarn havde faaet Penge til Krigen fra Spanien og fik endnu flere og at Hans spanske Majestæt ikke kunde indlade sig paa Mere formedelst sine egne «obligaciones y necesidades»; det paalagdes Reb. at meddele den danske Konge disse Fakta, dog saaledes at denne Monark ikke fik Anledning til Uvillie mod Hans Majestæt («de manera que no le dé motivo de sentimiento contra la persona del Rey»). Den 3 November

[1] Dette fremgaaer ogsaa af Reb.'s Brev til La Fuente af 25 Juli og 1 August.

[2] Slg. Becker I, 379, Carlsson I, 288. Et Vidnesbyrd om, hvordan vor Gesandt paa denne Tid søgte at bevæge Danmark til at blive ved Habsburgerne ved at tilbyde Penge tillaans, haves i et Brev fra Christen Skeel til Otto Krag af 31 Juli gl. St., hvor det siges, at Gesandten har talt til P. Reedtz om 10,000 Rdl., der kunne faaes hos ham (D. Mag. 3 R., IV. P., 316; „hand“ i Brevets 4de Linie synes mig at betyde „Rebolledo“). Samt det Dokument, der er aftrykt som Nr. 18 i denne Bogs Tillæg og hvoraf sees, at Reb. virkelig fik skaffet Kongen den lovede Sum.

udfærdigedes den kgl. Depeche til Gesandten, overensstemmende med Statsraadsbetænkningen, samtidig med at Svarskrivelse til Frederik III afgik.[1]

Der er næsten ikke eet Brev fra denne Periode af Reb.'s Correspondance, uden at det indeholder Yttringer af Ærgrelse over Baron de Goes' vedvarende Uvirksomhed og en Pileregn af Sarkasmer tilhøire og tilvenstre. Hertil kom, at den danske Felthærs Operationer ledede paa en Maade, som aldeles ikke kunde vinde hans Bifald, og at Tingene derfor begyndte at tage en afgjort uheldig Vending ovre i Holsten, ikke at tale om, at han personlig døiede den Ulempe af Krigen, at hans egne og hans Correspondenters Breve kun passerede med Vanskelighed. Han fandt hos den danske Overkommando «en saadan Splid og Uorden, at Intet kunde blive til Noget». Dengang det rygtedes, at Karl Gustav var paa Marschen fra Polen med en lille, udmattet Troppestyrke, sendte Reb. Frederik III det Raad («ved hans Kammersekretær»), at han skulde sammendrage det Korps, som stod i Skaane, forene det med Hæren i Holsten og gaae mod Svenskekongen, før denne havde naaet at forstærke og vederkvæge sin Armee. Utvivlsomt et godt Raad, som det vilde have baadet Danmark at følge. Naturligvis maatte Reb. fra sit Standpunkt holde paa, at det danske Hovedangreb skete sydpaa, og det er jo ogsaa fremhævet af forskjellige Forfattere, der have skildret Felttoget, at en betimelig aggressiv Optræden paa rette Sted i Tydskland vilde have været af stor Virkning, tilmed da den skaanske Krig næsten intet Øieblik førtes med synderligt Eftertryk.[2] «Kongen var meget glad over det,» vedbliver Reb., «men da han meddelte det til Ministrene, som havde deres Godser i Skaane, sagde de, at dér burde Hovedkampen udkæmpes og at Hs. Maj. ikke maatte begive sig bort;

[1] Dateret 8 November 1657, i Geh. Ark. („Spanske Kongers Breve").

[2] Slg. Holberg III, 154 f.; Nyerup, Frederik III, 30 f.; Carlsson I, 274; Molbech i Nyt hist. Tidsskr. III, 352.

dette lagde Grunden til det Heles Ruin.»[1] De Danskes militære Egenskaber og Krigsvanthed omtaler han næsten ligesaa ringeagtende som Magnus Dureel og Peter Chambers i de velbekjendte Relationer. «Officererne,» siger han, «forstaae hverken at befale eller lyde;» og da endel af det danske Fodfolk var adsplittet i Holsten og man søgte at erstatte det ved nylig hvervede jydske Karle, der for største Delen kom til at udgjøre Frederiksoddes Besætning, udbryder Reb.: «I hele Jylland er der ikke Een, som kan skyde et Gevær af!» — Midt under de truende Varsler om endnu større Ulykker end dem, som allerede vare hændte, døde Reb.'s gamle Omgangsven (skjøndt ofte hans Modstander) Christen Thomesen Sehested den 15 August; Reb., som erindrede, hvormangen haard Dyst han havde havt med denne Mand i religiose Spørgsmaal, udtaler den Formodning, at han var død af Sorg over, at Danmark havde begyndt Krig med et Rige, der bekjendte sig til den lutherske Tro. Det er hele hans Ligtale.[2] Og han tilføier ironisk: «Den Sygdom kommer Kardinal Mazarin ikke til at lide af.» — I de første Dage af September fortæller Greven La Fuente, at Stemningen for Fred begyndte at blive overveiende i Landet, at ogsaa de hollandske Ambassadører efter Generalstaternes Befaling raadede til at standse Krigen,[3] at man

---

[1] Reb. til Filip IV, 3 Marts 1658. i hvilket Brev han opregner Danskernes hele Synderegister.

[2] Reb. til La Torre, 22 Aug. Noget senere (14 April 1658) omtaler han dog den gamle Kantslers Død paa en smukkere Maade, idet han yttrer, at denne fædrelandskjærlige Mand heldigvis ikke kom til at opleve Danmarks dybe Fornedrelse. „Da han laa syg og de, der besøgte ham, yttrede det Haab, at han snart vilde komme sig, svarede han, at derom maatte de ikke tale til ham: han vidste, hvilken Ulykke der truede Riget, og han havde bedt Gud, at han ei vilde lade ham see den; kort Tid efter døde han og efterlod fattige Børn og den Erklæring, at han aldrig havde modtaget en Skilling i Gave af Nogen.“

[3] Thi nu vilde Hollænderne fralægge sig al Andel i Danmarks Fredsbrud, slg. Thurloe, State papers, VI, 572 (et Brev fra en engelsk Agent i Haag, dat. 2 Nov. ny Stil).

ei satte megen Lid til Polen og Østerrig og at man paa disse Magters Holdning overfor Danmark anvendte følgende Historie, der gik for at være sand. To unge Nordmænd begave sig ud paa Bjørnejagt, den ene væbnet med en Bøsse, den anden med en Jagtkniv. De mødte en Bjørn; Manden med Bøssen skød paa den, men ramte slet, hvorefter han kastede sit Vaaben og sprang hen bag en Træstamme; den Anden løb sin Vei. Bjørnen reiste sig paa Bagbenene, slog sine Forpoter om Træstammen for at faae fat i Jægeren; men han, som havde gode Kræfter, greb Labberne og holdt dem saa tæt ind til Træet, at Dyret ingen Skade kunde gjøre ham. Der stod saa de To hele Natten. Først om Morgenen kom Jægerens Kammerat for at see, hvad Udfald Kampen havde faaet. «Stik din Jagtkniv i Bjørnen.» «Jeg tør ikke.» «Hold da paa Bjørnen i mit Sted; saa vil jeg dræbe den med Kniven.» Efter lang Tøven besluttede den Anden sig dertil; men da den modige Jæger var sluppen fri for Favntaget og havde faaet sin Kammerat vel anbragt ved Træet, sagde han blot: «Nu kan du holde den længe som jeg har holdt den, for nu gaaer jeg hjem at hvile mig!» —

Da fik Rebolledo i de samme Dage et opmuntrende Brev fra Baron Lisola, Østerrigs Gesandt i Polen og Brandenborg, med den Tidende, at Kurfyrst Frederik Vilhelms egoistisk kloge Politik nu havde ført ham til at fjerne sig definitivt fra Sverig og indgaae Alliance med Kongen af Polen for nye Landvindingers Skyld. Kurfyrsten selv havde befalet Lisola (som Fredsmægler i Kongen af Ungarns Navn) at underrette Reb. derom i dybeste Hemmelighed, og denne skulde saa meddele Frederik III det, for at han hverken skulde lade sig forlede til Fred eller til noget Feltslag, men blot søge at holde Karl Gustav beskjæftiget indtil Videre: den 13 August sluttedes det brandenborgsk-polske Forbund, og skjøndt det endnu ikke var ratificeret, havde Frederik Vilhelm allerede samme Dag givet sine Tropper Ordre til at rykke imod Svenskerne, idet

han stod i Begreb med at organisere en Hærstyrke, der var bestemt til at komme Danmark til Hjælp.[1] Som man seer, indeholder dette Brev adskillige mærkelige Oplysninger. Enhver veed jo, at Kurfyrstens Forlig med Polen, hvorved han erhvervede Suverænitet over Preussen, først undertegnedes i Welau den 19 Septbr. ny Stil samt at han ved det ikke forpligtede sig til at angribe Sverig: om at fratage Svenskerne Elbing var der ei Tale før i Bromberger-Overenskomsten af 6 Nov. 1657; fremdeles er det vist, at han personlig nærede stærk Mistro til Østerrig, fordi dette Hus tilbageholdt det ham (1653) lovede Fyrstendømme Jägerndorf samt ikke vilde betale en Sum Penge, som det skyldte ham.[2] Rigtignok havde den østerrigske Afsending bestukket en stor Del af Frederik Vilhelms Raadgivere; men denne selv vilde eller turde ikke endnu bryde det tilsyneladende venlige Forhold til Karl Gustav, — Kleist vedblev at optræde paa sin Herres Vegne som Mediatør mellem Danmark og Sverig —, og sine hemmelige Planer har han

---

[1] „Escribeme el Ministro que Su Magestad Apostolica tiene cerca del Elector de Brandenburg, que se concluyó à 13 del pasado el tratado con el Elector tan ventajosamente, que sin esperar la ratificacion daba orden el mismo dia á sus tropas para pasar á Pomerania á sitiar á Estetin con 4000 caballeros polacos, que se le agregan, que enviará la infanteria por mar hasta Colberg y la caballeria con la polaca por tierra á pasar en su estado el Odera, y que él parte á tratar con Gosiusqui [ɔ: Gosiewski, polsk Overskatmester og General] que entre en la Prusia Real para asediar á Elbing y Marienburg antes que puedan recoger los frutos de la campaña; que el Elector le mandó que me escribiese esto, encargándole mucho el secreto, y que viniese á este Rey, que no se dejase persuadir á la paz ni viniese á batalla, y que él queria hacer otro nuevo cuerpo de exercito en Minden para socorrerle, de suerte que pueda detener acá al de Succia sin gran riesgo suyo, en cuanto se obra allá lo propuesto." (Reb. til Fil. IV, 2 Sept.)

[2] Slg. Carlsson I, 294. Droysen, Gesch. der preuss. Politik, III, 2 Abth., P. 331—56. Pufendorf, de rebus gestis Friderici Wilhelmi, P. 293—96. Säve, anf. Afh. 34 ff. Traktaten findes in extenso bl. A. hos Aitzema, VIII, P. 1017 ff.

upaatvivlelig ei røbet for en Mand som Lisola, hvem han engang omtalte som «den største Slyngel, der nogensinde har været til.» At Kurfyrsten har løiet for Østerrigeren for at faae ham til at foregjøgle Kongen af Danmark et gyldent Løfte, kunde man næsten fristes til at antage, hvis det da ikke snarere er den snilde Lisola, som paa egen Haand har opdigtet Alliancetraktaten af 13 Aug., Troppebevægelserne og Kurfyrstens Befaling at delagtiggjøre den danske Konge i Hemmeligheden, — Alt til Gavn for Hans apostoliske Majestæt. Det Sidste synes rimeligst. Naturligvis sendte Reb. Meddelelsen strax til Rigshofmester Gersdorf, sem befandt sig i Middelfart hos Kong Frederik. Den 3 Septbr. skrev Gersdorf tilbage, at Hans Maj. havde været meget glad og taknemlig for Efterretningen, at han erklærede aldrig at ville lytte til Svenskernes Tilbud, før han saae sig helt forladt af sine Venner («que sa Maiesté ne voudra nulement escouter les offres des Suedois pour la paix si ce n'est qu'elle se voye delaissée tout a faict de ses amis, et qu'ils ne manquent de la parole une fois donnée»); han bad Reb. meget om at faae Baron de Goes til at komme frem med Kongen af Ungarns sande Mening angaaende Traktaten med Danmark.[1] Til Svar skrev den spanske Gesandt (den 8 Sept.), at han haabede, at hans østerrigske Kollega snart vilde fremføre for Hs. Maj., hvormeget hans Herre ønskede at staae Danmark bi; derhos opfordrede han Danskerne til at holde ud. «Naar Modstanden blot varer en Maaned endnu, ville Tingene faae et andet Udseende, saa at Kongen af Sverig kommer til at vende tilbage til Pommern endnu hastigere, end han drog ud, uden at have udrettet Andet end at løbe frem og tilbage, og dette Rige vil blive befriet for den Fare, som det altid vil være underkastet ved at modtage Fred af Dens Haand, som kun pønser paa ny og bedre Leilighed til at paaføre det Krig. Der er ingen dansk Mand, som ikke indseer dette og som ei

---

[1] Gersdorfs Brev er i Kopi i Simancas.

vil sætte Formue og Liv paa Spil for at forsvare sit Fædrelands Ære, hvilken maa ansees som tabt, hvis man, saasnart Fjenden viser sig, nedlægger de Vaaben, som man greb for at værne saa retfærdig en Sag.» Hvad der ogsaa maatte bestyrke Danmark i dets Standhaftighed, var Tidenden om Rákoczys frygtelige Nederlag i Polen og Krakaus Overgivelse til de allierede Polakker og Østerrigere.[1]

Skjøndt fængslet til Sygeleiet paatog Reb. sig at vise, at hans Virksomhed som Gesandt bestod i Andet end at bruge en Brøndkur, i Lighed med Goes, og han lod denne derfor ikke have Ro for hans Opfordringer til at afgive en aaben Erklæring. Medens Kongen og Rigshofmesteren vare i Fyen og Jylland, var det overdraget nogle Rigsraader at underhandle med den østerrigske Gesandt, som stadig nægtede at have modtaget de nødvendige Depecher, og det uagtet La Fuente havde skrevet til Reb., at de vare sendte ham forlængst. Men da Karl Gustav havde overdraget Wrangel at beleire Frederiksodde og selv begivet sig til Wismar, reiste Frederik III tilbage til Kjøbenhavn, hvor de danske Ministre derefter den 22 Sept. overgave Reb. og Goes en Række uantagelige Allianceforslag, der efter Reb.'s Sigende saae ud, som om den nylig ankomne engelske Afsending og Fredsmægler (Philip Meadowe) havde dikteret dem; han bad derfor Rigshofmesteren at korrigere dem, for at man kunde tage imod dem.[2] Den danske Regering begyndte altsaa for Alvor at blive kjed af Kong Leopold og Pragerhoffets Nølen, især da der ikke viste sig nogen Virkning til Gunst for Danmark af Brandenborgerens forandrede Stilling, hvilken Lisola havde bekræftet ved yder-

[1] Reb. til La Torre 9 Sept.; Morstyn til Reb., Odense 18 Sept. (Orig. i Simancas).

[2] Reb. til Filip IV, 23 Sept. Om Meadowe hedder det, at hans Indtog gik for sig med større Pragt end nogen Ministers tilforn: Reb. har utvivlsomt været en af de diplomatiske Repræsentanter, som lagde Ærgrelse for Dagen over, at man viste Englænderne al den Ære (Reb. til La Fuente 30 Sept.; Becker, I, 383).

ligere Meddelelse. I et Brev til La Fuente af 30 Sept. fortæller Reb., hvordan han i mundtlig Samtale søgte at stemme Gersdorf venligere og faae ham til at slaae af paa sine Fordringer, og at det lod til, at han fik ham til at nøies med Stipulering af en gjensidig Understøttelse bestaaende af 16000 Rdl. maanedlig samt 3000 Mand og «la clausula de salva paz». Men forresten tydede Meget i Rigshofmesterens Tale paa, at Danmark fristedes stærkt ved de gjennem Ulfeld fremsatte og af England støttede svenske Tilbud, idet et dansk Armeekorps skulde stilles til Sverigs Raadighed, — hertil bemærkede Reb., at saa burde Danmark til Gjengjæld gjøre Karl Gustav nogle lignende Tilbud for at kunne disponere over hans Tropper, hvilket morede Gersdorf, thi det Bytte kunde Danmark jo nok staae sig ved. Den danske Førsteminister yttrede Ønske om at see Goes hos sig for at fremme Sagen ved en mundtlig Conference; denne fandt Sted, og Goes kom meget fornøiet hjem derfra; men eftersom han ikke turde foretage nogetsomhelst Skridt uden først at indhente nærmere Ordre i Prag, var der ikke Udsigt til, at Traktaten vilde komme istand i en overskuelig Fremtid.

Da den spanske Gesandt havde modtaget et Brev fra La Fuente af 19 Sept., lod han sig bære paa sine Tjeneres Arme hen til Joachim Gersdorfs Hus for strax at gjøre ham bekjendt med dets Indhold. Deres Samtale endte med, at Rigshofmesteren formulerede de danske Forlangender overensstemmende med Reb.'s ovenfor anførte Forslag og lovede at sende dem til Christoffer Sehested, for at han kunde afslutte Traktaten i Prag paa Grundlag af dem, thi at underhandle med Goes var øiensynlig mere til Skade end til Gavn; ogsaa Reb. erklærede at ville skrive til Sehested. Forøvrigt klagede de begge høilig over det østerrigske Hof, som vedblev at opholde Sehested med Talemaader og gjorde Rigshofmesterens Dyst mod Fredsvennerne i Danmark haardere og haardere; og de vare enige om, at Kong Leopolds Ministre maatte være utrolig blinde for Sagernes virkelige Stil-

ling: naar Karl X havde faaet vel sluttet Fred i Danmark, vilde han jo vende sine hævnende Vaaben mod Østerrig, i Forbindelse med mere end een Allieret.[1] «Naar blot mine indstændige Opfordringer kunde slaae ligesaa godt an i Prag som her,» udbryder Greven.[2]

Desværre maa det tilstaaes, at Reb.'s politiske Indflydelse hos Frederik III og hans første Minister ingenlunde var heldig for Danmark. Havde de Danske sluttet en separat Fred i Efteraaret 1657 paa de taalelige Betingelser, som dengang tilbødes dem, vilde mange Ulykker være afværgede; men man foretrak at experimentere som hidtil og sætte sin Lid til Forbundsfællerne og de venskabelige Magters fjerne og kjølige Venskab. Betragter man Reb.'s Nationalitet og hele Stilling, er selvfølgelig hans Optræden forstaaelig nok: det dreiede sig for ham jo først og fremmest om Huset Habsburgs Velfærd, og han mente, at det dog endelig maatte gaa op for de østerrigske Ministre, hvad han unægtelig har seet langt bedre end disse, at et kraftigt Fællesangreb rettet mod Svenskekongen just nu, medens han var i Jylland, vilde blive af afgjørende Betydning. Og desuden røber han saa ofte Medlidenhed med vort Lands Ulykker og Fortrydelse over indirekte at have bidraget dertil, at der for hans Vedkommende ikke kan være Tale om, at han har villet føre den danske Regering bag Lyset.

Den 30 Oktober sluttedes der et Forbund mellem Brandenborg og Danmark ved den kurfyrstelige Gesandt Wreich, og samtidig kom Efterretning fra Czarniezki, at han var ifærd med at sætte sig i Bevægelse med et Hjælpekorps paa 6000 Mand. Alt dette var jo dog kun Løfter, der gjaldt Fremtiden; men Oieblikket frembød en stor Ulykke, Frederiksoddes Erobring den 4 November. Reb.'s Skildring af denne Tildragelse og af hvad der gik forud

[1] Reb. til La Fuente, 7 Okt.
[2] Reb. til Filip IV, 14 Okt.

for den vidner om, at hans Raad med Hensyn til Krigsførelsen burde have været tagne mere i Betragtning, end de bleve, og at saavel de høiere Officerer som Adelen viste en utilgivelig Mangel paa Duelighed og paa Fædrelandssind. Selve Fæstningsanlægget kritiserer Reb. skarpt: det er meget for storartet, idet der er Plads til en hel stor Stad indenfor Voldene, endvidere var Fæstningen i slet Forsvarsstand («maaske fordi man fortrød dens Plan»), da Krigen udbrød, og man søgte derfor at træffe nogle Foranstaltninger i Hast, naturligvis utilstrækkelige. Dengang Fjenden var nær, bad Kommandanten i Frederiksodde, Oberst Lobrecht,[1] gjentagne Gange om, at det maatte være ham tilladt at fælde Træer til Palisader i en fyensk Skov; men der svaredes ham, at Skoven havde adelig Eier og turde ikke røres. Mellem Kommandanten og den gamle Rigsmarsk, Anders Bilde, herskede der Strid i den Grad, at Marsken begav sig til Kjøbenhavn for at klage, hvorpaa Kommandoen fratoges Førstnævnte, efter Reb.'s Anskuelse til lidet Baade for Fæstningens Forsvar. «Faa Dage førend Frederiksodde tabtes, sagde jeg til dem her, at det var blevet mig meddelt, at Mandstugten i Fæstningen var slet (que se procedia con poca orden militar en aquella plaza),[2] hvilket var en saare farlig Ting, da Fjenden kun var en halv Mil borte; de svarede: hvordan kunde det være Tilfældet, naar Rigens Marsk selv var derinde; han kom da ogsaa til at betale sin Uduelighed og Ligegyldighed med Livet.»[3] I Sammenligning med Tabet af Frederiksodde var det en tarvelig Tilfredsstillelse for de Danske at have forstyrret et Festmaaltid, som Karl Gustav gav den engelske Gesandt ombord paa Admiralskibet ved Wismar.[4] Det følte ogsaa

---

[1] Lebrecht kaldes han af O. Vaupell, den dansk-norske Hærs Hist., I, 24. Se imidlertid Becker, Saml., I, 248.

[2] „Officererne laa og sov, da Svenskerne stormede," siger Reb. (Brev til La Fuente 8 Nov.)

[3] Reb. til Fil. IV, 3 Marts 1658.

[4] Reb. til La Torre, 11 Nov. 1657.

Almuen, og der udspredtes Skandskrifter mod Rigsraadet og Adelen.

Nu gjaldt det da at redde hvad der var tilbage, og her viste den spanske Gesandt sig atter som fornuftig Mand og som Danmarks Ven; men han stødte igjen paa Letsindighed og Blindhed hos de ledende Mænd. Allerede den 11 Nov. skriver han til sin Konge, at Frosten vil i høi Grad lette Svenskerne Angrebet paa de danske Øer, hvor der ei findes een eneste fast Plads. Det synes, at han har havt særlig Aarsag til at forudsee en streng Vinter, fordi hans Gigtsmerter vare saa voldsomme i Efteraaret 1657, at han troede sig Døden nær.[1] Fra Wismar rygtedes, at Karl Gustav udrustede Fartøier, vistnok for at gjøre Landgang paa Sjælland; de danske Ministre lo af dette Rygte, men «det gjorde de ogsaa, da man spaaede Frederiksoddes Fald».[2] Og naar Vinteren ret vilde tage til i Strenghed, var et saadant Tog over Østersøen endnu sandsynligere; thi, mener Reb., kunde Christiern II marschere 80 Mil paa Isen lige til Stockholm, saa kan Kongen af Sverig sagtens komme fra Wismar over Øerne.[3] Men det tænkte den danske Regering ikke paa. «Da Frosten begyndte, gjorde jeg en af de fornemste Ministre opmærksom paa, at der i Fyen ikke var een høiere Officer, der virkelig var Militær, og at man burde sende en af de herværende fremmede Officerer derover med alt det Fodfolk, man kunde samle, for at hindre Fjenden i at gjøre Landgang. Han svarede mig, at Svenskekongen umulig vilde lade sin Hær rykke i Felten i saa slemt et Veir; og da jeg sagde ham, at han vilde gjøre Alt hvad vi kunde frygte og Mere end

[1] Reb. til La Fuente 8 Nov., til La Torre 25 Nov. — Ang. Karl Stuarts kuriøse Planer i Anledn. af Vinterfrosten se kgl. Dep. af 6 Nov., Nr. 19 i denne Bogs Tillæg.

[2] „La place de Fridrichsode est tenue pour imprenable,“ skriver den polske Ambassadør Morstyn til Reb., 18 Sept.

[3] Reb. til Fil. IV, 25 Nov. Slg. Becker I, 387.

det, dersom han ei mødte kraftigere Modstand, — vedblev han at fastholde sin Mening.» [1]

Under alt dette holdt Underhandlingerne med Pragerhoffet sig paa samme Punkt, idetmindste hvad positivt Udbytte angaaer. Der kom ingen Fuldmagt til Goes, og Sehested skrev fra Prag, at det syntes, som om Ingen dernede ønskede Traktaten afsluttet, undtagen Spanierne, — kort sagt, idelig og idelig Opsættelser, det var den hele Frugt, som høstedes af de langvarige og besværlige Forhandlinger. En af de første Dage i December havde Gersdorf en lang Samtale med Rebolledo, efter at de østerrigske Ministre havde beklaget sig (til Reb. gjennem La Fuente, synes det) over Rigshofmesterens Paatrængenhed og Hastværk. Gersdorf indrømmede, at han maaskee var ivrigere end sømmeligt var, men det var begrundet paa hans Sorg over at see Fædrelandet ødelægges, og han forsikkrede, at han paa Øieblikket vilde slutte Traktaten i Kjøbenhavn paa de Vilkaar, som Sehested i sin Tid havde faaet Ordre til at fremføre i Prag. Næste Dag havde saa Rigshofmesteren en Sammenkomst med Goes; men denne sagde blot, at Sagen var ganske vist fremmet herved, men han var slet ikke i Besiddelse af nogen Instrux med Hensyn til at slutte Traktat. Dette Misforhold mellem Baronens og La Fuentes Udtalelser berettede Reb. strax saavel til Marquien selv som til Grev Peñaranda, Spaniens Repræsentant ved Valgforsamlingen i Frankfurt. [2]

Det Sidste, Reb. har at melde i Aaret 1657, er, at Kurfyrsten af Brandenborg nu agiterede saa ivrig i Prag for det dansk-østerrigske Forbund, at man snart ventede et godt Udfald deraf. [3] Det er altsaa Frederik Vilhelms

---

[1] Reb. til Fil. IV, 3 Marts 1658.

[2] Reb. til La Fuente 5 Dec. Om Peñaranda se Valfrey, H. de Lionne en Espagne et Allemagne, P. 122 ff.

[3] Reb. til Fil. IV. 26 Dec. Fra Dec. 1657 haves imidlertid en en Betænkning af Fyrst Auersperg, hvori han raader Kongen af Ungarn fra at angribe Sverig, dat. den 6te ny Stil (trykt i Londorps

kraftige Personlighed, der atter tildrager sig vore Blikke ved Overgangen til det nye Aar, — ligesom et Tegn paa, at særlig ham tilhørte Fremtiden, at hans Herredommes kommende Storhed nys grundlagdes. Man kunde have undet den spanske Gesandt en Virksomhed i en saadan Politikers Tjeneste: dersom Rebolledo i 1657 havde havt at gjøre med den brandenborgske Herskers Energi og sikkre Statsmandskunst istedenfor med den syge Keisermagt og sit eget demoraliserede Fædrelands prunkende Elendighed, vilde hans Dygtighed have havt en ganske anden Skueplads at bevæge sig paa, og han vilde ei have været henvist til forgjæves at vente paa Budskab fra en svag, tøvende og feigt listig Regering, som ikke indsaae sit eget Tarv. Thi endnu var det Tid for Østerrig at tilføie Karl X et afgjørende Nederlag ved et rask Kup, Frankrig og England vare, nærmere besete, ikke saa frygtelige Modstandere, som man ved første Øiekast skulde troe, og Keiserkronen kunde ialtfald haabes for Erkehertug Leopold Vilhelm, om ei for den unge Kong Leopold.[1] Men Modet manglede, og det næste Aar bragte Karl Gustav nye Laurbær og nyt Bytte. —

Ved Siden af de verdenshistoriske, tragiske Optrin, som ere berørte i det Foregaaende, tager det, jeg nu vil fortælle, sig saa noget nær ud som en Farce. Det er ikke Andet end en Etikettestrid; men da den er ret karakteristisk, staaer i Forbindelse med Reb.'s Ambassade og ikke berettes af tidligere Forfattere, er der Grund til at skjænke den en kort Omtale. Da Filip IV's uægte Søn, (den yngre) D. Juan de Austria, var udnævnt til Erkehertug Leopold Vilhelms Efterfølger som Statholder i de spanske Nederlande, blev der Leilighed for Frederik III til

Acta publica VIII, 613—15), og et Brev fra Kong Leopold til Filip IV med Opfordring til at søge at standse Krigen i Norden, dat. den 16de ny Stil (trykt i Lünigs Literæ procerum Europæ I. 765—68).

[1] Slg. Säve, anf. Afh. P. 50 f., 59 ff. Droysen. Gesch. d. preuss. Politik III, 2 Abth., 367 f.

at skrive ham til. Den danske Konge havde som bekjendt ikke Meget tilovers for «Naturales» hjemme i Danmark (Ulr. Frederik Gyldenløve dog undtagen), og i Overensstemmelse hermed gjorde han Forskjel, med Hensyn til Titulaturer, paa de ægte Prindser af Huset Habsburg og den nye flanderske Guvernør. Han kaldte ham vel «Hochgeborner Prinz», men kun «Freund» og «Liebden», ikke «Oheim». Herover blev den ærgjerrige og hovmodige Fyrsteson fortørnet og lod Sekretæren Martin de Galareta tilskrive Grev Rebolledo et Klagebrev (23 Decbr. 1656), som indeholdt Befaling til denne at tage sig af Sagen og som synes at have været affattet i en temmelig uartig Tone. Skjondt Reb. nok vllde modtage Befalinger af Hans Hoihed, men ikke af Señor Galareta,[1] gav han sig strax ilag med Tingen, medtaget som han var af sin Sygdom og nødt til at holde sig inden fire Vægge; thi han ansaae det for saare vigtigt, at Intet i de Dage forstyrrede Spaniens og Danmarks Venskab. Han talte derom med «en af Ministrene, vel ei af de fornemste, men kyndig i denne Materie», og gjorde ham opmærksom paa, at Christian IV havde tituleret Kardinalinfanten Ferdinand «Oheim», og at Erkehertugen var bleven hædret med samme Titel. Ja, men det var ingen Rettesnor: man burde see efter, hvordan der var skrevet til den ældre D. Juan de Austria, Karl V's uægte Søn. Reb. indvendte, at Tiderne skifte og Brevstilen med; Danskeren spurgte da, hvorledes man havde behandlet Ulr. Chr. Gyldenløve dernede, hvortil Reb. svarede: Meget bedre end her. Den Anden lod til at være mere pikeret end overbevist og forandrede Samtalens Æmne. Dette meddelte Gesandten til Galareta og bad ham skaffe sig at vide, hvilke Former andre Konger benyttede ligeoverfor D. Juan; tillige antydede han, at han ikke turde gaae saa vidt i sin Optræden mod det danske Hof, som Galareta forlangte. Nogen Tid

---

[1] Reb. til La Torre 7 Jan. 1657.

efter viste Rigshofmesteren og Kantsleren den spanske Gesandt et Brev fra Frederik III til D. Juan, med Udskrift «Dem durchläuchtigen Fürsten, Unserem besonders guten Freund» etc. og underskrevet «Ewr Liebden wohlaffectionirter Freund Friederich».[1] Reb.'s Anelse om, at dette ikke vilde tilfredsstille Dhrr. i Brüssel, bekræftedes kort derpaa ved en Skrivelse fra D. Juan til Kongen, hvor Noget af dennes Titel var udeladt. Statholderen kaldte Kongen blot «Durchläuchtigster Fürst Herr Freund und Oheim», nævnte ham i Brevet som «Ewer Liebden» og underskrev sig «wohlaffectionirter Freund und Oheim». Rigtignok fandt Reb. det raadeligst at holde dette Brev tilbage indtil Videre og fik ogsaa Tilladelse dertil, idet Sagen overlodes til hans Conduite; men imidlertid overbragte Oberst Both, der skulde hverve i Danmark, Kongen et Brev fra D. Juan med samme mangelfulde Titulatur, uden iforveien at tale med den spanske Gesandt.[2] Nu blev man vred i Kjøbenhavn og betydede Reb., at den sidste Titulatur var ganske den samme, som man havde brugt overfor Erkehertugen, dog med Udeladelse af Onkeltitelen, — «vel paa Grund af Alderen», bemærker Reb., som anbefaler Galareta at tage Tingen med Ro, men forøvrigt lover at efterfølge Hans Høiheds Ordre saavidt muligt.[3] Statsraadet i Madrid gav Reb. Medhold: først udtaltes det,[4] at Gesandten burde see at udvirke, at der blev skrevet til D. Juan som til Erkehertug Leopold; men senere (28 April) besluttede man at lade D. Juan vide, at han ei skulde foranledige Uvenskab med Hoffet i Kjøbenhavn: at Kongen ikke kaldte ham «Onkel», havde Intet at sige. Imidlertid havde Reb. megen Umag med at faae Kong Frederik og Gersdorf til at føie D. Juan, og i det tydske Kancelli maatte han endda an-

---

[1] Reb. til La Torre 11 Febr.
[2] Reb. til Galareta 22 Apr.
[3] Reb. til Galareta 11 Marts.
[4] I Consulta af 16 Marts.

vende «Mere end Ord».[1] Endelig lykkedes det Reb. at bevæge den danske Konge til at give den stivsindede Statholder det saa meget eftertragtede Onkelnavn, saa at der i Juni afsendtes en Lykønskningsskrivelse (dat. 18 Januar) fra Frederik III til D. Juan i Anledning af Udnævnelsen til Generalguvernør i de nederburgundiske Provindser: deri tituleres han «lieber Ohaimb» ligesom Erkehertugen, og Kongen kalder sig efter Sædvane ligeledes «Getrewer Ohaimb». Selv efter at Brevet var undertegnet af Kongen, havde det holdt haardt at faae det sendt afsted, og idet Reb. meddelte Galareta dette, anbefalede han D. Juan at besvare Frederik III's venlige Skrivelse jo før jo heller, for ganske at gjøre Ende paa den ubehagelige Episode, der havde begyndt at vække Opsigt i fremmede Lande.[2] At Correspondancen derefter, til Reb.'s store Glæde, fortsattes i det Spor, som man ønskede i Brüssel, fremgaaer af Gesandtens Brev til La Torre af 25 Juli og af en ny Skrivelse fra Kong Frederik til D. Juan, dat. 29 s. M., med «Oheimb» gjentaget flere Gange.[3] — Morsomt nok gav den ærekjære D. Juan de Austria selv, just under disse Forhandlinger, en anden Mand lignende Aarsag til spansk Stolthed, nemlig — Grev Rebolledo. I Brev til denne af 17 Mai tiltalte han ham i 3die Person og kun som «el Conde D. Bernardino»; at vor Gesandt følte sig stødt, sees af hans Yttringer til La Torre (27 Mai): Hans Majestæt havde selv skjænket ham samme Privilegier som andre Grever, dengang han efter sin Konges udtrykkelige Tilladelse modtog Rang som tydsk Rigsgreve, og det var da vel hans forladte Stilling i Kjøbenhavn, som voldte ham denne Tort; alligevel vilde han tjene Hans Høihed ikke mindre tro, end han tjente Hans Majestæt. —

---

[1] Reb. til La Torre 3 Juni.

[2] Reb. til La Torre og til Galareta 13 Juni, med Kopi af Kongens Brev.

[3] Geh. Ark. „Ausländ. Reg.“ XXX.

I indirekte Forbindelse med denne Sag møder man en fremragende Mands Navn, som ikke har været omtalt i længere Tid. Det hedder i Reb.'s Brev til Galareta af 22 Apr., at Hannibal Sehested nylig havde skrevet til ham fra Madrid, at han var udnævnt til spansk Artillerigeneral[1] og afreiste til Flandern; derfor var Gesandten bleven forundret ved netop fra Flandern at modtage nogle Papirer til Sehested, som skulde gives ham, naar han kom til Kjøbenhavn. Ogsaa Gersdorf blev forbauset og dertil noget ubehagelig berørt ved at høre hans Ankomst bebudet. Endnu i Begyndelsen af Aaret 1657 havde Kong Frederik røbet sin Uvillie mod den forrige norske Statholder ved at forbyde hans Gemalinde (saavel som Kirstine Munks øvrige Slægt) at bære den grevelige Titel af Slesvig og Holsten og ved at befale Lensmanden paa Akershus at nedtage Frøken Christianes hidtil førte Vaaben, hvor det fandtes paa Slottet.[2] Reb. skrev derfor til D. Juan de Austria (27 Mai), at det vilde blive ilde seet, om man lod «Don Hannibal» begive sig til Danmark. Ikke desmindre berettedes i Juni, at den faldne Stormand var kommen til Hamborg, havde et Brev med fra Karl Stuart til Frederik III og vilde ansøge om et Embede i Sidstnævntes Tjeneste, hvilket Reb. ansaae for utroligt. Hann. Sehested opnaaede da heller ingen Audiens hos Kongen og «agerede af den Grund malcontent, rev ned paa Krigen og paa alt Andet med», men ansøgte dog om at maatte gaae som dansk Gesandt til Madrid, til det østerrigske Hof eller til London. Det Eneste han fik, var en Anbefaling til La Fuente, og det ved hans Families Bestræbelser, hvorefter han reiste sydpaa for (efter eget Sigende) at besøge Karl Gustav og dernæst at begive sig til Frankfurt.[3] Lidt Mere opnaaede

---

[1] I Danmark mentes, at han havde skaffet sig denne Post „por modo de venganza“ (Reb. til Fil. IV, 29 Apr.).

[2] Norske Samlinger, I, 648.

[3] Reb. til La Torre 5 Aug., til La Fuente 12 Aug.

han dog; thi det før omtalte Brev fra Frederik III til Don Juan de Austria af 29 Juli er netop en Anbefalingsskrivelse for Hannibal Sehested som Artillerigeneral i Kongen af Spaniens Hær. —

Skjøndt Grev Rebolledo's Pengesager 1656—57 have endnu Mindre at betyde i Sammenligning med de store Verdensbegivenheder end Tvisten mellem Kancellierne i Brüssel og Kjøbenhavn, saa have de dog idetmindste den Lighed med de politiske Forhold, at de ere alt Andet end glædelige. Dette er jo imidlertid ikke noget Nyt; derimod lægger man uvilkaarlig Mærke til, at der ikke er fuldt saa megen Tale om dem i Gesandtens Breve fra disse som fra de tidligere Aar, selvfølgelig fordi hans Correspondance nu havde mange andre, vigtige Ting at omhandle; men det, som kommer tilsyne af dem, er omtrent af samme Beskaffenhed, som vi forhen have seet. Den Vexel paa 6000 Escudos, der protesteredes i Slutningen af 1655,[1] skulde ifølge Filip IV's Løfte efterfølges snart af en ny Vexel, lydende paa 8000 Escudos. Den afventede altsaa Reb., ikke med det bedste Haab, idet han af og til anraabte Kongen om Hjemkaldelse fra Danmark, for at han kunde ende sit Liv blandt Katholiker, f. Ex. i et Kloster i Frankfurt eller Køln, om ikke i Fædrelandet.[2] Han har dog rimeligvis selv ikke havt megen Tiltro til, at han vilde blive udløst fra sin Gesandtpost, saalænge Sagerne stode som for nærværende Tid, og dette bekræftedes da ogsaa ved en kgl. Depeche af 21 Marts 1656.[3] De 8000 Escudos i Vexel fik han i Decbr. s. A. og takkede meget for dem;[4] ogsaa hans Afløsning var paa Tale i Efteraaret 1656.[5] Dengang Krigen nærmede sig, begyndte hans Kreditorer at plage ham endnu værre end ellers, og han forestillede derfor ind-

---

[1] Se P. 248.
[2] Reb. und. 26 Jan., 2 og 6 Febr., 12 Apr. 1656.
[3] Reb. und. 16 Mai 1656.
[4] Reb. und. 13 Dec. s. A.
[5] Reb. und. 8 Nov. s. A.

trængende for sin Regering, at nu skyldtes der ham 30,000 Escudos alene i Gage foruden andet Vederlag.[1] Den 13 Mai 1657 udtaler han i Brev til La Torre sin Glæde over, at der atter var givet ham godt Haab baade om Pengehjælp og om Hjemkaldelse, og da Baron de Goes var kommen til Kjøbenhavn, ansaae han sin egen Nærværelse for unødvendig, — efterdi det nu kun gjaldt at afslutte den Traktat, som Reb. havde forberedt fuldstændig —, hvorfor han indsendte specificeret Regnskab over den Sum, som man var ham skyldig til Dato, med Rente af 6 Procent («den mindste, der betales her»), nemlig 38,794 Esc. 45 Placas.[2] Ligeledes havde Statssekretær La Torre paa Kong Filips Befaling forhort sig den 30 Marts hos Præsidenten for Finantsraadet om, hvormeget der hidtil var sendt Greven, medens han opholdt sig som Gesandt i den danske Hovedstad. Men med Hensyn til hans Entledigelse besluttedes det, i Betragtning af den politiske Stilling, at lade den beroe indtil Videre, hvilket meddeltes ham af Kongen den 6 Juli, til Reb.'s Sorg, som man vel begriber.[3] Saasnart imidlertid Traktaten mellem Danmark og Østerrig var sluttet, skulde han blive afløst, lovedes der ham; her see vi altsaa ogsaa en Grund til den Utaalmodighed, hvormed han ventede Pragerhoffets Resolution.[4] —

Et af Rebolledo's bedste litterære Arbeider stammer fra 1657, nemlig den høitansete Oversættelse af Davids Psalmer, betitlet «Selva sagrada». Den 12 Septbr. sendte han den til Filip IV med følgende Brev: «Hvis dette Værk var mit, vilde det synes dristigt at byde Eders Majestæt det; men da det hidrører fra den Konge, som var den hebræiske

[1] Reb. und. 14 Marts, 15 og 29 Apr. 1657.

[2] Reb. und. 5 Aug. 1657. Placa, en gl. spansk Skillemønt = 10 Maravedís.

[3] Reb. und. 30 Sept.

[4] Reb. und. 25 Nov. og 26 Dec. Statsraadets Consultas for disse Aar frembyde ellers ingen Udtalelser af særlig Betydning for Reb.'s Finantser.

Kirkes oprigtigste og standhaftigste Beskytter, — til hvem skulde det da hellere dediceres end til den katholske Kirkes oprigtigste og standhaftigste Beskytter? Oversættelsen er tro som mit Sindelag mod E. M.; dersom E. M. vil hædre den med at læse den, saa tilgiv den Dunkelhed, som er den meddelt af Originalens dunkle Mysterier, der ere saa vanskelige at tyde, og tillad ikke Nogen at censurere den, som ei forstaaer dem». —

Da den danske Ambassade i Spanien i den følgende Tid kommen til at staae i nøiere Forbindelse med Rebolledo's Virksomhed i Kjøbenhavn end som oftest i de foregaaende Aar, ville vi — før vi gaae over til at skildre Begivenhederne i 1658, forsaavidt de berøre Reb. — give en lille Udsigt over Saltleverancens Historie siden 1655, thi det var jo om denne besværlige Fordring, at Cornelius Lerches Gesandtforretninger hovedsagelig dreiede sig. Da Lerche vendte hjem i 1656,[1] medbragte han et skriftligt, af Kongen af Spanien undertegnet Løfte[2] om, at Gjælden vilde blive udredet i Løbet af tre Aar af den Statsindtægt, som bar Navnet «Medias anatas»; desuden Rekreditiv og Anbefalingsbreve, bl. A. fra Finantsraadets Formand (D. Juan de Carvajal) og D. Manuel Pantoja, hvis Skrivelser strømme over af Lovtaler over den danske Diplomat, især Pantoja's (dat. 2 Febr. 1656), der kalder ham «meget retsindig, ærlig, kløgtig, opmærksom, forsigtig og ihærdig».[3] Til Lon for sin Iver i Kong Frederiks Tjeneste fik Lerche Bestalling som kongelig Raad under 16 Aug. 1656.[4] Derhos lod Kongen udfærdige en Række af Takkeskrivelser til Filip IV, Luis de Haro, Carvajal og Pantoja, alle under

---

[1] Slg. P. 261.

[2] Obligatio, scheda, syngrapha, spansk: cédula real, saaledes benævnes det i forskjellige Dokumenter; det bar Dato'en 1 Februar 1656.

[3] Geh. Ark., „Spanien Nr. 15". Carvajals Brev se denne Bogs Tillæg Nr. 22.

[4] Geh. Ark., Topograf. Saml., „Nielstrup". Nr. 8.

30 Sept. 1656. For at Kong Filip kunde blive mindet bestandig om sit Løfte, — uagtet Frederik III «aldeles ikke tvivlede om, at Betalingen vilde skee til rette Tid» —, overdrog Kongen af Danmark Fernando de Escovar y Bañuelos, hvem Lerche havde anbefolet, eet Hverv at være hans Agent i Madrid med en Løn af 500 Stück von Achten, fra 1 Juni 1656 at regne. Han skulde berette, hvad Interessant der forefaldt i Landet, drive paa Gjældens Betaling, overlevere de kgl. Breve til Hans spanske Majestæt og de nys nævnte Stormænd og in specie betyde D. Manuel Pantoja, at saasnart den første Udbetaling var skeet, vilde der af den danske Regering blive udbetalt ham selv en Sum af 5000 Stuck von Achten.[1] Den, som det blev anvist at modtage de spanske Erstatningspenges Rest, var Henrik van den Bom (Duarte de Lima) i Hamborg, hvilken Kjøbmand havde en Fordring paa den danske Konge; dette bekjendtgjordes ved aabent Brev, ligeledes dateret Kjøbenhavn den 30 Sept. 1656, hvoraf man erfarer, at det resterende Beløb nu var 58,411 St. v. Acht.[2] Escovar anbefaledes til den spanske Konges og Ministrenes Velvillie. Med Duarte de Lima, «sonst Henrich van den Bom genandt», havde Corn. Lerche indgaaet Kontrakt i Frederik III's Navn, ved hvilken det bl. A. lovedes, at Kongen vilde stræbe at skaffe Kjøbmanden Tilladelse til at afhente Summen frit i rede Penge fra en eller anden spansk Havn; men ifald dette ei var muligt, skulde Omkostningerne sættes paa Kongens Regning. Inden 1 Juni 1659, hedder det fremdeles, skal hele Beløbet være erlagt. Af den først indkomne Sum har de Lima ifølge Obligation at betale Corn. Lerche 7118 Rdl. 48 Skilling = 7428 St. v. A. 20 Maravedís, og det «innerhalb dreyer monathen nach ersteingelangter zahlung der oftangerührten Gelder in Hispanien»;

[1] Alle disse Breve findes i Geh. Ark., Udenl. Reg., „Latina" XXVII.

[2] Geh. Ark., samme Reg.

gjør han ikke dette til rigtig Termin, maa han ogsaa betale 6 Procent i Rente. Dernæst befales det ham ogsaa at udrede Escovars Løn samt Gaven til Pantoja, og Kongen erindrer ham om, at af den Kapital, man endnu har tilgode i Spanien, tilkomme 2812 St. v. A. 4 Sølvrealer Albert Baltzer Berns' Enke og Arvinger.[1] Paa den fraværende Duarte de Limas Vegne underskrev hans Søn Moses Kontrakten den 11 Nov. s. A., hvorhos han gav tilkjende, at Faderen havde tildels «ahn andere veralieniret oder oppigneriret» de kgl. Obligationer, saa at det var at befrygte, at de samme Penge kunde kræves to Gange, til megen Præjudice for Kongen. Derfor erklærede han, at alle paa de nævnte Obligationer beroende Krav skulde for Fremtiden være ugyldige, idet de assignerede spanske Penge, naar de betaltes til de bestemte Terminer, vare at ansee som fyldestgjørende Betaling af Huset de Limas Fordring.[2] — Længe forblev Sagen imidlertid ikke ordnet paa denne Vis; thi allerede i 1658 maatte Corn. Lerche paany afsted til Spanien.[3]

---

[1] Kgl. aabent Brev, dat. Kbh. 8 Okt. 1656; tvende Koncepter deraf i Geheimeark., „Spanien Nr. 15", indeholdende Kontraktens 12 Artikler. — Escovar døde omtr. et Aar efter, og hans Efterfølger som dansk Agent klagede i 1659 sin Nød for Lerche i Madrid, fordi de Lima ikke betalte ham en Skilling (Relation fra Lerche d. 3 Dec. 1659, i Geh. Ark., „Spanien Nr. 15 b").

[2] Geh. Ark., samme Pakke.

[3] Om hans Liv i de to Aar, han var hjemme, findes et Par Notitser i Wads „Om E. C. Knuth og S. Lerche", P. 19—22.

Syvende Kapitel.

1658—1662.

Indhold: Brandenborg, Polen og Østerrig forene sig endelig i den Hensigt at hjælpe Danmark, men for sent. Roskildefreden og de paafølgende Underhandlinger i Kjøbenhavn. Den anden Svenskekrig. Rebolledo's Hjemreise. Et Par smaa Notitser til dansk Kulturhistorie af hans Skrifter. Gaarden i Bredgade. Rebolledo's Portræt. Cornelius Lerches Underhandlinger i Madrid 1658—62. —

Grev Rebolledo's Breve fra 1658 — rettest: fra den første Halvdel af Aaret — ere ikke saa interessante som de, der datere sig fra de to foregaaende Aar. Ikke som om han har manglet Stof til at skrive; tværtimod: Enhver veed, at dette Aar er et af de allervigtigste og hændelsesrigeste i Nordens Historie; men netop derfor træffer man ikke paa meget Nyt i den spanske Gesandts Rapporter. De store overraskende Begivenheder, der fulgte hverandre Slag i Slag, berettedes selvfølgelig af ham til Madriderhoffet; men de kjendes jo forlængst ud og ind, og af adskillige Aarsager var Reb.'s personlige Andel i dem saa ringe, at de Enkeltheder, som hans diplomatiske Correspondance kan føie til det almindelig Bekjendte ere fortalte temmelig hurtig.

Den P. 301 omtalte Svarskrivelse fra Kongen af Spanien til Frederik III ankom den 1 Januar, Reb. sendte

den til Peder Reedtz, der fungerede som kongelig Kantsler; men da han selv ikke kunde forlade sit Værelse paa Grund af Sygdom, maatte han haabe, at der kom nogen af Ministrene for at besøge ham; thi ellers vilde han ei kunne faae sagt, hvad Kongen havde befalet ham at overbringe mundtlig. Heraf greb Gesandten Leilighed til igjen at ansøge om Hjemkaldelse; thi i nærværende Tilfælde saaes jo atter de ubehagelige Følger af at have en paralytisk Mand til diplomatisk Repræsentant.[1] Som han havde haabet, indfandt Gersdorf og Reedtz sig hos ham og vare meget venlige, skjøndt Indholdet af Filip IV's Brev egentlig ikke var meget tilfredsstillende for den danske Regering; Hensigten med Visiten var nærmest at lykønske i Anledning af den spanske Dronnings Nedkomst med en Prinds (Felipe Prospero). Dog berørses ogsaa de politiske Forhold i Samtalen, Pragerhoffets evindelige Nølen — hvortil ogsaa Karl Gustavs pludselige og hemmelige Tilnærmelse til Østerrig havde bidraget (det kom siden for Dagen)[2] — og den Tidende, at Brandenborgeren paany vilde til at forhandle med den svenske Konge istedenfor at bringe et Forbund istand med Kongen af Ungarn.[3] Siden den 12 Decbr. havde Reb. Intet hørt fra La Fuente, men alligevel lovede Gersdorf yderligere Udsættelse af Freden med Sverig.[4] Endnu den 20 Januar var der ikke kommen Efterretning fra Prag om nogensomhelst Traktat, hverken med Kurfyrst Frederik Vilhelm eller med Danmark: derimod meldtes, at en svensk Udsending (ɔ: Habæus) var i Prag og havde havt en hemmelig Conference med Ministeren Schwarzenberg, og Fjenden truede Fyen i en foruroligende Grad.

[1] Reb. til Filip IV, 2 Jan. 1658.

[2] Slg. Droysen, III, 2 Abth., 370 f.; Fryxell, XII, 27 f.; Carlsson, I, 304 f.; Säve, P. 58 f.

[3] Det er den Sendelse til Wismar, som ligeledes gav Østerrig Endel at tænke paa og som omtales af Droysen, anf. Vol., P. 371 f.

[4] Reb. til Fil. IV og til La Fuente, 6 Jan.

Imidlertid stod det sig ikke ganske saa daarlig med Forberedelserne til en Diversion sydfra, som Reb. antog; skjøndt der bestandig var Anstødsstene at fjerne, bevægede Underhandlingerne i Tydskland sig fremad mod Maalet, omend langsomt. Fremgangen skyldtes Kurfyrsten af Brandenborg, men Hindringerne skyldtes Hoffet i Prag. — Da Valgforhandlingen i Frankfurt begyndte at antage et for Østerrig mere lovende Udseende i den sidste Maaned af 1657, fik Kong Leopolds Regering større Mod til at gaae aabent tilværks og forene sig med Kurfyrsten mod Svenskekongen. Tilmed opskræmmedes den ved Meddelelsen om, at Frederik Vilhelm havde sendt en Mand til Karl X i Wismar, hvilket tydede paa, at han var ifærd med at blive kjed af Østerrigs uafladelige Opsættelser og at Hensynet til hans egen Sikkerhed bød ham at holde gode Miner med Erobreren. Som ved saamange andre Leiligheder i denne Periode modarbeidede Spanien af al Magt det Parti ved det østerrigske Hof, der var imod kraftige Forholdsregler og ledede af Fyrst Auersperg: Gesandten Grev Peñaranda talte overordentlig indtrængende for Tilslutning til Brandenborg (ogsaa af Hensyn til denne vægtige Stemme ved Keiservalget) og Angreb paa Sverig. Paavirket af alt Dette beordrede man Lisola og Montecuculi at underhandle med Kurfyrsten i Berlin, hvor ligeledes Danskeren Ditlev Ahlefeld og Polakken Leczynski gave Møde. Underhandlingerne toge deres Begyndelse samtidig med det nye Aar, og foreløbig var Østerrig sig selv lig, havde fuldt op af Undskyldninger og Løfter, men stræbte i Gjerningen kun at kjøbe Brandenborgs Bistand saa billig som muligt. Og dog vare Kurfyrstens Fordringer ingenlunde overdrevne; thi han følte dybt Øieblikkets Betydning, at nu burde man styrte sig med enige Kræfter over den svenske Konge og hans Hær, medens de endnu befandt sig i Jylland, og han var ofte nær ved at fortvivle over den koketterende østerrigske Politik med dens, saa at sige, taabelige Snedighed, der var blind for Karl Gustavs sande Følelser mod Huset

Habsburg og for den Fare, som truede hele Tydskland, naar han havde faaet Bugt med Danskerne. Sit skarpe og klare Blik for Situationen viste Frederik Vilhelm bl. A. ved sin Optræden ligeoverfor den danske Gesandt, Ahlefeld, hvis Ærinde var, dels at faae Offensivtraktaten af 30 Okt. 1657 ratificeret og bragt til Udførelse, dels at arbeide for Alliance mellem Brandenborg og Østerrig til Danmarks Beskyttelse. I Forening med den polske Afsending arbeidede Ahlefeld ivrig for denne sidste Sag i Løbet af Januar 1658; men Lisola og Montecuculi undskyldte sig med Mangel af Instruktioner osv. (altsaa samme Trafik, som benyttedes i Kjøbenhavn), vilde ikke erklære sig officielt for Angreb paa Gustav og vægrede sig ved at yde Mere end 6000 Mand. Hertil sagde Ahlefeld, at med Kurfyrstens 10,000 samt 6000 Polakker vilde det dog blive en Hær paa over 20,000 Mand, og han opfordrede dem til at gribe ind med denne Styrke, idet han paaberaabte sig det gamle Ord «periculum in mora», — hvilket han fik Stunder til at citere mange Gange under disse Forhandlinger. Østerrigerne svarede, at de maatte vente paa en Kureer fra Prag.[1] Saalænge Kongen af Ungarn ei havde forpligtet sig til at deltage, turde Kurfyrsten ikke ratificere Traktaten med Danmark og optræde paa Kamppladsen med en polsk-brandenborgsk Hærmagt, skjøndt Ahlefeld bestormede ham hver Dag; men han forsikkrede denne om sin Hengivenhed for Kong Frederik og lovede Ratifikation, saasnart han saae sig istand til at give den. Der var dog nogle Bemærkninger at gjøre ved Traktaten, hvilke han bad Gesandten referere til Kongen af Danmark. Ahlefeld svarede, at han nok vilde modtage dem ad referendum, men forøvrigt havde han kun det Hverv at ratificere den ved Wreich sluttede Traktat, ikke nogen ny eller forandret. Kureren fra Prag ventedes

---

[1] Ahlefeld til Fred. III, 19 Jan. ny Stil (Londorp, Acta publica, VIII, 218 ff.).

endnu den 22 Januar,[1] og den danske Afsending var bleven saa opfyldt af Mistro til Østerrigerne, at han ikke rigtig vidste, hvad han skulde tænke om Montecuculi's formelle Løfte: «imorgen eller iovermorgen vilde Kureren aldeles bestemt komme med det ønskede Budskab, derpaa vilde Brandenborgs og Østerrigs Alliance finde Sted og deres Hærkorpser forenes, uden at Keiservalget toges i Betragtning.» Han bestyrkedes i sin Mistillid, da Kureren stadig udeblev, og den 29 Januar[2] havde han en ny Forhaling at melde; thi nu skulde Lisola og Leczynski reise til Konvent i Warschau; ogsaa Ratifikationen udsattes, naturligvis stadig paa Grund af Pragerhoffets Holdning, men Kurfyrsten lagde dog til enhver Tid for Dagen, at det var hans fulde Agt at staae Danmark bi, selv om Traktaten først kunde bekræftes senere, naar blot Kongen af Ungarns Tropper vare til hans Raadighed. Medens foruroligende Rygter løde fra Krigen i Danmark, skyndte Ahlefeld sig midt i Februar hjemad for at opfordre sin Konge til at holde ud en Stund endnu; thi den 15 Febr. lykkedes det endelig at bringe den nye Traktat istand i Køln an der Spree, og inden fire Uger vare gaaede, vilde Kurfyrsten rykke Danskerne til Undsætning i Spidsen for 32,000 Mand brandenborgske, polske og østerrigske Tropper.[3] Fra Hamborg sendte Ahlefeld, i de følgende Dage, Brev paa Brev med gode og oplivende Nyheder: gjennem den danske Resident i Berlin, Franz Rasch, havde han faaet at vide, at Montecuculi nu havde besluttet at lade sin Hærstyrke bryde op uden at afvente høiere Ordre, Czarniezki og Kurfyrsten selv vare ogsaa helt beredte, og fra Christoffer Sehested i

---

[1] Ahl. til Fred. III under denne Dato (Londorp, 221 f.).

[2] Londorp, VIII, 222 f.

[3] Londorp III, 225—32. Droysen antager, at Østerrigs Eftergivenhed foranledigedes ved Polakkernes Trusler om at bryde deres bestaaende Alliance med Kong Leopold (Gesch. der preuss. Politik, III, 2 Abth., 375).

Prag saavel som fra Rasch berettedes, at Fyens Tab tilskyndede de Allierede til ufortøvet Optræden paa Kamppladsen.

Men Alt blev forgjæves. Før Hjælpen kunde komme tilstede, laa Danmark overvundet for Karl Gustavs Fod, — hvilke Tildragelser der førte til den haarde Roskildefred, behøver knap engang at antydes. Og lige til det Sidste havde Østerrig hæmmet sine Allieredes Bevægelser ved sin dobbeltsidige og vankelmodige Politik, ved sine «Taskenspillerkunster», som en brandenborgsk Diplomat udtrykte sig: man gav Montecuculi Befaling til Fremrykning, tog den atter hemmelig tilbage, men gjentog alligevel Løfterne til Frederik Vilhelm, erklærede i Frankfurt, at man ingensinde havde tænkt paa at angribe Sverig, og søgte at indbilde Polakkerne, at Kurfyrsten af Brandenborg bar Skylden for, at det ikke blev til Noget med at undsætte Danmark. Ved Fredslutningen den 27 Februar imellem Karl X og Frederik III var Forbundet mod Sverig i Virkeligheden sprængt, Kurfyrsten fik nu Nok at bestille med at klare sine egne Sager, Østerrig stræbte til ingen Nytte at gjenoprette det Forsømte ved at ophidse Polakkerne og forbausende hastig at ratificere Traktaten med Brandenborg; Polen underhandlede om Fred med Sverig, og den danske Konge var tvungen til at skille sig helt fra sine Forbundsfæller.[1]

Det fortaltes i Kjøbenhavn, at Seirherren havde mildnet de første, utaalelige Fredsbetingelser en Smule, ikke blot paa Grund af Englænderen Meadowe's Forestillinger, men tillige, som han selv yttrede, af Medlidenhed med «hans Fætter, som havde ladet sig føre bag Lyset af Papisterne og af sine slette Ministre».[2] De Danskes Forbittrelse mod

[1] Alliancens Historie er fremstillet ret udførlig af Droysen, anf. Værk, III, 2 Abth., 372—82. Slg. Säve, Kejsarevalet etc., P. 60—61, 65, 68—70, 75—76.

[2] Reb. til Fil. IV, 3 Marts.

Katholikerne var da ogsaa stor, og en af dem, som den gik mest ud over, var Grev Bebolledo, hvem en slig Behandling maatte være særlig pinlig, fordi han var sig bevidst, at han ikke fortjente den; thi havde de østerrigske Ministre ment Danmark det saa vel som han, vilde Meget have været anderledes. I Marts anede han, at han maaskee vilde see sig nødsaget til at forlade Kjøbenhavn efter den danske Regerings Opfordring, da hans Nærværelse muligvis vilde være Karl Gustav en Torn i Øiet. Og senere hen fortæller han, at der i Lübeck og andre Byer udkom Karikaturer af ham selv og nogle andre katholske Ministre, hvor han saaes som halt Djævel med Jesuiterhat, nedstyrtet fra en Trone, fordi han havde «forført Nordens Konger til Krig», medens den engelske, franske og hollandske Gesandt vare fremstillede som Fredens Engle.[1] Dog behandledes han idetmindste høfligt af de fremmede Diplomater i den danske Hovedstad, idet de svenske Ambassadører gjorde ham deres Opvartning (ogsaa den polske Minister besøgte de), Terlon, som logerede ligeoverfor hans Bolig,[2] hørte Messe i det spanske Gesandtskabskapel, og med Benningen havde Reb. en Samtale — den første, vi høre om, — under hvilken Begge samstemmede i, at Generalstaterne ikke burde tillade, at den engelske Liga forstærkedes mere end der allerede var skeet ved Svenskernes Held, hvortil Benningen føiede det Ønske, at hans Herrer maatte være af samme Mening som han. I Modsætning hertil stod den ringeagtende Behandling, som blev den østerrigske Gesandt tildel navnlig fra Svenskernes Side, nagtet hans Regering dog, som Reb. bemærker, havde spillet Kong Karl Seiren i Hænde; og det var umiskjendeligt, hvad der ventede

---

[1] Reb. til La Fuente 18 Juni, til La Torre 22 Juni.

[2] Den franske Diplomat boede hos Karl van Mander paa Østergade, nuv. Nr. 15. Om v. Manders Gaard som Bopæl for notable Reisende se Danske Saml., 2 R., I, 360 ff.

saavel Kongen af Ungarn som Kurfyrsten af Brandenborg. [1]

Det spanske Statsraad lovede ved Consulta af 10 og og 29 Jan. 1658 Gesandten i Kjøbenhavn Penge og Hjemkaldelse inden føie Tid: det henstilledes til D. Juan de Austria at foreslaae en Person til Reb.'s Afløser. Følgelig var der Haab om, at Reb. kunde efterligne den hollandske, polske og østerrigske Afsendings Exempel, hvilke agtede sig bort, saasnart Søen blev aaben. Angaaende en eventuel Efterfølger forestillede han Regeringen i Madrid, at det efter de indtrufne Begivenheder vilde være aldeles unyttigt at sende nogen spansk Gesandt til Danmark, der foreløbig heller ikke vilde lade sig repræsentere i Spanien; man skulde derhos ikke let kunde finde Nogen, som besad det behørige Mod til at beklæde Gesandtskabsposten i Kjøbenhavn, efter at man havde seet, hvordan Reb.'s pekuniære Stilling deroppe var, og Folkestemningen i Danmark var nu saa uvenlig mod Rigets troløse Allierede, at en ny Gesandt maatte møde vel forsynet med Taalmodighed; thi man betragtede Spanien og Østerrig omtrent med samme Øine, — positivt Udbytte af hans Sendelse kunde der slet ikke være Tale om.[2] Den barske Vinterfrost vedblev imidlertid at holde Havene ufarbare helt ned i Foraaret.[3] Reb. var da (og det vilde være skeet, selv om han havde faaet Reisetilladelse) nødt til at blive i Kjøbenhavn og, ligesom de andre udenlandske Diplomater, være Vidne til Svenskernes og

---

[1] Reb. til Fil. IV, 3 og 31 Marts, til La Torre 31 Marts.

[2] Reb. under 3 Marts, 7 og 14 April.

[3] „Vi omkomme baade af Kulde og af Tørst, thi der er intet andet Vand at faae end smeltet Is eller Sne, og det skorter os endda paa Brænde til at smelte det ved; det er et deiligt Land for et gigtsvagt Menneske,“ skriver Reb. den 7 April. I et andet Brev yttrer han, at det er den værste Vinter, som han har oplevet i alle de ti Aar, han har tilbragt i Danmark; og om den optøede Is, han har maattet drikke i over et halvt Aar, siger han (18 Juni), at den har skaffet ham slemme Brystsmerter.

Danskernes fortsatte Underhandlinger til Bestyrkelse af Freden, jævnsides med den svenske Soldatesques Plyndring og Udsugelse af det ulykkelige Land.

Om det berømte Kongemøde paa Frederiksborg beretter Reb. Følgende.[1] «Dette Lauds Konge havde kun liden Lyst til at mødes med den svenske, men denne opfordrede ham saa indstændig dertil, at han ei kunde undslaae sig for det, og Tirsdag den 12 Marts begave han og Dronningen sig herfra for at modtage ham som Gjæst paa Frederiksborg. Onsdag Eftermiddag kjørte Kongen ud for at møde ham en halv Mil derfra, ledsaget af 500 Ryttere af Livvagten, og Tiden var saa slet beregnet, at de maatte holde og vente paa ham i Sneen i hele fire Timer. Da han kom, steg de begge ud af deres Vogne og omfavnede hinanden, derpaa toge de Plads i Kongen af Danmarks Vogn; denne satte sig i Udhænget tilhøire, Kongen af Sverig paa Bagsædet, og i det andet Udhæng en Hertug af Sønderborg og den engelske Envoyé. Efter Ankomsten til Slottet førte man den svenske Konge til hans Værelse, hvor de danske Ministre og Herrer stædedes til Haandkys hos ham; han skiftede Dragt og begav sig ned for at hilse paa Dronningen, førte hende derpaa tilbords, hvor hun efter mangfoldige Komplimenter satte sig ved Bordenden, tilhoire for hende Kongen af Sverig, derefter den danske Konge, saa — efter den Adelsmand, som skar for, — den svenske Rigsraad Bjelke samt andre høiere Officerer af hans Hær; tilvenstre Hertuginden af Sønderborg, den engelske Envoyé, Hertugen og flere svenske Officerer. Der blev drukket maadeholdent, og efter at man havde reist sig fra Bordet og Dronningen havde trukket sig tilbage, gav Kongen af Sverig sig til at

[1] I Br. til Fil. IV af 31 Marts. Slg. navnlig C. L. Løvenskjold, „Kongemødet paa Frederiksboig i Marts Maaned 1658" (Danske Saml., 2 R., VI, 298 ff.) og Meadowe's Brev til John Thurloe af 7 Marts 1658 (gl. St.). Reb.'s Skildring stemmer idethele med den eng. Gesandts Brev.

fortælle de danske Officerer meget vidtløftig om Slaget ved Warschau, hvordan han var i Kamp med Polakkerne, og det endog en farlig, da han pludselig angrebes i Flanken med stor Voldsomhed af 30,000 Tartarer, hvis Tilstedeværelse man ikke havde havt nogen Anelse om; hvordan han lod nogle Eskadroner gjøre Omkring og modstod Angrebet og tilsidst overvandt dem Alle; han tog endog de allermindste Enkeltheder med i sin Fortælling. Om Torsdagen spiste de til Middag og Aften paa samme Vis, og Kongen af Sverig anmodede saa ivrig om at maatte see Kronprindsen, at der omsider blev sendt Bud efter ham. Om Fredagen mødte Dronningen ikke ved Bordet, og da Middagstaflet var forbi, tog Kongen Afsked og begav sig ad Helsingør til, i den Hensigt at tage over til Skaane for at glæde sig over sine Erobringer; den danske Konge fulgte ham en Mil paa Vei. Daglig havde de to Konger meget lange Samtaler i Enrum om det af den svenske Konge attraaede Forbund.»

Med Sorg og Harme iagttog Rebolledo Danmarks Ydmygelse under de af Coyet og Sten Bjelke førte diplomatiske Forhandlinger. Hver Dag bragte nye, krænkende Fortolkninger af den i sig saa forsmædelige Fredstraktat, og bestandig maatte de Danske bøie sig for Svenskernes overmodige Fremfærd; endog Terlon, Karl Gustavs intime Ven, som morede ham med sit «humeur plus que'enjouée»,[1] sagde til de danske Ministre, at Svenskerne vare troløse og uordholdende, og gav dem det for Reb. lidet smigrende Navn «Nordens Spaniere», — da vor Gesandt var nødt til at indrømme, at Kong Frederik og hans Ministre havde prøvet spanske Lofters Upaalidelighed,[2] mente han, at de maatte

[1] Wicquefort, Mémoires touchant les Ambassadeurs, P. 36 (i L'Ambassadeur et ses fonctions, II). Dér berettes, hvordan Karl Gustav paa en Maade tvang Mazarin til at vælge Terlon til Gesandt ved det svenske Hof.

[2] De saa ofte lovede Gaver fra Filip IV havde endnu ikke vist sig i 1662, altsaa ni Aar efter at Frederik III sendte den

finde Franskmandens Udsagn træffende. Dengang Reb. har at fortælle om Frederik III's Gaver til Karl Gustav og Terlon (bestaaende i endel prægtige Heste) og om Banketten og Jagten til Ære for de svenske Kommissærer, kan han da heller ikke lade være at ledsage Beretningen med nogle Bemærkninger om, hvor underligt det er, at Kongen af Danmark lønner den Mand med Foræringer, som har berøvet ham den bedste Del af hans Rige og er ifærd med at ødelægge Resten, og om at Festerne for de svenske Underhandlere vist ikke ville blødgjøre deres Hjerter i mindste Maade. Hvad der ogsaa ærgrede Greven, var Hollændernes krybende Adfærd ligeoverfor Karl Gustav, hvilken gik saa vidt, at de standsede de danske Hvervinger i de forenede Provindser for ei at støde Svenskekongen for Hovedet, og det uagtet Underhandlingerne mellem Danmark og Sverig vare til sine Tider nær ved at afbrydes netop for deres Skyld, eftersom Danmark ikke vilde gaae ind paa at stænge de hollandske Skibe ude fra Østersøen.[1] — Alligevel holdt Reb. det for raadeligst at gjøre gode Miner til slet Spil og ved udvortes venskabeligt Samkvem med Karl X's Gesandter at søge at bringe Et eller Andet istand til Fordel for sit Fædreland. Han foreslog dem at virke hen til Export af Skibsmateriel fra Sverig til Spanien, thi den vilde blive indbringende for de svenske Forretningsmænd; og de syntes godt om Forslaget, idet de paa deres Side yttrede Ønske om Tilladelse til at holde en Konsul dernede, med samme Privilegier som endel andre Nationer havde. Efter deres Opfordring skrev Reb. dette hjem,[2] og i Betænkving af 9 Juli s. A. udtalte det spanske Statsraad som sin Anskuelse, at Tilladelsen

spanske Konge sin Foræring af Falke (jf. en Memorial fra Reb. til hans Konge, indgivet efter Gesandtens Hjemkomst).

[1] Reb. under 7, 14, 21 Apr., 5 og 12 Mai, 2, 18, 22 og 27 Juni.

[2] Til Fil. IV, 5 Mai.

burde gives. Forhandlingerne mellem Reb. og de svenske Kommissærer fortsattes, men der kom Intet ud af dem: rigtignok lovede Bjelke og Coyet at skrive til deres Konge om Sagen, men intet Svar bragtes den spanske Gesandt, og Svenskernes Udtalelser vare idethele saa lunkne, at Reb. maatte antage deres Fremgangsmaade for «simulaciones», dikterede af Hensynet til England og Frankrig og beregnede paa at vise tilsyneladende fredeligt Sindelag.[1]

Aldeles blottede for Lyspunkter henrandt disse Maaneder ikke for vor Gesandt. Joachim Gersdorf havde ei skiftet Sind imod ham, og trods Sygdom og sin isolerede Stilling blandt Kong Frederiks Raadgivere lagde Rigshofmesteren den gamle Venlighed for Dagen. Ogsaa gaves der ham Tilsagn om, at den danske Regering ikke vilde indlade sig paa noget Forbund mod Huset Habsburg, skjøndt det østerrigske Venskab var kommet dem saa dyrt til at staae; denne Trofasthed omtaler Reb. næsten rørt. Den 14 April skriver han til La Torre i Ciffre: «Her i Staden meldes om betydelige Uroligheder i England, og den engelske Minister beskyldte mig for at have opfundet dem, hvilket aldrig er faldet mig ind, og jeg troer heller ikke, at Rygtet er sandt, eftersom Tyrannens Aarvaagenhed er saare stor.» Man tør dog formode, at Rygtet, der jo ikke var ugrundet, har lydt ret behagelig i Grevens Øren. Ikke længe efter fik han Efterretning, og det en officiel, om Spaniernes Seir ved Ostende, lod Relationen herom oversætte paa Dansk og havde den Tilfredsstillelse at see, hvor godt et Indtryk den frembragte i Kjøbenhavn.[2] Endelig indtraf den kjærkomne Tidende, at Kongen af Ungarn var valgt til tydsk Keiser, — før det var lykkedes Karl Gustavs Afsending, Brahe, at forpurre Valget;[3] der holdtes Takkegudstjeneste

---

[1] Reb. und. 2, 18 og 27 Juni.

[2] Reb. til La Torre 2 Juni, til La Fuente 18 Juni.

[3] „Han (ɔ: Karl X) sender Grev Brahe til Frankfurt med en meget pragtfuld Ambassade og temmelig stort Haab om, at det vil

i Reb.'s Kapel, og de danske Ministre bragte hjertelige Lykønskninger. Under denne første Glæde synes Spanieren at have overseet, hvormeget Leopold I's Valg kostede: at de Baand mellem Spanien og Østerrig, som Münsterfreden ikke fik løst helt, bristede ved denne Leilighed, og at der var et Forbund af det tydske Riges Fyrster igjære, som tilsigtede Keisermagtens yderligere Svækkelse.[1]

Flere Gange i Løbet af Aaret fornyede Statsraadet i Madrid sin Indstilling til Kongen, at den spanske Gesandt i Kjøbenhavn skulde have sine Penge med det Første og at en Afløser burde udvælges. Efterdi man ikke havde modtaget noget Forslag fra D. Juan, blev der atter skrevet til ham. Imidlertid higede Reb. mere og mere utaalmodig efter at komme afsted, især da han saae Philip Meadowe reise hjem i Mai, da han fremdeles erfarede af Hollands, Polens og Østerrigs Gesandter, at de havde Ordre til at forlade Danmark, saasnart de svenske Underhandlere vare borte, og da han hørte, at Terlon ogsaa havde besluttet at reise bort om kort Tid, fordi det viste sig, at Svenskernes Underhandling var «en Hydra»: saasnart een Fordring var afgjort, voxede mange nye frem.[2] «De Fremmede mærke, at de ikke kunne hjælpe Danskerne, derfor tænke de paa at trække sig tilbage; og jeg bliver her, lam og tiggefærdig, uden at kunne tjene Eders Maj. eller dette Folk til Andet end Gjenstand for Medynk.»

---

blive opfyldt, som han sagde den Dag han betraadte Fyen: Hvis Valget ikke er skeet, førend denne Nyhed naaer til Frankfurt, vil det ikke falde saaledes ud som man troer" (Reb. til Filip IV, 2 Juni).

[1] Reb. til Fil. IV, 27 Juni.

[2] Reb.'s Breve af 5 Mai, 2, 22, 27 Juni, 3 August. Consulta'erne af 9 Febr., 5 Marts, 25 Juni; endnu den 7 Oktbr. har Raadet ikke Andet at byde end de sædvanlige Udtalelser, og fra Statholderen i Flandern havde man Intet hørt.

Her befinde vi os ved det største Hul i Grev Rebolledo's diplomatiske Correspondance, og først et Aar efter kunne vi atter følge dennes regelmæssige Forløb. Det var ikke muligt at opdage i Simancas den Pakke, som skulde indeholde Reb.'s Gesandtberetninger fra den sidste Halvdel af 1658 og første Halvdel af 1659, trods al anvendt Umag af Arkivets Personale, der maatte standse ved den Formodning, at Papirerne enten vare gaaede tilgrunde ved den totale Forstyrrelse, som overgik den berømte Dokumentsamling i dette Aarhundredes Begyndelse, eller ogsaa vare de bragte til Frankrig paa Napoleon I's Befaling. I Sommeren 1880 søgte jeg derfor efter dem i Pariserarkivet; skjøndt dets Embedsmænd strax yttrede, at de vistnok ei vilde findes, thi det var væsentlig kun de Aktstykker, der vedrørte Frankrigs og Spaniens diplomatiske Forbindelse, som ei vare blevne flyttede tilbage til Simancas fra Paris i 1816,[1] gjennemgik jeg dog Registranterne, som stilledes til Disposition, samt nogle Pakker, hvori jeg kunde haabe — omend meget svagt — at støde paa dem; men jeg fandt Intet. Sandsynligvis ere altsaa Reb.'s Breve Aug. 1658—Aug. 1659 brugte til Brændsel ell. Desl. af General Kellermanns Soldater, der benyttede Arkivbygningen som Kaserne; maaskee have de udgjort en Del af den Papirregn, som Franskmændene af Kaadhed sendte ud over Markerne fra Arkivets Vinduer og hvorom Folk i Simancas vide at fortælle den Dag idag.[2] Hvis de da ikke engang blive fundne i en eller anden upaaagtet Krog af Simancas-Arkivet; thi endskjøndt Meget er udrettet i vor Tid for en upaaklagelig Ordning af dets kostbare Indhold, staaer der endnu Endel tilbage at gjøre i denne Retning. —

Det var den 3 August 1658, at Rebolledo skrev fra Kjøbenhavn, at Frankrigs Gesandt i Norden agtede at be-

---

[1] Slg. F. Romero de Castilla, Apuntes históricos sobre el Archivo general de Simancas, Madrid 1873, P. 87—89.

[2] Slg. det anf. Skrift af Romero de Castilla, P. 78 f.

give sig ud af Landet; den 23 August 1659 træffe vi Reb. paany, men i Hamborg, altsaa selv paa Hjemveien. Hvilken Række af store Begivenheder i den nordiske Historie ligger der ikke imellem disse Dato'er! Karl Gustavs uforudsete Overfald paa det tilsyneladende værgeløse Danmark, Hovedstadens tappre Modstand og Svenskernes tilbageslaaede Stormangreb, Hjælpen fra Brandenborg, Polen, Keiseren og Generalstaterne, omend disse sidste havde hildet sig selv paa saa mange Maader ved deres vage Politik, at de ikke mægtede at optræde med den tilbørlige Kraft; dernæst Englands, Frankrigs og Hollands Bestræbelser for Fred i Norden, ved hvilke Handelsinteresserne spillede en fremragende Rolle, Fredsmæglernes Sendelse samt Overenskomsterne i Haag, der foreløbig syntes snarere at fremme end hæmme Krigen. Det vilde være interessant at besidde Rebolledo's Skildring af disse Tildragelser og af de samtidige Stemninger og Tilstande i Kjøbenhavn saavel som hans Dom over Ledelsen af Byens Forsvar; upaatvivlelig har han seet paa denne Krigs Udvikling med helt andre Øine end paa den forrige, og den har vistnok bragt mere end et Haab til at skinne frem for ham, uagtet han jo allerede havde betragtet sig selv som kun staaende med den ene Fod i det nordiske Land og syntes omtrent at have udelukket alle andre Tanker fra sit Sind end den at vende tilbage til Fædrelandet. Man bør imidlertid lægge Mærke til, at om Reb.'s Correspondance mødte mange Hindringer under den første Svenskekrig, saa bleve disse efter al Sandsynlighed snarere forøgede end formindskede under det nye Felttog, da Fjenden holdt selve den Stad indesluttet, hvorfra Gesandten havde at sende Beretninger; derfor er maaskee Antallet af de tabte Breve ikke saa stort, som man kunde være tilbøielig til at troe.[1]

Uden enhver Efterretning om Reb.'s Liv i de tolv

[1] I Statsraadsbetænkningerne af 27 Januar, 14 Mai og 14 Juni 1659 omtales ialt 6 Breve til Kongen og 3 til La Torre.

Maaneder ere vi da heller ikke, idet Et og Andet kan uddrages af hans Digte og af enkelte spredte Dokumenter. Der fortælles i hans Levnetsbeskrivelse i Sedano's «Parnaso español», at han under Kjøbenhavns Beleiring «ikke blot ydede Bistand med Raad, men ogsaa med Daad, viste sig personlig paa de vigtigste Punkter, exercerede med Soldaterne og opmuntrede de Beleirede saavel med Tale som med sit Exempel». Man tør vel ikke ganske stole paa disse Oplysninger, dels naar man erindrer sig Reb.'s Gesandtværdighed, dels naar man tager hans Helbredstilstand i Betragtning; men det kan man dog antage som sikkert, at den erfarne Militær har givet Forsvarerne mange gode Vink, vistnok især gjennem Joachim Gersdorf, ligesom i forrige Krig, og rimeligvis har man nu forstaaet bedre at paaskjønne dem. Sine Følelser ved at see, hvor modig og udholdende Kjøbenhavns Borgere hævdede Fædrelandets Ære, har Reb. udtrykt i Sonetten «El suelo de enemigos ocupado»;[1] og i tvende andre Digte af samme Form beklager han den Ødelæggelse, som Kampen bragte over den smukke «Dronningens Have», — «men Frederik og Sophie have plukket Seirens Laurbær som Gjengjæld for dens nedtrampede Blomsterflor».[2] — Den 19 og derefter den 26 Okt. 1658 meddelte Filip IV sin Gesandt i Kjøbenhavn det glædelige Budskab, at der var afsendt 20,000 Escudos til ham i Vexel, for at han kunde betale sin Gjæld og reise hjem, naar og hvorledes han vilde, uden at afvente Begivenhedernes Gang. Til Svar skrev Reb. under 18 Dec. 1658 (det eneste af hans Breve fra Vinteren 1658—59, som jeg har fundet), at han vilde lave sig til at reise, saasnart Isen og Kongen af Sverig tillode ham det, og at han agtede at betroe Baron de Goes den af ham selv be-

[1] Ocios, P. 627.

[2] Ocios, P. 628 (Son. 45) og 626 (Son. 41); den sidstnævnte handler dog maaske om en anden Have. „Dronningens Have" er omtrent samme Terrain som det nuværende Tivoli (Vaupell, den dansk-norske Hærs Hist., I, 38).

nyttede Cifferskrift samt idethele at overdrage ham Correspondancen med Regeringen i Madrid, forsaavidt som der skulde være interessante Nyheder at berette. Vexelen paa de 20,000 fik samme Skjæbne som saamange af dens Forgængere: den protesteredes. Sagen var, at den Statsbanquier eller Leverandør (asentista), som havde udstædt denne Vexel, var en Kjøbmand, der havde spillet Fallit i London, og det blev derfor vanskeligt at faae den accepteret. Endelig lykkedes det dog, og Reb. drog fra Kjøbenhavn med Forvisning om, at Pengene vilde blive ham udbetalte i Hamborg af den velhavende Forretningsmand Labistrat.

Den 19 Mai havde han Afskedsaudiens paa Slottet;[1] Rekreditivet fra Frederik III er dateret 20 Mai 1659 (gl. St.) og indeholder megen Berømmelse over Gesandten, som med stor Troskab har røgtet det ham betroede Hverv til begge Rigers Fordel og hvis Optræden har været Kongen af Danmark til særdeles Behag.[2] Endvidere fik Byfoged Claus Rafn under 13 (ɔ: 23) Mai Befaling til at skaffe Reb.'s Skipper Ballast, ved følgende kgl. Brev:[3] «Wores naad. Willie er, at wores Byefoget Claus Rafn tilholder prammendene her udi Byen, at de for betaling forskaffer dend Spanske Gesandte Comte de Rouboledos fornøden baglast».

Gaarden paa Østergade,[4] hvor Grev Rebolledo havde boet, lige indtil han forlod Kjøbenhavn, kom ogsaa efter hans Bortreise til at tjene som Gesandtbolig og som Tilholdssted for Katholikerne. Baron de Goes[5] besluttede

[1] Terlon, Mémoires, Paris 1681, II, P. 428.

[2] Orig. i Simancas; slg. Udenl. Reg., Latina 1651—61 i Geh. Ark.

[3] Geh. Ark., sjæll. Tegn. XXXV.

[4] Forsvunden ved Ny-Østergades Anlæg.

[5] I Aug. 1658 boede Goes med fem Tjenere hos den ansete kjøbenhavnske Borger Kort Henrik Mercker (Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 638 c). Om Mercker, se Registeret til Nielsens Kbh.'s

nemlig at leie den, dels for dens Rummeligheds Skyld, dels fordi Folk nu engang vare vante til at høre Messe dér. Eierinden vilde imidlertid ikke bortleie Stedet, derimod nok sælge det, og den keiserlige Resident kjøbte det da «for omtrent 9000 Imperialer».[1] Det var atter her Rigshofmesteren, der viste sig «Austriaco», idet han overtalte Eierinden til Salget, uagtet han godt vidste, hvortil Baronen agtede at benytte Eiendommen, og uagtet en kjøbenhavnsk Præst søgte af al Magt at hindre, at den kom i den fornemme Katholiks Hænder, ja endog forebragte Sagen for Frederik III. De, der havde været tilstede ved Kongens og Præstens Samtale, fortalte siden til Goes, at den geistlige Mand var bleven vist tilrette af Majestæten paa en temmelig skarp Maade, fordi han blandede sig i, hvad der ikke vedkom ham. Om den keiserlige Ministers propagandistiske Bestræbelser i de følgende Aar mangler der ikke Oplysninger.[2] —

Rebolledo var altsaa efter saa mange Aars forgjæves Higen naaet til det Øieblik, da han kunde vende den danske Hovedstad Ryggen. Skjøndt den overveiende Følelse hos ham ved Afskeden naturligvis var Glæde, — thi hans Ophold i Danmark havde jo for ham været forbundet med saa mange Ærgrelser og Skuffelser, og hans Helbred havde faaet et maaske uopretteligt Knæk ved det umilde Himmelstrøg —, blandede der sig dog nogen Vemod i denne Stund, da han skulde sige Farvel til det elskværdige, af ham høitagtede Kongepar (som han lover at besynge ved Orbigo's

Diplomatarium I—IV; i Grundtaxterne af 1661 og 68 staaer han som Eier af en Gaard paa Amagertorv (Kbh.'s Dipl., I, 735, og II, 813).

[1] Ved „Imperialer" maa vistnok forstaaes østerrigske Reichsthalere, hvis Kurs var temmelig varierende; tilnærmelsesvis kan Værdien maaske bestemmes som henved 3 Kroner.

[2] Se saaledes Becker, Saml., I, 275; II, 5 og 288; men især Nye kirkehist. Saml., V, 823 ff. — Aktstykker i Simancas røbe, at han fik Penge af den spanske Regering til dette Formaal.

Bred), til gode Venner, f. Ex. Joachim Gersdorf, og til det Land, som han ved sin Ankomst havde fundet fredeligt og kjønt, men nu forlod hærget og skæmmet, et Bytte for rovgridske Fjender. Dette har han givet Udtryk i et Par Digte,[1] og naar han i disse mindes de «tre hellige Lig, han lader tilbage i den danske Jord» (vel en poetisk Hentydning til de afdøde Geistlige: Gotfred Franken, Miguel La Fuente og Hendrik van der Linden) samt endnu engang opfordrer Absalons Stad til at vende tilbage til den sande Tro, maa det paa sin Vis ogsaa betragtes som Udslag af en venlig bevæget Afskedsstemning.

Reisen, som rimeligvis begyndtes i de første Dage af Juni, gik langs Møens, Falsters, Laalands og Femerns Kyster til Travemünde og ad Floden til Lübeck og Oldeslohe, derfra tillands til Hamborg;[2] at vor Gesandt valgte Søveien, fulgte af den Omstændighed, at den svenske Beleiringshær endnu holdt Kjøbenhavn blokeret fra Landsiden. Men da han ankom til Hamborg, modtoges han af et Budskab, som foreløbig næsten betog ham Haabet om at reise videre. Hamborgerkjøbmanden sagde nemlig, at han kun havde paataget sig at betale Reb. de 20,000 Escudos, saafremt han selv fik dem hos en Banquier i Antwerpen; denne skulde igjen have dem hos en anden antwerpensk Kjøbmand, Callet, som havde accepteret Vexelen alene paa den Betingelse, at Summen remitteredes ham af Trassenten i Penge og Varer før Forfaldsdagen, den 6 Juli. Reb. skummede af Harme over, at Assentister som denne bragte den spanske Regering Miskredit og Tab ved Bedragerier: dersom han havde anet hele dette Arrangement, vilde han være bleven i Kjøbenhavn, men hans hamborgske Kreditorer havde ikke nævnt eet Ord derom, naturligvis fordi de gjerne vilde have ham saa nær som muligt.[3] Strax efter Ankomsten sendte han

[1] Ocios P. 626 (Son. 42), 629 f. (Son. 46 og 47).

[2] Ocios, P. 50 i Indledn.

[3] Reb. til Fil. IV, 23 Aug. 1659. — Mislighederne ved Assentistvæsenet overhovedet vare i de senere Aar forøgede meget ved

en af sine Folk til Antwerpen, men Sendebudet mægtede ikke at udrette Noget; derefter tog Labistrat selv derned, og til ham erklærede Callet rent ud, at det var ham fuldstændig umuligt at betale, før Trassenten havde opfyldt sit Løfte til ham. Men imidlertid havde Præsidenten for det spanske Finantsraad efter kgl. Befaling givet Leverandøren Kvittering, før Protesten var meldt til Madrid, — hvilket Sammentræf af Omstændigheder berørte Statsraadet meget ilde.[1] Pengene udebleve bestandig, og indtil en ny Vexel kom, nødsagedes Reb. til at slaae sig tiltaals i en Gjæstgivergaard i Hamborg som ufrivillig Tilskuer ved Krigsbegivenhederne og Fredsunderhandlingerne i Danmark. Han har derfor suppleret, ved en Række af Breve, de Beretninger, som Baron de Goes sendte den spanske Konge i Aarene 1659 og 60;[2] men da Reb. nu ikke mere befandt sig i Begivenhedernes Midtpunkt og desuden halvt om halvt ansaae sin Gesandtvirksomhed i Norden som endt, indeholde de ikke meget Interessant. De samme Kjendsgjerninger, som han meddeler fra nu af, ere berettede langt udførligere, ikke blot af Goes, men af mange Andre, og egentlig er der næsten kun Anledning til at anføre enkelte Yttringer af Brevene, hvori hans subjektive Anskuelser komme tilsyne.

---

de slette spanske Møntforhold, „undersaatterne och mest Kongens assentister som haffuer de største partier udj hende, thil største ruin, och endelig banquerot, saa att i steden for 30 eller 40 hoffuetrige kiøbmend som for en 16 eller 18 aar siden vaar her udj Madrid allene, som kunde forstrecke Kongen imoed leffuerantzer och assignationer end thil en million och der offuer naar hand ded hastig haffde fornøden, saa ere de aff forberørte forandringer nu saaledes minered, att Kongen icke haffuer uden en eneste assentist, som hand kand haffue nogen undsetning aff i trang, nemlig Andrea Piquenottj, som dog umueligt ene kand thilveye bringe de stoere summer, som Kongen saa offte udj barschaff behøver.“ (Corn. Lerche til Fred. III, 15 Sept. 1660. i Geh. Ark., „Spanien Nr. 15 b“).

[1] Consulta 14 Mai 1659.

[2] Goes' Rapporter (i Simancas) fra disse Aar ere oversatte paa Dansk og udgivne af E. Gigas, i Hist. Tidsskr., 5 R., III, P. 161 ff.

Danmarks Sag taler han nu som forhen hos sin Regering. Han ærgrer sig over, at «de Allierede satte deres Krigshæder paa Spil, eftersom de ikke havde bestilt Andet end at ødelægge Holsten og Jylland», samt over, at «Hollænderne vare saa troløse at svigte deres Forbundne og slutte sig sammen med Englænderne og Svenskerne for at tvinge Kongen af Danmark til Fred, men det kunde nok være, at de vilde faae at mærke, hvormeget den svenske Konge bryder sig om dem, ifald Urolighederne i England nøde den engelske Flaade til at vende hjem.»[1] Frygten for, at det til Syvende og Sidst vil gaae ud over Huset Østerrig, hvis ledende Statsmænd ikke vilde lytte til hans Raad, træder atter og atter frem. I en Relation om Mediatørernes Audiens hos Karl Gustav den 25 Aug. (dateret Helsingør den 26de), som Reb. sendte til Madrid, findes den svenske Konges voldsomme Udtalelser baade om «Englændernes blodplettede Hænder» og om hans dybe Foragt for Hollænderne.[2] Fyens Tilbageerobring og Slaget ved Nyborg glædede ham meget, og da Kong Frederiks Afsendinge, som skulde melde disse Tildragelser i Holland, besøgte ham paa Gjennemreisen, hørte han med Tilfredshed, hvor standhaftige endnu Kjøbenhavns Forsvarere vare og at de havde isinde at holde ud, indtil en god Fred blev tilveiebragt saavel for alle deres Forbundsfæller som for dem selv, naar blot Staden kunde blive provianteret og Hollænderne vilde holde fast ved Venskabet.[3] Ogsaa Karl Gustavs Død syntes ham at komme ret tilpas: thi nu kunde der maaske blive Leilighed til at vinde Pommern og Bremen tilbage fra Tydskland og at bevare Skaane for den danske Konge, hvilken trofaste Allierede af Habsburgerne ellers vilde være udsat for stadige Angreb ostfra. Forøvrigt tilkjendegav Reb. paany, som ædel Fjende, sin personlige

[1] Reb. til Fil. IV, 23 Aug. 1659.
[2] Reb. til Sekretæren Alonso Perez Cantarero, 8 Sept. 1659.
[3] Reb. til Fil. IV, 20 Dec. 1659.

Beundring for den vældige Kriger ved to Sonetter, der findes i «Ocios».[1] Men Generalstaternes snæverhjertede Handelspolitik fordærvede Alt; sin Vrede over deres Adfærd giver Reb. Luft i et Epigram: «de have baaret sig ad som de pleie, kjøbt Freden og solgt Danmark.»[2] De undskyldte deres Frafald for den danske Konge med dennes Forbindelse med Papisterne: «saa betragte de nok ikke de to geistlige Kurfyrter som Katholiker, heller ikke de andre katholske Fyrster, der staae Svenskerne bi,» bemærker Reb. Kort Tid derefter fulgte — som Forbud paa den for Danskerne lidet fordelagtige kjøbenhavnske Fred — Separatfreden mellem Sverig og Polen samt Keiseren, «hvis Generaler have vundet mere Rigdom end Hæder ved Krigen, medens hans Ministre hverken have vundet det Ene eller det Andet ved Freden»; den spanske Gesandt siger med rene Ord til sin Konge, at Keiseren har været Danmark en daarlig Ven.[3]

Reb.'s Ophold i Hamborg kom til at vare i — to Aar og syv Maaneder.[4] Den første slette Vexel blev nemlig fulgt af andre, der efter nogen Tids Forløb viste sig at være ligesaa værdiløse, skjøndt Trassenten hver Gang var ny. Tilsidst bleve hans hamborgske Kreditorer bange for, at han skulde døe der og at de aldrig vilde faae en Real at see af den Sum, han skyldte dem, hvorfor de gave ham Lov at reise til Spanien for at skaffe Penge tilveie ved personlig Henvendelse paa høiere Steder. Kreditorerne synes ikke at have faaet Aarsag til Glæde over denne deres be-

---

[1] P. 630 f. (Son. 49 og 50). — Den svenske Resident i Hamborg bragte Reb. Efterretningen om Karl X's Død; Spanieren aflagde til Gjengjæld Condolencebesøg og talte endel med ham om Handelsforbindelsen mellem Spanien og Sverig (Reb. til Fil. IV, 17 April 1660).

[2] Ocios, P. 282.

[3] Reb. til Fil. IV, 22 Mai 1660.

[4] „Treinta y un meses," siger Reb. i en Memorial til Filip IV fra Dec. 1663. Ogsaa denne bedrøvelige Standsning af Hjemreisen har sat sit Spor i hans Digte (Ocios, P. 630, Son. 48).

regnende Ædelmodighed; thi rigtignok havde Reb. i 1663 faaet inddrevet Endel af Regeringens Gjæld til ham, men til Norden sendtes Intet eller ialtfald saa Lidt, at man maatte nære Angst for en ny spansk Ministers Skjæbne deroppe.[1]

Der er i Rebolledo's Digte endnu enkelte smaa kulturhistoriske Træk at hente, som hidrøre fra hans Ophold i Danmark og som ikke have fundet en passende Plads i det Foregaaende. Et Epigram paa otte Linier[2] minder saaledes om hans Besøg ved Helenæ Kilde ved Tidsvilde, hvor han formodentlig har søgt Lindring for sin Sygdom, i Lighed med saamange Andre, baade Høie og Lave, deriblandt endog Frederik III selv.[3] Han forundrer sig over det mærkelige Træf, at den svenske Helgeninde helbreder danske Lutheranere; thi helbredede bleve Mange dér, det kunde end ikke Præsterne nægte, skjøndt de ei vilde finde Grunden dertil i St. Helenas Hellighed. Under alle Omstændigheder, bemærker Reb. ironisk, maatte man da indrømme, at hun gjorde en stor Undergjerning ved at faae Danskerne til at drikke Vand. At Skarpretteren i Kjøbenhavn gav sig af med at kurere Folk, — hvilket som bekjendt var en hyppig Biindtægt for denne Statsembedsmand i ældre Tid —, har ydet Reb. Stof til et andet Epigram,[4] et af de dengang saa almindelige Udfald mod Lægestanden, idet Skarpretterens Kvaksalveri siges at være en Følge af, at han saae en Doktor fuske ham selv i Haandværket. I et tidligere citeret Rimbrev i Terziner til Pater Juan Bautista Guemez (fra 1654) omtaler Reb., at Ostindiefarere nys have bragt noget

[1] Anf. Memorial.

[2] Ocios, P. 253.

[3] Se Becker, Saml., I, 275, 297; II, 82, 148. Slg. Werlauff, Antegn. til Holbergs Lystspil, 1858, P. 320 f.

[4] Ocios, P. 278.

meget Udsøgt til Kjøbenhavn, nemlig «en kinesisk Plante ved Navn The, hvilken derover besynges som Livets Træ». Sanddru og lærde Mænd sætte megen Pris paa det Vand, der koges paa denne Plantes Blade, ogsaa som Lægedom mod mange Sygdomme; men det er af en ubehagelig bitter Smag, saa at man maa drikke det særdeles varmt for ikke at smage det formeget. Den spanske Gesandt fortæller, at han blandede Chokolade i Theen, hvorved der frembragtes en udmærket Drik, som var istand til at varme den mest Forfrosne.[1] En galant Romance[2] om en Kanefart, der gik overstyr paa Grund af pludselig indtrædende Tøveir, hentyder maaske snarest til en svensk Hofbegivenhed; thi Digteren giver «Amarantha»s straalende Øine Skylden for, at Sneen smeltede. Derimod er det sikkert, at vi i Epistelen til Scipione Mariotti træffe en poetisk Skildring af den danske Kronprinds' — Legetøi;[3] den lille Tronfølger siges allerede at røbe Feltherretalent ved den Maade, hvorpaa han opstiller sine Batailloner af Tinsoldater (eller strengt taget: Broncesoldater) i Slagorden og beskyder dem med sit anselige Artilleri en miniature. Dette er Prindsens bedste Lyst, hvergang han udhviler sig fra sine Studier under «el elegante Langio»[4] og fra Legemsøvelserne; at han trives saare vel ved disse, seer man af et smukt Portræt, der sendes hans Mormoder som en Gave fra Gesandten.[5] —

Her i Kjøbenhavn existerer der endnu en Erindring om den gamle spanske Diplomat. Naar man træder ind ad Porten til Stedet Nr. 3 i Store Strandstræde, seer man i Muren ligeoverfor anbragt et adeligt Vaaben, der saavel

---

[1] Ocios, P. 587 f. Slg. J. F. Schouw, Naturskildringer, I, 1837, P. 173 f., og Werlauff, Antegnelser etc., P. 132.

[2] Ocios, P. 257.

[3] Ocios, P. 616 f. Slg. Brock, den oldenb. Kongeslægt paa Rosenborg, P. 61.

[4] ɔ: Prof. Villum Lange.

[5] Rimeligvis samme Haelwegske Kobberstik, som er omtalt P. 238 i denne Bog.

ved Mærket i det øverste Felt tilhøire — et Egetræ og tre Morhoveder — som ved Underskriften giver sig tilkjende som Grev Bernardino de Rebolledo's. Indtil 1853 sad dette Vaaben ud til Store Strandstræde, under øverste Etages Vinduer, i Muren af en gammel Bindingsværksbygning, der har maattet vige Pladsen for den nuværende Konditorgaard; det var en Eiendom med ret anseligt Areal og med flere Længer, og dens Hovedfaçade, der havde et karakteristisk Præg ved sin gammeldags «Svale», vendte ud til Bredgade (nuværende Nr. 4). En kjøbenhavnsk Tradition fortæller, at denne Gaard var Rebolledo's Landsted,[1] og — som sagt — Vaabenet er virkelig hans; men forøvrigt mangler der positive Beviser for, at han har eiet den eller boet til Leie i den. Landsted eller Lystgaard maa den i ethvert Tilfælde have været; thi Reb.'s egentlige Bopæl var jo paa Østergade i den længste Tid af hans Ophold i Kjøbenhavn, og i de første Aar efter Ankomsten synes han at have boet paa Amagertorv eller i Vimmelskaftet (se P. 20). Man kunde maaske ansee det for besynderligt, at han havde sin Villa saa tæt ved Byen, især da hans Vinterresidents laa omtrent i en Udkant af den; men Egnen lige udenfor den gamle Østerport benyttedes jo endnu i Midten af det 17de Aarhundrede for en stor Del til Haver og Landsteder, og man har da upaatvivlelig strax følt sig som paa Landet, naar man betraadte dette Terrain. Imidlertid turde det være et Spørgsmaal, om Reb. med sine alt Andet end glimrende økonomiske Vilkaar havde Raad til at holde Sommerbolig, og i hans Papirer træffer man ikke eet eneste Ord derom. Med Sikkerhed kunne vi ikke følge Gaardens Historie længere tilbage end til 1689, idet den findes i Grundtaxten fra dette Aar under Matrikelnumer 86 som Assessor

[1] I Bakkehussproget kaldtes Stedet „det spanske Hus“, hvilket sees af Breve fra Rahbek og hans Hustru (Edv. Collin, „H. C. Andersen og det Collinske Hus“, P. 694; Edg. Collin, „af Jonas Collins Papirer“, P. 113 og 272). — En hvælvet, lavere liggende Sal kunde maaske antages for at have været brugt til Kapel.

Johan Pedersen Kleins Eiendom; maaske er det den samme, der er anført i Grundtaxten af 1668 som «Jørgen Bjelkes Gaard». I 1744 kjøbtes Eiendommen af Jonas Collin, anseet kjøbenhavnsk Handlende, Fabrikant og Lotteri-Inspektør; dengang havde den en saadan Udstrækning, at der var hele tre Gaardsrum, og den naaede næsten til Garnisonskirken.[1] Urte- og Isenkræmmerlavet havde sit Lokale her 1744—51, og et Avertissement i «Extraordinaire Relationer» for 1745 viser, at man kunde faae Smør i Fustager og Oxekjød i Tønder tilkjøbs i «Sr. Jonas Collins iboende Gaard i Norges- eller saakaldte Dronningens Bredgade første Port paa høire Haand». I den Collinske Slægts Besiddelse forblev Gaarden gjennem omtrent hundrede Aar, og den er i dette Aarhundredes første Trediedel bleven navnkundig som Samlingssted for en større litterær og kunstnerisk Kreds, saalænge Inspektør Collins Sønnesøn og Navne, den høitagtede og fortjente Geheimeraad Jonas Collin, boede der. Man har adskillige Afbildninger af den gamle Gaard. Den tidligste findes i Masius' tydske Ligprædiken over Christian Gyldenløve (Kbh. 1709); paa et af denne pyntelige Foliants Kobbere sees et lille Stykke af Bredgade med Eiendommens Bindingsværksbygninger, omgivne af et Stakit. Derefter seer man Gaarden, med Mur ud til Bredgaden og Træer bag denne Mur, paa et Prospekt af Kongens Nytorv «at see fra den vestre Side», hørende til Billedværket «Novus Atlas Daniæ», der udkom 1761; Bladet er betegnet «Johan Jakob Bruun pinx., Kbh. 1756». Tre Aar før Stedet blev nedrevet, udførte Arkitekturmaleren Heinr. Hansen en Radering af det, seet fra Gaarden; en anden nyere Radering (ogsaa af Heinr. Hansen?) fremstiller Bygningen seet fra Bredgade, med Formuren og et stort gammelt Træ. To danske Digtere have bevaret Mindet om den Collinske Familiegaard; den ene er H. C. Andersen, i det lille Vers:

[1] En Grundplan fra 1744 i Raadstuearkivet viser, hvor vidtløftig og uregelmæssig anlagt Eiendommen var.

Alt skifter om paa Tidens Bud,
Alt kommer og forsvinder:
„Den gamle Gaard“ er slettet ud,
Staaer kun i „Gamle Minder“.

Dersom Andersen herved hentyder til «Carl Bernhard»s bekjendte Fortælling fra Struensee's Periode, har hans Hukommelse svigtet ham; thi det er ikke i «Gamle Minder», men i «Krøniker fra Christian II's Tid» (Begyndelsen af 1ste Kapitel), at A. de Saint-Aubain skjænker «den gamle Gaard» Omtale.[1]

I den interessante historiske Portrætsamling, som gik saa sorgelig til Grunde ved Frederiksborg Slots Brand 1859, var der ogsaa et Billede af Grev Rebolledo, malet af Karl van Mander. Det er sandsynligvis dette Portræt, der i «Ocios»[2] betegnes som udført efter Frederik III's Bestilling og som efter den gigtsvage Digters ironiske Udsagn især havde den Ting tilfælles med Originalen, at det ei kunde gaae, hvilket vel skal antyde, at det var et Knæstykke. En Spot over Kunstneren kunne Ordene ikke betyde, da Reb. andensteds hæver ham til Skyerne; Billedet omtales ogsaa af N. L. Høyen som et godt Arbeide, det mest udførte blandt de van Manderske Portræter paa Frederiksborg.[3] Førend Ilden fortærede det, var det blevet aftegnet — i let Vandfarveskizze — af Maleren F. C. Lund, og i 1ste Aargang af «Illustreret Tidende» (Nr. 15) findes et Træsnit efter denne Tegning. Det forestiller en midaldrende Mand med krum Næse, temmelig magert Ansigt, rynket

---

[1] Slg. Edv. Collin, H. C. Andersen og det Collinske Hus, P. 458, 523, 610; C. Nyrop, Danmarks Kridtpibefabrikation, 1881, P. 46; Traps Topografi etc., 2den Udg., II, 27, med Træsnit efter H. Hansens Radering fra 1850; Folkekalender for Danmark 1862, P. 105, med en Gjengivelse i Træsnit af den anden Radering. Et Par mundtlige Meddelelser skylder jeg Dr. phil. O. Nielsen og Etatsraad Edv. Collin, hvilken Sidste er den, som har ladet Reb.'s Vaaben indmure i den nu existerende Gaard.

[2] P. 205.

[3] Høyen, Efterladte Skrifter, I, 246.

Pande, Overskæg og Fipskæg, samt stort Haar redt ned til begge Sider efter den Tids Mode. Ansigtet sees en face tilhøire, Figuren omtrent til Knæet. Dragten er en kort Vams med Broderi, Skjærf, galonerede Benklæder, broderet flad Krave med Kvaster foran; den venstre Arm skjules af den temmelig korte Kappe, der bæres over Vamsen; det tilsyneladende halvt tomme høire Ærme med Manchet er stukket gjennem en Aabning i Kappen og fæstet til denne.[1] — Men foruden van Manders Billede eiede Samlingen endnu eet Portræt af Rebolledo, og dette er blevet bevaret til den Dag idag. Dengang Inspektør I. F. Leemejer havde faaet Tilladelse til at udtage Malerier til det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg blandt endel Billeder, der vare ophængte i «Thestuen» og som hidrørte fra den ødelagte Portrætsamling, fandt han imellem dem et mindre Brystbillede af den spanske Gesandt, hvilket nu er indlemmet i Museet.[2] Det er vistnok malet af Abraham Wuchters, lidt mindre end naturlig Størrelse og langtfra uden Kunstværd. Greven er fremstillet en face tilvenstre, med meget stort og krøllet, brunt Haar, skilt midt i Panden, lang smal Knebelsbart og lille Fipskæg af samme Farve; Panden er temmelig høi, Øinene mørke og livlige, Næsen stærkt kroget, Underlæben tyk, Hagen dobbelt; Ansigtsfarven er snarere lys end det Modsatte, og lidt fin Rødme sees paa Kinderne. Han er klædt i sort Vams med Guldtresser og gule Slidser, Sløife af grønne Baand paa Brystet, hvid flad Krave med Broderi, ikke videre stor og forsynet med Kvast foran. Dette Billede stemmer godt med Beskrivelserne af Reb.'s Ydre, saaledes den i Biografien hos Sedano («Parnaso español», V), hvor man ogsaa faaer at vide, at han var høi af Væxt samt hans Fremtræden meget smuk og elegant, og hans egne Yttringer i Epistelen «Fénix

[1] Hr. Lund har havt den Godhed at forære mig sin Tegning; af den seer man, at Reb.'s Dragt paa Billedet var lys kaffebrun med Sølv, Skjærfet høirødt, Kappen foret med gult Atlask.

[2] Jeg har at takke Insp. Leemejer for denne Oplysning.

que felix Arabia» til Dronning Christina:[1] «Mine Træk begynde at blive ørneagtige, og min Ansigtsfarve er falmet, men minder dog endnu om Roser», saavel som i Sonetten «El invencible curso de los años»,[2] hvor det hedder, at kun hans Tanker og hans Haar endnu ikke bære Mærker af Alderen. Nogen Overensstemmelse er der ligeledes mellem Maleriet paa Frederiksborg og de kobberstukne Brystbilleder af Reb., men de fleste af disse ere temmelig uheldige, saa at man ikke kan danne sig nogen ordentlig Forestillig om hans Udseende efter dem, maaske med Undtagelse af det veludførte Portræt i den smukke Kvartudgave 1661 af «Selva militar y politica». Et ganske lille Billede findes foran i Duodezudgaven af samme Værk (1652), det er nogenlunde godt; omtrent det samme har man i Udgaven 1650 af «Ocios»; et andet, daarlig udført, træffer man i «Selvas danicas» (1655), Udg. 1660 af «Ocios», den af «Idilio sacro» fra samme Aar, af «Dissertatio apologetica» (Ligel. 1660) og den af hans samlede «Rimas sacras» fra 1661; endelig er der et, hvad Ligheden angaaer, meget slet Portræt i den samlede Udgave af Reb.'s Værker fra 1778 og et ret sirligt — men tydelig nok Andenhaandsarbeide —, stukket af Carmona, i 5te Bind af «Parnaso español» (1771). Paa intet af disse Portræter kan det sees, om han manglede den høire Arm.

Ligesom vi hidtil have betragtet den danske Ambassade i Madrid jævnsides med den spanske i Kjøbenhavn, ville vi nu slutte vor Skildring af Cornelius Lerches diplomatiske Virksomhed i Spanien med en Udsigt over hans sidste spanske Sendelses Historie, idet denne falder sammen med det sidste Afsnit af Rebolledo's Ophold i Norden.

[1] Ocios, P. 49.

[2] Ocios, P. 619.

Skjøndt det i Mai 1658 sagdes for aldeles vist, at den danske Regering ikke mere vilde beskikke nogen Envoyé til Spanien, blev Corn. Lerche alligevel sendt derned i Slutningen af samme Aar, først og fremmest for at indkræve Resten af Saltpengene, hvis Afbetaling man havde ventet forgjæves, siden han kom hjem fra sin forrige Sendelse.[1] Hans Bestalling og Instruktion er fra 14 August 1658, Kreditiverne til Kongen, de Haro og Pantoja fra November s. A., og under 13 December gl. St. udstædtes kgl. aabent Brev og Fuldmagt for ham til at fordre og modtage de resterende 58411 Stück von Achten; ved samme Fuldmagt ophævedes Kontrakten med H. v. d. Bom.[2] Men der var mere Stof til Underhandlinger: Gesandten skulde nemlig hjælpe til at sætte de danske Undersaatters fleraarige Erstatningskrav igjennem, hvilke beløb sig til nogle Tønder Guld,[3] og i den Hensigt forsynedes han med en «Neben Instruction» af 8 Marts 1659.[4] Han fik heri Befaling til «dend Interesse som samme Crone [ɔ: Spanien] derndj haffr, at wj och Wores lande, vdj denne besuerlige Krig (huorved iche alleeniste Wj men end och alle Allierde førster, Særdeeles det Gandsche Huusz Østerige angribes) med nogen considerabel Assistentz aff penge motte bliffue seconderit, vndsatt, Sampt huis ellers Conjuncturen och forandring aff Tiderne kand medføre, Saa och det Exempel med Franchrige och Sueriig tilbørlig at repræsentere och paa det betallingen disto lettere kand bliffue at erlange, schall du begiere dend

[1] „Jeg maa hver Dag høre paa deres Klager over, at de Anvisninger, som Corn. Lerche fik, ei blive betalte.“ (Reb. til Fil. IV, 27 Juli 1658).

[2] Geh. Ark., Udenl. Reg., Latina 1651—61. Slg. Wad, om E. C. Knuth etc., P. 20—21. Den nye Instruktion er tildels en Gjentagelse af den fra 1650 og findes i Afskr. i det kgl. Bibl., gl. kgl. Saml. 2615, 4to. Endnu i den omtales Kontrakten med de Lima som staaende ved Magt.

[3] Fred. III til Luis de Haro, Nov. 1658.

[4] Allerede i den første Instruktion omtales disse Krav saavel som Sverigs Overfald, men i mere almindelige Udtryk.

vdj det Sølff Som Hans Kierlighed Kongen i Spanien haffr udj portenelo [ɔ: Puerto Belo i Ny Granada] med beuilling ded derfra ved huem osz best siunes Selff at lade hente. Men dersom Saadan forslag och Motiuer imoed forhaabning ingen Plads schulle finde schal du schrifftlig Erchlering begiere, huorfor Saadant Negtis.» Dersom da ogsaa Saltpengenes Betaling forhaledes, skulde han tage sin Afsked, men efterlade en duelig Korrespondent, som vilde lade sig nøie med en «maadelig aarlig Pension».[1] Hvad Dækningen af Lerches egne Udgifter angaaer, havde han at gjøre sig foreløbig betalt af det Indkrævede. — Som det læses mellem Linierne, var Tilliden til Spanien ikke overdrevent stor, men Trangen til Penge desto større.

Lerche blev modtagen i Madrid paa en Maade, som ikke lod Noget tilbage at ønske i Henseende til udvortes Venlighed, og efter at han havde indleveret et Andragende til Filip IV, svaredes der ham ved Sekretæren Alonso Perez Cantarero, at den Gjæld til Danmark, som den i sin Tid udstædte kgl. Obligation lød paa, vilde skee Fyldest snarest muligt, og hvad Undersaatternes Krav angaaer, vilde de blive tilbørlig undersøgte; thi Kongen nærede levende Ønske om at være Hans danske Majestæt til Behag og hjælpe ham i hans Nød.[2] Ligeledes modtog Gesandten et Bevis paa Kong Filips Naade, idet Kongens Sekretær (Secretario de Estado universal) D. Fernando Ruiz de Contreras efter kgl. Befaling meddelte ham i Fortrolighed, at der var gode Udsigter til Fred efter den franske Ambassadør Gramonts Ankomst til Madrid.[3]

[1] Fred. III til Lerche, 8 Marts 1659 (Geh. Ark., Spanien Nr. 15, ogsaa det anf. Manuskr. i det kgl. Bibl.). I Instruxen af 14 Aug. 1658 hed det blot: „Men dersom man udi det Spanske Hof imod forhaabning til aldelis ingen betalning sig vil bequemme, skal han dog indstendig begiere, at hannem i det ringeste skriftlig erklæring maa gives, hvorfor samme betalning nægtes.“

[2] Cantarero til Lerche 27 Sept. 1659 (Geh. Ark., anf. Pakke).

[3] Lerches Relationer til Fred. III, i Geh. Ark. (Spanien Nr. 15 b); den 22 Okt. 1659 ny Stil. Den danske Diplomats Indberetninger

Underhandlingerne gaae nu i to Retninger, som vi ville kaste et Blik paa hver for sig. Det første og mindst vanskelige Hverv var at skaffe Saltpengenes Rest tilveie; og her tog D. Manuel Pantoja sig saa venlig af Gesandtens Sag, at denne kunde skrive hjem til Frederik III den 3 Dec. 1659, at den kongelige Skatmester i Sevilla, hvem det tilkom at betale en Del af Summen, havde lovet af Venskab mod Pantoja at erlægge «en goed partj der aff» fire Maaneder før end han var forpligtet dertil, og det i Madrid og i godt, gangbart Sølv. For Lerche personlig var dette meget behageligt, thi han havde maattet gjøre endel Gjæld i Spanien. Rigtignok kostede Arrangementet 20 Procent til Skatmesteren; men dyrt vilde det alligevel være blevet, ja endog een Procent over de 20, med Provision, Courtage, Tabet ved Omsætningen fra Kobber til Sølv o. s. v. I Begyndelsen af det næste Aar blev Gesandten forskrækket ved at høre fra Sevilla, at alle «Medias anatas» — hvoraf jo den resterende Erstatningssum skulde tages — vare beslaglagte for at bruges til Kongens Reise i Rigets nordlige Provindser. Lerche skyndte sig strax til Finantsraadets Præsident, som søgte at berolige ham med den Forsikkring, at Ingen skulde røre de til den danske Konge bestemte Penge, det vilde han øieblikkelig skrive derned; ikke desmindre kunde L. ikke dæmpe sin Frygt for, at Embedsmændene, førend Præsidentens Skrivelse naaede til Sevilla, «schall haffue opsnapped pengene, som i saadan fald schall vere onde att riffue dennem aff struben, saaledis kand mand aldelis ey paa nogen thing vere forsickred her, i huad thilsagn mand haffuer, førend mand haffuer ded udj henderne.»[1] Men to Maaneder efter var alligevel det Allermeste betalt, Udbetalingen af den sidste Rest forhaledes blot en lille Stund «formedelst disse hellige pindzedage och andre und-

bære Vidnesbyrd saavel om hans Duelighed som om hans Hæderlighed og Troskab mod Konge og Fædreland.

[1] L. til Fred. III, 10 Marts 1660.

schyldinger som dennem her aldrig manquerer»,[1] og den 26 Mai 1660 havde han endelig den Glæde at kunne indberette til Kjøbenhavn, at nu vare ogsaa de sidste Penge modtagne og Kvittering given for hele Summen. Dermed var altsaa denne seiglivede Fordring bragt ud af Verden.

Med det andet Krav forholdt det sig saaledes. Medens en Del af Erstatningen for Spaniernes ulovlige Adfærd mod danske Skibe ansaaes for erlagt ved de 100,000 Cahices Salt, var det ikke lykkedes Hannibal Sehested i sin Tid at gjøre den langt større Del af Kongen af Danmarks og hans Undersaatters Fordringer gjældende. Rigtignok var han velforsynet med Dokumenter, men fra spansk Side hævdede man, at Alt burde undersøges i Søhavnene, hvor Overgrebene havde fundet Sted, og da de fleste af disse Havne laa i det nu oprørske Portugal, maatte man afvente Begivenhedernes Gang. Sehested reiste hjem, de danske Undersaatter førte i de følgende Aar langvarige og resultatløse Processer i Spanien, og Kongen af Danmark vilde ikke lade sine Ministre i Madrid trænge synderlig ivrig paa Fyldestgjørelsen af disse fjernere liggende Krav, dels for ei at støde Filip IV for Hovedet, dels fordi han saae Spanien indviklet i saa farlige og kostbare Foretagender, at der næsten ikke kunde være noget Udbytte at vente af Gesandternes Forhandlinger. Men Nød bryder alle Love, og da Statskassens Tomhed blev mere og mere følelig under den 2den svenske Krig, saae den danske Regering sig allevegne om efter Udveie til at skaffe Penge og tog da bl. A. sin Tilflugt til de gamle Fordringer paa Spanien. Det var just ikke Ubetydeligheder, hvorom Talen her var: 1 Million 88,442 spanske Sølvdukater, Renten iberegnet; men Corn. Lerche havde ingenlunde gode Beviser i Hænde for dette afskrækkende store Kravs Retmæssighed, og man kan derfor ikke fortænke Spanierne i, at de benyttede sig i fuldt Maal af den omsvøbsrige, yderst langsomme Forretningsgang,

---

[1] Samme til Samme, 19 Mai s. A.

med hvilken allerede Hannibal Sehested havde stiftet nøie Bekjendtskab,[1] og af alle de øvrige Forhalinger og Indvendinger, som de kunde finde paa. Manuel Pantoja, som ogsaa havde meget at sige mød Hensyn til denne Sag, var i Begyndelsen ikke saa «villig og tilgedan», som Lerche kunde ønske; den danske Gesandt begreb dog snart Grunden hertil, nemlig, at den lovede Pengegave fra Danmark var udebleven, og 2000 Rdl. af hans Lomme havde strax en fortræffelig Virkning paa den spanske Ministers Sind og Aasyn.[2] Imidlertid havde Finantsraadet kort efter Lerches Ankomst overdraget til «el Fiscal» at prøve de Aktstykker, hvorpaa Kongen af Danmark nu støttede sine Forlangender. Der var fire Poster paa Regnskabet; for det Første Erstatningen for de af Spanierne 1622—39 arresterede danske Skibe (tildels opbragte i portugisiske Havne), dernæst Vederlag for den Skade, som Dünkerkerkapere og baskiske Fribyttere havde tilføiet omtrent halvhundrede Skibe 1623—38, yderligere Erstatning for D. Luis de Córdoba's voldelige Fremfærd mod det kgl. Skib «Christianshavn» 1640, endelig for det danske Skib «Spes» som var opbragt 1645 ved Filipinerne. Fiskalen udtalte, at alle fire Poster vare i lige Grad ubeviste, idet de begrundedes paa «tvende simple og blotte Relationer», der hverken kunde antages for troværdige eller nøiagtige; der var ikke indgivet detailleret Regnskab over den 2den Post, men i de Dokumenter, der skulde bevise den, fandtes den kun opført med en rund Sum; D. Luis havde havt Ret til at konfiskere «Christianshavn», thi dets Fører havde ikke dengang fremvist ham Pas o. Desl.; ogsaa «Spes» var beslaglagt med Rette, thi det var bemandet med hollandske og portugisiske Speidere, hvis Kapitain og Styrmand i sin Tid havde faaet deres Dom, dog med Tilladelse til at appelere til Kong Filip og det indiske Raad, hvor Sagen endnu var in suspenso. Frem-

---

[1] Slg. Sehesteds Relationer i Geh. Ark.'s Aarsberetn. for 1877.
[2] Lerche til Fred. III, Slutn. af Oktbr. 1659.

deles vare nogle af Fordringerne jo over 30 Aar gamle, og selv om de havde været yngre og rigtige, var det ikke Kongen, men hans Undersaatter, som skulde modtage Erstatning, og Kongen maatte da i ethvert Tilfælde fremlægge «fuldkommen Cession og Fuldmagt» af Undersaatterne, hvor det ikke dreiede sig om kongelige Skibe.

Ved denne kategoriske Udtalelse lod man det dog ikke beroe: der udnævntes efter Lerches Begjæring to «Contadores» til at gjennemgaae Regnskaberne; Sagen vandrede afvexlende til Finantsraadet, Statsraadet, det indiske Raad og Krigsraadet, idet Lerche indleverede den ene Memorial efter den anden og havde en lang Række Samtaler med Ministrene og de fornemste Finantsembedsmænd. Klarere og klarere stod det for ham, at der ad denne Vei Intet vilde opnaaes, og han skrev derfor hjem til Kong Frederik gjentagne Gange i 1659, at da det jo kom an paa en hurtig Hjælp under Danmarks betrængte Tilstand, vilde det være gavnligst, om Kongen udtrykkelig anmodede Filip IV om en Sum Penge til Krigens Førelse paa Erstatningssummens Conto; enten skulde da en ny Gesandt med høiere Rang «solenniter begiere denne succurs och assistentz», eller ogsaa kunde der jo sendes Lerche selv Kreditiv som Ambassadør (istedenfor Envoyé).[1] De spanske Ministre, navnlig Contreras, gjorde Gesandten dette Forslag af egen Drift, efter at han ikke blot havde ført Argumenter i Ilden, men ogsaa prøvet at tale dem til Hjertet, f. Ex. ved at paaberaabe sig Kong Filips «medfødte Gudfrygtighed, Justits og Oprigtighed», der vist ei vilde tilstæde, at «hans Trésor og Indkomst og Revenus skulde augmenteres og forøges med nogle forarmede og fast udi Grund ruinerede danske Indbyggeres Sved og Blod», som «over de 20 Aar siden» have afholdt sig fra al Handel paa Portugal, af Hensyn til den

[1] Dette delikate Punkt berører L. meget taktfuldt, med virkelig elskværdig Aabenhjertighed, i Relat. til Fred. III fra Slutningen af Oktbr. 1659.

spanske Konge. Frederik III's trofaste Sindelag mod Habsburgerne, sagde Lerche fremdeles, havde fornemmelig foraarsaget de to «uformodne og forskrækkelige Indfald og Invasioner», som paa lidt nær havde berøvet ham Krone og Scepter. Denne Tale har dog rimeligvis kun havt en ringe Indvirkning paa Filip IV's fornemste Embedsmænd, og hvad de af Lerche anførte Grunde angaaer, saa besvaredes de — som den danske Afsending siger — kun med et Skuldertræk, uagtet der var meget Fornuftigt iblandt dem.[1] Det var nærmest af egennyttige politiske Hensyn — tør man vistnok sige, — at de spanske Ministre vare tilsinds at offre en vis Sum paa Danmark, «paa huis conservacion dennem saa høyt vaar gelegen»; og her var jo en Leilighed til at slippe for det hele Krav nogenlunde billig, idet Frederik III, stillet som han var, nok kunde bringes til at nøies med en mindre Udbetaling eengang for alle, naar den blot skete nu i hans Trængsels Tid. Dengang D. Luis de Haro kom tilbage fra Mødet med Mazarin paa Fasanøen, talte han ganske vist Meget om Spaniens umaadelige Udgifter trods Fredslutningen, men han raadede ikke desto mindre Lerche til at gaae til Kongen endnu engang, hvilket den danske Gesandt da ogsaa gjorde, idet han den 13 Dec. 1659 indleverede en ny, temmelig lang Ansøgning.[2]

---

[1] Se Lerches Relation af 3 Dec. 1659. Gesandten bemærkede bl. A. om de Skibe, der vare tagne af Kaperne, at „certificationer med mig att føre i denne thid da stederne huor schibene vaar fra maaschee ere i fiendens haand, viste de vel selff her unmeligt att vere, saa vel som dette att bringe nogen beviis paa ded som en sørøffuere tager fra mig i den vilde søe videre end att hand schib och goeds haffuer opført til Dynckerken eller andenstedz under Kongen aff Spaniens jurisdiction. Hvor om ieg och sagde Hannibal Sested der hand for Ambassadeur vaar her att haffue bragt beviis nock med sig, huor aff uden tuiffl end nu vel gienpart fantis udj en af Secretarias de Estado eller Hazienda dersom der effter med fliid bleff søgt.“

[2] Lerche til Fred. III, 17 Dec., med Afskrift af Ansøgningen; denne indeholder tildels hvad Gesandten yttrede mundtlig til Statssekretæren og som er anført ovenfor og i Anm. 1.

Denne drog foreløbig kun nye Juntas og Consultas efter sig. Men i Marts 1660 kom de Breve til Madrid, som Lerche længe havde ventet fra sin Konge, daterede den 2 Januar 1660, det ene en Lykønskningsskrivelse til Filip IV, det andet stilet til det spanske Statsraads Medlemmer og omhandlende Pengehjælp til Danmark; der var her ikke mere Tale om nogen Ret, men kun om eventuel Venlighed fra Spaniens Side, og der nævnedes ingen bestemt Sum, men kun en saadan «quæ conducat et sufficiat ad communem hostem, Suecum, valide reprimendum.»[1] Det varede ikke fjorten Dage, efter at Skrivelsen var overleveret og Lerche (nu som Ambassadør) havde ansøgt paany, overensstemmende med den forandrede Instrux, før Kong Filip dekreterede, at der endnu i indeværende Aar skulde udbetales 100,000 Escudos «à cuenta de las asistencias que tengo señaladas al Rey de Dinamarca» (ɔ: paa Regnskab af de Subsidier, som jeg har bestemt for Kongen af Danmark), — hvilke Ord jo indeholdt en Antydning af, at der vilde komme Mere.[2] Efter at denne Udbetaling var bleven opsat i nogen Tid, bestemtes der en Termin for den, men kort før Terminens Udløb døde D. Luis de Haro (1661), hvormed Sagen igjen blev sat langt tilbage. Lerche kunde nok have faaet Summen i Kobbermønt,[3] men derved vilde han tabe ikke Mindre end 50 Procent; derfor maatte han nu ikke blot ansøge om Udbetaling overhovedet af de 100,000 Esc., men tillige

---

[1] Geh. Ark., Udenl. Regist., „Latina 1651—61".

[2] Se Lerches Memorial til Fred. III fra 1663, i det kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 2715, 4to. — Det var vistnok til Løn fordi den danske Gesandt havde opnaaet dette Resultat, at hans Konge adlede ham den 26 Juni 1660 (Wad, Om E. C. Knuth etc., P. 22).

[3] „Den onde kobbermynt" kalder Frederik III den i Brev til Lerche af 3 Mai 1662 (kgl. Bibl., gl. kgl. Saml., 2615, 4to). Af et tidligere Brev fra Kongen, dat. 25 Jan. 1662 (samme Manuskr.), sees, at Hertugen af Medina de las Torres havde tilbudt Gesandten Betaling i Salt eller andre spanske Produkter, hvilket den danske Regering yderst nødig vilde gaae ind paa.

om Udbetaling i Sølvmønt, foruden at han bestandig havde at paaberaabe sig det gamle Erstatningskrav. Med meget Besvær naaede han omsider sit Maal i Slutningen af 1662; ialtfald fik han høstet større Løn for sine Anstrængelser, end han i lang Tid havde turdet haabe. For det Første udrededes de 100,000 Esc. i Sølv; dernæst oprettedes der imellem Hertugen af San Lucar samt Pantoja paa den ene Side og Lerche paa den anden Side en Kontrakt af følgende Indhold. a) Filip IV lover at betale Frederik III 200,000 Escudos af de aarlige Sølvflaaders Ladninger, Summen fordelt paa otte Aar, fra 1663 at regne; herved ophæves alle danske Fordringer angaaende Erstatning.[1] b) Da Kongen af Danmark ikke kan tilveiebringe nogen Fuldmagt fra Undersaatterne, skal han erklære ved Approbering af Kontrakten, at han overtager deres Krav og at de ere fyldestgjorte ved denne nye Overenskomst. c) Kongen af Spanien skal bekræfte Kontrakten.

Af enkelte spredte Notitser kan man see, hvordan Finantsraadet helt ind i Sommeren 1662 var alt Andet end tilbøieligt til at opfylde de danske Fordringer, som man ansaae for aldeles ubeviste. Man blev da enig om at henvende sig til Grev Rebolledo som den, der kjendte de danske Forhold bedst; og hans Mening var, at man skulde sige Kong Frederiks Ambassadør ligefrem, at han ikke havde Spor af Ret (apariencia de razon alguna) til at fordre den store Pengesum, han krævede, allermindst Renterne, men, naar man havde faaet ham til at bøie sig for dette Ultimatum, skulde man, «med det Maal for Øie at bevare

[1] Den 12 Juli 1662 skrev Frederik III til Gesandten, at han burde „med største fliid derhen arbeide, den største summ mueligt er at bekomme. og dersom den ikke med andre conditioner er at udvirke, end ved renunciatton paa videre prætensioner, Da eragtes bædre. at du dig til renunciationen erklærer, end at det derover skulde forhindres og gaa tilbage, med saa skiel du kand være forsikkred pengene da at bekomme.“ (Gl. kgl. Saml. 2615).

Venskabet med den danske Krone, indgaae Kontrakt med ham om, at vor Konge, saalænge Kongen af Danmark bliver i Venskabsforholdet, hvert Aar skal give ham hvad der synes Raadet passende (og det anvist saaledes, at det kan hæves), for at han ikke skal blive helt uvillig stemt, nu da Sagerne staae saa farlig i Tydskland og man i saa høi Grad behøver Venner og Allierede for at bringe dem paa Fode til Gavn for Hans Majestæt Keiseren.»[1] Det lader til, at Rebolledo's Udtalelse bragte de indbyrdes uenige Medlemmer af Consejo de Hacienda til at stille sig paa samme Standpunkt som han; og Lerche fik da ogsaa et tydeligt Indtryk af, at de spanske Ministre «for alting och fast allene for den æstimation de gjorde aff Eders Mayts: Kongelige Person och Huus, och det sincere och standhafftige Venskab, som de der altid haffde fundet [og naturligvis fordi de saae deres Fordel deraf — kan man rolig tilføie], erklærede sig thill ved en solenn och formel obligation under sit Kongelig Ord [sic], Tro och Loffve, som ellers Kongen af Spanien aldrig pleyer at giøre», at præstere det ovenfor Anførte. Endnu nogle ubehagelige Oieblikke maatte Gesandten gjennemgaae paa Grund af indbyrdes Uenighed mellem de hoie spanske Embedsmænd, blandt hvilke Nogle paastode, at Betalingen burde finde Sted i Kobbermønt; Lerche satte sig strax i Bevægelse, saasnart han fik Nys om dette, og bragte ved Hjælp af et Par venligsindede Stormænd et kongeligt Dekret tilveie, som bød, at Pengene skulde betales i Sølv.[2] Den 30 Okt. udstædte Lerche den forlangte Approbation af Kontrakten paa sin Herres Vegne, og den 3 Novbr. fulgte Filip IV's Bekræftelse.[3] Nu kunde den danske Gesandt reise hjem

[1] Finantsraadets Betænkning af 19 August 1662 (Simancas-Arkivet).

[2] Lerche til Frederik III, 24 Okt. 1662 (Geh. Ark., „Spanien Nr. 15 b").

[3] Se Manuskr. Nr. 650 i det kgl. Bibl., ny kgl. Saml., Folio.

med velforrettet Sag, og den 9 April 1663 indgav han i Kjøbenhavn det oftere citerede, veltalende Statsskrift til Kong Frederik III, som findes i Kopi i det kgl. Bibliothek og hvori han efter kongelig Befaling fremstiller de Grunde, der tale for et inderligere Forbund mellem Spanien og Danmark. [1]

[1] At det varede endnu mange Aar, inden den danske Regering fik sine Penge, fremgaaer af sex Breve fra Fred. III til Lerche's Efterfølger som Resident i Madrid, Christoffer Christoffersen, fra Aarene 1663—68 (Kgl. Bibl., gl. kgl. Saml., 2615, 4to).

Slutning.

Hjem kom altsaa Grev Rebolledo efter alle udstandne Gjenvordigheder, og han mærkede til sin store Glæde snart, hvilken himmelvid Forskjel der var paa at befinde sig i en Udkant af Europa, ude af Øie og ude af Sind, og at være i Kongen af Spaniens personlige Nærhed.[1] Der strømmede hædrende Tillidshverv og Retraiteposter ind til ham: først udnævntes han den 15 Sept. 1662 til Medlem af Krigsraadet, dernæst fik han 1670 Sæde i Admiralitetet («la Junta de galeras»), og Aaret efter blev han Medlem af den extraordinære Kommission, som ordnede hvad der vedkom Ceuta, desuden tildeltes der ham adskillige Præbender og Godser. Ved flere forskjellige Leiligheder tilkjendegav man den erfarne Statstjener, at hans Raad ansaaes for Meget værd, og det var ikke blot saalænge Filip IV levede, men ogsaa under Enkedronningens Formynderstyrelse (fra 1665) i Karl II's Navn, at Regeringen gjentagne Gange hørte Rebolledo's Mening om vigtige Spørgsmaal. Vi saae ovenfor, hvorledes Finantsraadet gjorde ham den Ære at henvende sig til ham i 1662 i Anledning af de danske Erstatningskrav; i Decbr. 1663 udtalte han, efter Opfordring, sin Anskuelse om en paatænkt spansk Sendelse til Danmark;[2] og fra 1666 haves et Votum af ham, stilet til

[1] Slg. Levnetsbeskrivelsen i Parnaso español V.

[2] Se denne Bogs Tillæg Nr. 20.

Dronning Mariana og omhandlende Forholdet til Portugal.[1] Greven siger deri, at han ikke kunde indfinde sig i Krigsraadets Gaarsmøde paa Grund af Sygdom, men hans Iver i Hendes Maj.'s Tjeneste tilskynder ham til at aabenbare sin Mening skriftlig; han raader til Fred med Portugal, paa den Maade vil man rimeligst kunne vinde det tilbage for Spanien, og han begrunder dette ved at henvise til Fortiden. Slutningsordene ere et nyt Vidnesbyrd om den frimodige og stolte Fremtræden ligeoverfor Magthaverne, som man træffer mere end eet Exempel paa i hans Levnet; de lyde saaledes: «Eders Majestæt bedes at overveie denne Sag med behørig Omhu, uden at lade sig blænde af smukke Ord og Skingrunde, hidrørende fra dem, der søge at opnaae egennyttige Formaal under det Paaskud, at de ville Statens Vel; her er den Rettesnor, som E. M.'s Regering altid bør følge.» Reb.'s Alderdom har selvfølgelig ikke blot gjort saadanne ærlige og ligefremme Yttringer undskyldelige, men givet dem Vægt.

Forøvrigt hedder det, at Reb. henlevede sine sidste Aar i filosofisk Ro og — i stor Rigdom. Naar man husker, hvor ofte og i hvor høi Grad han led under Pengemangel, medens han var Gesandt i Kjøbenhavn, er det med Forundring, at man læser, at han i sin høie Alderdom havde en aarlig Indtægt af 50,000 Dukater, ved sine Embeder, Ordens-Præbender, Pensioner, Indkomster af Landeiendomme osv. I 1672 gjorde han sit Testamente, hvorved han betænkte Staden Leon vel og oprettede flere anselige Legater. To af disse bestode af 200 Dukater aarlig og vare bestemte til Medgift for forældreløse Kvinder af Slægterne Rebolledo, Quiñones, Villamizar eller Lorenzana;

---

[1] Manuskr. i Nationalbibliotheket i Madrid, E. 206, med Titel „Papeles varios históricos y políticos", og bestaaende af endel Afskrifter. Fol. 60 recto indtil 64 ro findes „Pareçer, y Voto que dió El conde de Rebolledo del Consexo de Guerra de su Magestad, sobre el ajustamto con Portugal. Año de 1666".

tolv lignende, hvert paa 100 Dukater, bestemtes ligeledes for forældreløse Kvinder, men ikke henhørende til de nævnte Familier. Disse Legater vare knyttede til Domkirken i D. Bernardino's Fødeby saavel som et andet paa 200 Dukater om Aaret, til Messer i «den ubesmittede Undfangelset Kapel», hvilket tilhørte Rebolledo'erne, og til Vedligeholdelse af denne Del af Kathedralen. En Gade i Byen Leon bærer endnu Navnet «Calle del Conde de Rebolledo» til Minde om Legatstifteren. Fire Aar efter Testamentets Oprettelse, den 27 Marts 1676, døde Grev Bernardino de Rebolledo i Madrid, i sit 80de Aar, efter et langt Sygeleie. Hans Lig blev med stor Pragt og under megen Deltagelse bisat i Hvælvingen under det efter «Nuestra Señora de los Remedios» benævnte Kapel, som hørte til et af Madrids mest ansete Munkeklostre, «el Convento de los Padres Mercenarios Calzados», ogsaa kaldet «el Convento de la Merced».[1] — Med ham uddøde en Linie af Slægten Rebolledo, idet Grev Bernardino aldrig havde været gift og — som Biografien i Parnaso español udtrykker sig — «no constan efectos de otras distracciones por donde quedase succesion de este grande hombre», ɔ: han efterlod sig ingen nægte Descendenter. Hans to Brødre vare døde for længe siden, før 1650, thi i den første Udgave af «Ocios» hedder det om Begge, at de ei mere vare ilive. Den ene, Don Juan de Rebolledo y Quiñones, som var Officer, blev dræbt i Lissabon, vistnok i en Tvekamp;[2] den anden, Don Benito,

[1] Bygningen, der laa i Hovedstadens sydlige Del (i Kvarteret San Millan), er nedrevet i Trediverne af dette Aarhundrede, efter at have lidt Meget under Pøbelrevolten i Kolera-Aaret 1834. Den berømte Komediedigter Gabriel Tellez, ɔ: Tirso de Molina, var Fraile de la Merced og havde sin Celle i Klosteret. (Slg. Mesonero Romanos, el antiguo Madrid, 1861, P. 158—60) Hvor Rebolledo's Grav nu er, kan jeg ikke sige.

[2] Ocios P. 670. Mon det er den D. Juan de Rebolledo, af hvem der findes et Digt (eller flere) i Pater Alonso Remon's

havde ægtet en Nièce, Doña Maria de Rojas y Quiñones, Señora de Inicio,[1] i hvilken Anledning Don Bernardino afstod sin Formue til Broderen, men denne døde uden at efterlade sig Børn, idet han testamenterede sin Hustru alle sine Eiendele, og hendes Slægt giftede hende atter bort, uden at spørge den Afdødes Broder om Tilladelse, hvorved Formuen gik tabt for Rebolledo'erne. Grev Bernardino omtaler dette Forhold saaledes, at man mærker, at han tog sig det temmelig nær.[2] I det 18de Aarhundrede var Titelen «Conde de Rebolledo» forenet med Titelen «Marqués de Inicio», og Forfatteren af D. Bern. de Rebolledo's Livsskildring i Parnaso español siger, at den daværende Marquis høimodig gav ham Adgang til Familiearkivet, hvori der fandtes talrige Aktstykker til den berømte Greves Historie: 68 Originalbreve fra Filip IV fra Aarene 1648—61, nogle af dem egenhændige, 7 fra Kardinalinfanten og desuden mange fra Fyrster, Generaler og Ministre. Det var i 1771, og saadanne Sager blive jo nemt borte i Spanien; men da jeg var der i Landet 1880, holdt jeg det ikke desmindre for et Forsøg værd at efterforske, om de muligvis vare at opdage et eller andet Sted. Ved Velvillie fra forskjellige Kanter indhentede jeg den Oplysning, at den sidste Marquis af Inicio var død for temmelig mange Aar siden og at hans, nu ligeledes afdøde, Datter havde været gift med en Hr. Balbuena i Leon samt at Familiedokumenterne maaske gjemtes i Byen Alaejos i Provindsen Valladolid. Jeg reiste derfor fra Simancas til Alaejos; men der var Intet at finde, — skjøndt Eftersøgelserne lettedes mig ved stor Forekommenhed og Elskværdighed af de Personer, til hvem jeg var anbefalet —, ligesaa lidt som i La Nava del

„Fiestas solemnes de la sagrada Religion de N. Señora de la Merced á San Pedro Nolasco“, Madr. 1630 (Catálogo de la Biblioteca de Salvá, I, Valencia 1872, P. 155).

[1] Det Digt, som Reb. skrev til deres Bryllup, findes i Ocios P. 31.

[2] Ocios P. 187, i Brevet til D. Ramiro de Quiñones.

Rey eller i Toro, saa at jeg ikke opnaaede andet Resultat end at lære at kjende nogle af Gammelkastiliens eiendommeligste Egne. Til det afsides liggende Leon naaede jeg ikke; men gjennem min Ven D. Marceliano de Abella i Madrid (hvis mangesidige Kundskaber ogsaa omfatte vort Modersmaal og vort Oldsprog samt nordisk Oldkyndighed) kom jeg i Forbindelse med Senatoren fra Leon, D. Joaquin Saavedra Bálgoma, en Bekjendt af D. Melquiades Balbuena. Som Følge af Hr. Saavedra's venlige Mellemkomst er der fra Sidstnævnte blevet tilstillet mig (fra Leon) her i Kjøbenhavn et kobberstukket Portræt af Rebolledo, hvoraf han besidder flere Aftryk, samt den Meddelelse, at hans afdøde Fader, D. Gabriel Balbuena, ellers ikke havde efterladt nogensomhelst Papirer vedrørende D. Bernardino; thi da hans Hustru, Marquisen af Inicio, døde, gik hendes Titler og hendes Slægts Dokumenter over til en Paarørende af hende, boende i en lille kastiliansk By, dog ikke Alaejos. Om de Rebolledo'ske Papirer existere, var aldeles umuligt for Hr. Balbuena at sige; og med Tanken paa den Behandling, der efter Manges Beretning er bleven slige Familie-Arkivalier tildel endnu i vore Dage, — forsaavidt som de ikke repræsentere Forrettigheder eller Adkomst til Godser —, er jeg meget tilbøielig til at antage, at de omtalte Breve til Grev Bernardino ere gaaede op i Røg under en Kjedel ell. Lign. En Trøst er det dog, at idetmindste Filip IV's Depecher til Greven i hans Gesandtskabs Tid opbevares næsten alle i Kladde i Simancas, saa at Tabet af Kongens Originalskrivelser ikke kan have synderlig stor Betydning.

Don Bernardino de Rebolledo har erhvervet sig en ikke uhæderlig Plads i den spanske Litteraturs Historie ved sine Skrifter. Disse ere følgende, samt deres Udgaver:

1. Ocios (en Samling lyriske Digte), 1ste Udg., Antwerpen 1650, 12mo.
   Samme, 2den meget forogede Udg., Antw. 1660, 4to (ɔ: 1ste Bind af hans Obras poéticas, udgivne af Isidro Florez de Laviada). Heri bl. A. «Selvas Danicas» og Drama'et «Amar despreciando riesgos.»
2. Selva militar y política, 1ste Udg., Køln 1652, 12mo. Samme, 2den Udg., Antwerpen 1661, 4to (2det Bind af Obras poéticas).[1]
3. Selvas Danicas, Kjøbenhavn 1655, 4to.
4. La Constancia victoriosa, egloga sacra, & Los Trenos de Jeremias, elegias sacras, Koln 1655, 4to.
5. Selva sagrada, Koln 1657, 4to.
6. Idilio sacro, Antw. 1660, 4to.

Nr. 4, 5 og 6 ere forenede under Titelen «Rimas sacras» som 3die Bind af Rebolledo's Obras póeticas, Antwerpen 1661.

7. Dissertatio apologetica Bernardini Comitis de Rebolledo domini in Irian scripta 20 Septbr. A. D. 1656 ad Joach. Gerstorf. Ex Hispanico in Latinum transscripta. Colon. Agr. 1660, 4to.

Rebolledo's samlede Digterværker udkom i Madrid 1778 i en af J. Sancha besørget Udgave, fire Bind in 8vo. — «Los Trenos» og «Idilio sacro» ere optagne i 5te Bd. af Lopez de Sedano's Parnaso español, Madrid 1771. Ogsaa i Ribadeneyra's Klassikersamling findes et lille Udvalg af hans Digte, nemlig «la Constancia victoriosa» og «los Trenos», i 2det Bd. af Liricos de los siglos XVI y XVII.

---

[1] Til Slutning en lille moralsk Afhandling over Epikuræismen, med mange lærde Citater, forfattet af Reb. i Kjøbenhavn „engang da han var meget syg af Gigt", og dediceret til „el Baron D. Juan de Goes del consejo aulico de S. M. Cesarea y su Embaxador en Dinamarca". Goes var ifærd med at oversætte „Selva mil. y pol." paa Tydsk, og Reb. beder ham vente med Udgivelsen af denne Oversættelse, indtil den nye spanske Udgave har seet Lyset.

(Biblioteca de autores españoles, 42de Bd.). — Det siges, at nogle af hans Værker ere gaaede tabt.[1]

Nogen stor Digter er Rebolledo ikke. Han var en dannet Mand med en meget net versifikatorisk Talent og endel Vid; men Poesien har omtrent kun været ham en behagelig Tidsfordriv. En sjelden Gang har en bevæget Stemning lagt et dybere Indhold i hans velformede Vers, og hans begeistrede Religiøsitet er det især, som slige virkelig poetiske Øieblikke skyldes. Hans heldigste Frembringelser ere ubetinget hans Epigrammer,[2] hvilket er let at forstaae gjennem Kjendskabet til hans livlige Brevstil, hvor han gjerne tilspidser en eller anden Bemærkning epigrammatisk. I denne Digtart ere jo ogsaa Forstand og Formsands fremherskende, og det Hang til Concetti, som Rebolledo delte med sin Tid og som ofte betynger hans Stil med gongoristisk Svulst og Spidsfindighed, havde her et passende Spillerum. «Amar despreciando riesgos» — kaldet Tragi-

---

[1] I det kgl. Bibl., gl. kgl. Saml., existerer under Nr. 3080 (4to) et Manuskript med Titelen „Carmina varia hispanica Comitis Bernardini de Rebolledo"; det indeholder Afskrifter — med samme Haand, som har skrevet endel af Gesandtrapporterne, — af Rimbrevet til Tamayo (Ocios P. 273 ff.), det til Guemez (Oc. P. 584 ff.), tretten Sonetter samt Epigrammet mod Zoega (Oc. P. 576). Afvigelserne fra de trykte Digte i disse Afskrifter ere temmelig uvæsentlige. — Et andet Hdskr. i det kgl. Bibl. (Thotts Saml. 1080, 4to) er betitlet „Obras diversas d'el Conde Rebolledo, Embaxadore alla Corte Danese", men i det findes Intet af vor Digter. Indholdet af dets over halvfjerdehundrede Sider er et Par franske og en hel Del spanske Digte, af Góngora, Lope de Vega og andre bekjendte Digtere, de fleste uden Forfatterens Nævnelse, endvidere en Skildring af Ceremonivæsenet ved det spanske Hof, dateret Madrid 2 Januar 1641. Paa den sidste beskrevne Side staaer et latinsk Vers til Ære for Hannibal Sehested og en smigrende Yttring af den spanske Tronfølger til ham, ligeledes paa Latin. Haandskriftet har derfor maaskee tilhørt en af H. Sehesteds Ledsagere under den spanske Sendelse.

[2] Et Par af de bedste ere optagne i L. Lemcke's Handbuch der spanischen Litteratur, II, Leipz. 1855, P. 644 f.

comedia, fordi dens Personer ere saadanne, som pleie at forekomme i Tragedierne, nemlig Fyrster og andre høifornemme Folk, medens Handlingen idethele er en Komedies, — er et ikke uheldigt Arbeide i den sædvanlige spanske Maneer. Æmnet har en eiendommelig Aktualitet, idet Stykket foregaaer under den mantuanske Arvefølgekrig, hvori Digteren jo selv havde deltaget, og det skorter ikke paa patriotiske Hentydninger og veldreiede Smigerord til Hertugen af Lerma. At Læredigte i Almindelighed let blive kjedelige, er en bekjendt Sag; men Rebolledo's didaktiske Poesi er endog ualmindelig kjedelig, især den Samling rimede Forelæsninger over Statslære og Krigskunst, som han har benævnet «Selva militar y política». Derimod ere hans poetiske Oversættelser af Dele af det gamle Testamente (Psalmerne, Jobs Bog og Jeremias' Begrædelses Bog) samt Lidelseshistorien (under Titelen «Idilio sacro») meget fortjenstfulde. Rebolledo røber i dem en Lærdom, som man ikke skulde vente sig af en Mand, hvis Tid for en stor Del maatte være optagen af alt Andet end theologiske Studier: aabenbart har han været hjemme baade i Græsk og Hebraisk og havt et udbredt Kjendskab til Kommentarer og Specialskrifter. Han har i en forbausende Grad mægtet at forbinde Troskab mod Originalen med Modersmaalets og den metriske Forms Krav, og det uagtet han ikke har unddraget sig Rimets Baand. Unægtelig hører der Begavelse til for at naae et saadant Resultat, men det bør dog ikke glemmes, at det spanske Sprog er et overmaade taknemligt og bøieligt Materiale for en nogenlunde duelig og øvet Verskunstner, og at Rimet saa at sige melder sig af sig selv, — Tankerne vare jo i dette Tilfælde tilstede iforveien.[1]

---

[1] Om Reb.'s Stilling til Litteraturen slg. Bouterwek, Gesch. der span. Poesie, P. 497 ff.; Ticknor's spanske Litteraturhist., den sp. Overs., III, P. 231, 240, 249—50, 256; La Barrera, Catálogo del Teatro antiguo español, P. 319 f.

Naar man betragter Rebolledo som Digter i Forhold til den golde Periode, som Spaniens engang saa herlig blomstrende Poesi gjennemgik fra omtr. 1680 til 1730, kan man godt begribe den store Anseelse, hans Værker længe nøde. Der hørtes dog i dem ligesom en Efterklang af den nationale Digtekunsts gyldne Dage, og for Spanierne er der selv i vor Tid en vis Glands om Grev Rebolledo's Digternavn. Om man end derfor ikke vil indrømme ham nogen høi Rang paa det spanske Parnas, vidner denne Side af hans Personlighed ialtfald ogsaa om, hvad hans Livs Historie idethele viser os, at han i mere end een Henseende var en fremragende Mand iblandt sine Samtidige. —

Tillæg af Aktstykker.

1. Brev fra Henrik Villumsen til Andres Gallart, Madrid 1 November 1650.[1]

Con las circunstancias y particularidades, que me comunicó el Cauallero, que ayer noche me entregó el pliego de V. m. de 26 del passado, se ha manifestado ser euidente engaño, que trata aquel hombre, que ha sido causa de todas estas diligencias, bautizandose uana, y locamente de hijo del Rey de Dinamarca mi señor (que estè en el Cielo) y de Doña Christina Marsuin; siendo assi, que en todo aquel Reyno no ha hauido señora deste nombre, saluo una, que murió, abrà dos años, y se llamaua Doña Helena Marsuin, Madre de mi Sra Doña Christina Munck, Condessa de Slesuig y Holstein, que todauia uiue, y en quien el Rey mi Sr tubo solo un hijo, el Conde Voldemar Christian, que assiste en Alemania, y sin duda deue de ser, à quien uenia dirigido el primer pliego, tan errado en el sobrescrito, como desconçertado en lo, que toca a lo substançial de las cartas, que contenia. Otros tres hijos tubo el Rey mi Sr de menor esphera, y del Apellido, de que este hombre, con tanto atreuimiento se califica, de los quales Christian Wldricq muriò en Flandes, dieç años hà, en un encuentro, que tubo con su Regimiento contra los Olandeses; Jvan Wldricq, de muerte natural en su tierra, abrà çinco años, quedando solo uiuo Wldricq Christian, que està en Bruselas, siruiendo à su Magd: Cat:ca sin que aya notiçia de mas hijos, y, par-

[1] Originalen i Geh. Ark., Justitsministeriets Aflevering, Beckerske Pakker, „Personalhistorie", s. v. Gyldenløve. Prof. Kr. Erslev har godhedsfuldt henledet min Opmærksomhed paa dette Dokument.

ticularmente de nombre de Jorge, nunca usado en la Casa Real, y menos acostumbrado en Dinamarca de embiar los-hijos de sus Reyes à otros Reynos, si no con la grandeça, y luçimiento ygual, y competente à su sangre, y correspondiente al reçibimiento, y agasajo, que siempre han hallado en España, Alemania, Italia, Françia, Inglatierra, Flandes, y demas partes de Europa, por donde han passado, y sido admitidos con el festejo, y las demostraçiones, que se acostumbra entre Principes. De manera, que no sè, sobre que caye el desatino, en que este loco hà dado; tampoco lo, que le deue hauer obligado à estar tantos años fuera de su tierra, sin dar quenta de su Persona, buscando su uida en las Indias, en lugar, que por las guerras, que se han ofreçido en su Patria, no le hubiera faltado ocasion, en que exerçitar sus brios, con mas honra, y menos riesgo de su uida, de la qual deue hazer poco caso, como han hecho otros, que han dado en semejantes disparates, yà por ambiçion, y maliçia, yà por melancolia, y mala disposiçion de su çelebro, assiento prinçipal de la enfermedad, que este Pseudo prinçipe padeçe. Guarde Dios à V. m. como puede, y yo desseo.

2. Brev fra Magnus Dureel til Grev Rebolledo, Helsingor 15 Februar 1653.[1]

Monsieur, Suivant ma promesse je me suis propose de vous faire recit des violences qu'on exerce icy sur nos navires, aussy bien que sur les navires et marchandises des subiects d'Espagne; mais votre Elemoisinaire m'ayant veu et salue de vostre part et estant particulierement informe de cet affaire, je ne rien a adjouster si non ce que mon homme vous dira en bouche. Tant y est que les navires et marchandises d'Espagne ne passent jamais cette rade sans estre onorees par double ou trois double despence, sans estre visitees, arrestees, et pour le moindre sopçon envoyees en Hollande. Et comme je vois qu'on opiniastre en cette resolution je crains que le printemps nous en donnera plus de peine de part et d'autre, si vostre prudence n'en preoccupera le mal. Je ne manqueray pas Monsieur de vous avertir quant il passe icy quelque chose qui vous touche affin q pouvez quant et quant moy eviter ce qui est preju-

[1] Afskrift i Simancas-Arkivet.

dicable a nos maistres. Je suis de tout mon coeur, Monsieur, Vostre tres humble et tres obeyssant serviteur Magnus Tureel.

3. Grev Rebolledo's Andragende til Kong Frederik III, overleveret den 16 Februar 1653.[1]

Sra Rl Md, haviendo el Rey mi Señor mandado darle muy amenudo las noticias que siempre dessea de la buena salud de V. Magd y los prosperos succesos destos Reynos, y procurar estrechar quanto fuere possible los vinculos de la antigua alianza y confederacion de ambas coronas, con la puntual observacion del tratado que a instancia del Sr Rey Christiano quarto Padre de V. Magd se effectuo el año de 41 en Madrid y tan religiosamente se ha guardado en todos los Reynos del Rey mi Señor, avisé de la compañia que aqui se trataba de formar para la India Oriental, y estraño mucho su Magd que se hiciese sin participacion suya, sabiendo todo el mundo que no obstante qualquiera usurpacion el directo dominio de aquellas costas pertenece a sus Reynos, cuyas conquistas son; y assy me mando en carta de 2 de Febrero del año passado significarlo a V. Magd con la attencion y zelo conveniente a evitar los accidentes que ahora o en qualquiera otro tiempo de ello pudiesen resultar, desseando el Rey mi Señor con el affecto que siempre ha mostrado la perpetuidad de la confederacion entre sus Reynos y los de V. Magd.

Haviendo ahora entendido que en el tratado que de nuevo se effectua entre esta Corona y la Republica de Olanda se proponen differentes articulos que clara o paliadamente perjudican el commercio de las Provincias obedientes al Rey mi Señor y que los baxeles de guerra que estan en Elsenor detienen o embian a Ambsterdam los que van a España, Dunquerq̄ o Ostende, como consta de la informacion inclusa y que a sus vasallos les lleva mucha mas aduana que a los naturales de las Villas Anciaticas, como se ve por el despacho del administrador de ella, que offreze mostrarlo en su instruccion siempre que se le haga cargo de llevarla, sin orden, que todo es en grave perjuicio del trato del referido tratado y de la confianza que el Rey mi Señor tiene de la

[1] Afskrift i Simancas-Arkivet. Ogsaa Afskr. i det kgl. Bibliothek, Gl. kgl. Saml. Nr. 2615, 4to.

puntual observacion del y del buen affecto de V. Magd.[1] No he querido dexar de suplicarle con toda veneracion y respecto que sea servido de mandar poner breve remedio en ello, pues en lo primero se rompe el articulo que assienta que a ningun baxel de guerra se ha de permitir salir en seguimiento de los de mercaderes hasta haver passado dos mareas, y en lo segundo el de la communicacion de privilegios; y que se attienda mucho a que ninguna confederacion offenda la del Rey mi Sor ny el commercio de sus estados, y que antes de concluir el tratado con la Republica de Olanda hagan los ministros de V. Magd. particular reflexion sobre el de Madrid para poner en salvo todo lo capitulado en el y qualquiera otra cosa q̄ offenda la amistad y buena correspondencia de las dos Coronas, y la seguridad q̄ el Rey mi Señor tiene de que V. Magd. dessea perpetuar esta alianza por parezerle deuda a la propension con que mira quanto toca a V. Magd. y sus Reynos, por lo que yo repetidamente se lo represento, teniendo por muy cierto que los effectos desempeñen mi verdad (cuyo credito padecera aora por las quexas de los Mercaderes) y que se servirà V. M. de mandar que se me responda individualmente a todo esto, para que pueda yo dar tan buena cuenta dello y de mi al Rey mi Señor como del favor de V. M. me he prometido siempre.

4. Grev Rebolledo's Skrivelse til Rigshofmester Joachim Gersdorf og den kgl. Kantsler Christen Thomesen Sehested, dateret 11 Marts 1653.[2]

Haviendo visto la respuesta que S. Sma R. Md. de Dinamarca se sirvio de mandar dar a lo que represente en mi papel de 16 del passado y la deposicion de los seys patrones de baxeles que estan detenidos en Elsenor, la certificacion del aduanero, que uno y otro se verifica con carta del Residente de la Corona de Suecia, no he querido dexar de besar a Vs Exs las manos por la parte que habran tenido en los favores que Su Sma R. M. se sirve de hazerme y supplicarles le signifiquen la seguridad que tengo de lo mucho que el Rey mi Señor estimara el desseo que protesta

[1] Her burde egentlig staae Komma.
[2] Afskrift i Simancas-Arkivet. Ogsaa i det kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. Nr. 2615, 4to.

de no faltar a las confederaciones de las dos Coronas y en particular a la del año de 1641 ny permitir que en el nuevo tratado con la Republica de Olanda se admita ningun capitulo que directa o indirectamente perjudique la libertad del commercio de las Provincias obedientes, lo qual tengo por sin duda se habra prevenido antes de firmarle Vs. Exs o se executara antes de la ratificacion.

Esme tambien forzoso supplicar a Vs Exs que por satisfazer la omission que hasta ahora en esto ha havido se despache orden para que el Aduanero de Elsenor no lleve a los subditos del Rey mi Señor de ningunas mercancias mas que a los de la Corona de Dinamarca como se estableze en el tercer capitulo del tratado por estas palabras «de suerte que los vasallos de cada Corona tengan en la otra reciproca y respectivamente a la libertad de los comercios el valor y consideracion de naturales no obstante qualquier costumbre o establecimiento ya hecho o que adelante se hiciere en contrario» y despues en el 8o se vuelve a confirmar con estas «es capitulacion y se assienta reciprocamente que no se pedira a mercaderes dinamarqueses en España ny a Españoles en Dinamarca ningun dacio ni derecho nuevo de la entrada y salida de las mercancias que no sea comun a vasallos naturales de cada Corona» y en el 25o tambien se dice «Iten se capitula y assienta reciprocamente que si los vasallos y subditos de los demas Reyes y Principes confederados de las Coronas de España y Dinamarca tienen algunos privilegios en razon de comercio que no se hayan expresado en la presente capitulacion ayan de gozar dellos los vasallos y subditos de las dhas dos Coronas como si expressamente les fueran concedidos y se declararan en este tratado».

Desseo assy mismo poder embiar persona a despachar los baxeles que van a Dunquerque algunos con mercancias de Vasallos del Rey mi Sr y estan detenidos en Elsenor y que se disponga que los de guerra no salgan hasta passar las 24 horas de las dos mareas como se assienta en el Capitulo 21 del tratado, pues no hallo la razon de differencia que en la respuesta se me insinua entre baxeles enemigos y los que hazen obras de tales como se ha visto en el que desvalijaron que iba a S. Sebastian cargado de grano y no obsta llevar algunos pertrechos de guerra, pues en el 2o capo del tratado se haze mencion de municiones. Y para obviar el inconveniente de que vayan a differente parte que

la que declara su despacho, en el 10o se señalan las precauciones necesarias y en el 5o se dice «pero ninguno podra ser detenido, molestado ni visitado por alguna simple y mal fundada sospecha sin bastantes y legitimas causas», y en el 14o «Iten si se moviere alguna controversia en los Reynos y Señorios de las Coronas de España y Dinamarca sobre embargo de personas, navios o otros bienes o por causa de las presas o despojos por qualquiera persona que no sea subdito de alguna dellas, queda assentado que la tal controversia se aya de remitir a su juez en el territorio del Rey contra cuyos vasallos se procediere», y no es de creer que quiera su Sma R. M. de Dinamarca hazer en favor de otros mas de lo que se capitulo en el de los subditos de las dos Coronas. Yo desseo tanto la paz y prosperidad desta que ademas del cumplimiento de mi obligacion el buen zelo me mueve a supplicar a Vs Exs procuren disponer que el Dominio del Sonte q̄ la hace tan considerable a las naciones de Europa no sea causa de que conspiren contra ella como de la continuacion de lo que oy se permite en el se puede temer. Gde Dios a Vs Exs los muchos años q̄ desseo. De la Posada etc.

5. „Elephas Danicus“, latinsk Digt af Grev Rebolledo, Foraaret 1653.[1]

Quondam Romanas Aquilas, sævosque Leones
Hesperidum domui viribus ipse meis.
Nortmannos Francosque Gothos Britonumque Molossos
Ad nutum docui nostra subire iuga.
Non fuit in campis hostis tam dirus apertis
Quem non impavido pectore sustinui.
Non tamen ex toto vixi a formidine liber,
Dum clandestinas insidias vereor.
Existunt Mures rigidis Aquilonis in antris,
Turba dolosa meis invidiosa bonis,
Hanc timui infesto ne dente proboscida rodat
Viscera depascens interiora mea.
Jam me felicem, sed non sine numine Divum
Cum Cattis faciunt foedera pacta nova.
Illi pervigiles ante ora proboscidis arcte
Excubias agitant nocte dieque suas.

[1] Haandskrevet Exemplar i Simancas.

Nil jam quod metuo superest hostile per orbem
  Sive palam lubeat, sive ferire dolo.
Nunc aptent sua rostra Aquilæ, clausisque Leones
  Exacuant dentes portubus Hesperidum.
Nunc Britonum rabidi latrent immane Molossi
  Atque struat Gothicâ Musculus arte dolos.
Rideo cuncta adversa meis molimina rebus,
  Cattorum auxilijs undique tutus ero.

6. Ansogning til Kong Filip IV fra Jens Lassen og hans Compagnon'er, Kjobenhavn 17 Novbr. 1653.[1]

S. R. C. M. Juan Lassen y los de su Compañia, Subditos de su Mag^d^ de Dinamarca, y vezinos desta Ciudad y Corte de Copenhagen — Dizen — que en conformidad de la Alianza y buena Correspondencia, que siempre se ha conservado entre ambas Coronas, y en confiança de la merced que esperan recebir de la Real Grandeza de V^a^ Mag^d^, ha resuelto, precediendo la licencia de V. Mag^d^ y de su Real Consejo de Indias, de embiar a la primavera algunos navios a las Costas de Africa Meridional y particularmente à las de Guinea y Angola, con intencion de sacar de alli cierta cantidad de Negros ò Esclavos, y llevarlos à vender en los puertos de Nueva España, Terrafirme y otras partes de las Indias, adonde fueren menester y huviere mas necessidad dellos para el beneficio de las minas y servicio de V^a^ Mag^d^, obligandose, como en virtud deste se obligan, de dar los dichos Esclavos à un precio moderado, y de pagar dellos en los puertos adonde se descargaren y se vendieren los drechos que se acostumbran, como tambien de las mercancias y generos que en trueque ò retorno dellos se sacaren.

Suplican a V. Mag^d^, por ser esto tan en util de V^a^ Mag^d^, aumento de su Real hazienda y beneficio de los comercios entre ambas Coronas, se sirva de conceder dicha licencia para esta navegacion, y mandar despachar las ordenes necessarias para la mayor seguridad de sus navios y hazienda, en que recibiran particular mr̄d de V. Mag^d^, cuyos Reales pies besan. Copenhagen en 17 de Noviembre 1653. Juan Lasson. Nicolaus Frys. Martin Miguel. Christoval Gabel.

---

[1] Originalen i Simancas.

7. Brev fra Axel Urop til Grev Rebolledo, Kjøbenhavn 3 Februar 1655.[1]

Monseigneur, J'envoye à Vostre Excell. Mons. Bartolmes Pedersen, secretaire du Roy mon Maistre, pour advertir ce qu'est arrivé entre M. Hans Brockman et vos Serviteurs, principalement un nommé Diego. Et comme je suis fort bien asseuré de sa sustinence et plus que ordinaire bonne raison et inclination pour ce que Luy semblera de la Equité, Je ne manqueray selon mon peu de particulier de me trouver a toute occasion A Vostre Exell. tres obligé serviteur Axel Urop.

8. Brev fra Grev Rebolledo til Axel Urop, Horsholm 4 Februar 1655.[2]

Recibo con particular estimacion la que V. Ima se sirvio de escribirme ayer, y he oydo al Sr Secretario Bartolome Petresen y visto el papel del predicante, que sentiria mucho hiziesse alguna impresion en el animo de S. Mg. o de sus ministros, por ser dictado de persona que tenia el suyo perturbado de violentas passiones. Lo que he averiguado que passo es, que este criado mio le encontro en la calle yendo sin espada, y embaraçado con dos frascos, y por esto y no pasar muy cerca de el dexo de quitarle el sombrero, de que se devio de sentir; hallole despues en casa de una pobre muger catolica que estava a la muerte, y entrando con la cortesia que se acostumbra, la dio la mano y dixo, que el P. Guillermo van Alst vendria el dia siguiente a verla, de que se yrrito tanto el predicante, que aviendole preguntado quien era y el respondido que criado mio, le dixo con gran colera que el Papa y todos los Catolicos eran Antechristos, y otras muchas cosas de las que ellos suelen y que este ordinariamente predica. El moço respondio que

[1] Afskrift i Simancas. I Reb.'s Brev til Filip IV af 28 Febr. 1655, hvilket de følgende Papirer ledsage, hedder det: „Lo que ultimamente ha sucedido en Copenagen, se servira V. M. de mandar ver en essas copias: yo he dado a este Rey cuenta de todo, por medio que significa a la Reyna, cuyo subdito soy en este sitio, que estoy esperando satisfacion considerable. No se lo que sucedera, que estan muy sobervios los ministros con las estrechas alianças de Olanda y de Ingalaterra, y el Gran Maestre muy lexos".

[2] Afskrift i Simancas, ligesom Nr. 9, 10 og 11.

el y los suyos lo serian; a esto empeço a dar vozes y pedir los ministros de justicia para llevarle a un calaboço, y estotro replicò que los esperaria de muy buena gana. Llegaron vecinos y otra gente con tal tumulto que el moço ubo de salirse, siguiendole el predicante hasta la puerta injuriandole como siempre, a que estotro replicò que no se lo dixera en otra parte, y es muy probable que a estar en Roma fuera mas templado. Entonces incito al pueblo a que le apedreasse, y el que no tenia gana de ser martir se escapo como pudo, aunque bien maltratado, y se recogio a casa, donde no cuydo de mas que de curarse y venirme a dar cuenta de lo que avia pasado. Y el predicante me dizen que bolvio a alborotar el barrio diziendo que avian entrado dos criados mios con espadas y pistolas a matarle, y andando algunos Burgeses honrrados visitando la casa, hallaron dos moços, que de ordinario acudian a ella, sin armas y aun sin capas, que estavan bebiendo con el huesped, esperando a que el predicante se fuesse para visitar la enferma. Esto es lo que mis criados han cometido, aunque juren lo que quisieren los subditos del predicante. El puso guarda a la puerta de la casa, para que no entrasse ningun catolico, y hizo que toda la cantidad de pueblo que avia concurrido le acompañasse a la suya, alborotando la ciudad con que mis criados le querian matar, y la Justicia, sin guardar el respeto que a los Ministros de los Reyes se acostumbra tener, los cito luego, y unos y otros procedieron a violentar la conciencia de aquella pobre mujer (contra el cap. 4 del tratado de Madrid, que dize que «los subditos de S. Mg. de Dinamarca no seran inquiridos, apremiados ni molestados en sus conciencias por causa de religion», y todos los demas, que repiten que lo que se capitula en favor de una Corona se entiende de entrambas), conque no puedo dexar de estrañar, que no molestando a los vasallos de otros Principes, una sola persona que avia subdita de el Rey mi Sr aya padecido esta violencia, siendo assi que ninguno otro tiene ministro acà sino el, y de diferente predicamento que el que S. Mg. de Dinamarca tiene en España, que goza las libertades y conveniencias que se sabe, y yo sola la franqueza que qualquiera gentilhombre deste Reyno, de que nunca he formado quexa; pero aora me es forçoso pedir a V. Ima represente a S. Mg. los inconvenientes que se pueden seguir de permitir a los predicantes que en el pulpito y en todas partes hablen con tal indecencia de los Principes

catolicos y exciten el pueblo contra sus ministros y subditos; pues sin aver otra razon este verano acometieron unos moços a dos criados mios diziendo: matemos estos españoles catolicos; y es lo bueno que al que mas mortalmente hirieron era danes y luterano. Aviendo hecho informacion juridica de esto y de que el principal movedor avia sido el piloto del bajel que fue a Guinea y pedido con repetidas instancias al Vifot que los hiziesse prender, no se hizo ningun caso de ello, ni yo permiti que mis criados tomassen la vengança que querian, contentandome con conozer quan poco se desseava en essa Corte que huviesse Ministro del Rey mi S^{r} en ella, no obstante que en siete años que la he vivido, ni de mi, ni los mios puede aver justificada quexa. El ver lo que cada dia se augmentan tales demostraciones me detiene de muy buena gana en esta soledad, adonde podra ser que me quede hasta que el Rey mi S^{r} sea servido de darme licencia para yr a otra en que deseo acabar la vida. Lo que a V. I^{ma} prometo con toda la verdad que professo, es que el predicante puede estar muy seguro de que de nadie de mi casa recibira daño ninguno, porque todo lo sucedido attribuymos a su miedo y su zelo; y yo no he venido a poblar a Dinamarca de catolicos, sino a conservar la buena correspondencia entre las dos Coronas y lo que se capitulo en el tratado de Madrid, en que por esta parte veo no poca dificultad. De qualquiera suerte me tendra V. I^{ma} siempre muy a su servicio y muy desseoso de que le guarde N$\tilde{r}$o S^{r} muchos años.

9. Brev fra Kancellisekretær Bartholomæus Petersen til Grev Rebolledo, Kjobenhavn 7 Febr. 1655.

Exmo Señor: Mucho me holgaré saver buenas nuevas de la salud de V. E^{a} la qual sea siempre tan cumplida como yo deseo.

He entregado con mi llegada a Copenhagen la carta de V. E^{a} a su S^{ria} Ill. el Sr Governador Sr Axel Wrup, de la qual sin duda se avrá hecho relacion adonde tocare.

Aora he savido que ha llegado respuesta de la Corte sobre el negocio y que se lleva muy mal la insolencia hecha por el criado, y assi buelvo a aconsejar que de ninguna manera parezca aqui, para evitar mayores disgustos. V. Exª me perdonne estos pocos renglones, que por quanto siempre he sido muy deseoso de poder servir a V. Exª no

he querido dexar de avisarle. Guarde Dios a V. E. largos y felices años. De Copenhagen y febrero 7 de 1655. De V. Exa muy cierto servidor q. s. m. b. Bartmé Petersen.

10, Brev fra Kantsler Sehested til Grev Rebolledo, Odense 15 Februar 1655.

(Udskrift.) Illustrissimo et Ex:mo Dno Comiti de Rebolledo nomine Ser:simi Hispaniarum Regis Hafniæ Commoranti. —

Illustrissime et Excellentissime Dne Comes; Quam inexpectatum Regiæ Majestati, Dno meo Clementissimo acciderit intelligere quæ nuper inter Pastorem Hafniensem Magistrum Johannem et quendam e vestra familia nomine Diego notabili cum scandalo acta sunt, quæ etiam Dn. Guilhelmus von Aelst, Domino Comiti a sacris, dicto et facto publicare ausus sit, id nemo solidius dijudicare potis est, quam Dnus Comes ipse, qui longe rerum usu didicit, quam indigne ferant Reges et Principes Regnorum suorum statuta in contemtum venire et imperantium authoritatem inobsequentium audacia violari: idque nulla in re magis, quam ea, quæ religiosa cujusque loci sacra concernit.

Notiora sunt, quæ in nostris terris contra Pontificiæ Religionis exercitium decreta sunt, quam ut ea hic recensere necessum sit. Nihilo tamen minus, quid Dn. Guilhelmus von Aelst, qui se a Summo Pontifice huc missum, ad oves, ut loquitur, deperditas in viam reducendas palam profitetur, contra ausus sit, id opera et sermones ejus sufficienter demonstrant. Quid etiam supra nominatus Diego, temeritatis fama in Anglia jam ante notatus contra publicum Ecclesiæ Ministrum tentarit, luculenta testimonia, si opus est, evincunt. Frustra in audaciæ defensionem advocantur Regnorum foedera, et recepta in aulas Principum consuetudo: ubique enim quæ scandalosa sunt vetantur et puniuntur, et nullibi religionis non usitatæ exercitium, nisi in domo ministri publici toleratur.

Magnorum Regum amicitiæ conservandæ merito tantum debetur ut ministrorum sit omnia curiose prævenire, quæ eam tentare, vel in dubium vocare possint. Vestra ergo prudentia in consilium hic adhibenda et in memoriam revocandum, non primam hanc esse nostram quærimoniam adeoque non permittendum in familia vestra impunitum quod contra

bonos mores, loci in quo vivitur, statuta, et omnium terrarum exempla, tolerari alias vix potest. Secus si fiat, vereor ne ipsius Majestas jure suo utatur, Regique Hispaniarum consilij necessitatem et rationes exponat nec sibi contra inobsequentes minus licere demonstret, quam aliis Regibus, qui pro suo zelo, etiam in vilioribus, majore severitate utuntur, ne ex conniventia, quæ hactenus magis nocuisse, quam profuisse videtur, audacia vires acquirat. Mihi nihil optatius, quam prudentiæ vestræ, quam sæpius expertus sum, et hic novum documentum extare, et Vestræ prosperitatis, quam ob summas animi dotes exopto, incrementum semper intelligere.

Otthoniæ ad diem $^{5}/_{15}$ februarii Anni MDCLV. Illus^simi^ et Exc^imi^ Dñi Comitis ad grata quævis officia paratissimus Christian Thomesen.

11. Svar fra Grev Rebolledo til Kantsler Sehested, Horsholm 19 Februar 1655.

Beso a V. E. las manos por la merced que se ha servido de hazerme, con las noticias que de su buena salud me trae la carta de 15 deste; y respondiendo a ella digo (en suposicion de la infalible verdad del caso de que he informado individualmente al Sr Governador de Copenagen) que Diego de Ugarte es un Bizcayno algo cerrado, y que, viendose acometer del predicante, tan fuera de saçon, con que todos los Catolicos eran Antechristos, y aviendome oydo a mi referir lo que V. E. suele dezir, de que el Rey mi Señor es mas catolico que el Papa, mucho que no le respondiese peor. Lo que le achacan que hizo en Ingalaterra con otro predicante, no se si parece muy probable, pues fue y vino con el Sr Henrrique Willemsen, que es bien recoleto luterano, y estubo despues en su casa muchos meses antes que viniesse a la mia, donde ha procedido muy pacificamente; yo le he reñido harto, y el saco de las pedradas que le dieron unas tercianas con que esta y con orden de no bolver a Copenagen hasta que yo buelva, por la instancia que sobre ello se me ha hecho, no obstante que he dado palabra de que el predicante no recibira daño ninguno de los de mi casa, ni por su orden.

El P. Guillermo no se halla aqui, y assi no podre responder individualmente a lo que le toca; lo que dizen que dixo de administrar los sacramentos en aquella Parroquia, seria porque esta mi casa en ella; si se alargo a decir

que a los subditos del Rey mi Señor que conforme al tratado de Madrid se les debe permitir su religion, tan poco creo que hablo sin consequencia, y si passo a mas le dire yo que fue fuera de proposito, y que se contenga en sus limites, sin dar ninguna ocasion de quexa, pues como siempre he dicho, yo y los mios no venimos a predicar mas religion que la buena correspondencia y conservacion del tratado; y si como Brochomand y otros dicen no se ha de cumplir, aun tendre menos que hazer, y podre goçar mas de espacio de la merced que S. M. de la Reyna me haze en permitirme esta habitacion, si no es que el predicante conjura contra mi los lagos y montes con mejor efecto que los becinos de Copenagen contra mi casa, pues de averse quedado sin reprehension algunas destemplanças que ha dicho en el pulpito, passo a decirselas a un Español cara a cara; y al P. Guillermo que en España avian hecho aora setenta Martires tomando el partido de los sacrilegos judios por solo culpar al Rey mi Sr y aunque yo no hago caso de estas menudencias y tenia ya todo bien olvidado, por lo que V. E. se sirve de decir que fia de mi buen zelo, espero yo del suyo y de su prudencia que tambien procurara que con cosas tan inutiles no se offenda el decoro de los Principes, ni se yrriten unas contra otras naciones; y si quisiere saber lo que en todos los puertos de mar adonde concurren estrangeros, con quien ay la misma capitulacion se permite en España, vera V. E. que no se ha pretendido ninguna demasia aqui, y que yo pudiera averme quexado de las que con los mios se han hecho, pero advertido de lo poco que aprobechara lo he escusado por no cançar a V. E., a quien tanto desseo servir, y que le guarde Dios muchos años.

12. Baron Georg v. Plettenberg til Grev Rebolledo, Hamborg 15 December 1655.[1]

Ho ricevuta la gratissima di V. E. delli 8 corrente e mi dispiace che quella Mta è condiscesa ad instanza del Ministro di Suetia ad un decreto pregiudiciale à gl' interessi de' Catolici; ma che possiamo fare quando li padroni non si muovono alli ricordi di loro ministri? Io non so come la Corte Cesa apprehende gl'affari di Polonia nè come l'Hollanda o altri, periculosà plenum opus aleà.

[1] Original i Simancas, ligesom Nr. 13.

La Prussia Regale và, come pare, in rovina e la Ducale non potrà subsistere sola; se l'una e l'altra cade, a dio a gl'aiuti d'Hollanda. Già scrivono di Riga che il Re loro ha alzati li dazij da 5 a 17 e di 7 a 21, che passa due terze parti. Un bell' augmento per chi considera il commercio in generale per tutto il Mare Baltico, del quale parlando io stamattina con un personaggio molto illustre, ma del partito suedese, non sentii altrj termini che del Mare che è del Dominio della corona di Suetia. Io l'intendo del condominio, pero quando succede il disegno nella Prussia, starà a ella a fare l'interpretatione.

Il Sig^e^ Principe d'Aursberg è hora senza competitore il primo ministro, et a S. Ecc^a^ scrivo questa sera sopra il buon' avviso di V. E. e non dubbito che la sarà riconosciuta, e se la fortuna mi porta in presenza della Corte, saprò decifrare meglio di bocca quello che scrivo, e non mancarò tanto da qui come dalla Corte di tenere avvisata V. E. de lo che passa e verrà a mia notitia, e con questo prego Iddio etc.

13. Samme til Samme, Hamborg 1 Januar 1656.

Ho ricevuto due stimatissime lettere di V. E. con la sua Constantia Vitoriosa per la quale le rendo molte gratie. Delle cose publiche non so dire altro, che l'Imp^re^ come pare non ardisce d'intraprendere solo la briga di Polonia, ei vorra premieramente buon concerto con gl'Elettori e Stati dell' Imp^o^, e non meno con il Rè di Francia, al quale intendo che S. M. Ces^a^ ha scritto e raccommendato li bisogni vertenti della Christiantà in una lettera assai distesa e di suo proprio pugno. Era arrivato a Vienna un Ambasciatore dell' Elett^e^ di Brandenb^o^, senza dubbio per spiegare il suo pericolo, ma quando io penso che S. A. si governa spesso con consigli di stranieri e poco conformi con le massime di S. M^ta^ non è gran cosa che truovi gl'animi preoccupati d'altro timore. Se li popoli di Prussia non vogliono fare resistenza, come ne anco hanno volsuto fare li Polacchi, come potrà l'Imp^e^ sbracciarsi per la libertà di chi non vuole essere libero? Invito non confertur beneficium. La mia partenza si differisce per conto di certe lettere di Vienna che tardano.

Il decreto contro li Catholici poco frutto potrà apportare alla Corona, e non potrà tampoco raccomandare il

fervore de'Danesi appresso il Rè di Suetia, che poco mira a simili affettazioni. — Nro Signore etc.

14. Brev fra en Katholik i Kjobenhavn, dateret 6 Februar 1656.[1]

Sr mio, haviendoos comunicado la causa con que obtuvieron los predicantes el edito de la religion, no quiero dexar de referir algunos efectos que han resultado. Los Flamencos y Alemanes que estan aqui por razon del comercio, no se han dado por entendidos ni hasta ahora nadie los ha perturbado. Los Franceses que casi todos dependen de Palacio temiendo que les pongan a quenta de los gages los sermones y misas que oyeren, se abstienen religiosamente, no solo de yr a casa del Sr Conde de Rebolledo, sino de passar por su calle. No lo hizo assi Mla de Havvila[2] açafata de la Reyna, cuyo favor perdio, por no aventurar el de Dios, pidiendole luego licencia para volverse a Paris, y en tanto que disponia su viage, con todo el rigor del imbierno, fue siempre a pie y desconozida a oyr los officios divinos. Queria llevar consigo una pobre cathola, natural deste Reyno, que padezia hartos trabajos en el, para meterla religiosa en Francia; devio de tener noticia de ello un predicante de las señas que da Oveno en el Epigrama 95:

Atusada la mollera
y la barba dilatada,
ella te sera pesada,
y la caueça ligera;[3]

y hizo tres noches antes «cum fustibus et armis» la interpresa de meterla en la carcel, y ella respondio tambien: como a ladrona y omicida venisteis; no bastava enviarme a llamar? Al quarto dia de prision parezio ante el magistrado, que le hizo diversas preguntas. Una dellas fue, si leya la Sagrada Escritura, a que respondio que algunas vezes, pero no muchas, y preguntandole porque, replico que porque no eran cosas tan altas para el ingenio de una pobre muger, que mas gustava de leer los libros de devocion en que estavan declaradas. Otra pregunta fue que hazia tal dia en la Torre redonda (que es uno de los insignes edificios

---

[1] Orig. i Simancas.
[2] Navnet er utvivlsomt forvansket (Davila? de Avila?).
[3] Oversættelsen er Rebolledo's, se Ocios P. 259.

desta ciudad); dixo que quando se hazia la habia visto, pero despues de acabada, nunca havia estado en ella; y a todas las demas satisfiço modesta y brevemente, conque la bolvieron a la carcel, y le enviaron sus cargos (obmitiendo el de la Torre, porque no se probasse que la Epistola del Predicante no tenia nada de Evangelio) que en un largo volumen se reduzia a los quatro puntos de essa respuesta, que dio, aunque no se le permitio procurador ni que nadie de casa del Sr. Conde de Rebolledo la hablasse: «Magnificos Sres, Marta Lorenz prisionera en la carcel desta Corte, respondiendo a los cargos que se me hazen, represento humildemente a los Sres Burge Maestres y Consejeros del Magistrado della, que yo el año passado, movida de caridad christiana, assistia a una pobre enferma chatolica natural del Pays Baxo, a quien todos havian desamparado, y queriendo la contra su voluntad el Sr Juan Jacobosen y el Sr Juan Brochmand apartar de la religion en que havia nacido, vivido y desseava morir, les dixe que semejantes violencias no eran conforme a la palabra de Dios, sino en gran ofensa suya, y a lo que contra mi religion exclamaron, haviendome ellos permitido y aun mandado responder, referi con toda modestia lo que della entendia, y di gracias a Dios por este conocimiento con sinceridad de corazon y sin ofensa de nadie; y qué resistencia podia hazer una miserable muger como yo a tales personas, que me maltrataron y echaron de la casa rigurosamente y pusieron guardas a la puerta para que no pudiesse entrar ningun catholico, con que hicieron de la pobre enferma y de su hacienda lo que les antojo, contra todo derecho divino y humano. Quiera Dios que sea yo sola castigada por esto y que no cayga la vengança sobre muchos mas de los que fueron culpados: que yo no lo fuy con nada, es bien cierto, pues haviendo estado despues muchos meses aqui y citado la Justicia por esta causa aun a los mismos criados del Embaxador de España, a mi nunca nadie me dixo palabra, porque todos sabian que no havia hecho mas que responder, con permision de aquellos Sres, a lo que contra mi religion dezian.

En tiempo de la peste asisti con el servicio de mi persona y las medicinas que pude a quantos pobres vi, que los demas desamparavan, como algunos pueden decir, y a los que murieron en mis brazos exorte con quanta eficacia pude a que doliendose verdaderamente de sus pecados pidiesen a Dios perdon de ellos, por la passion de su Santmo Hijo.

De lo que me acusan haver dicho a algunas mugeres, no se probara con verdad que haya hecho mas que defender mi religion quando me dezian mal de ella: la opinion que tienen los Catolicos de todos los que en las otras se llaman sacerdotes, bien sabida es; qual sea mayor peccado los Teologos lo declararan.

Imagines de la Passion de Christo Nro Señor y de los Martires publicamente se venden, y si yo he vendido o he dado algunas para que viendolas se acordassen de lo que a Dios devemos y de lo que los Santos hizieron por su amor, no fue con intento de ofender ni prevertir a nadie, ni nadie me podra acusar justificadamente de mas delito que haver exercitado las obras de misericordia, que mi religion me asegura ser a Dios muy acetas, y los que no lo creyeren assi, en la ultima sentencia lo esperimentaran; si por esto merezco castigo, con voluntad muy prompta me ofrezco a quantos martirios en mi quisieren hazer, esperando en Dios, que me dara constancia para padezerlos, y si no soy culpada pido humildemente reparacion de la injuria que se me ha hecho, pues haviendo venido yo aqui de Amberes, donde tengo mi domicilio, a cobrar algun dinero que sin ningun interes preste a quien me rehusa la paga, por no pribarme del exercicio de mi religion ni contravenir al edito de S. M. me bolvia sin cobrar con una Señora Catholica, que se ha ydo pocos dias ha por la misma causa y de caridad me llevava a su costa, quando me fueron a prender a media noche con gente armada, como si huviera hecho alguna conspiracion contra la Republica o metido los enemigos en la plaza, y aunque la persona que me acusa, es de tanta autoridad y tiene tantos parientes y amigos en este Consejo, espero de la justificacion de ellos y de todo el, que sin acepcion de personas miraran a la causa de Dios. que toma por suya la de los pobres desamparados, y me haran pagar mi hazienda y permitiran que me vaya, adonde pueda vivir y morir en mi religion, que sera obra muy digna de su piedad y justicia.»

Yvan muy a menudo los predicantes a disputar con ella los mas dificultosos puntos de las controversias, de que se defendia harto bien, y les solia dezir: Dexad que este aqui conmigo un religioso, que el os dara mas satisfazion; y como siempre los argumentos paravan en amenazas, la conclusion era: Haced en mi quantos martirios quisiereis, que espero que Dios me dara fuerzas para sufrirlos y morir en

su Santa Religion. A dos que vinieron juntos, les dixo una vez: Como a tan poco tiempo me haveis visitado todos, y a los pobres hombres que ha dos años que estan en esta carcel, no los ha visto nunca ninguno de vosotros; no lo hazen assi los de mi religion, que los van cada dia a consolar y a darles el mas socorro que pueden.

El Sr Conde de Rebolledo, desseando mucho que no perdiese la buena ocasion de yr a ser religiosa, escrivio en 21 de Henero este papel al Sr Erique Cragh Secretario de Estado: «Una pobre muger catholica que ha poco que vino de Amberes me ha enbiado decir desde la Carcel que teniendo concertado baxel para volverse alla la hizo prender el Predicante que habla tan indecentemente de los Principes catholicos. Si la han de martirizar no pretendo estorvarlo, sino suplico a V. S. disponga que la suelten a tiempo que no pierda la ocasion de su pasage, porque es pobrisima y sera una obra de misericordia.»[1] — Pero ni tuvo respuesta ni insto mas; algunos creyeron que era por haverse hallado ausentes el Sr Gran Maestre y el Sr Chanciller, con quien professa estrecha amistad, mas como despues de haver venido le vieron continuar el mismo silencio, unos discurrian que era por no aventurar su autoridad en cosa que no esperava conseguir, y otros que prometiendose que la muger padeceria con constancia, no le queria estorvar el martirio, esperando que hiziesse algun grande efecto en el pueblo (que no esta del todo olvidado ni de su antigua religion ni de la piedad que mezclo en los primeros cimientos desta ciudad el gran arçobispo Absalon), pues como dize Tertuliano, la sangre de los Martires es la semilla de la Fe.

Mas adonde tiene tan buen lugar la justicia civil no hay inocencia desamparada, y assi viendo el valor con que se ofrecia a padezer, en la segunda audiencia, a 3 deste, la mandaron soltar dandole la licencia que pedia para yrse, que aunque con nombre de destierro ella la tuvo por gran merced.

[1] Hertil føier Reb. folgende Bemærkning i Br. til La Torre af 26 Jan. 1656: „Ni me responden a esse papel ni hay diligencia que poder añadir. La muger es danesa y esta muy constante, cosa que sienten harto los predicantes y dicen blasfemias contra todos, y en Holanda imprimen y envian aca papeles desvergonçadissimos contra la Reyna de Suedia. Gran borrasca amenaza a toda la causa catholica, si por el silencio de la Corte Imperial se juntan estos con Suecos y Ingleses. Dios nos ayude.“

El delator ha quedado corrido, pero libre del temor de que le obligassen a la reparacion del agravio, como el pueblo desseava. Nosotros damos muchas gracias a Dios por la constancia que le dio (no permitiendo que prevaleciesen contra su fe las violencias de los predicantes), sin reparar en lo demas, pues como dize el filosofo: las injustas injurias afrentan al que las haze y no a quien las padeze; y esta ha favorecido mucho lo que pretendia estorvar.[1]

15. Relation fra en Katholik, dateret Kjobenhavn den 28 Novbr. 1656.[2]

Llego a esta corte los meses pasados Fray Jacobo Benedito Glas, Religioso del Convento de Dancick de la Orden de Predicadores, y hizo professіon de lutherano con gran aprobacion de esta Escuela y un elegante sermon, a que assistio el Rey y toda la Nobleza, contra la Doctrina de la Iglesia catholica, y fue celebrado de todos por hombre muy docto. Recibio en este tiempo el Conde de Rebolledo carta del prior de su convento en que le decia havia robado unos depositos que por causa de la guerra estavan en el, que importavan 6000 escudos. Comunicola a los ministros que quedaron suspensos; llegaron despues dos religiosos del mismo convento con una informacion hecha en el y poder para seguir el pleito con cartas para el Rey del Principe Rachivile chanciller de Lituania, del Obispo y del Abad de Oliva muy interesado en el robo, y dos que havia escrito el mismo Glas en que decia era su intento ir a Roma sin pasarle por el pensamiento ser luterano, de que se indigno mucho el Rey, pero socorriole un predicante diziendo que por orden suya havia escrito aquello para engañar a los catolicos, y todos se pusieron de su parte pretendiendo que se remitiese la causa al Tribunal eclesiastico, pero el Chanciller que es su Protector y de la Escuela, con la acostum-

[1] Den 25 Marts skriver Reb. til La Torre: „Dicenme que hablando algunos criados de Palacio catolicos en venir a esta capilla, fiados en que yo los defenderia del rigor del Edito, como havia hecho a la Catholica que prendieron el mes pasado, les dixo persona que se da por muy informada de las materias mas secretas, que no havia que hazer caso de esso, pues en saliendo el ministro que esta Corona tenia en essa Corte a mi no se me guardaria ninguna preminencia tratandome en todo como a persona particular“.

[2] Orig. i Simancas. — Slg. Nr. 16 og 17.

brada rectitud dixo que nunca un hurto podia ser causa eclesiastica, y mando a los religiosos que acudiesen al Bifoct, que es el juez ordinario, pero olvidose de enviarle el decreto que era necessario, y fuese algunos dias a caza. Los religiosos deseando empezar su pleito acudieron luego alla llevando por padrino a D. Antonio de Sandoval gentilhombre del Conde de Rebolledo a quien havian herido a traicion los dias antes, y se hazian grandes diligencias por prender al agresor, el juez a quien se lo havia encargado mucho el Gran Maestre, llegando a hablarle los frayles, como no tenia noticia de su pleito, penso que era en la causa de D. Antonio, y dixoles que estava bien informado de todo que no era menester mas que darle por escrito el nombre y la parte donde le hallarian. Ellos creyendo que era para citarle lo hizieron y se retiraron y el envio a las doze de la noche por el tal predicante y le metio en la carcel; a la mañana lo supieron los demas y acudieron con gran estruendo a Palacio. El Rey llamo al juez y le pregunto con que orden havia hecho aquello, y el dixo: con la del Gran Maestre. Qué os mando el Gran Maestre? Que prendiese al que hirio a D. Antonio de Sandoval, y el Conde me le envio con otros dos de su casa que me dieron el nombre y la noticia donde le hallarian. Creyeron que havia sido artificio para afrentar al predicante indignandose mucho contra el Conde que estava en la cama fatigado de la gota y calentura sin saber nada de esto.

Mandaron soltar luego al predicante que fue de la carcel a la iglesia donde hizo un elegante sermon de quanta gloria era ser perseguido y atormentado por la Fe.

Prendieron luego a los dos religiosos y a un mercader que havia venido de Danciek con ellos, amenazandoles grandes castigos, a cuyo asunto se hizo este epigrama:[1]

Aqui la Verdad se mide
a gusto de la Malicia,
y se hace siempre justicia
de quien la justicia pide.

Informado el Rey de quan inocentes estavan los mando soltar y sabiendo el Conde la culpa que le atribuian escrivio

[1] Rimeligvis af Rebolledo. — Hacer justicia de alguno = at lade En henrette; ikke: at yde En Retfærdighed.

un papel al Secretario de Estado refiriendo le la verdad, y aunque no tuvo respuesta es de creer que la creyeron.

El uno de los religiosos y el mercader se fueron luego a Dancick, el otro se quedo a proseguir la causa, aunque havia de ser en danes, y no le davan procurador. Amenaçaronle tanto los estudiantes por orden de los predicantes, que se retiro a casa del Conde, donde estuvo muchos dias sin salir de ella y viendose por estas razones ympossibilitado de seguir el pleyto, ultimamente se ha ido tambien, conque el predicante triunfara, y havra acavado de gastar el dinero antes que el pleyto se empiece.

16. Brev fra Bernhard Vogt til Rigshofmester Gersdorf, Kbh. 26 August 1656.[1]

Høy Edler och Strenge Herr Rigens Hoffmester.

Er mig til hænde kommen reverendi fratris Martini Themmen prioris til Dantzig hans schrifftlige fuldmagt at schulle betient were vdi en Sag hand haffuer contra en person her i friheden schal befindis ved Naffn Jacobus Benedictus Glasz, och fornemmis ex relatione causæ vnder forschreffne Martini haand sagen criminel at were, och periculum in mora.

Beder derfore paa bemtt: Martini Themmen hans veigne, at beneffnte Benedictus maa apprehenderis, examineris offuer huis hand beschyldigsz for, og hans mobilia ved rettens middel maa vorde effterseet, registrerit och forseiglet, indtil derom til Dantzig kand indschriffues, och widere ordre hidsendis, Kiøbenhaffn d. 26 Augusti Ao. 1656. — E. Excell: ydmygeligste tiener Bernhardus Voogt paa Martini Thems veigne aff Dantzig.

17. Brev fra Prioren Martin Them til Rigshofmester Gersdorf, Kbh. 26 August 1656.[2]

Hoch Edler Gestrenger Herr H. Reichshoffmeister.

E. Excell: gebe vnderdienstlich zu erkennen, dasz ich eine Sache habe wieder einen personen genand Jacobus

---

[1] Orig. i Geh. Ark., „Gersdorfs Breve", 5te Pakke; ligesom Nr. 17.

[2] Med B. Vogts Haand undtagen Underskriften.

Benedictus Glasz anitzo alhier in Copenhauen sich auffhaltend, vnd weilen ich der dänischen Sprache und Rechten unerfahren,

Alsz bitte Ew. Excell: gelieben mochte zu bewilligen, dasz Bernhardus Voogt rein für die gebühr müge bedient sein, wo ich ihn von Nötten habe, Copenhauen d. 26 Augusti Anno 1656. — Ew. Excell: dienstschyldiger Fr. Martinus Them Prior Conuentus Gedanensis ord.is S. Dominici.

18. Brev fra Frederik III til Ove Gjedde, Christen Skeel, Otto Krag og Peder Reedtz, dateret 31 August 1657.[1]

H. Ofue Giedde, Christen Skeel, Otto Kragh och Peter Redtz, anl: een forsichring paa 10000 Rdr som Rubelledo skall lefueres med Videre om Wexelen.

Vi tilskiche eder derhos een Voris forsichring paa 10000 Rdr, huilchen I til Os Elskel: Greff: Rubelledo hafuer at lefuere, och derimod en Wexellbreffv af hannem anamme till dend Kiøbmand udj Hamburg, som pengene lefueris [?] skall, huilchen Wexelbreffv I siden ved os Elskel: Paul Clingenberg etc: Marsilium eller andre kand forskiche, huorefter bemte 10000 Rdr till Voris Commissarium i Vor festning Glyckstad Johannes Svertfeger kand blifue erlagt, och paa det at bemte Commissarius kand vide, hos huem samme penge er at bekomme, da skall Kiøbmandens nafn, som dennem lefuere skall, udi Wexelbrefuet specificeris; Vi ville derimod lade giøre dend anordning at de penge som Texera udi bemte Hamburg forstreche vill, eder blifuer lefueret. Derefter I eder etc. — Odenseegaard 31 Aug: 1657.

19. Kgl. Depeche fra Filip IV til Grev Rebolledo, Madrid 6 Novbr. 1657.[2]

El Residente aqui del Rey de la Gran Bretaña me ha representado sobre las conveniencias de su amo, que respecto de la union de la Casa de Austria con ese Rey se le podria disponer a que contribuyese en un negocio en que se encontrase no menos su conveniencia propia que la de toda

[1] Geh. Ark., Sjællandske Tegnelser XXXIV.
[2] Kladden i Simancas.

la christiandad, y particularmente si yo se lo pidiese con aprietos y veras; que es proponerle que diese a buen precio para la execucion de algunos designios que tiene el de Inglaterra, los navios que ha tenido aprestado este verano para su propia defensa, pues en los mares elados desas partes le seran inutiles este hibierno, y que dho Rey favoreciese tambien los designios que el General Midelton pudiere tener de orden del de la Gran Bretaña facilitando el transporte de alguna gente de guerra para encenderla en Escocia, y con esta diversion facilitar los que el dicho Rey piensa executar en Inglaterra. Hame parecido daros noticia de lo referido y deciros que si bien se consideran razones que hacen dificultosa esta pretension, convendra y os encargo, respecto de la suma conveniencia que se tendria de conseguirse esto, que si reconocieredes la materia en estado de poderla alcanzar, la procureis encaminar y disponer en el modo que juzgaredes mas conveniente y con todo secreto, observando lo que en esta razon os avisare Dn Juan mi hijo a quien se remite este despacho para que os le dirija segun las disposiciones que huviere alla en esto.

20. „Papel del Conde D. Bernardino de Rebolledo en que apunta las razones que ay para que S. M. no imbie ministro a Dinamarca", December 1663.[1]

En el estado que yo dexe el Reyno de Dinamarca y con otros acidentes que despues han sobrevenido, no ai apariencia de esperar del socorro de gente ni de baxeles, aunque se pague a precio muy subido, ni de que aquel Rey pueda asistir a S. M. Cesa en las necesidades que se le ofrecieren, por aver perdido lo mas de su Reyno en la guerra que a instancia suya hizo al Rey de Suecia, sin recevir ninguno de los socorros, que se le ofrecieron, a tiempo que pudiesen ser de provecho, pues solo sirvieron de destruir su pais en dos años que sin hacer otro efecto estuvieron alojados en el, a cuya causa y por el recelo de los Suecos que tienen las plazas fuertes de Esconia a tres o cuatro leguas de su corte, desea asigurar la paz con ellos por medio del Rey de Francia, y a este intento pretendio casar su hijo con hija del Duque de Orliens, y tiene a

[1] Orig. i Simancas.

Anibal Seste por embaxador extraordinario en aquella Corte, no teniendo los Franceses ningun ministro en la suya. Enviarle aora el Rey Nrō Sr alla no teniendo ellos ninguno aqui, ni esperando sacar provecho deste gasto parece que es hacer indecente ostentacion de nuestra necesidad y mas si el que fuere es tan mal asistido como yo lo fui, pues despues de haver padecido increibles aprietos estuve treinta y un meses detenido por mis acrehedores en una osteria de Amburg y estubiera asta aora, si rezelando que muriese alli y quedase de peor calidad la deuda no me ubieran dado licencia para venir a procurar lo que se me devia, para satisfacer mas de 16000 escudos de plata que me prestaron, cuya deuda se aumenta cada dia con los intereses, y aunque aviendo dado mis cuentas alcanzé mas de 20000 escudos de plata y parte en vellon, ni se pagan aqui ni se remiten alla, para satisfacer a los acreedores que es de temer agan presa del que fuere, pues no los prestaron por mi, sino por el carater de ministro de S. M.

Los reconocimientos y certificaciones de los vajeles de las Villas Anciaticas que vienen a España con las pazes de Olanda y Francia han cesado, como consta de la instrucion, y a la continuacion del comercio mas les obligara su interes que ninguna persuasion. Y las noticias del Norte a poca costa las dara D. Josef Pimentel y el ministro que asiste al Elector de Brandenburg que es quien puede importar para las cosas de Alemania, con que juzgo yo que el gasto que se ha de hacer en enviar persona a Dinamarca se podra emplear mas utilmente en otra cosa; pero si, como es de creer, hubiere razones mas eficaces para enviarle, que quien no tiene parte en los negocios dificultosamente pueda acertar a discurrir en ellos, se debe advertir, que quando vino aqui Anibal Seste a hacer el tratado que dice la instrucion, por una pretension que traia mal fundada de unos vageles que se avian tomado a suditos de Dinamarca o que decian que lo eran, usando del fraude de traer diferentes pasaportes, despues de desengañarle de que no tenia justicia para pedir nada, sin aver benificado el derecho en el Almirantazgo del Pais baxo, y que quando tuviesen alguno los particulares, el Rey no le tenia para cobrar, por ellos le dio S. M. gratuitamente cien mil ducados que se avian de cobrar en sal en Setubal, y como con la rebelion de Portugal no se satisfizo enteramente esta deuda vino ministro

de Dinamarca a procurar cobrar el resto y renovo otra vez la antigua pretension, y aunque se le dio alguna satisfacion, despues desta ultima guerra volvio Cornelio Lerque a pretender lo mesmo, y aviendole desengañado de que no tenia justicia, y que cuando hubiera alguna, estava ya con los 100,000 ducados satisfecha del todo la deuda, escrivio su Rey pidiendo algun socorro voluntario en consideracion de los aprietos en que se hallava por la Augustísima Casa; y el embaxador lo solicito de suerte que cobro cantidad considerable y le señalaron otra para venida de galeones dando nombre de paga al que era donativo, y obligandole a renunciar dos millones que pretendia de intereses de la deuda que no se le devia y se le avia pagado muy bastantemente. Esto tendran alla muy en la memoria para poner en publico la quexa siempre que se ofrezca y mas si no se les paga con puntualidad lo que se les ha señalado, y asi debe ir prevenida la respuesta, porque como todos los nobles de aquel Reyno van a aprender los ejercicios de cavalleros a Paris, por no aver quien los enseñe en Bruselas (aunque conviniera arto), buelven muy afectos a Francia y lo muestran en todas ocasiones.

El principal ministro de aquella corte es el Conde Ransao, titulo del Imperio, ombre de gran sinceridad y bien afecto a S. M. Cesa. El Canciller del Rey,[1] que es el segundo, ha sido embaxador en Francia y traera algunos resabios de alla; es ombre de muy buena capacidad. Anibal Seste, que es el thesorero, que corresponde a Presidente de Hacienda, aunque ha sido dos veces remunerado del Rey nro Sr, por su condicion y hallarse aora embaxador extraordinario en Francia, ay poco que fiar del. Cornelio Lerque, si se cumple bien lo que se le ha ofrecido, sera bien afecto, pero como no es de la clase de Nobleza no tendra gran lugar, ni con la mudanza que ha avido en aquel gobierno tendran el que solian los demas Senadores, de quien por no alargarme demasiado en este dare mas individuales noticias al que fuere. Guarde Dios a V. S. los muchos años que deseo. De la posada oy miercoles. B. l. m. de V. S.

---

[1] ɔ: Peder Reedtz.

21 Udateret Billet fra Grev Rebolledo til Rigshofmester Gersdorf.[1]

Exmo Sor. Hame parecido tan bien hablado ese papel que deseaba boluersele a V. E. de mejor letra, pero no le han querido imprimir, aunque fuese diciendo en Amsterdam ò en Colonia, sin orden de V. E., y lo mismo sucedera de mi Politica,[2] y lo demas, siruase V. E. de darsela al Impresor, y de boluerme le si quiere que se imprima aqui o en Hamburg, y el Manifiesto de Portugal en leyendole.

22. Brev fra D. Juan de Carvajal, Præsident for det spanske Finantsraad, til Frederik III, Madrid 13 Jan. 1656.[3]

Permítame V. Magd por esta besar su real mano, y ponerme a sus pies ofreciendo a su servicio con singular affecto lo poco que valgo, y lo que mas pudiere valer. Y con esta ocasion, y ser el portador Cornelio Lerque residente de V. M. en esta corte, no escuso el referir la gran fineza y particular attençion con que el ha soliçitado la conclussion y buen expediente de el negozio que trajo a su cargo, de procurar la satisfacçion de ziertas partidas que se deuen a vasallos de V. M. Porque como conmigo han sido las prinçipales instançias, tocandome esto por el offiçio que tengo de Presidente del real Consejo de Hazienda, ninguno puede tener aca mas individuales noticias de ello. Señor, la buena voluntad de Su Magd, y la correspondençia deuida a essa corona, y a vasallos de ella no han neçessitado de dilijençias para mandar, como siempre ha mandado que se paguen essas partidas. Pero el Residente aun advertido de essa supposiçion, las ha hecho, como si ella no fuera zierta, conque los decretos de Su Magd ganados a su instançia han sido muchos y repetidos, y sin duda vuieran tenido effecto prompto, si los ministros pudieramos darseles, y cumplir juntamente con occurrençias tan executiuas y de tanta prezission, que al cabo, por euitar daños imminentes, ha sido forçoso el preferirlas y dilatar su paga all mas amigo, Por esso, y por continuarse la maligna constituçiòn del tiempo,

[1] Geh. Ark., „Gersdorfs Breve", 7de Pakke Nr. 99. Underskrevet med Reb.'s Rubrica.
[2] ɔ: Reb.'s „Selva militar y politica".
[3] Egenhændigt. Original i Geh. Ark., „Spanien Nr. 15".

que no ha dado lugar a mejor ni mas breue despaçho de el Residente instando siempre y esperandolo el, y yo deseandosele, han pasado y se ha detenido muchos dias. Effectiuo es y seguro el que ahora lleua en vna real zedula, si bien reduçido a plazos en tres años. Muçho quisiera, y fuera de gran gusto mio, que vuieramos podido masas, assi por le justificaçion de la causa, como por ser el soliçitador de ella Cornelio Lerque, cuia prudente vrbanidad, y uniuersal intelijençia de todas materias le dexan en esta Corte acreditado de ministro capaz de empleos superiores, y digna elecçion de V. M., cuia real persona y vida augmente y prospere Dios, como puede y yo deseo.

Register.[1]

[1] Af Personnavne ere anførte saagodtsom alle de, der findes i Texten, samt nogle af dem, der findes i Anmærkningerne; af geografiske Navne har jeg gjort et Udvalg.

Rettelser og Tilføielser.

(Nogle mindre væsentlige Bogstavfeil anføres ikke.)

P. 51, Lin. 6 f. n.: P. , læs: P. 14.
- 67, — 8 f. n.: Tartargesandten, læs: Tartargesandterne.
- 73, — 2 f. n.: P. Säve, læs: T. Säve.
- 76, — 6 f. n.: Angaaende Hertug Jakob af Kurlands afrikanske og vestindiske Handel se ogsaa K. W. Cruse, „Kurland unter den Herzögen", (Mitau 1833), I, 146 ff., 176 ff.
- 175, — 5 f. n.: decideredes, læs: dediceredes.
- 307, — 6—7 f. o.: „La clausula de salva paz". — For at faae en fyldestgjørende Forklaring af dette diplomatiske Udtryk har jeg forgjæves henvendt mig til flere fremragende Videnskabsmænd i Spanien. Meningen synes at være, at den ene af de kontraherende Parter ikke maatte slutte nogen særlig Fred.
- 323, — 9 f. n.: Habæus, læs: Habbæus.
- 345, — 9—11 f. n.: Vaabnets Plads i Muren er her ikke betegnet korrekt; det sidder tilvenstre i Gaarden, naar man kommer ind ad Porten fra Strandstræde.